

जैनकथार्णवगतविशिष्टपद्यानि

- १ शरीरं श्लथते नाशा, रूपं याति न पापधीः । जरा स्फुरति न ज्ञानं, धिग् स्वरूपं शरीरिणाम् ॥३६॥ पृ. २०-१-४
- २ यथालामस्तथा लोभो, लाभाल्लोभः प्रवर्धते । मापद्वयाश्रितं कार्यं, कोटयाऽपि नहि निष्ठितम् ॥५२॥ पृ. २६-२-३
- ३ केसिं च वरं मरणं, जीवियमन्नेसिं । केसिंवि उभयंपि ॥ १ ॥ २९ २-८
- ४ स्त्रीरूपाऽपि क्षमैवैका, क्रोधयोधं जयत्यष्टम् । गुणाः परे तु तं जेतुं, पुरूपा अपि न क्षमाः ॥ २४ ॥ ३३-१-१
- ५ क्षमातपोभ्यां युक्तत्वात्, क्षमाश्रमण उच्यते । ३३-१-१ ?
- ६ अतिलोभो न कर्तव्यो लोभं नैव परित्यजेत् । अतिलोभाभिभूतात्मा सागरः सागरेऽपतत् ॥ १ ॥ ३७-२-६
- ७ यान्ति न्यायप्रवृत्तस्य तिर्यञ्चोऽपि सहायताम् । अपन्थानं तु गच्छन्तं, सोदरोऽपि विमुञ्चति ३८-१-३
- ८ यस्याधारे प्रवतन्ते प्रजाः सौख्यसमृद्धिभिः । स एव कीर्त्यते राजा इति स्मृतिवचो यतः ॥ ४०-२-१२
- ९ विचार्यै वाच्यं वचनं हितं मितं, न कर्कशं क्वाऽपि निगद्यते बुधैः ४१-१-५
- १० अतर्कितानि सौख्यानि दुस्वान्यपि शरीरिणाम् । भवति तदलं क्लेशहेतुना चिन्तयाऽनया ॥ १० ॥ ४१-२-६
- ११ येन याद्यत्पचः प्रोक्तं स तादृक्फलमश्रुते । ४२ २-१
- १२ परिग्रहप्रौढशिलावलम्बिनः पतन्ति संसारमहाम्बुधौ जनाः । ४४-१-७
- १३ शृङ्खलादृशं पुण्यं मर्कटीसदृशा रमा । ४४-२-१०
- १४ स्वस्थानाद्यत्परस्थानं प्रमादस्य वंशाद्गतः तत्रैव क्रमणं भूयः प्रतिक्रमणमुच्यते ४७-१-१

योगनिष्ठ शास्त्रविशारद् श्रीमद् बुद्धिसागरसूरीश्वरेभ्यो नमो नमः

श्री बुद्धिसागरसूरीश्वरग्रन्थमाला ग्रन्थाङ्क २

(विविधजैनग्रन्थोद्धृतः) जैनकथार्णवः

संग्राहकः

योगनिष्ठ-शास्त्रविशारद्-आचार्यभगवान् श्रीमद् बुद्धिसागरसूरीश्वरपट्टधर-शांतमूर्ति-आचार्यदेव
श्रीमत् कीर्तिसागरसूरीश्वरविनेयल्ल तपस्वी मुनिराज श्रीमद् जितेन्द्रसागरान्तिबद्

शांतमूर्ति पन्न्यास श्रीमत् कैलाससागरगणिवरः

प्रकाशकः-मुम्बापुरी नगरान्तर्गतकालिकादेवीमार्गस्थिताध्यात्मज्ञानप्रचारकमण्डल कार्यवाहकः-लल्लुभाइ करमचंद्र दलालः

विक्रमाब्द २००७

मूल्यम् पठनपाठनम्

वीरनिर्वाणाब्द २४७७

श्रीसद्गुरुप्रशस्तिः ।

समाधिस्थितयोगीन्द्रं, विद्युन्मीलितक्षुषुषम् । सदा भान्तं प्रतापेन, धिया न्यक्कृतगीष्पतिम् ॥ १ ॥
निजानन्दान्धिपूर्णेन्दुं, प्रतिष्ठितपदस्थितम् । गम्भीरवाचं सुग्धास्यं, गूढमाल्मन्यवस्थितम् ॥ २ ॥
निर्विकल्पसमाधिस्यं, सर्वजन्तुशमप्रदम् । दूरीकृतविकल्पोद्यत्सज्ज्ञानभास्करं गुरुम् ॥ ३ ॥
विशुद्धचरितख्यातं, जगतीशसमर्चितम् । सिद्धान्तवचने दक्षं, सर्वपापतमोरविष् ॥ ४ ॥
देवेन्द्रवन्द्यतीर्थेश-ध्यानमग्नमहर्निशम् । संजातमोहमथनं, ज्ञानतत्त्वविलासिनम् ॥ ५ ॥
अनेकान्तविचारेण, निष्ठं तं जैनवर्त्मनि । सच्छिष्यश्रेणिराजन्तं चिदानन्दधनोज्ज्वलम् ॥ ६ ॥
निरस्तसर्वपापौघं, शान्तमुद्राविराजितम् । वरेण्यं नौमि वक्तारं बुद्ध्यब्धिं स्वरिपुङ्गवम् ॥ ७ ॥
ऋद्धिसागरसूरीन्द्रः, स्वरिथ, कीर्तिसागरः । प्रणमतो गुरुं भक्त्याष्टकं स्ताम्भविनां शुदे ॥ ८ ॥

राजनगरस्थ (अहमदाबादस्थ) गांधीमार्गासन्नस्थित
नयनसुंदरपालये (प्रिन्टींगप्रेस)
शिवरचन्द्रात्मजमफतलालपण्डितेन
मुद्रितोऽयं ग्रन्थः

प्राप्तिस्थानम्
विजपुर जैन श्रीमद् बुद्धिसागरस्वरिज्ञानमंदिर
विजापुर

श्रावकाणां तिस्त्रो लक्षाः, सहस्राः पञ्च चाभवन् । श्राद्धीनां चतुःपञ्चाशत्सहस्रा लक्षपञ्चकम् ॥ २१७ ॥
 सहस्राः पञ्च पादोनाः स्युश्चतुर्दशपूर्विणाम् । ते विशतिः केवलिनामवधिज्ञानिनां नव ॥ २१८ ॥
 षट्शती वैक्रियवतां, विस्तीर्णमति-चादिनाम् । साद्धीनि षट् शतानि स्युः, सहस्रा द्वादश क्रमात् ॥ २१९ ॥
 द्वाविंशतिसहस्राः स्युरुत्तरोपपातिनाम् । शतानि नव चेत्येप, विशेषोऽहृत्यग्रहे ॥ २२० ॥
 आर्षभिर्भस्तक्षेत्रं, साधयित्वाऽखिलं बलात् । षष्टिवर्षसहस्रेण, निजं पत्तनमीयिवान् ॥ २२१ ॥
 चक्रे चक्रित्वाभिषेकोऽस्य भूपेद्वादशाब्दिकः । बन्धून् सर्वांश्च सस्मार, भ्रातृस्तत्राप्यनागतान् ॥ २२२ ॥
 ततो दूतमुखेनाऽऽहायानवत्यनुजन्मनः । समेत्य भ्रातरः सेवां, कुर्वन्तु मम साम्प्रतम् ॥ २२३ ॥
 तेऽपि तद्वचसा कुब्धा, दण्डस्पृष्टा इवोरगाः । दस्युः कथमनात्मज्ञः, सोऽस्मान् हा ! सेवकीयति ? ॥ २२४ ॥
 पितरं राज्यदातारं, पृच्छामस्तदुपास्तये । ध्यात्वेति सर्वं सम्भूय, सम्रापुः पितुरन्तिकम् ॥ २२५ ॥
 प्रभुणाऽभाणि भो भद्राः !, अनुत्तरसुरेध्वलम् । पूर्वं स्मरत यद् भुक्तं, सुखं विपयनिस्तुपम् ॥ २२६ ॥
 तुच्छासारैः सुखैरेभिः, कियतीं तृप्तिमाप्स्यथ । अङ्गारकारकस्येव ? , कोऽसावीशेति कथ्यताम् ॥ २२७ ॥
 प्रभुराह पुरा कश्चिद् दृतिमात्रपयाः पुमान् । जगामाङ्गारकान् कर्तुं, दृष्टकाष्ठाकुले वने ॥ २२८ ॥
 ग्रीष्मातिरेकतः सूर्य-चङ्घितापात् तृपादितः । पीत्वा पयोऽखिलं सोऽगाद् वेगाद्, गेहं सुमूर्च्छं च ॥ २२९ ॥
 स्वप्ने पयः पयोराशि-नदी-रूप-नदीद्भवम् । पीत्वाऽप्यतृप्तो जीर्णैकमनूपं कूपमैक्षत ॥ २३० ॥
 तृणपूलकलशाम्बुचिन्दुन लिहन् स जिह्वया । कथं तृप्यति भो भद्राः ! ? , भवन्तोऽप्येवमेव हि ॥ २३१ ॥

क्रमेण दशमः स्वर्गः प्राणतारव्यः असिद्धिभाक् । आंयुषः संस्थितिस्तत्र सागराणां तु विशतिः ॥ ३ ॥
 तदायुषः स्थितिं भ्रुकृवा कृत्वा देवभक्षयम् । अच्युत स्वर्गतस्तस्मात् पार्श्वजीवो महासुरः ॥ ४ ॥
 जम्बूद्वीपो महाद्वीपो, लक्ष्योजनविस्तृतः । परिधिस्तस्य विख्याता, सिद्धान्ते तां भणाम्यथ ॥ ५ ॥
 परिधी तिलकवलोलसहस्रदोयसचवीसहिया । कोसतिगण्ठावीसं धणुसयतेरंगुलद्वहियं ॥ ६ ॥
 तत्र श्रीभरतक्षेत्रे भरिते भूरिश्रुतिभिः । पुरं वाराणसीसंज्ञं पुरन्दरपुरोपमम् ॥ ७ ॥

निशच्यते यत्र पुरे तु दण्डः, प्रासादशीर्षं न पुनः प्रजासु । विद्वज्जनानां मनसस्तु चौराः, श्रियाश्च चौरा नहि सन्ति केचित् ॥ ८ ॥
 प्रासादमूर्द्धनः कलशस्थले हि यत्रार्कविम्बं प्रतिभाति नित्यम् । केतुस्थले स्वर्गनदी मनोज्ञा, किं वर्ण्यते वर्णनमेव तस्याः ॥ ९ ॥
 अन्याय इति शब्दस्तु शास्त्रेषु, जनतासु नो दातारः प्रचुरा यत्र । याचकाः स्तोकमात्रकाः ॥ १० ॥

तत्राश्वसेनभूपालो, भूपाललिपुरःसरः । प्रजापालनसंसक्तो, राजते सार्वभौमवत् ॥ ११ ॥

रतिवच्चारूपपाढ्या, सुपौलोमीव सुन्दरा । स्फारलावण्यसंपूर्णा, तिरस्कृततिलोत्तमा ॥ १२ ॥

वामा वामभ्रुवां मध्येऽभिरामा गुणराजिभिः । वामा राज्ञी बभौ तस्य, पट्टराज्ञी शुभाशया ॥ १३ ॥ [युग्मम्]

तस्याः कुक्षौ सद्युत्पेदे, श्रीपार्श्वपरमेश्वरः । राज्ञी ददर्श तद्रात्रौ स्वामानि च चतुर्दश ॥ १४ ॥

आद्यस्वमे गजो दृष्टो द्वितीये वृषभः शुभः । तृतीये केसरी सिंहो महालक्ष्मीश्रुतार्थके ॥ १५ ॥

पञ्चमे पुष्पमाला च, षष्ठे स्वमे हिमध्रुतिः । सप्तमे सचिता दृष्टो, ध्वजा दृष्टाऽष्टमे तथा ॥ १६ ॥

नवमे कलशः पद्मसरस्तु दशमे तथा । एकादशे पयःसिन्धुर्द्वादेशे सुसमन्दिरम् ॥ १७ ॥

शास्त्रविशारद् योगनिष्ठ केनाचार्ये १०८ अंशप्रभ्रुता

श्रीभद्र बुद्धिसागरसूरीश्वरञ्च भडारान्

श्री गुरुस्तुति.

श्रीमन्तं ज्ञानवन्तं विशदमतिमतां संमतं चारुवृत्तिः
सौभाग्यैकप्रधान प्रवरसुखदं सर्वशास्त्रप्रवीणम् ।
शुद्धानन्दप्रकाश विबुधजनवरं कर्मभूमिखनित्रम्
बुध्यर्द्धिस्ररिचर्ये स्मरत भविजना सद्गुरो दिव्यरूपं॥

जन्म :

विक्रम संवत् १९३० भाद्रा वदि १४, विष्णपुर

दीक्षा :

विक्रम संवत् १९५७ भागसर सुदि ६, पासनपुर

आचार्यपद :

विक्रम संवत् १९७० भागशर सुदि १५, पैथापुर

निर्वाण्य

विक्रम संवत् १९८१ ज्येष्ठ वदि ३, विष्णपुर

उत्थायोत्कृष्टया गत्या, राजहंसीसदृश्या । यत्राऽऽस्ते ऋषभदत्तस्तत्रैत्य तमबोधयत् ॥ ८ ॥
 सुप्ताऽद्य शयनीयेऽहं, स्वामिन् ! वीक्षितवत्यमून् । तदेषां फलमाख्याहि, बुद्धि-विज्ञानपूर्वकम् ॥ ९ ॥
 स विमर्याऽऽह देवानुभिरे ! लाभोऽङ्गजस्य ते । भोगलाभोऽर्थलाभश्च, भावी लाभः सुखस्य च ॥ १० ॥
 श्रुत्वेति मुदिता गेहं, गत्वा गर्भं दधत्यसौ । सुहूर्त्तमिव द्वाशीतिवास्रानत्यवाहयत् ॥ ११ ॥
 निष्कम्पमभूत् कम्पमथ शक्रस्य विष्टम् । स ज्ञात्वाऽवधिना जन्मार्हतश्चेतस्यचिन्तयत् ॥ १२ ॥
 नेदं भूतं भवेनैव, न भविष्यति कर्हिचित् । अर्हच्चक्रि-त्रिखण्डेशादयो यत् पुरुषोत्तमान् ॥ १३ ॥
 दरिद्रादिङ्गलेष्वेवं, नोत्पद्येन् कदाचन । कर्मोदयदथोत्पन्ना, जायन्ते नेति निर्णयः ॥ १४ ॥ (युग्मम्)
 तथाऽयं भगवान् वीर उत्पन्नस्तादृशे कुले । ततो जीतमतीतानागतानां वज्रिणामदः ॥ १५ ॥
 कुलेभ्यस्तादृशेभ्यो यदुद्धृत्योत्पादयन्त्यमी । अत्रोग्रादिङ्गलेष्वेवार्हदादीन् पुरुषोत्तमान् ॥ १६ ॥
 ममापीदमतः श्रेय इति सञ्चिन्त्य वासवः । नैगमेषिणमादिक्ष्वाकाकार्यग्रिसरेस्वग्म् ॥ १७ ॥
 भो देवानुग्रियादोऽर्हद्वैयादृत्यं कुरूत्तमम् । सद्यस्तदा तदादेशमासाद्य मुमुदोऽसकौ ॥ १८ ॥
 ततश्च वैक्रियोद्घातं, कृत्वैत्येशानकृणके । चण्डादिगतिभिर्विग्रकुण्डग्रामाय सोऽचलत् ॥ १९ ॥
 एत्यापस्वापिनीं मातुर्दत्त्वा लाल्वा करद्वये । निराबाधं न्यथाद् वीरं, स कुक्षौ चेटकस्वसुः ॥ २० ॥
 आश्विनाद्यत्रयोदश्यां, चन्द्रे हस्तोत्तरास्थिते । त्रिशलायां स उत्पन्नः, पत्न्यां सिद्धार्थभूपतेः ॥ २१ ॥
 देवानन्दा त्रिशला च, तस्यां निशि निजानने । निर्गच्छतः प्रविशतः, स्वमांस्ते पश्यतः समम्-॥ २२ ॥

प्रास्ताविकम्

'जातस्य हि ध्रुवं मृत्युः' मृतस्य च स्वकृतानुसारेण गतिः इत्याधास्तिकभावनापरिष्ठितो भारतदेशो (आर्यमहाप्रजास्यः) इत्येव तस्य संस्कृतिर्निवृत्तिप्रधाना.

स्वभ्रुजावलेन परखण्डसाधकचक्रवर्ती स्वकलाकौशलेनापरिमितवित्तसंग्राहको वर्णिक, प्रचुरपरिश्रमेण विविधशास्त्र-संदर्भरहस्यवेत्ता विद्वान् विप्र इत्याद्यस्मिन् जगति ये केचिदुन्नतशिरसः ते सर्वेऽपि भारतीयार्यमहाप्रजासंस्कृतिप्लावितान्तकरणाः स्वजीवनसाफल्यं निर्वृत्तिमार्गग्रात्यैव मन्वाना विद्यन्ते.

यदा विज्ञानवादपरिकलिता आङ्ग्लभूम्यादिदेशा, चन्द्रपरिधानादिसंस्कारज्ञानरहिता आसन्, तस्मिन् कालेऽपि भारतवर्षीयाः कला-साहित्य-वाणिज्यादिविविधकलापरिनिष्ठिताः, सर्वसम्पत्तिसमन्विताः राज्यादिविविधसमृद्धित्यागेन विविधवगह्वरादिपूतस्थानेषु जीव-परमव-कर्मादि-विविधतत्त्ववेपणां कुर्वन्तः, तपोध्यानादिशक्त्या निरमुक्तजातिवद्धवै-जीवसमृहपरिकलिता स्वपादविहारेण भारतवर्षं पुनाना आसन्. अतएव भारतीयार्यमहाप्रजा सर्वकलाक्रिया-व्यवहारे अच्युत्य-सौरभानुशीलनरता निर्वृत्तिप्रधानपरा च.

प्रमृज्य सिक्त्या मञ्चातिमञ्चोच्छोचाञ्चितं पुरम् । ऊर्ध्वीकृतोत्थुशलं, बद्धचन्दनमालिकम् ॥ ३५ ॥
 नैकतालाचराकीर्णं, कुरुत त्वरितं स्वयम् । सर्वं विधाय ते राज्ञः, आज्ञां प्रत्यर्पयन्त्यथ ॥ ३६ ॥
 दशाहमहिमारम्भे वर्त्तमाने नृपोऽकरोत् । उच्छुक्कमुत्करं मानवर्द्धनं गुप्ति(वन्दि)भोक्षणम् ॥ ३७ ॥
 धात्रीत्वं पञ्चभिर्देवीभिः कुर्वाणाभिरन्वहम् । प्रापोपचयमङ्गेन, स्वामी चामीकरच्छविः ॥ ३८ ॥
 किञ्चिद्गुणदृष्टवर्षस्य, सुराणामप्रतः प्रभोः । सद्गुणोत्कीर्त्तनं शक्रः, सुधर्मा(र्मे)स्थो व्यथादिदम् ॥ ३९ ॥
 बालोऽवालस्वभावोऽसौ, वीरोऽवालपराक्रमः । नैव भापयितुं देवैः, सशक्रैरपि शक्यते ॥ ४० ॥
 तत्रैकस्तद्वचः श्रुत्वाऽश्रद्धानः सुरो हृदि । एति वीरान्तिकं तूर्णं, भापनार्थं निरर्थकम् ॥ ४१ ॥
 तले तिन्दुकदृक्षस्य, सर्परूपं विधाय सः । स्थितः परे भयभ्रन्ता, बाला नेशुर्दिशोदिशम् ॥ ४२ ॥
 निर्भीको भगवान् नार्गं, पाणिनाऽऽदाय रञ्जुवत् । दयावान् दूरशुत्सृष्टवानवाम(न)मना मनाक् ॥ ४३ ॥
 पुनर्विधाय बालस्य, रूपं क्रीडन् सुरो जितः । प्रशुणा तुरगीभूतः प्रशुरप्याल्सोह तम् ॥ ४३ ॥
 नभस्युत्पतितो वर्द्धमानो मानोज्झिताङ्गभृत् । सविकारं तदाकारं, विलोक्य प्रशुरप्यथ ॥ ४४ ॥
 श्रुष्टिग्रहारं श्रुष्टेऽदात्, ततः संहृत्य कैतवम् । नत्वा वीरं गुणान् गृह्णन्, स्वर्गीं स्वर्गं जगाम सः ॥ ४५ ॥
 अथाधिकाष्टवर्षं तं, विज्ञाय पितरावपि । कृतकौतुकमाङ्गल्यं, वक्ष्वाभरणभूषितम् ॥ ४६ ॥
 गजारूढं पुरः प्रोधचिनादाद्वैतबन्धुरम् । निन्यतुलैस्वशालायां, गायद्ध्यवलमङ्गलम् ॥ ४७ ॥ युगम् ॥
 विज्ञायावधिना शक्र, एत्य रूपं द्विजन्मनः । कृत्वाऽऽसनं प्रभोर्योग्यं, स्वयोग्यं चाप्यचीकत् ॥ ४८ ॥

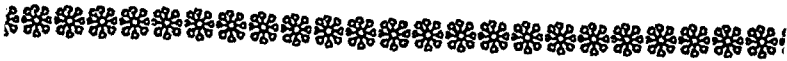
अध्यात्मभावनापरिकलिता भारतीयार्थमहाप्रज्ञासंस्कृतिः संचालकभेदेन द्विविधा ब्राह्मण-संस्कृतिः श्रमण-संस्कृतिश्च, उपनिषद्-सृत्यादिविचित्रग्रन्थपरिभाषिता ब्राह्मणसंस्कृतिः भारतवर्षीयवर्णाश्रम-गतव्यवहारशुद्धौ अतीवोन्नतोपकारकुशला द्विविधश्रमणवाहकैः श्रमणसंस्कृतिरपि द्विविधा जैनसंस्कृतिः बौद्धसंस्कृतिश्च.

बौद्धसंस्कृतिः कालप्रवाहेण विविधपरिवर्तनेन परावर्तिता भारते जाता परिवर्द्धिताऽपि बहिर्देशेषु स्थिरीभूता, श्रमणसंस्कृतौ भारतवर्षे उत्पन्ना, स्थिरीभूता, परिवर्धिता केवला जैनसंस्कृतिरेव श्रमणसंस्कृतिः.

वसुधैव कुटुम्बकं मन्वाना निष्परिग्रहाः ब्रह्मव्रतधरा भैक्ष्यमात्रोपजीविनः सततं तत्त्वपरिशिलितान्तकरणः श्रमणाः एव श्रमणसंस्कृतिसूलरूपाः. अस्या श्रमणसंस्कृत्याः प्रभावेणैव गगनचूचिताशिखरबद्धपताकाभिः 'यतो धर्मस्ततो जयः' इति छत्रं सूचयन्तः भारतीयदानप्रवाहघोतकाः देवप्रासादाः विविधविषयपरिकलिता ज्ञानभण्डाराश्च भारतवर्षीयसौरभरूपा विद्यन्ते.

श्रमणसंस्कृतेः प्रधानता अध्यात्मभावना, अध्यात्मभावना च न कदापि वैराग्यविरहिता. विषयवैमुख्यं च वैराग्यं. परिपूर्ण-तत्त्वज्ञानं विना विषयवैमुख्यं कदापि न भवति, अतएव तत्त्वज्ञानविचारणा उत्पत्ति-स्थिति-नाशतत्त्वत्रयविचारविस्ताररूपा गमशास्त्रेषु अनेकविधा दर्शिता.

तत्त्वज्ञानविचाराणां विशिष्टबुद्धिपरिकलिता सत्त्वा एव समर्था भवन्ति. सामान्यजनास्तु न तथाविधाः, समुद्रेऽदृता सांयात्रिकाणां द्वीपदीपिका यथा मार्गदर्शिन्युपकारिणी तथैव संसारसमुद्रे भ्रमतां जीवानां आध्यात्मपरिच्छिद्यजीवितान्तःकरणानां मुनिवराणां जीवनगाथा एव द्वीपदिपिका. यासामवलम्बनेनानेके जीवा ऐहिकवासनात्यागेन अध्यात्ममार्गे आगच्छन्ति.

नष्टृपुलिकातीरे, जृम्भिकायाः पुरो बहिः । अब्यक्ताख्यस्य चैत्यस्यासन्ने श्यामाकगेहिनः ॥ ९४ ॥
क्षेत्रान्तः शालवृक्षाधः, षष्ठेनोत्काटिकासने । स्थितस्य तस्य सम्पन्नं, केवलं जन्ममे शुभे ॥ ९५ ॥ [त्रिसिः सम्बन्धः]
तत्तश्चतुर्विधैर्निमित्ते धर्मसन्ननि । जीतमित्यकरोद् धर्मदेशनां धर्मदेशकः ॥ ९६ ॥
आश्चर्यं तत्र नो कश्चित्, साधुर्वी श्रावकोऽभवत् । ततो विद्वत्य शर्वर्यां द्वादश योजनान्यगात् ॥ ९७ ॥
महसेनवने पापापुर्यां धर्मगृहे स्थितः । तत्राऽऽस्ते(स्ति)सोमिलज्योतिर्यागकर्चा द्विजस्तदा ॥ ९८ ॥
एकादशायुपाध्यायास्तेनाहूताः क्रतूपरि । मिलिताः सन्त्यथायान्ति, नमस्कृतुं जिने जनाः ॥ ९९ ॥
प्रसभुस्तन्मुखे वाचः, सर्वज्ञोऽत्रागतोऽस्ति हि । तद्वृत्वाऽचिन्तयत् चित्ते, गौतमोऽहङ्कृतेरदः ॥ १०० ॥
विद्यमाने न कोऽयन्यः, सर्वज्ञो मयि सम्प्रति । एकस्मिन्दुदिते भानौ, किमन्यः कर्हिचिद् भवेत् ॥ १०१ ॥
परं कोऽपि महाधूर्त्तं, इन्द्रजालिकविद्यया । विस्मापयति नूनं शुभान्, न लोकः पारमार्थिकः ॥ १०२ ॥
अथाकानो प्रकाशास्यांश्चलच्छुक्लुण्डलधारिणः । आयातो वीक्ष्य गीर्वाणान्, विमानस्थान् महस्विनः ॥ १०३ ॥
उपाध्यायादयः प्राहुरहो ! माहात्म्यमात्मनः । क्रतोरायान्ति यदसी, महिमां कर्तुमुन्मुदः ॥ १०४ ॥ (शुभम्)
श्रृपाकपाटकमिव, त्यक्त्वा तं यज्ञपाटकम् । ते समवसृतौ जग्मुर्न सुधीर्मुग्धमार्गगः ॥ १०५ ॥
तद् दृष्ट्वा गौतमोऽत्रादीत्, मुग्धा जग्धा ह्यनेन चेत् । कथं सुरा ? वा संयोगः सदृशो ग्राम्य-मूर्खयोः ॥ १०६ ॥
यामि पश्यामि सर्वज्ञवादसुचारयामि वा । इति ध्यात्वा वृत्तञ्चात्रैस्तत्रागाद् गौतमो स्यात् ॥ १०७ ॥
आगच्छ भो गौतमेति, भाषितः स्वामिनाऽह सः । कथं मे नाम जानाति ? , को वा वेत्ति न मामिह ? ॥ १०८ ॥

अयं ग्रंथो अध्यात्ममार्गे-मोक्षमार्गे प्रस्थितानां सफलीभूतानां मुनिवराणां जीवनगाथारूपोऽस्मिन् ग्रन्थे एकाशीति-
महापुरुषचरित्रजीवनसौरभता.

क्रोधत्याग-मानत्याग-मायात्याग-लोभत्याग-सामायिक-प्रतिक्रमण-न्यायपरीषहसहन इत्यादि विवश्रुणुणपरिकर्मित-
महापुरुषाणां जीवनगाथाचिन्तनेन क्रोधत्यागादिगुणा वाचकमनसि आविर्भवेयुः। क्रोधादिकारणसमुत्पन्ने संयतथादर्शस्मरणेन
तज्जयाय प्रयत्नशीलाश्च वाचका भवेयुः इत्येव एतच्चरित्रनिर्देशस्य फलं. अतिमुक्तकमुनि-सुकोशलमुनि-कार्तिकश्रेष्ठी-
चिलातीपुत्रादिकथानां निर्देशस्य फलं वैराग्यभावनाविर्भावः वाचकहृदये प्रसरतु इत्येव

अयं ग्रन्थो पूर्वार्चयगुम्फितक्रुपिमण्डलवृत्ति-योगशास्त्र-उत्तराध्ययन-त्रिपष्ठिशलाकापुरुषचरितादिविविधग्रन्थोद्धृतच-
रितसंकलनारूपोऽस्तोऽस्य ग्रन्थस्य प्रणेतारः जैनशासनप्रभावककार्योद्दिपितजीवनसौरभाः धर्मवोषध्वरि-कलिकालसर्वज्ञ
हेमचन्द्रध्वरिविराधनेकतत्तद्ग्रन्थकारपूर्वमहर्षय एव

अत्र ग्रन्थनिर्माणे न काचिदस्माकं भनीया, बुद्धिप्रागल्भ्यं, चातुर्यं, चिद्वत्त्वं च, वैराग्यमेवाभयं इति पद्यं सततपरिशीलनरतैः
वैराग्यवाहितान्तकरणैः पूज्यप्रवशान्तमूर्तिपन्यासप्रवर कैलाससागरगणिवरैः अस्य ग्रन्थस्य संकलना स्वपठनपाठनगतवैराग्य
वाहिचरित्राणां रांग्रहेण कृता. अस्य ग्रन्थस्य प्रकाशनं च तैरेव पूज्यप्रवरैः वैराग्यप्रपारूपग्रन्थावलोकनश्रवणेन प्रशमीभूता भव्या
निर्वेदमासाद्य शंभं साधयन्तु इत्येकं कारणं पुरस्सरीकृत्यारब्धं. एष आशयः वाचका सफलीकुर्वन्तु इत्याशास्महे.

मुद्रणदोष-दृष्टिदोष-मतिवैकल्यादिभिः या दुर्निवाराः काश्चिदशुद्धयः ताः सर्वे शोधयन्तु विद्वांसः

वि. सं. २००७ अश्विनशुक्लद्वितीया

अहमदाबाद
विद्वांसं वशंवदः
पं. मफतलाल.

चक्रवर्त्तिश्रियं त्यक्त्वा, प्रज्वलचूणपूलवत् । अहो सनत्कुमारोऽयं, तप्यते दुस्तपं तपः ॥ ४८ ॥
 तपोमहात्म्यलब्धासु, सर्वास्वपि हि लब्धिषु । शरीरनिरपेक्षोऽयं, स्वरोगान्न चिकित्सति ॥ ४९ ॥
 अश्रद्धधानौ तद्वाक्यं, वैद्यरूपधरो सुरौ । विजयो वैजयन्तश्च, तत्समीपेषुपेयतुः ॥ ५० ॥
 ऊचतुश्च महाभाग, किं रोगैः परिताम्यसि । वैद्यावावां चिकित्सावो, विद्मं स्वैरेव भेषजैः ॥ ५१ ॥
 यदि त्वमजुजानासि, रोगग्रस्तशरीरकः । तदद्वाय निगृह्णीवो रोगानुपचिंतांस्तव ॥ ५२ ॥
 ततः सनत्कुमारोऽपि प्रत्यूचे भोश्चिकित्सकौ । द्विविधा देहिनां रोगा, द्रव्यतो भावतोऽपि च ॥ ५३ ॥
 क्रोधमानमायालोभा, भावरोगाः शरीरिणाम् । जन्मान्तरसहस्रासु—गामिनोऽनन्तदुःखदाः ॥ ५४ ॥
 तांश्चिकित्सितुमीशौ, चेष्टुवां तर्हि चिकित्सतम् । अथो चिकित्सथो द्रव्यरोगांस्तद्गत पश्यतम् ॥ ५५ ॥
 ततोऽङ्गुलीं गलत्यामां, शीर्णौ स्वकफविष्टुषा । लिप्तां शुल्वं रसेनेव, द्राक् सुवर्णीचकार सः ॥ ५६ ॥
 ततस्तामङ्गुलीं स्वर्णशलाकामिव भास्वतीम् । आलोष्य पादयोस्तस्य, पेततुः प्रोचतुश्च तौ ॥ ५७ ॥
 गिररूपयिषू रूपं यौ त्वामायातपूर्विणौ । तावेव त्रिदशावावां सम्प्रत्यपि समागतौ ॥ ५८ ॥
 सिद्धलब्धिरपि व्यधि—त्राधां सोढा तपस्यति । सनत्कुमारो भगवानितीन्द्रस्त्वामवर्णयत् ॥ ५९ ॥
 आवाभ्यां तदिहागत्य, प्रत्यक्षेण परीक्षितम् । इत्युदित्वा च नत्वा च, त्रिदशौ तौ तिरोहितौ ॥ ६० ॥
 एतन्निदर्शनमात्रं, कफलब्धेः प्रदर्शितम् । लब्ध्यन्तरकथा नोक्त्वा, ग्रन्थगौरवभोरुभिः ॥ ६१ ॥
 योगिनां योगमाहात्म्यात्पुरीषमपि कल्पते । रोगिणां रोगनाशाय, कुसुदामोदशालि च ॥ ६२ ॥

त्वया मधुरया याचा, यदसौ प्रीणितः पुरा । मया हतो वराकस्तु, स्नेहवैरे ततस्त्वम् ॥ ३२ ॥
यास्यत्येष हली तु पुद्गलपरावर्चद्विमध्ये शिवं, त्वत्तो दर्शनमाप्तवान् द्विघटिकं तेनोद्यमः कारितः ।
श्रुत्वेन्द्रमस्रुखा इति व्यतिकरं जाता दृढा दर्शने, तद्भ्रो भव्यजना ! भवञ्जिरपि तच्चित्ते चिरं स्थाप्यताम् ॥ ३३ ॥

इति श्री सुद्वित-उपदेशसप्ततिकाया दृचितः उद्धृता

श्रीहालिककथा संपूर्णा

१४ श्री नन्दिमणीकार कथा

भवन्ति पुंसां जिनपादवन्दना-ऽभिसन्धिमात्रादपि सौख्यसम्पदः ।
विवन्दिषुर्वीरजिनं स ददुरो-ऽस्यभून्महर्द्धिस्त्रिदशो यथा दिवि ॥ १ ॥
पुरे राजगृहे नन्दि-मणिकारः समृद्धियुक् । श्रीवीराद्भ्रममासाद्य, तमेवं कुरुतेऽन्वहम् ॥ १ ॥
सामायिकप्रतिक्रान्ति-पौषधप्रमुखाः क्रियाः । मुष्ट्युश्रिव कुर्वाणः, समयं गमयत्यऽसौ ॥ २ ॥
गृहीतपौषधो ग्रीष्मे-ऽन्यदा रात्रौ तृषार्दितः । उपवासत्रयप्रान्ते, स इत्थं हृद्यचिन्तयत् ॥ ३ ॥
कापीक्ष्पादिकान् चारि-पूरितान् कारयन्ति ये । तेषामेव प्रशस्या श्रीः, सर्वजन्तूपकारिणी ॥ ४ ॥
पौषधं पारयित्वाथ, प्रातर्निर्मितपाणः । कारयामासिवानेष, वापीमनुपमाकृतिम् ॥ ५ ॥

- १५ सङ्कटे पतितेऽप्येवं ये न मुञ्चन्ति निश्चयम् । तेषां हस्तगतेव स्यात्, निर्वाणसुखसन्ततिः ॥ पृ. ४७-२-१२
- १६ लब्धास्त्रादः पुमान् यत्र, तत्रासक्तिं न मुञ्चति । ४८-१-१०
- १७ न हिताश्चाहुर्भाषिणः ४९-१-८
- १८ आत्मभूताः प्रजा राज्ञो राजा न छेतुमर्हति ॥ ४९-१-११
- १९ सर्वदोषप्रह्लोभो लोभः सर्वगुणापहः । ४९-१-१२ यतः सन्तोषसाराणि सौख्यान्याहुर्महर्षयः ॥ ५०-२-४
- २० आत्मन् यादृक् कृतं कर्म तादृशं फलमाप्नुहि । यादृक्षमुप्यते बीजं फलं तादृक्षमाप्यते ॥ ३९ ॥ ५५-१-४
- २१ नाऽसत्या यमिनां गिरः ॥ ५६-२-२
- २२ अमादसंगतेनाऽपि या वाक् श्रोक्ता मनस्विना । सा कथं ह्यदुत्कीर्णाक्षरालीवाऽन्यथा भवेत् ॥ ५७-१-१५
- २३ जहाति ह्युमणिं को हि, विनायासमुपस्थितम् ॥ ५७-२-१
- २४ धर्मकृत्येषु सारं हि वैयावृत्यं जगुर्जिनाः । तत्पुनर्लानसम्बन्धि विना पुण्यं न लभ्यते ॥ ५८-२-३
- २५ निषिद्धमपि कार्यं हि, कार्यमापदि धीर्धनैः ॥ ५९-२-१२
- २६ सा एव हि पूज्यो गुरुश्च जनकोऽपि च शिष्यं सुतं च यः क्वाऽपि नैवोन्मार्गं प्रवर्तयेत् ॥ ६०-२-१४
- २७ भयचितोऽभवत्को वा कामिनीभिर्न भिद्यते ? ॥ ६३-१-१
- २८ सह कलेवर ! स्वेदमचिन्तयन् स्ववशता हि पुनस्त्व दुर्लभा । बहुतरं सहिष्यसि जीव हे ! परवशो न च तत्र गुणोऽस्ति ते ॥
- २९ अपि देवबलाद्धर्मफलमेव विशिष्यते ॥ ६७-२-११

इत्युक्त्वा स गुरोः पार्थे, नीतोऽश्रावि च देशनाम् । सम्यक्त्वं ग्राहितः शुद्धं, कृतश्च श्रावकोत्तमः ॥ ८ ॥
 ततश्च स चिरं तेपे, तपांसि विविधान्यपि । भूयासमुच्चदेहोऽहं, निदानमिति चातनोत् ॥ ९ ॥
 स वामनः क्रमान्मृत्वा, यूथनाथो महाबलः । तस्यामटव्यां सञ्जातो, महीधर इति द्विपः ॥ १० ॥
 अन्यदा श्रीपार्श्वनाथः, छद्मस्थो विरहन् भुवि । आयातः पल्लवे तत्र, कायोत्सर्गं च तस्थिवान् ॥ ११ ॥
 स गजो जलपानार्थं, तदा तत्र समागतः । जगन्नाथमथालोक्य, जातिस्मरणवानभूत् ॥ १२ ॥
 अहो ! धर्म विराध्याऽहं, पशुरज्ञानतोऽभवम् । तदैव देवमर्चिता, कुर्वे स्वं सफलं जनुः ॥ १३ ॥
 विमृश्येत्यम्बुजव्रतैरम्यर्च्य परमेश्वरम् । कृत्वानशनमुत्पन्नो, महर्द्धिव्यन्तरेष्वसौ ॥ १४ ॥
 श्रुतश्च चम्पानाथेन, करकण्डुमहीभुजा । सर्वो व्यतिकरः सोऽयं, विस्मितश्च स्वचेतसि ॥ १५ ॥
 यावत्स भूपतिस्तत्रा-गच्छत्युत्साहपूरितः । विजहार प्रभुस्तावत्, स विषादं दधौ भृशम् ॥ १६ ॥
 किं स्यान्निर्भाग्यसत्त्वानां, श्रीजिनेन्द्रस्य दर्शनम् । आत्मानं.निन्दयामास, श्लाघयामास च द्विपम् ॥ १७ ॥
 स्थाने च तत्र प्रासादं, महान्तं निरपीपदत् । नवहस्तमिताऽस्थापि, तत्र च प्रतिमा प्रभोः ॥ १८ ॥
 केचित्पुनरिदं ग्राहु-र्धरणेन्द्राऽनुभावतः । नवहस्तप्रमाणार्चां, तदैवाविरभूत्प्रभोः ॥ १९ ॥
 वन्दित्वा पूजयित्वा स, प्रतिमां तां प्रमोदवान् । स्वनिर्मापितचैत्ये च, न्यवीविशदयं द्विपः ॥ २० ॥
 तत्र स व्यन्तरो लोक-प्रत्ययान् पूरयत्यलम् । ततः प्रमृति सञ्जातं, तत्तीर्थं भुवि विश्रुतम् ॥ २१ ॥
 प्रभीवनाश्रेक्षणकादिकोत्सवा-नव्याजभक्तिः कर्कण्डुभूपतिः । निर्मापयंस्तत्र पवित्रचेतसा, ग्रमावकश्रावकपुङ्गवोऽभवत् ॥ २२ ॥

- ३० अकोसहणसारण—धम्मन्वसाण बालसुलहाणं । लाभं मण्णह धीरो, जहुत्तराणं अलामंमि ॥ ६८-२-१
- ३१ अकार्यं विद्यते किञ्चि—आडविमृश्य विधायिनाम् ॥ ६२-२-३
- ३२ मर्त्तव्यं कातरेणापि, धीरेणापि च भ्रूसृशा । द्विधापि नियते मृत्यौ, धीरैर्भाव्यं मनस्विभिः ॥ ६२-२-९
- ३३ महर्षीणां सुराणां च न ह्यवज्ञा श्रभावहा ! ॥ ७०-२-४
- ३४ स्वार्जितं शुज्यते कर्म, न परः कोऽपि कारणम् ॥ ७४-२-७
- ३५ राग-द्वेषादयस्तीव्राः. स्नेहपाशा भयङ्कराः ॥ ७७-१-१३
- ३६ शरीरं नीरिति प्राहुर्नाविको जीव उच्यते । संसारो वारिधिः प्रोक्तो, यं तरन्ति महर्षयः ॥ ७८-१-१३
- ३७ तदस्यां संसृतौ सर्वेऽनित्या भावा धनादयः ॥ ८१-२-९
- ३८ सुदुर्तु गार्ह्यं सुदुर्तु वाइयं णच्चियं सामसुदरी ! । अणुपालिय दिहराह(ति)याड सुमिणंतए मा एमायए ॥ ८४-१-४
- ३९ याति धर्ममकृत्तैवं, योऽमुत्र सौजसुखी भवेत् । कृत्वा धर्म पुनर्याति, सोऽल्पकर्मा सुखी भवेत् ॥ ९१-२-३
- ४० दाराः सुहृद्दुर्गो, बन्धवश्च सहोदराः । जीवन्तमनुजीवन्ति, मृताम् [तं] नानुव्रजन्त्यपि ॥ ९५-१-८
- ४१ कालकूटं यथा पीतं, हन्ति शस्त्रं च दुर्धृतम् । एवं विषययुग्ं धर्मो, व्यापन्नो हन्ति भूतवत् ॥ ९७-२-१
- ४२ स्त्रीणामेकाकिनां हि, कामाग्निर्गायतेऽधिकम् ॥ १०४-२-३
- ४३ देवं हि दुर्मति दत्ते, चपेटां न कपोलयोः ॥ ११५-२-१३
- ४४ लोमाग्निभूतमनसां विवेकः स्यात्कियच्चिरम् ॥ ११७-१-१४
- ४५ स्त्रियो मुग्ध ! सुधास्तुष्टा, रुधा हि विषमं विषम् ॥ १२०-१-१२

स तानुवाच भो भद्राः !, कोऽयं किमिति मार्यते । ऊचुस्तेऽप्ये पुरुषो, राक्षसः कोऽपि विद्यते ॥ ९ ॥
 कृपया मोचितस्तेन, स तेभ्यः साम्युक्तिभिः । ह्योऽपि तापसीं दीक्षा—मादत्ते स्म तदन्तिके ॥ १० ॥
 तस्त्वा तपांसि भूयांसि, तस्यैव नृपतेर्वधे । कृत्वा निदानं स मृतो, जातो वायुकुमारकः ॥ ११ ॥
 वसन्तपुरमागत्य, तं भूषग्रमुखं जनम् । रजोभिः स्थगयामास, कटरे ! कोपविल्लवः ॥ १२ ॥
 च्युत्वा ततोऽभूच्चण्डालः, प्रथमं नरकं ततः । जगाम कोपकिम्पाक—पादपच्छायमाश्रयन् ॥ १३ ॥
 ततो दृग्विषसर्पो—ऽभूद्द्वितीये नरके ततः । ततोऽप्यनन्तसंसारं, भ्रान्तः कोपविडम्बितः ॥ १४ ॥
 भूयस्यथ गते काले, श्रीपुरे रत्नभूसृतः । ह्यरजोविोऽभवद्ग्रामा—ह्यक्षो ब्राह्मणनन्दनः ॥ १५ ॥
 तथैव कोपनल्वेन, स नृपेण सहान्यदा । कुर्वाणः कलहं राज—भटैरुल्लम्बितो वने ॥ १६ ॥
 चलद्भानिधरं तत्र, प्राप्तं छुनिवरं तदा । आगतो वन्दितुं राजाऽशुणोचदंशनामिति ॥ १७ ॥
 भो भोः ! भीमभवारण्ये, स्थिताः किं ? नश्यत इतम् । यद्भद्रवैरा धावन्ति, वैरिणो वोऽनुगामिनः ॥ १८ ॥
 वैरिणः क इति क्षमाप—पृष्टो ज्ञानी पुनर्जगौ । कषायास्तेष्वपि क्रोधो, धत्ते वैरिषु धुर्यताम् ॥ १९ ॥
 योऽयमुल्लम्बितो बृक्षे, पुरस्ताद्वीक्ष्यते नरः । इदं क्रोधफलं विद्धि, सर्वानर्थनिबन्धनम् ॥ २० ॥
 ह्यरजन्मग्रमृतिकं, तच्चरितं तदाऽखिलम् । श्रुत्वा ज्ञानिमुनिश्रोक्तं, प्रतिबुद्धा नृपादयः ॥ २१ ॥
 केचिचस्यान्तिके दीक्षां, श्राद्धधर्मं च केचन । स्वीकृत्याभिग्रहादौष, स्वस्वकार्याण्यसाधयन् ॥ २२ ॥
 ह्यरजोविोऽपि स क्षमाप—च्छोटितः शान्तां भजन् । दीक्षामादाय सज्जातः, सर्वसौख्यैकभाजनम् ॥ २३ ॥

जैनकथार्णवविषयानुक्रमः

विषयानुक्रमः	श्लोकसंख्या	पत्रकम्	विषयानुक्रमः	श्लोकसंख्या	पत्रकम्
१ देवाधिदेवतीर्थंकर श्री ऋषभदेव चरित्रम्	२९५	१-१	१३ श्री हालिककथा	३३	२७-१
२ देवाधिदेवतीर्थंकर श्रीशान्तिनाथजिन चरित्रम्	१४	११-२	१४ श्री नन्दिमणिकारकथा	२७	२८-२
३ देवाधिदेवतीर्थंकर श्रीकुण्ठुनाथचरित्रम्	१०	११-२	१५ श्री कुमारपालजूजाकथा	२४	२९-२
४ देवाधिदेवतीर्थंकर श्रीपार्श्वनाथजिनचरित्रम्	५०	१२-१	१६ कलिकुंडतीर्थ-उत्पत्तिकथा	२३	३१-१
५ देवाधिदेवतीर्थंकर श्रीमहावीरस्वामिचरित्रम्	१३१	१४-१	१७ क्रोधोपरि सुरविप्र-कथा	३५	३२-१
६ श्री सनत्कुमारचक्रवर्तिचरित्रम्	६७	१८-२	१८ गानोपरि उज्जितकुमारकथा	३४	३३-२
७ श्री भरतचक्रिचरित्रम्	२७	२१-१	१९ गायोपरि पापबुद्धिकथा	३१	३५-१
८ श्री मधनवक्रिचरित्रम्	९	२२-१	२० लोभोपरि श्री सागरश्रेणीकथा	४०	३६-१
९ श्री जयचक्रिचरित्रम्	७	२२-२	२१ न्यायोपरि श्री यशोवर्मनृपकथा	४१	३७-२
१० श्री हरिषेणचक्रिचरित्रम्	९	२३-१	२२ धर्मोपरि श्री धर्मराजकथा	३५	३९-२
११ श्री उदयनराजर्षिकथा	२७	२३-२	२३ कठोरचनोपरि जननीपुत्रकथा	३६	४१-१
१२ श्री कणिलकेवलिकथा	६८	२४-२	२४ सत्योपरि जगत्सिंहकथा	३८	४२-२

असौ पर्यस्तिकां बच्चा, तेषामग्रे निविष्टवान् । ननाम न शठस्तर-पुक्तं मैवमुपाविश ॥ २३ ॥
 ततो रुष्टः परित्यज्य, तदाश्रममविश्रमम् । अरण्यानीं भ्रमन्नेप, सिंहमेकं व्यलोक्त ॥ २४ ॥
 पुच्छुच्छाल्य सिंहोऽपि, क्ष्वेडाडम्बरभीषणः । तमभ्यधावत क्रुद्धः, सोऽपि मानी व्यचिन्तयत् ॥ २५ ॥
 आः ! क एष पशुः किं वा, नश्यतेऽस्माद्राक्तः । लोका अपि हसिष्यन्ति, मां पशोरपि विम्यतम् ॥ २६ ॥
 इत्यहङ्कारतस्तस्मान्-दनश्रयंस्तेन मारितः । शास्त्रेऽपि श्रूयते ह्येवं, मणुआण अहियरो ॥ २७ ॥
 स जातो गर्दभस्तस्मात्, करभस्तुगस्ततः । तत्रैव नगरे भूयः, पुरोहितसुतोऽभवत् ॥ २८ ॥
 भूत्वापि सर्वविधानां, पारगः स मृतस्ततः । तत्रैव नगरे जातो, हुम्नोऽहङ्कारदोषतः ॥ २९ ॥
 यथा यथा पुरोधास्तं, पश्यत्यस्य तथा तथा । स्नेहः स्याद् दुस्त्यजे येन, स्नेहवैरे पुरातने ॥ ३० ॥
 अन्येद्युस्तत्पुरप्राप्त-केवलज्ञानिनोऽन्तिके । पुरोहितस्तत्स्नेहस्य, हेतुं पप्रच्छ सोऽप्यवक् ॥ ३१ ॥
 मूलादारभ्य तद्वृत्त-महङ्कारविषाकजम् । मानेन के न पीडयन्ते, प्राणिनः पण्डिता अपि ॥ ३२ ॥
 श्रुत्वा पुरोहितस्तेन, ज्ञानिना गदितं वचः । भवाद्विरक्तः प्रव्रज्य, तदन्ते प्राप निर्धृतिम् ॥ ३३ ॥
 उज्झितोऽपि सुगतिं गतवान् श्री-धर्ममार्हतमवाप्य गुरुभ्यः । तेन मानव ! न मानविषयो, मान्य एष भवता भवबीजम् ॥ ३४ ॥

इति श्रीसुद्वित-उपदेशसप्ततिकावृत्तितः उद्धृता

श्री उज्झितकुमार-कथा संपूर्णा

विषयानुक्रमः

- २५ सन्तोषोपरि श्री विद्यापतिनृपकथा
 २६ सामायिकव्रतोपरि केसरीचोरकथा
 २७ प्रतिक्रमणोपरि सखनदंडनायककथा
 २८ धान्यसंग्रहोपरि तिलकश्रेष्ठीकथा
 २९ सुवर्णसंग्रहकारनन्दराजकथा
 ३० सन्तोषोपरि अभयकुमारकथा
 ३१ सामायिकव्रतोपरि चंद्रावतंसनृपकथा
 ३२ उपसर्गसहने कामदेवश्रावककथा
 ३३ जिनवचनभावनयां दृढप्रहारीकथा
 ३४ सत्यव्रतत्राणोपरि कालिकाचार्यकथा
 ३५ सुविनेयानां मोक्षदायित्वे चंडहराचार्यकथा
 ३६ क्षुधापरिहे हस्तिमित्रकथा
 ३७ वृट्परिहे धर्मशर्ममृत्निकथा
 ३८ शीतपरिहे सोधुचतुष्ककथा

श्लोकसंख्या पत्रकम्

- ३० ४४-१
 ३० ४५-१
 २६ ४६-२
 ११ ४८-१
 २६ ४८-२
 २६ ४९-२
 ९ ५०-२
 ६६ ५१-१
 ५३ ५३-२
 ३० ५५-२
 ३६ ५६-२
 ३५ ५८-१
 ३९ ५९-२
 २१ ६१-१

विषयानुक्रमः

- ३९ उष्णपरिपहे अरहन्नकमुनिकथा
 ४० दंशमशकपरिपहे श्रमणभद्रमुनिकथा
 ४१ नैपेक्षिकीपरिपहे कुरुदत्तमहर्षिकथा
 ४२ शय्यापरिपहे सोमदत्तसोमेदेवहर्षिकथा
 ४३ आक्रोशपरिपहे क्षपककथा
 ४४ श्री अर्जुनमालर्षिकथा
 ४५ वधपरिपहे स्कन्दकाचार्यकथा
 ४६ तृणस्पर्शपरिपहे भद्रमहर्षिकथा
 ४७ पृथ्वीचन्द्रगुणसागरप्रबन्धः
 ४८ देवकीपद्पुत्रकथा
 ४९ समभावोपरि दसदन्तराजर्षिकथा
 ५० श्री केशीगौतमीयप्रबन्धः
 ५१ श्री वीरप्रभुपूर्वमातृपितृसम्बन्धः
 ५२ श्री प्रत्येकबुद्धकरकंडुराजर्षिकथा

श्लोकसंख्या पत्रकम्

- ५४ ६२-१
 १४ ६४-१
 ११ ६४-२
 १६ ६५-१
 १५ ६६-१
 ५४ ६६-२
 ६२ ६८-२
 १० ७०-२
 ५२ ७१-१
 ६३ ७३-१
 १६ ७५-१
 ८६ ७६-१
 १५ ७९-१
 ६५ ७९-२

कमला गृहिणी तस्य, देविलस्तनयस्तयोः । विमला तत्रिया सर्वे-ऽप्येते तच्चकिताः सदा ॥ ४ ॥
 तत्र श्वश्रू वधू द्वे ते, मन्त्रतन्त्रविशारे । अनेकाभिः कुविद्याभिः, स्वैराचारे बभूवतुः ॥ ५ ॥
 योगिन्येकाऽप्यदा तस्य, विजने गृहमागता । श्वश्रूवधूम्यां सा पृष्ठा, सादरं नतिपूर्वकम् ॥ ६ ॥
 स्वामिन्यत्र गृहे दत्त-द्वारे त्वं कथमागता । साप्याह मम विद्यास्ति, साधारा व्योमगामिनी ॥ ७ ॥
 ताभ्यां तस्याश्च सा विद्या, गृहीता बहुमानतः । एकं च शुषिं दारुं, विधते तद्गृहे महत् ॥ ८ ॥
 तस्मिन्नास्त्वं तद्वत्-मन्त्रशक्त्या च ते उभे । निशीथसमये यातः, क्रीडार्थं स्वेषिते पदे ॥ ९ ॥
 एयदा कायचिन्तार्थं, निशीथे पुत्र उत्थितः । सुप्तशेषजनेन्द्राक्षी-त्कौतुकं रहसि स्थितः ॥ १० ॥
 श्वश्रूवध्वौ तदोत्थाय, सौत्सुक्यं निभृतक्रमम् । त्वर्यतां त्वर्यतामेव-मूचतुश्च मिथो मुदा ॥ ११ ॥
 सोऽप्यभूद्भावदुल्कर्णः, श्वश्रूतावदुवाच ताम् । अरे काष्ठमिदं शीघ्रं, सञ्जीकुरु पुरो भव ॥ १२ ॥
 आत्मनामस्ति गन्तव्यं, दूरे तन्माचिलम्बय । इत्युक्त्वा ते उभे तत्रा-रूढे तन्मन्त्रपूर्वकम् ॥ १३ ॥
 तत उत्पतिते व्योम्नि, व्यन्तर्यांविव ते उभे । इत्याश्चर्यं तदालोक्या-ऽचिन्तयद्देवलस्तदा ॥ १४ ॥
 अहो ! किमेतं शाकिन्यौ, पापिन्यौ पतिवञ्चिके । गते कुत्र कदा पश्चा-देते चात्रागमिष्यतः ॥ १५ ॥
 इत्यसौ जाग्रदेवास्थात्, तत्र ते यावदागते । ततः क्षणान्तरे जातः प्रातःकालो विकस्वरः ॥ १६ ॥
 स तयोस्तादृशं वृत्तं, न कस्यापि न्यवेदयत् । परेषां दूषणानीच, प्रायश्चित्तप्रदो गुरुः ॥ १७ ॥
 स कौतुकी द्वितीये तु, दिने जाते तमोभरे । प्रागेव शुषिरे तत्र, प्रौढे काष्ठे प्रविष्टवान् ॥ १८ ॥

विषयानुक्रमः

- ५३ श्री द्विसुखराजर्षिकथा
 ५४ श्री क्षुल्लकमुनिकथा
 ५५ श्री सुव्रतमहर्षिकथा
 ५६ कुरगडुमहर्षिप्रबन्धः
 ५७ श्री मेतायमहर्षिकथा
 ५८ श्री इलापुत्रकथा
 ५९ श्री चिलातीपुत्रकथा
 ६० श्री मृगापुत्रकथा
 ६१ श्री जिनदेवर्षिकथा
 ६२ श्री षण्मित्रर्षिकथा
 ६३ श्री संयतराजर्षिकथा
 ६४ श्री अनाथीमुनिकथा
 ६५ श्री अन्निकापुत्रर्षिकथा
 ६६ श्री धर्मरुचिकथा
 ६७ श्री चतुर्महर्षिकथा

श्लोकसंख्या पत्रकम्

- ३७ ८२--१
 ३७ ८३--१
 १२ ८४--२
 २३ ८५--१
 ८२ ८६--१
 २७ ८९--१
 २८ ९०--१
 ६४ ९१--१
 ७ ९३--१
 २९ ९३--२
 ३६ ९४--२
 ५२ ९६--१
 ४५ ९७--२
 ९ ९९--२
 ११ १००--१

विषयानुक्रमः

- ६८ श्री देविलासुतर्षिकथा
 ६९ श्री धन्यमहर्षिकथा
 ७० श्री शीतलाचार्यकथा
 ७१ श्री अवन्तिसुकुमालर्षिकथा
 ७२ कार्तिकश्रेष्ठीकथा
 ७३ महेश्वरदत्तकथा
 ७४ श्री नागदत्तश्रेष्ठिकथा
 ७५ निमित्तकथकमुनिकथा
 ७६ श्री मानपिंडकथा
 ७७ लोभपिंडे सुव्रतमुनिकथा
 ७८ श्रीनभिराजर्षिकथा
 ७९ श्रीअतिमुक्तकमुनिकथा
 ८० सुकोशलमुनिकथा
 ८१ सुदर्शनश्रेष्ठिकथा

श्लोकसंख्या पत्रकम्

- १६ १००--२
 १५ १०१--१
 २२ १०१--२
 २९ १०२--२
 १९ १०३--२
 २२ १०४--१
 २७ १०५--१
 १५ १०६--१
 २९ १०६--२
 ३७ १०७--२
 १३५ १०९--१
 ९५ ११३--२
 ३५ ११७--१
 ९६ ११८--१

चिरायुस्ते सुतो भूयात्साम्राज्यं त्वं च पालय । परीक्षेयं मया चक्रे, इत्युक्त्वा सा तिरोऽभवत् ॥ ४० ॥

एवं न्यायः पालनीयो नृपाधैर्यस्मात्सर्वाः सम्पदो हस्तगाः स्युः ।

शस्यानि स्युः किं विना वारिवाहं, ग्राहृकाले ग्राच्यमासद्वयेत्यम् ॥ ४१ ॥

इति श्रीशुद्धित-उपदेशसप्ततिकावृत्तितः उद्धृता

यशोवर्मनृपकथा संपूर्णा.

२२ धर्मोपरि श्री धर्मराजकथा

श्रीधर्म एव निर्धिरक्षय एप सौख्य-श्रीणां हितः स्वपरयोश्च भवान्तरेऽपि ।

श्रीधर्मराजचरितं विनिश्चय्य सम्यक्, कस्तत्र वा शिथिलमादरमातनोति ॥ १ ॥

अस्त्यत्र भरतक्षेत्रे, नगरी सर्वमङ्गला । तत्र विनासिताराति-भूयतिर्भद्रशेखरः ॥ १ ॥

सभामध्यास्त स क्षमापः, परिचारयुतोऽन्यदा । तदा नैमित्तिकः कोऽपि, प्राप्तस्तत्र त्रिकालवित् ॥ २ ॥

यथोचितासने राज-दापिते स उपाविशत् । उदस्य हस्तं सर्वभ्यः, आशीर्वादिश्रुवाच च ॥ ३ ॥

नृपोऽप्राधीनिमिच्छ !, भविष्यद्बद कीदृशम् ? । स्वरूपं भावि सोऽप्याह, माऽधुना पृच्छयतां प्रभो ! ॥ ४ ॥

विशेषतो नृपोऽपृच्छ-दुत्पातः कोऽपि दैवतः ? । किं भावी ? सोऽयभाषिष्ठ, दुर्भिक्षं द्वादशाब्दिकम् ॥ ५ ॥

जेनकथार्णवशुद्धिपत्रकम्

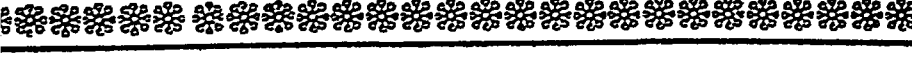
अशुद्धम्	शुद्धम्	पृ०	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पृ०	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पृ०	पं०
पूर्वभवानि	पूर्वभवाः	१	७	दोषतः	दोषतः	४	१५	सेवये	सेवायै	९	५
प्रकार्यादि	प्रकार्यादि	१	११	पन्त्ये	पन्त्ये	४	१	तय	तया	९	७
कामागतम्	कामागतम्	१	६	शता	शता	४	३	पिष्टि	पिष्टे	९	८
शुक्तकृते	शुक्तकृते	२	६	सङ्क्रा	सङ्क्रा	४	११	जापामाणि	जातपाणि	१२	२
हाराद्यलङ्काराः	हाराद्यलङ्काराः	१	१०	सखेन	सुखेन	५	१०	मशिथ्रयत्	मशिथ्रियत्	९	५
किञ्चित्	किञ्चित्	२	८	चतुःपष्टि	चतुःषष्टि	५	११	घावक	घातक	९	६
जीवीका	जीवीका	२	८	पशू	प्रशू	६	२	धावितः	धावितः	९	११
ग्राह	ग्राह	३	४	चतुःपष्टिगुणान्	चतुःषष्टिगुणान्			विहरन्त्यथ	विहरन्त्वथ	१०	१२
चञ्चुतः	चञ्चुतः	३	११	घट	घट	६	१०	व्यतीयु	व्यतीयु	१०	११
वभूयु	वभूयु	३	१४	मशिथ्रयत्	मशिथ्रियत्	६	६	विधिना	विधिना	११	२
प्रासब्ध	प्रासब्ध	४	१	प्रविशने	प्रवेशने	७	५	शान्तिनाथ	शान्तिनाथ	११	१
महाद्विगः	महाद्विगः	४	२			९	२	अशिथ्रयत्	अशिथ्रियत्	११	२

तत्तथा मन्दवाद्यौघैर्बहुलैकैश्च संयुतः । श्रेष्ठी स्वगृहमायातो, ददानोऽर्थितमर्थिषु ॥ २२ ॥
 क्रमेण विजने जाते, रक्षकोऽपि स टङ्ककान् । भूपादिभीतः प्रारेमे—ऽर्षयितुं गृह्यतामिति ॥ २३ ॥
 श्रेष्ठथयुवाच तं भद्र !, मया तेऽमी समर्पिताः । तत्त्वमेतान्यथाकार्म, दत्स्व भुंक्स्व सुखी भव ॥ २४ ॥
 यत्ते प्रसादतो धर्माऽ—नुष्ठानं विदधे मया । एकोऽपि धर्मसम्बन्धी, क्षणः कोट्यापि दुर्लभः ॥ २५ ॥
 तेषु पञ्च मयैकेन, टङ्ककेन कृतार्थिताः । तत्तेऽधिकमपि द्रव्यं, दीयते गृह्यते कथम् ? ॥ २६ ॥
 इति श्रोत्र्य पुनर्दान—पूर्वं तं विससर्ज सः । औचित्याचरणे सन्तः, किं मुह्यन्तिः कदाचन ? ॥ २७ ॥
 सपादलक्षस्मापालो—ऽन्यदा सेवार्थमागतः । सुरत्राणपुरो वस्तु—द्रव्यं दौकितवानिदम् ॥ २८ ॥
 चान्दनं शकलं सुक्ता—फलद्वन्द्वं च निर्मलम् । दृष्ट्वा तदल्पं भूपस्तु, क्षणं रष्ट इवाऽभवत् ॥ ३९ ॥
 पश्यन्ति सभ्याः सर्वेऽपि, न तु कोऽपि परीक्षेत् । दध्यौ सपादलक्षीयो—ऽप्यहो ! मूर्खा अमी जनाः ॥ ३० ॥
 अथोवाच जगत्सिंहो, द्वयमेतदमूल्यकम् । चान्दनस्याऽस्य खण्डस्य, पूर्वं माहात्म्यमुच्यते ॥ ३१ ॥
 अग्नितप्तं शतमण—प्रमाणमपि जायते । एतत्खण्डेऽपि मध्यस्थे, तैलं हिमकणोपमम् ॥ ३२ ॥
 किञ्च पाष्मासिकेनापि, ज्वरेण विधुरीकृतः । घृष्टैतच्छकलं पीत्वा, भवेज्जन्तुनिरामयः ॥ ३३ ॥
 कौतुकं मौक्तिकद्वन्द्व—स्यापि देवाऽवधार्यताम् । विक्रीयैकतरद् द्वैती—यीकं ग्रन्थौ निबध्यते ॥ ३४ ॥
 अवश्यं तच्च सन्ध्यायां, मिलत्युसुकमित्रवत् । श्रुत्वेति विस्मितो भूपः, परीक्षां कृत्वांस्तयोः ॥ ३५ ॥
 कथं वेत्सीति भूषेन, पृष्टः श्रेष्ठी पुनर्जगौ । आवाल्याभ्यासतो वस्तु—परीक्षा शिक्षिता मया ॥ ३६ ॥

अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०	पृ०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०	पृ०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०	पृ०
रूपनै	रूपनै	१२	१२	यद्गपं	यद्गपं	२	१९	व्याधि	व्याधि	२	२४
मण्डलि	मण्डलि	१२	१२	भूषण	भूषण	५	१९	दश	दश	७	२४
आयुयः	आयुयः	१२	१२	व्याधि	व्याधि	१२	२०	प्राघूर्णकाय	प्राघूर्णकाय	१२	२५
अच्युत्	अच्युत्	१२	१२	केशा	केशा	४	२१	तच्छ्रुत्वा	तच्छ्रुत्वा	३	२५
स्वामिनो	स्वामिनो	१३	१३	सुद्रित	सुद्रित	६	२१	वृद्धि	वृद्धि	१२	२६
घात्री	घात्री	१३	१३	मधीश्वरः	मधीश्वरः	१	२१	मोदकै	मोदकै	१५	२६
प्रोवाच	प्रोवाच	१३	१३	दश	दश	९	२२	मुनिं	मुनिं	११	२६
पुरयोत्तमान्	पुरयोत्तमाः	१४	१४	दश	दश	८	२२	तलेषु	तलेषु	१४	२६
दयाद्	दयाद्	१४	१४	सप्तभि	सप्तभि	१३	२२	भूरीन्	भूरीन्	३	२७
अप्रो	अथो	१४	१४	राज्ये	राज्ये	३	२३	शिवं	शिवं	१०	२७
इधानः	इधानः	१५	१५	स्वयम्	स्वयम्	३	२३	जन्मभूः	जन्मभूः	१२	२७
मान्मजम्	मात्मजम्	१६	१६	दशा	दशा	६	२३	प्रणष्टवान्	प्रणष्टवान्	१४	२७
इत्युपसर्गार्थं	इत्युपसर्गार्थं	१६	१६	दशा	दशा	५	२३	त्रोऽसक्तौ	त्रोऽसक्तौ	१२	२८
चतुर्विधं	चतुर्विधं	१८	१८	जितो	जितो	११	२४	मेव	मेव	९	२८

आराध्यतां केसरिवद्भवद्भि—रथथा समस्तानि सुखानि वः स्युः ॥ १ ॥
 सामाह्यं कुण्ठो, समभावं सावओवि घडियदुगं । आउं सुरेसु वंधद्, इचियमेचाइं पल्लिआहं ॥ १ ॥
 चाणवइकोडीओ, लम्बवागुणसट्टि सहसपणवीसं । नवसय पणवीसाए, सत्तिहा अडभाग पल्लिअस्स ॥ २ ॥
 सामायिकं समतया, वियुक्तं यः समाचरेत् । करोति परमान्ने स, क्षारक्षेपं विमूढधीः ॥ ३ ॥
 श्रीनिवासपुरे राजा, रियुमईन इत्यभूत् । श्रेष्ठी समरसिंहाख्य-स्तत्र धर्मैककर्मठः ॥ १ ॥
 तत्पुत्रः केसरीनामा, प्रकृत्येव्यालुल्लूढतः । व्यसनी दुर्विनीतश्च, कुलाङ्गार इवाऽभवत् ॥ २ ॥
 अथ निष्काशितो गेहा-त्स पित्रा सर्वसाक्षिकम् । ततो निरङ्कुशश्चक्रे, स चौर्यं सर्वमग्नसु ॥ ३ ॥
 इत्थं पुरान्तस्तन्वाने, स्तैन्ये, तस्मिन्पुण्ड्रान्यदा । सभानिविष्टः प्रोवाच, कोऽयं ? कस्य सुतोऽथवा ? ॥ ४ ॥
 तदा तत्र निविष्टस्त-चातः प्राह कृताञ्जलिः । दुष्पुत्रोऽयं मम स्वामिन् !, मया निर्वासितो गृह्णात् ॥ ५ ॥
 चौर्यं विना न भोक्तव्यं, मयेत्यस्याऽस्त्यभिरुहः । एतद्विशेषसम्बन्धः, पुनरित्यवधार्यताम् ॥ ६ ॥
 एकदाऽयं सरस्तीरे, स्थितो ध्यायति दुष्टधीः । यावत्तावन्नभोमार्गे, पादुके पदयोर्दधत् ॥ ७ ॥
 योगी कोऽप्यागतस्तत्र, ते भुक्त्वा तत्र यावता । ज्ञानादि कुरुते ताव-चे लाल्पैप खमुद्ययौ ॥ ८ ॥
 तयोः प्रभावादेकोऽपि, नैकतस्करकार्यकृत् । दुष्टरोग इवाऽसाध्यो, पुरस्याऽयं विभोऽभवत् ॥ ९ ॥
 पुराधिष्ठावदेव्यग्रे, वक्ति चैवं स्तुतिं सुजन् । चौरिकाद्धन ते भोगं, करिष्येऽद्धं ममाऽस्तु च ॥ १० ॥
 भाविनी सफला सा चे-त्प्रसादाचव देवि ! मे । अनुज्ञातस्तयाऽप्येप, सिद्धचौरस्ततोऽभवत् ॥ ११ ॥

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृ०	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पृ०	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पृ०	पं०
कापी	चापी	२८	१४	अशुद्धम्	ब्रवीत्स	३५	२	अशुद्धम्	ब्रवीत्	४०	२
निर्मित	निर्मित	२८	१५	मादृशं	मादृशां	३५	३	तत्रतिज्ञां	तत्रतिज्ञां	४०	३
न्यमुन्यवक्	न्यमून्यवक्	२९	२	अकृशाया	अकृषाथा	३६	२	उत्तरस्या	उत्तरस्या	४०	३
चकार	चकार	२९	५	भूषाद्या	भूषाद्या	३६	४	ब्राह्मे	ब्राह्मे	४१	२
हरत्यघं	हरत्यघं	३०	३	अश्रु वधू द्वे	अश्रुर्वधूद्वे	३६	२	वादिना	वादिना	४२	९
चम्य	चभा	३१	१	दारं	दार	३६	५	ह्यवाप्यते	ह्यवाप्यते	४२	९
विरहन्	विहरन्	३१	४	एयदा	एकदा	३६	७	तथापि	तथापि	४२	१०
प्रमीवना	प्रभावना	३१	१५	अश्रुता	अश्रुस्ता	३६	९	वादिता	वादिता	४२	१०
प्रणमन्तुवन्	प्रणमंस्तुवन्	३२	१	कापि	कापि	३७	१	स्तावत्	स्तावत्	४३	१४
क्रोधफलं	क्रोधफलं	३२	१२	सुर्वै!	सुर्वै!	३७	१०	विषये	विषये	४४	१
रञ्जितः	रञ्जिता	३३	३	गुहामागते	गुहमागते	३७	५	लाप्यसे	लाप्यसे	४४	१०
वार्ता	वार्ती	३३	५	अन्यन्यः	सन्नन्यः	३७	१३	त्वणुष्य	त्वणुष्य	४४	९
जात	जाता	३३	९	निति	नीति	३८	९	भियेकेण	भियेकेण	४४	१५
किन्तु	किन्तु	३४	१०	जिवितव्य	जीवितव्य	३८	१०	मा	मा	४५	१

सहस्रपत्रसौवर्ण-कमले निपसाद सः । तदग्रे देशनां चक्रे, देवतादत्तवेपथुत् ॥ २६ ॥
 अथ श्रुतो नृपस्तत्र, तद्दृष्टं तादृशं पुनः । निरीक्ष्य विस्मितोऽयन्त-महो ! कर्मविचित्रता ॥ २७ ॥
 केवली ग्राह राजेन्द्र !, पश्य सामायिकव्रतम् । यस्य जातं क्षणाद्धैऽपि, फलं लोकोत्तरं मम ॥ २८ ॥
 एवं प्रबोध्य राजादीन्, लोत्रं सर्वं निवेद्य च । लोकोपकृतये चक्रे, विहारं वसुधातले ॥ २९ ॥
 एवं स केसरिच्छुनिः प्रतिबोध्य भूरि-कालं जनान् विदलिताऽखिलकर्मजालः ।
 श्रुतो यदुच्चपदवीं तदिदं फलं हि, सामायिकव्रतभवं विमृशन्तु सन्तः ? ॥ ३० ॥

इतिश्री सुद्वित-उपदेशसप्ततिकावृत्तित उद्धृता

केसरीचौरकथा सम्पूर्णा.

२७ प्रतिक्रमणोपरि सज्जनदण्डनायककथा

भव्यैः श्रतिक्रमणमादरणीयमेत-द्यतपञ्चधा जिनवैर्गदितं हितार्थम् ।

पापान्निवृत्तिसकृत्सुकृते प्रवृत्ति-स्थं बुधैर्यदभिघार्थं उदीस्तिश्च ॥ १ ॥

यदुक्तम्—मिच्छत्तपडिक्रमणं, तदेव अस्संजमे पडिक्रमणं । कसायाण पडिक्रमणं, जोगाण य अप्पसत्थाणं ॥ १ ॥
 सैसारपडिक्रमणं, चउव्विहं हेइ आणुव्विए । तीए पळ्ळपेत्ते, अणागए चेव कालंमि ॥ २ ॥

अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०
पुराणी	पुराणी	४५	विशुच्यते	किशुच्यते	४७	श्रेययिष्यामि	श्रेययिष्यामि	५२	श्रेययिष्यामि	श्रेययिष्यामि	५२
प्रतिभाश्च	प्रतिभाश्च	४५	घग्मो	घग्मो	४७	सोऽरुणामे	सोऽरुणामे	५३	सोऽरुणामे	सोऽरुणामे	५३
परिग्रह	परिग्रह	४५	मत्स्य	मत्स्य	४८	श्लाघ्यो	श्लाघ्यो	५३	श्लाघ्यो	श्लाघ्यो	५३
स्नानादि	स्नानादि	४५	आग्नेही	आग्नेही	४८	अवकेशि	अवकेशि	५४	अवकेशि	अवकेशि	५४
ग्रेहे	ग्रेहे	४६	जक्षे	जक्षे	५०	द्रुदग्निना	द्रुदग्निना	५४	द्रुदग्निना	द्रुदग्निना	५४
नस्ति	नस्ति	४६	न्वुर्वी	न्वुर्वी	५१	परीधं	परीधं	५४	परीधं	परीधं	५४
प्रतिक्रमण	प्रतिक्रमण	४६	बोद्धृणि	बोद्धृणि	५१	मध्यस्थं	मध्यस्थं	५४	मध्यस्थं	मध्यस्थं	५४
यत्	यत्	४६	तरुका	तरुका	५१	भ्रूण	भ्रूण	५४	भ्रूण	भ्रूण	५४
पच्युष्यन्ते	पच्युष्यन्ते	४६	संपं	संपं	५२	वन्धादि	वन्धादि	५५	वन्धादि	वन्धादि	५५
भ्रूयः	भ्रूयः	४७	वारिखाम्भसः	वारिखाम्भसः	५२	भगवान	भगवान	५६	भगवान	भगवान	५६
श्रीपत्तने	श्रीपत्तने	४७	मूया	मूया	५२	प्युचे	प्युचे	५६	प्युचे	प्युचे	५६
देव्यार्पयत्	देव्यार्पयत्	४७	वर्ग	वर्ग	५२	माक्षदायित्वे	माक्षदायित्वे	५६	माक्षदायित्वे	माक्षदायित्वे	५६
तथा	तथा	४७	संलेखनां	संलेखनां	५३	वासी	वासी	५७	वासी	वासी	५७
दुकुल	दुकुल	४७	संलेखनां	संलेखनां	५३	द्युमणिं	द्युमणिं	५७	द्युमणिं	द्युमणिं	५७

हस्तिस्थेनापि यत्नेन, प्रतिक्रान्तिस्तदा कृता । तत्सैन्यमिलनायैवा-ऽन्यथा तत् शिथिलीभवेत् ॥ १३ ॥
प्रतिक्रमणवेलायाः, व्यतिपातोऽपि सम्भवी । एषोऽपि हेतुः सर्वं हि, कार्यं काले कृतं शुभम् ॥ १४ ॥
अथ युद्धं महजातं, सैन्ययोरुभयोरपि । गजाऽश्वरथपत्न्याघाः, यथा स्वं स्वं डुढीकिरे ॥ १५ ॥
सज्जनेन तथा युद्धं, तथा चक्रे यथा क्षणात् । समस्तं यवनानीकं, काकनाशं ननाश तत् ॥ १६ ॥
सज्जनस्य परं घाताः, दश लग्नास्तदा तनौ । उत्पाद्य नीतो देव्यग्रे, साऽप्येनं प्रत्यचीकरत् ॥ १७ ॥
दुकुलाश्वलवातेन, तस्य वातमवीजयत् । आह्वयच्च महावैधान्, कृतास्तैश्च प्रतिक्रियाः ॥ १८ ॥
देव्यग्रे सुभटैरुक्तं, स्वामिन्यस्य विमुच्यते । रात्रौ 'एगिदिआ बेइन्दिआ' इत्याद्यमूचिवान् ॥ १९ ॥
प्रातर्युद्धं तथा चक्रे, यथा कोऽपि चकार न । देव्याह सज्जनं चक्रे, विरुद्धं किमिदं भवान् ? ॥ २० ॥
सोऽप्याह स्वामिनि ! स्वीयं, रात्रौ कार्यं कृतं मया । प्रातस्त्वदीयं येनेदं, तवाऽप्यत्तं वपुर्मम ॥ २१ ॥
ममायत्तं मनस्तेन, स्वकार्यं निर्मितं मया । श्रुत्विति तं प्रशंसन्ति, धर्मं दाढर्थमहो ! कियद् ? ॥ २२ ॥
जगाम पत्तनं देवी, सज्जनोऽपि पटूकृतः । वैद्यैः क्रमेण श्रीधर्मं, राजकार्यं च स व्यधात् ॥ २३ ॥
सङ्घटे पतितेऽप्येवं, ये न मुञ्चन्ति निश्चयम् । तेषां हस्तगतैव स्यात्, निर्वाणसुखसन्ततिः ॥ २४ ॥
अन्यथा वा प्रतिक्रान्तिं, पञ्चधा श्रुवते बुधाः । दिवारात्रौ तथा पक्षे, चातुर्मास्यां च वत्सरे ॥ २५ ॥
सपडिक्रमणो घम्मो, पुरिमस्स य पच्छिमस्स य जिणस्स । मज्झिमगण जिणाणं, कारणजाए पडिक्रमणं ॥१॥
समणेन सावएण य, अवस्सकायव्वयं हवह जग्हा । अतो अहो निसस्सा, तग्हा आवस्सयं नाम ॥ २ ॥

असौ जगद्मित्रस्य मित्रस्यैवोन्मनास्ततः । दुर्मिक्षस्यैव्यतो मार्गमीक्षाञ्चक्रे दिने दिने ॥ ९ ॥
 अथ वर्षाप्रवेशेऽपि ववर्षोपित्य सर्वतः । धारासारैर्धनस्तस्य हृदयं दारयन्निव ॥ १० ॥

गोधूमशुद्धकलमाश्रणका मकुष्ठा, मायास्तिलास्तदपरेऽपि कणा विनश्य ।

यास्यन्ति संप्रति हहेति स तैरुत्तमो, हृत्फोटजातमरणान्नरकं प्रपेदे ॥ ११ ॥

इति श्रीशुद्धित-योगशास्त्रद्वितितः उद्धृता

तिलकश्रेष्ठिकथा संपूर्णा.

२९ सुवर्णसंग्रहकार नन्दराजकथा

प्राच्यां महेंद्रनगरीप्रतिविम्बमिवोच्चकैः । आल्यया पाटलीपुत्रमित्यस्ति प्रवरं पुरम् ॥ १ ॥

आसीत्त्रातिसुत्रामा, शत्रुवर्गविक्षत्रणे । त्रिलण्डवसुधाधीशो, नन्दो नाम नरेश्वरः ॥ २ ॥

सोऽकराणां करं चक्रे, सकराणां महाकरम् । महाकराणामपि च, किञ्चिच्चक्रे करान्तरम् ॥ ३ ॥

यं कञ्चिद्दोषमुत्पाद्य, धनिभ्यो धनमग्रहीत् । छलं वहति भूयानां, हलं नेति नयं वदन् ॥ ४ ॥

सर्वोपायैर्धनं लोका-निष्कृपः स उपाददे । अपामब्धिर्नृणोऽर्थानां, पात्रं नान्य इति ब्रुवन् ॥ ५ ॥

तथास्य सोऽग्रहील्लोका-ल्लोकोऽभून्निर्धनो यथा । भूमावूर्णायुचीर्णायां न खलु प्राप्यते दृणम् ॥ ६ ॥

अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०	पृ०	शुद्धम्	पं०	पृ०	अशुद्धम्	शुद्धम्	पं०	पृ०
प्रतिबद्धः	प्रतिबद्धः	८१	२	किंगोत्रो	९५	२	जीवना	जीवना	१	१
करकंडवाख्य	करकंडवाख्य	८१	२	अनर्था	९५	२	खड्गं	खड्गं	२	२
योग्यं तद्	योग्यः सः	८२	२	साधून्	९६	१	गृध्र	गृध्र	१	१४
निवृत्तः	नीवृत्तः	८२	२	सौम्यता	९६	१	मेवासौ	मेवासौ	१	१६
बद्धा	बलम्	८२	२	विवाहं	९८	२	द्रुतम्	द्रुतम्	२	४
तरितव्यो	तरीतव्यो	९१	२	स्वामिस्ते	१०१	२	तस्यास्या	तस्यास्या	१	१४
पक्तो	पक्वो	९२	१	कण्डकै	१०२	१	प्रच्छन्नेन	प्रच्छन्नेन	२	१२
मीतमे	मीतने	९२	२	कण्डकेभ्यो	१०२	१	चैत्य	चैत्य	२	१४
कश्चित्	कथंचित्	९३	२	ऽभिदधे	१०२	२	ग्रामं ग्रामं	ग्रामं ग्रामं	२	११
माशिश्रयत्	मशिश्रयत्	९३	२	अङ्गुलिं	१०४	१	दुर्मति	दुर्मति	२	१३
चतुः पल्यो	चतुष्पल्यो	९४	१	धिग	१०५	१	धाराधरे	धाराधरे	२	८
चक्रत्	चक्रत्	९४	२	शिष्य	१०५	१	घृष्टा	घृष्टा	२	३
स्यस्मि	स्यस्मि	९५	१	शुक्त्वा	१०५	२	विपामि	विपामि	२	९

नासौ सदुपदेशानां, जवासक इवाम्भसाम् । योग्य इत्यामृशन् दूतोऽ—प्यगात् स्वस्वामिनोऽन्तिकम् ॥ २२ ॥
नन्दोऽप्यन्यायपापोत्थैर्वेदनादानदारुणैः । रोगैरिहापि संप्राप्तः, परमाधार्मिकैरिव ॥ २३ ॥

वेदनाभिर्दास्याभिः, पीड्यमानो यथा यथा । नन्दश्चक्रन्द लोकोऽभू—जातानन्दस्तथा ॥ २४ ॥
पच्यमानो भृज्यमानो, दह्यमान इव व्यथाम् । अवाप नन्दः स्तोकं हि, सर्वं तादृक्षपाप्मनः ॥ २५ ॥

ये भूतले विनिहिता गिरिवच्च कूटीभूताश्च येऽथ मम काञ्चनराशयस्ते ।

कस्य स्युरित्यभिगृणन्नवितृप्त एव, मृत्वा निरत्तभवदुःखमवाप नन्दः ॥ २६ ॥

इति श्रीसुद्वित-योगशास्त्रवृत्तितः उद्धृता

नन्दनृपकथा संपूर्णा.

३० सन्तोषोपरि अभयकुमारकथा

अन्यदा गणभृद्देव-सुधर्मस्वामिनोऽन्तिके । प्रव्रज्यामग्रहीत्कोऽपि, विरक्तः काष्ठभारिकः ॥ १ ॥
विहरन् स पुरे पौरैः, पूर्वावस्थाञ्जुवादिभिः । अभर्त्स्यतोपाहस्य—तागर्हतापि पदे पदे ॥ २ ॥
नावज्ञां सोढुमीशोऽत्र, विहरामि तदन्यतः । इति व्यज्ञपयत् स श्री-सुधर्मस्वामिनं ततः ॥ ३ ॥
सुधर्मस्वामिनाऽन्यत्र, विहारक्रमहेतवे । आपृच्छ्यतामयः पृच्छन्, ज्ञापितस्तच्च कारणम् ॥ ४ ॥

नर्मणापि मया लब्धं, रक्षणीयं ततो व्रतम् । जहाति द्युमणि को हि, विनायासमुपस्थितम् ॥ १८ ॥
ध्यात्वेति भावसायुत्वं, स सुधीः प्रत्यपघत । यथास्थानं ततो जग्मु-स्तद्वयस्या विषादिनः ॥ १९ ॥
विनेयोऽथावदत्स्वरिं, भगवन् ! बंधवो मम । श्रामण्यं मोचयिष्यंति, तद्यामोऽन्यत्र कुत्रचित् ॥ २० ॥
गच्छो महानसौ गच्छन्, प्रच्छन्नमपि यजनैः । ज्ञायते तद् द्वयोरेवा-—ऽऽवयोर्योगमनमर्हति ॥ २१ ॥
स्वरिः प्रोवाच यद्येवं, तदाऽध्वानं विलोक्य । यथा रजन्यां गच्छामः, सोऽप्यालोक्य तमाययौ ॥ २२ ॥
प्रतस्थेऽथ निशीथिन्यां, स्वरिर्नूतनशिष्ययुक् । पुरो याहीति गुरुणा, चोक्तः शिष्यो ययौ पुरः ॥ २३ ॥
अपश्यन्निशि वृद्धत्वात्, स्थाणुना स्वलितो गुरुः । वेदनाविह्वलो जज्ञे, ज्वलद्रोषभराकुलः ॥ २४ ॥
हा दुष्टशिष्य ! सन्मार्गी, न व्यलोकीति विब्रुवन् ! दण्डेन शिष्यं शिरसि, कृतलोचे जघान सः ॥ २५ ॥
तत्रहारस्फुटन्मौलि-निर्गच्छद्गुधिरोऽपि सः । न व्यब्रवीन्नाप्यकुप्यत्, प्रत्युतैवमचितयत् ॥ २६ ॥
स्वगच्छमध्ये ससुखं, तिष्ठतोऽमी महाशयाः । अधन्येन मया दुःख-भाजनं विहिता हहा ! ॥ २७ ॥
आजन्मसौख्यदाः शिष्या, गुरोः स्युः केऽपि धीधनाः । आद्य एव दिनेऽहं तु, जातोऽसातकरो गुरोः ॥ २८ ॥
स्थाष्यादिना गुरोः पीडा, माभूद्भूयोऽपि भूयसी । ध्यायन्निति प्रयत्नेन, स चचाल शनैः शनैः ॥ २९ ॥
तस्यैवं व्रजतः शुद्धा-शयस्य समतानिधेः । महात्मनः समुत्पेदे, निशायामेव केवलम् ॥ ३० ॥
अथ प्रभाते संजाते-ऽभ्युदिते च दिवाकरे । स्वरिणा दृष्टे शिष्यो, रुधिरालिप्तमस्तकः ॥ ३१ ॥
ततः शांतस्साचांत-स्वांतः स्वरिरचितयत् । अहो ! नवीनशिष्यस्या-ऽप्यमुष्य क्षांतिरुत्तमा ॥ ३२ ॥

ॐ नमः श्री पार्श्वनाथाय

विविध जैन ग्रंथोद्धृत-

जैनकथार्णवः

प्रथमो विभागः

१ देवाधिदेवतीर्थंकर-श्री ऋषभदेवचरित्रम्

श्री ऋषभदेव पुराऽपरविदेहेषु, पुरे क्षितिप्रतिष्ठिते । धनी धनाभिधानोऽभूद् धनेन धनदोषगः ॥ १ ॥
पूर्वं भवानि सोऽन्येद्युर्व्यवसायाय, वरान्तपुरपत्तनम् । गन्तुकामश्च ऋरोञ्चैः, पटहोद्द्वयोपणामिसमाप्तम् ॥ २ ॥
द्रव्यं द्रविणहीनानां, दुर्बलानां च शम्बलम् । वाहनं तद्विहीनानां, यच्छामि सममीयुषाम् ॥ ३ ॥
श्रुत्वा तामिति भूयांसो, वणिक्-कार्षटिकादयः । सगच्छा धर्मघोषाख्याः, ह्यस्यश्च तमन्वगुः ॥ ४ ॥
करभैः सैरिभैर्जात्यह्यैः शकटसञ्चयैः । पन्थाः पृथुरपि प्रापाकीर्णसङ्कीर्णतां तदा ॥ ५ ॥
प्रकार्षाद्दि वर्षितुं लग्नः, प्रावृष्यथ घनाधनः । मार्गवैपम्यतः सार्थैर्ऽरण्ये तस्थौ ततोऽखिलः ॥ ६ ॥

द्विसर्तो तत्र वैभार-गिरेस्ते मुनयः पुरे । आहारार्थं समाजगमुः, ग्रहरेऽद्धस्तृतीयके ॥ ११ ॥
 कृताहाराश्च ते सर्वे, गन्तुं वैभारभूधरम् । पृथग् पृथग् न्यवर्त्तन्त, पुरमध्यान्महर्षयः ॥ १२ ॥
 वैभारार्द्रिगुफाद्वारे, प्राप्तस्यैकस्य तेष्वथ । द्वितीयस्य पुरोधाने, तृतीयस्य तदन्तिके ॥ १३ ॥
 तुर्यस्य तु पुरोपान्ते, चतुर्थः ग्रहरोऽभवत् । कायोत्सर्गं ततः कृत्वा, ते तत्रैवावतस्थिरे ॥ १४ ॥ (युग्मम्)
 तेष्वद्रिकन्द्राद्वार-संस्थितस्य तपस्विनः । उच्चैः स्थित्वादलग-च्छीतमल्पन्तदारुणम् ॥ १५ ॥
 पतत्तुहिनसम्पर्क-शीतलैः शैलमारुहैः । कायश्चकम्पे तस्योच्चै-र्न किञ्चिदपि मानसम् ॥ १६ ॥
 स शीतवेदनां सम्यक्, सहमानो महाश्रुनिः । यामिन्याः प्रथमे यामे, परलोकमसाधयत् ॥ १७ ॥
 उद्यानस्थस्य नीचैस्त्वा-च्छीतमल्पं किमप्यभूत् । ततो रजन्याः ग्रहरे, द्वितीये स व्यपघत ॥ १८ ॥
 उद्यानपार्थद्वेषु, वृक्षाद्याश्रयतोऽलगत् । शीतमल्पं ततो यामे, स विपन्नस्तृतीयके ॥ १९ ॥
 आसीदल्पतरं शीतं, तुर्यस्य नगरोष्मणा । ततः स ग्रहरे तुर्ये, परासुत्वमगान्श्रुनिः ॥ २० ॥

चत्वारोऽपि प्राज्यधैर्या मुनीन्द्राः, स्वर्गं प्रापुस्ते विपद्येति शीतम् ।

इत्थं सर्वैः साधुभिस्स्यक्तकामै-स्तत्सोढव्यं मुक्तिरसंयुक्तिकामैः ॥ २१ ॥

इति श्रीशुद्धित-उत्तराध्ययनद्वितित उद्गता

साधुचतुष्कथा सम्पूर्णा.

क्रमेण क्षीणपाथेयाः, कन्दमूलफलाशिनः । बभूवुरखिला लोकास्तपःस्थास्तापसा इव ॥ ७ ॥
निशीथेऽन्येधुरस्मारपीदं, सार्थनाथस्तपोधनान् । प्रातराकार्यं कार्यज्ञो, घृतेन प्रत्यलाभयत् ॥ ८ ॥

तेन दानेन सम्प्राप्तसम्यवत्वश्चायुषः क्षये । उत्तरकुलपूतनखस्त्रिपल्यायुर्महासुखी ॥ ९ ॥

भवे वृतीये सौधर्मे, त्रिपल्यायुः सुरस्ततः । विजये गन्धिलावत्यां, प्रतीचीदिग्विदेहगे ॥ १० ॥

गान्धारदेशे वेताढ्ये, पुरे गन्धसमृद्धके । सम्राडतिवलस्तस्य, पुत्रः शतवलो नृपः ॥ ११ ॥

महिषी चन्द्रकान्ताख्या, जातश्चयुत्वा तयोः सुतः । महाबलाभिधः प्राप, राज्यं क्रमात् कृमागतम् ॥ १२ ॥ [त्रिभिः सम्बन्धः]

प्रिया विनयवत्यस्य, मन्त्री सुबुद्धिरास्तिकः । सद्धर्मा भिन्नसंभिन्नश्रोताश्चान्योऽस्ति नास्तिकः ॥ १३ ॥

अन्यदा संसदासीनस्यास्य भूपस्य चाप्रतः । चकार चारुचारीभिर्नाटकं नटपेटकः ॥ १४ ॥

पश्यन्तं ससृहं नाट्यं, सुबुद्धिर्भूभुजं जगौ । स्फूर्तं गीतं विलापार्भं, सर्वं नाट्यं विडम्बना ॥ १५ ॥

भारा हाराद्यलङ्काराः, सर्वे कामास्तु दुःखदाः । परं परत्र सर्वत्र, धर्मः शर्मकरोऽङ्गिनाम् ॥ १६ ॥

शूलभिन्न इवात्यन्तं, कपिकच्छकदर्थितः । इवासहिष्णुश्चान्योऽदः प्रोवाच सचिवो वचः ॥ १७ ॥

प्रत्यक्षं सौल्युष्टुत्तृज्य, परोक्षार्थी विलक्षताम् । को गृहो नैति जम्बूक, इव त्यक्तसुखाभिपः ? ॥ १८ ॥

को वा शासं भाजनस्थं, हित्वाऽन्यस्मे प्रतीक्षते ? । पिपासुर्वाऽमृतं प्राप्य, सन्दिग्धाम्भः क इच्छति ? ॥ १९ ॥

भुवत्वा भोगानथो प्रान्ते, कुर्याद् वा सुकृतं कृती । स्तनं धयन्तं तनयं, को हि मातुर्वियोजयेत् ? ॥ २० ॥

सुबुद्धिरूचे यत् प्रान्ते, धर्मोद्धरणधीस्तां । तदेतद् दमनं लभे, सङ्ग्रामे गज-वाजिनाम् ॥ २१ ॥

यद्भाव्यं तद्भवतु वा, स्वामिनं किन्तु वन्दितुम् । यास्याग्येवेति स ध्यात्वा, निरगान्नगराद्बहिः ॥ २३ ॥
 अर्जुनोऽपि दधावे द्राग्, वीक्ष्यायान्तं सुदर्शनम् । उल्लालयन् मुद्गरं तं, पुष्पकन्दुकलीलाया ॥ २४ ॥
 तं चापतन्तं वेगेन, धनुर्मुक्तपृक्तवत् । वीक्ष्येति व्यमृशद्वयं—स्थैर्यैर्यैः सुदर्शनः ॥ २५ ॥
 अयं मुद्गरपाणिर्मा, हन्तुमायाति मालिकः । तदात्मकृत्यं कुर्वद्दह—मेवं ध्यात्वेति सोऽब्रवीत् ॥ २६ ॥
 अर्हत्सिद्बभूवुनीन् जैनं, धर्मं च जगदुत्तमम् । शरणं प्रतिपन्नोऽस्मि, शीवीरं च जगद्गुरुम् ॥ २७ ॥
 किञ्चास्मादुपसर्गञ्चेदद्य मोक्षो भवेन्मम । तदा चतुर्विधाहारः, कल्पते नान्यथा पुनः ॥ २८ ॥
 इत्थं निगद्य साकारा—ऽनशनं प्रतिपद्य च । स्मरन् पञ्च नमस्कारान्, कायोत्सर्गं चकार सः ॥ २९ ॥
 सद्यः सुदर्शनाभ्यर्णं—मायासीदर्जुनोऽप्यथ । नाशकश्चमुद्ग्रेण, किन्तु धर्मप्रभावतः ॥ ३० ॥
 ततस्तं परितोऽत्रास्य—द्वबलवानर्जुनोऽधिकम् । शशाक शशकः सिंह—भिव नाक्रमितुं पुनः ॥ ३१ ॥
 भ्रमं आममविश्रामं, यक्षः श्रान्तोऽभवत्ततः । न तु तं द्रष्टुमैशिष्ट, दुर्दृष्ट्याऽर्कमुल्लक्षवत् ॥ ३२ ॥
 आदाय मुद्गरं भुक्त्वा—ऽर्जुनं यक्षोऽगमत्ततः । अपि देवचबलाद्धर्म—बलमेव विशिष्यते ! ॥ ३३ ॥
 मुक्तस्तेनार्जुनः पृथ्व्यां, पपात च्छिवशस्त्रिवत् । उत्तस्थौ च क्षणादङ्गं मोटयन् गतनिद्रवत् ॥ ३४ ॥
 किमकार्षं ? क्व स्थितोऽस्मि ? का दशा मम विद्यते ? । इति स ज्ञातवाञ्छिव, निद्रावस्थानुभूतवत् ॥ ३५ ॥
 सोऽथाऽप्राक्षीत्स्वरूपं, कृतोत्सर्गं सुदर्शनम् । उपसर्गः शशामेति, सोऽयुत्सर्गमपासयत् ॥ ३६ ॥
 सर्वं तत्पूर्ववृत्तान्तं, तस्मै सम्यग् जगाद च । तच्छ्रुत्वा जातनिर्वेदो—ऽर्जुनश्चिन्तितवानिति ॥ ३७ ॥

कूपस्य खननारम्भो, लग्नेऽग्नौ सद्नेऽथवा । पुरे रोधे कियान्त्रीरेन्धन-धान्यादिसङ्ग्रहः ॥ २२ ॥
 श्रेयसः करणं प्रान्ते, दुर्धटं घटते यतः । इवाकालफलापातः, प्राणिनामायुषः क्षयः ॥ २३ ॥
 अतो मतिमता विद्यमाने सम्यग्बयो बले । अहार्यकार्यं एवासौ, धर्मः शर्मनिबन्धनम् ॥ २४ ॥
 किञ्चातिलोभतः प्राणी, प्रायः प्राप्नोति चापदः । वनस्थजम्बुकस्थेवामाल्योऽञ्चोचदसौ कथम् ? ॥ २५ ॥
 सुबुद्धिरभ्यधादेकोऽयदा वने वनेचरः । जगाम भ्रमता तेन, दृष्टो दूरस्थितः करी ॥ २६ ॥
 जयार्नैकेन बाणेन, धन्यमन्यो धनुर्द्धरः । हित्वा धनुः शरं पशुपाणिर्भुक्ताकृतेऽगमत् ॥ २७ ॥
 तत्पातशब्दश्रुतिन, दष्टो दुष्टोरेण सः । परस्मिन्धिन्यते यच्च, प्रायः पतति तद्गृहे ॥ २८ ॥
 दैवात् तत्रैक आयातः शृगालो हृद्यचिन्तयत् । किञ्चित्कालं नृसर्पाभ्यां करिणा जीवीका चिरम् ॥ २९ ॥
 तावदञ्च धनुर्जीवां, भक्षयंस्तां ममार सः । तत्कोटया तालुके भिन्ने, धिग् लोभान्धचेष्टितम् ॥ ३० ॥
 भुञ्जानो विपयानेवं, तद्विपाकमचिन्तयन् । अवृत्तस्तृप्तिपर्यन्तं, परत्रामुत्र दुःखमाक् ॥ ३१ ॥
 तथा देवान्यलोकोऽपि, न सन्दिग्धो यदेकदा । आवाभ्यां नाकिनो दृष्टा, गताभ्यां नन्दने वने ॥ ३२ ॥
 तेष्वेकः प्राह ते सोऽहमतिबलः पितामहः । शुद्धधीर्ममाराध्य, ब्रह्मलोकैन्द्रतां श्रितः ॥ ३३ ॥
 त्वमप्युद्यच्छ संसारकारागाराद्धिनिर्गमे । मा स्म शोचीर्भवाभ्मोधौ पतितैस्त्रिव पक्षिभिः ॥ ३४ ॥
 केऽमी पक्षिण इत्युक्ते, भवतोचे पुरन्दरः । हस्त्येकस्तृपितो ग्रीष्मे, नद्यां नीरार्थमाविशत् ॥ ३५ ॥
 पङ्के गयस्तथा सोऽभूद् यथा निर्गन्तुमक्षमः । शृगालभक्षितापानद्वारा काकादयोऽविविशन् ॥ ३६ ॥

किञ्च “अक्रोसहणमाण—धम्मबंसाण वालसुलहाणं । लाभं मण्ह घीरो, जहुत्तराणं अलाभंमि ॥ ५२ ॥
 इति ध्यायन् स गण्मासीं, सोढाक्रोशपरीषहः । कृतकर्मक्षयः प्राप, केवलज्ञानसुज्ज्वलम् ॥ ५३ ॥
 ततश्चिरं स प्रतिबोध्य भव्यान्, सुक्तिं ययावर्जुनमालिसाधुः । एतद्वदाक्रोशपरीषहन्यै—रपि क्षमाढ्यैः श्रमणैर्विषहः ॥५४॥

इति श्रीशुद्धित—उचाराध्यनवृत्तितः उद्धृता आक्रोशपरीषहे अर्जुनमालर्षिकथा सम्पूर्णा.

४५ वधपरीषहे स्कन्दकाचार्यकथा

अभून्नगर्यौ श्रावस्त्यां, जितशत्रुर्महीपतिः । सधर्मचारिणी तस्य, धारिणी संज्ञिकाऽभवत् ॥ १ ॥
 गौरीशयोः स्कन्द इव, स्कन्दकोऽभूत्सुतस्तयोः । पुरन्दरसुतादेश्या, पुरन्दरयशाः सुता ॥ २ ॥
 तदा दण्डकभृपोऽभू—त्खुम्भकारकृते पुरे । पुरोहितस्तु तस्याऽसी—दभव्यः पालकाभिधः ! ॥ ३ ॥
 तेन दण्डकिसंज्ञेन, भूसृता भूरिभूतिना । पुरन्दरयशाः कन्या, पितृभ्यां पर्यणायि सा ॥ ४ ॥
 अन्यदा सुव्रतस्वामी, भव्याम्भोजनभोऽध्वगः । श्रावस्त्यां समवासाषीं—त्सुरासुरनमस्कृतः ॥ ५ ॥
 धन्यमन्यः स्कन्दकोऽजा—तं ननुं परमेश्वरम् । श्रुत्वा तद्देशनां श्राद्ध—धर्मच प्रत्यपद्यत ॥ ६ ॥
 पुरोधाः पालकः सोऽथ, कुम्भकारकृतात्पुरात् । केनचिद्राजकार्येण, श्रावस्त्यामन्यदाऽऽययौ ॥ ७ ॥
 स च भूपसभामध्ये, कुर्वन्निर्ग्रन्थगर्हणाम् । द्रुतं निरुत्तरीचक्रे स्कन्दकेन महाधिया ॥ ८ ॥

मांसलोभेन मध्यस्थाः, सुस्थास्ते तस्थुरस्थिराः । शुष्कं सङ्कोचमापन्नं, हस्त्यङ्गं पद्मकोशवत् ॥ ३७ ॥
 वर्षापूर्णेण तर्क्षितं समुद्रं मत्स्य-कच्छपैः । भिन्नं भिन्नं च नीरेण, निरीयुस्तेऽखिला वृहिः ॥ ३८ ॥
 इतस्ततो अमन्तश्चापश्यन्तः पारमम्युधेः । विनाशमापुरात्मानं, निन्दन्तोऽदीर्घदर्शिनम् ॥ ३९ ॥
 एवं संसारिणो जीवा, मर्त्यजन्मकलेषु । तिष्ठन्तो दुःखितां यान्ति, लोभिनो विषयामिषे ॥ ४० ॥
 तस्मादवसरं प्राप्योद्यमः कार्यः क्रियोपरि । पश्चान्मृत्युमुखं प्राप्नो, वत्स ! मा गच्छ दीनताम् ॥ ४१ ॥
 एतत् स्मरसि तस्योक्तं, राज्ञोचे संस्मरामि भोः ! । मन्व्याह परलोकोऽपि, श्रद्धेयस्तर्हि निश्चितम् ॥ ४२ ॥
 स्वामिस्तवान्वये पूर्वं, कुरुचन्द्रोऽभवत्पुत्रः । भार्या कुरुमती तस्य, हरिश्चन्द्रः कुमारकः ॥ ४३ ॥
 चार्वाकः स च चार्वाकमन्तं सत्यतया वदन् । न मन्यतेऽन्यलोकं नो, वन्द्य-मोक्षो वृषावृषो ॥ ४४ ॥
 स प्रान्तावसरे पुष्यस्रस्तरं प्रस्तरग्रजम् । गोशीर्षचन्दनं पूति, पयस्तत्रापूपमम् ॥ ४५ ॥
 दुरुल्लतूलीः शूलीव, शर्कराः कर्करानिव । विदन् ज्ञान्वा रक्षो राज्ञी, सपुत्रा तमपालयत् ॥ ४६ ॥
 परातुतामसावापोप्रपायो विससं रसन् । तत्पदे मन्त्रिभिर्न्यस्तो, हरिश्चन्द्रो नृपाङ्गजः ॥ ४७ ॥
 पप्रच्छ सोऽन्यदा धर्मं, सुदुद्धिसचिवं निजम् । इतः पुरो वदिर्देवाश्चक्रुः केवलिनो महम् ॥ ४८ ॥
 सुदुद्धिमन्त्रिणा साद्वै, भूपस्तं वन्दितुं गतः । पप्रच्छावगरे तातो, भगवन् ! मे गतः क्व नु ? ॥ ४९ ॥
 भगवानाह सप्तम्यां, संवेगात् तौ व्रतं श्रितौ । मोक्षं गतो चासङ्ख्याता, व्यतीयुस्ते तवान्वये ॥ ५० ॥
 यावद् भवान् सुदुद्धेऽथान्वयेऽहं क्रम एव नः । सद्भर्मावसरो ज्ञाप्यः, प्रभोलोकान्तिकैरिव ॥ ५१ ॥

प्रत्ययश्चेन्न ते स्वाभि—अस्मिन्मद्वचने भवेत् । तदा तद्गोपिताऽस्त्राणि, गत्वोद्यानं विलोक्य ! ॥ २४ ॥
 एवं व्युद्ग्राहितस्तेन, तदुद्यानं गतो नृपः । स्थानेषु पालकोक्तेषु, नानास्त्राणि निरैश्वर्यत ! ॥ २५ ॥
 दृष्ट्वा तानि नृपः क्रुद्धो, मुनीन्सर्वानबन्धयत् । अकार्थं विचिन्ते किञ्चि—ज्ञाऽविमृश्य विधायिनाम् ॥ २६ ॥
 पापस्य पालकस्यैव, तान्निबद्धचार्यनृपः । यत्तुभ्यं रोचते तत्त्व—मेपां कुर्यां इति द्रुवन् ! ॥ २७ ॥
 मूपकानिव मार्जारं—स्तान् प्राप्य मुदितोऽथ सः । संयतान् संयतान्मर्त्यं—पीडयन्त्रान्तिकेऽनयत् ॥ २८ ॥
 इति शोचे च रे ! यूय—मिष्टं स्मरत दैवतम् । इदानीं पीडयिष्यामि, यन्त्रेणानेन वीडस्वित्वा ॥ २९ ॥
 ततस्ते साधवो धीरा, ज्ञातोपस्थितमृत्युवीति—विप्रमुक्ता मनस्विनः ॥ ३० ॥
 गृहीतालोचनाः सम्यक्, मैत्रीभावमुपागताः । पर्यन्ताराधनां सर्वे, विदधुर्विधिपूर्वकम् ! ॥ ३१ ॥
 मर्तव्यं कातरेणापि, धीरेणापि च भ्रूसृशा । द्विधापि नियते मृत्यौ, धीरैर्भाव्यं मनस्विभिः ॥ ३२ ॥
 इत्यादि वदतोत्साह—मानाः स्कन्दकह्लरिणा । अभवंस्ते विशेषेण, स्वदेहेऽपि गतस्पृहाः ! ॥ ३३ ॥ युग्मम्
 क्लृराशयः दूरकर्मा, दूरगीः पालकस्ततः । एकैकं श्रमणं यन्त्रे, क्षेपं क्षेपमपीडयत् ॥ ३४ ॥
 पीड्यमानान् विनेयान् स्वान्, वीक्षयान्तर्दह्यतामयम् । इति स स्कन्दकं यन्त्र—पार्श्वं वद्धमधारयत् ॥ ३५ ॥
 पीड्यमानानगराज्ञो—च्छलच्छोणितविन्दुभिः । समन्ताद्भ्रियमाणोऽपि, नाऽकुप्यत्स्कन्दकः पुनः ! ॥ ३६ ॥
 किन्तु साय्यसुधास्यन्द—भारितैः समयोचितैः । वाक्यैर्निर्यामयामास, तानेवं स महाशयः ! ॥ ३७ ॥
 “भिन्नः शरीरतो जीवो, जीवाद्भिन्नश्च विग्रहः । विदधति वपुर्नाशेऽप्यन्तः खिद्येत कः कृती ? ॥ ३८ ॥

यच्चानवसरे रङ्गभङ्गजङ्गमसङ्गमम् । वचो वच्मि तदत्रापि, प्रगुणं कारणं शृणु ॥ ५२ ॥
 श्रीविजयामितघोषौ, श्रमणौ नन्दने वने । गतेन दृष्टौ पृष्टौ च, कियदायुः प्रभोर्मम ? ॥ ५३ ॥
 ताभ्यां मास इति प्रोक्तेऽत्याकुलो भवदन्तिके । आगतोऽतः परं देव !, यद् युक्तं तद् विधेहि भोः ॥ ५४ ॥
 सम्भ्रान्तो भूपतिः ग्राह, मन्त्रिन् ! स्तोकादिनैः क्रियाच् । धर्मो भवति ? मन्त्र्याह, सोऽप्योऽप्यनल्पसौख्यदः ॥ ५५ ॥
 यदेकाहकृता शुद्धा, प्रयज्या पारमेश्वरी । मोक्षं वैमानिकत्वं वा, ददात्यत्र न संशयः ॥ ५६ ॥
 चैत्येष्वष्टाहिकां कृत्वा, लात्वा संस्तारकव्रतम् । द्वाविंशत्यहैरीशने विमाने श्रीप्रभे दिशि ॥ ५७ ॥
 उत्पन्नो ललिताङ्गाख्यो, देवो देवी स्वयंप्रभा । यानिन्द्रेण समं नन्दीश्वरद्वीपे च्युतोऽथ सः ॥ ५८ ॥ युगम् ॥
 विजये पुष्कलावत्यां पत्तने प्राग्विदेहगे । लोहार्गले नृपः स्वर्णजङ्घो लक्ष्मीः प्रिया तयोः ॥ ५९ ॥
 पुत्रोऽभूद् वज्रजङ्घाल्यः, स पूर्वभवगेहिनीम् । श्रीमतीषुपयेमे श्रीवज्रसेनार्हतः सुताम् ॥ ६० ॥
 क्रमात् सम्भ्रातसात्राज्यस्तल्लोभेनातिपाप्मना । विषधूपप्रयोगेण, हतः पुत्रेण सप्रियः ॥ ६१ ॥
 उत्तरस्फुरधृत्यनः, पूर्णायुर्गुणमधर्मिषु । त्रिपल्यायुश्च सौधर्मे, सुरो जातस्तत्तच्छ्रुतः ॥ ६२ ॥
 अथो महाविदेहेषु, पुरे शितिप्रतिष्ठिते । सुविधेर्भिषजः पुत्रो, जीवानन्दाह्वयोऽजनि ॥ ६३ ॥
 केशवः श्रीमतीजीवश्चत्वारः सुहृदोऽपरे । जज्ञिरेऽस्य नृपामात्य-सार्थप-श्रेष्ठिद्वनवः ॥ ६४ ॥
 विशेषात् पूर्वसम्बन्धादस्याधे प्रीतिरुत्तमा । एकजीवा इवान्योन्यं, समं चक्रुः क्रियाः समाः ॥ ६५ ॥
 तिष्ठन्तोऽप्येधुराधुवैधपुत्रस्य मन्दिरे । मिशार्थमागतं दुष्टकुष्ठपुष्टं तपोधनम् ॥ ६६ ॥

तद्रजोहरणं च द्राग, भवितव्यनियोगतः । पुरः पुरन्दरयशो-देव्या गृध्रो न्यपातयत् ॥ ५४ ॥
 तद्वादायोद्वेष्टयन्ती, सा स्वयं परिकर्मितम् । काम्बलं खण्डमद्राक्षी-दुःश्रातुः प्रव्रजतोऽर्पितम् ॥ ५५ ॥
 चिह्नन तेन च ज्ञात्वा, सोदरादीन् मुनीन् हतान् । महतीमधृतिं ग्राप्ता, साऽवादीदिति भूपतिम् ॥ ५६ ॥
 रे साधुद्विष्ट ! पापिष्ठ !, विनङ्क्ष्यत्यधुना भवात् । महर्षीणां सुराणां च न ह्यवज्ञा शुभायहा ! ॥ ५७ ॥
 इत्युदिर्येति दध्यौ चा-ऽधुनाऽहं व्रतमादेदे । अलं संसारवासेना-ऽमुना दुःखौघदायिना । ॥ ५८ ॥
 चिन्तयन्तीति सा देवैः, सुव्रतस्वामिसन्निधौ । नीताऽऽदाय परित्रज्यां, परलोकमसाययत् ! ॥ ५९ ॥
 ज्ञात्वाऽथाऽवधिना ग्राच्यं, स्ववृचं स्कन्दकामरः । क्रोधाऽभ्रातो देशयुक्त-मयाक्षीन्मङ्क्षु तत्पुरम् ॥ ६० ॥
 ततोऽरण्यमभूदेश-भूमौ दण्डकिभूपतेः । अद्यापि दण्डकारण्य-मिति तत्प्रोच्यते बुधैः ॥ ६१ ॥

एकोनपञ्चशतसाधुर्वैस्वार्थ-वीर्यैर्यथा वधपरीषह एव सोढः ! ।

सह्यस्तथा यमपरैरपि साधुयुल्लैः, श्रीस्कन्दकश्रमणवन्न पुनर्विधेयम् ॥ ६२ ॥
 इति श्रीशुद्रित-उत्तराध्ययनवृत्तितः उद्धृता स्कन्दकाचार्यकथा संपूर्णा.

४६ तृणस्पर्शपरीषहे भद्रमहर्षिकथा

श्रावस्तीनगरीभर्तु-जितशत्रुमहीपतेः । भद्राभिधोऽभवत्क्षुः, सात्त्विकेषु शिरोमणिः ॥ १ ॥
 मुनीनामन्तिके जैनं, धर्मं श्रुत्वा विरक्तधीः । स प्रव्रज्यासुपादत्त, क्रमाञ्चाऽभूद्बहुश्रुतः ॥ २ ॥

सकृपाः सस्मितं प्राहुः; साहसं भिषजामहो ! ! कुपात्रमपि लोभेन, चिकित्सन्ति न तूत्तम् ॥ ६७ ॥
विश्वातदभिप्रायो, वयस्यान् प्राह वैद्यद्वः । सत्यमेतत् परं नास्ति, धनं मे साध्य-साधनम् ॥ ६८ ॥
कम्बलश्रन्दनं तैलं, लक्षपाकं पृथक् पृथक् । विलोक्यतेऽत्र तत्राऽस्ते, तैलं मे लक्षपाककम् ॥ ६९ ॥
कम्बलश्रन्दनं तैलं, लक्षपाकं पृथक् पृथक् । कस्मिन् इति प्रोच्य, सर्वेऽनुर्वणिगापणे ॥ ७० ॥
अमात्य-नृपपुत्रादौ; प्रोक्तगन्धर्व्यं पुनः । करिष्याम इति प्रोच्य, सर्वेऽनुर्वणिगापणे ॥ ७१ ॥
लक्षद्वयेन गृह्णन्तश्चन्दनं कम्बलं च ते । वणिजाऽस्माणि किं कार्यं ?; तेऽपि साध्यर्थमादिशन् ॥ ७२ ॥
शिखनामप्यहो ! बुद्धिर्धमे नो तादृशी मम । श्रेष्ठिश्रेष्ठ इति श्यात्वा, विना मूल्यमदाद् द्वयम् ॥ ७३ ॥
वैराग्याच व्रतं लात्वा, सिद्धसौधाष्वगोऽभवत् । लात्वा समग्रसामग्रीं, ते जग्मुः श्रमणान्तिकम् ॥ ७४ ॥
भगवन्ननुजानीहि, कुर्मस्ते रुक्मतिक्रियाम् । इत्युक्त्वाऽभ्यङ्गमङ्गस्य, सिद्धतैलेन ते व्यधुः ॥ ७५ ॥
कम्बलेनाऽऽवृतादङ्गानिरीयुः कृमयो बहिः । क्षुभितास्ते दयावद्विमर्निक्षिप्ता गोकलेवरे ॥ ७६ ॥
चन्दनालेपनं चक्रुरेवं द्विद्विः प्रयोगतः । त्वग्मांसास्थिगताः कीटा, निर्गता गात्रतो हृत्नेः ॥ ७७ ॥
संरोहिण्या वरोपव्या, सुवर्णवपुषं मुनिम् । विधाय क्षमयित्वा च, धन्यमन्या ययुर्गृहम् ॥ ७८ ॥
साध्यर्थकल्पितार्थेन, जिनचैत्यमचीकरन् । ते क्रमाद् व्रतमासाद्याच्युते कल्पेऽभवन् सुराः ॥ ७९ ॥
इत्थ जम्बूद्वीपस्य, विदेहे विजयेऽष्टमे । नगर्यां पुण्डरीकिण्यां, तीर्थकृत वज्रसेनराट् ॥ ८० ॥ युग्मम् ॥
तत्पत्नी धारिणी तस्या, वज्रनाभोदयः सुताः । पञ्च पञ्चसुखप्राणा बभूवुरच्युतात् च्युताः ॥ ८१ ॥
वज्रसेनो जिनो, लोकान्तिकैरागत्य बोधितः । दानं दत्त्वा व्रतं लात्वा, क्रमाञ्जानमवाप च ॥ ८१ ॥

देवक्यचिन्तयत् साम्यं, कृष्णस्यैष्वीक्ष्य(विक्ष्य)ते क्रियत् । तिलस्यापि तिला नैवं, तत्किं नामी ममाऽऽत्मजाः? ॥ ३९ ॥
 जीवदृष्टमुताऽऽख्याता, पुरा(रो)ऽतिशुक्तसाधुना । साऽधुना मे मनोआन्तिरेषु पृच्छामि तद् विभुम् ॥ ४० ॥
 ततः प्रातर्द्वितीयेऽह्नि, सन्देहापोहहेतवे । ननाम नेमिनं गत्वा, देवकी धर्मसञ्चगम् ॥ ४१ ॥
 तद्भावं भगवान् जानन्नुचे देवक्यमी सुताः । तवेति सुलसाया(यै) ये, प्राग् दत्ता नैगमेषिणा ॥ ४२ ॥
 देवकी तान् षडप्यपीन्, पश्यन्त्युत्पन्नव(त्पक्षर)स्तनी । ववन्दे चाऽऽह जीवन्तो, दिष्ट्या दृष्टाः स्वसन्नवः ॥ ४३ ॥
 राज्यं वा व्रतसाम्राज्यं, प्राज्यं मत्कुक्षिजन्ननाम् । सुदेऽदः क्विन्तु खेदाय, स्वयं(मया)नैकोऽपि लालितः ॥ ४४ ॥
 प्रश्नरप्यभ्यधादेवं, युधा मा ताम्य (ताम्यसि) देवकि । । स्वार्जितं भुज्यते कर्म, न परः कोऽपि कारणम् ॥ ४५ ॥
 अहार्षीः सप्त रत्नानि, सपल्यास्त्वं(स्व) पुरा भवे । रुदन्त्या अपितं चैकं, तस्येदं कर्मणः फलम् ॥ ४६ ॥
 प्राग्जन्मकर्म निन्दन्ती, नत्वेशं गृहमागता । दुस्थावस्थेव सा तस्थौ, पुत्रलालनलालसा ॥ ४७ ॥
 विमना दृश्यसे मातः !, किमित्युक्ताऽच्युतेन सा । ऊचे किं जीवितव्येन ?, ममान्तर्गडुनाऽधुना ॥ ४८ ॥
 वद्वितोनन्दगेहे त्वं, नागागारे(नागगेहे)तवाग्रजाः । पालितं न मयाऽपत्यं, किमपीवान्यपुष्टया ॥ ४९ ॥
 तद् वत्स ! वत्सकं स्वी(स्वं)यं, धन्या गौरपि [प्रति] पालयेत् । दूयेऽहं नितरामात्मापत्यलालनबालिश ॥ ५० ॥
 पूरयाम्यम्ब ! ते वाच्छामित्युक्त्वाऽगाद् गृहं हरिः । हरिराराधयामास, सोनान्यं नैगमेषिणम् ॥ ५१ ॥
 सन्तुष्टः स्पष्टमाचष्टा-ष्टमो आता हरे ! तव । भावी परं स तारुण्य, एवाऽऽशु प्रव्रजिष्यति ॥ ५२ ॥

वज्रनाभः समुत्पन्नचक्रन्तो भुवस्तलम् । प्रासभ्य बन्धुभिः सार्द्धं, भुक्त्वांश्चक्रिणः श्रियम् ॥ ८२ ॥
 स्वाधीनानि निधानानि, नवाप्यस्य चतुर्दश । रत्नान्यश्चरथेभानां, लक्षाश्चतुरशीतिकाः ॥ ८३ ॥
 चतुःषष्टिसहस्राणि, स्त्रियोऽस्य भोग्यतामगुः । वेदाक्षिलक्षपूर्वाणि, राज्यं भुवत्त्वाऽन्तिकेऽपितुः ॥ ८४ ॥
 सबन्धुर्वतमादत्ताभूच्चतुर्दशपूर्ववित् । चत्वारो बाहुसुख्याश्चैकादशाङ्गविदोऽपरे ॥ ८५ ॥
 वज्रनाभोऽभवत् स्मरिर्हृदाराधनादिभिः । विशतिस्थानकैस्तीर्थकृत्कर्माऽऽर्जीदसौ पुनः ॥ ८६ ॥
 बाहुर्बहूनामचादिदानतश्चक्रिणः श्रियम् । सद्भिश्चाभगणयाऽऽर्जं सुबाहुर्बाहुशक्तिताम् ॥ ८७ ॥
 सुलब्धमेतयोर्जन्म, सद्भ्याष्टृत्यकारिणोः । व्याख्यान्तीत्यादिनाऽऽचार्याः, सन्तः सत्यक्षपातिनः ॥ ८८ ॥
 भुत्वा पीठ-महापीठौ, स्वाभ्याय-ध्यानबन्धुरौ । सञ्जातमत्सरो चित्ते, ब्रहतः स्म परस्परम् ॥ ८९ ॥
 शरीरसुखकारी स्यात्, प्रायः श्लाघ्यो जने नरः । न धर्मं दृश्यतेऽत्रान्यथाऽहो ! मोहविजृम्भितम् ॥ ९० ॥
 इत्युक्तवद्भ्यामेताभ्यां, स्त्रीवेद्यं कर्म सञ्चितम् । चतुर्दशपूर्वलक्षाः, सर्वेऽप्याराध्य सद्ब्रतम् ॥ ९१ ॥
 सर्वार्थसिद्धमासेदुर्दुरासदमदर्शनैः । त्रयस्त्रिंशत्पयोराराध्यायुपः ससुखमायुपः ॥ ९२ ॥
 श्री ऋषभदेव इतश्च पश्चिममहाविदेहे वणिजाबुभौ । वाणिज्यं चक्रतुः सार्द्धं, भद्रक-क्षुद्रकाशयौ ॥ ९३ ॥
 चरितम् शुद्रः प्रच्छन्नलाभादि स्थगयन्नाददे स्वयम् । मृत्वाऽत्र भरते जातौ, नरेभौ युग्मधर्मिणौ ॥ ९४ ॥
 नरं वीक्ष्य गजः स्नेहात्, स्कन्धमारोहयत् स्वयम् । युग्मिनस्तमिति प्राहुर्नाम्ना विमलवाहनम् ॥ ९५ ॥
 हीयमानेषु गीर्वाणद्गुमेषु कालदोषतः । युग्मिनः कलहायन्तेऽलभमानाः कलं फलम् ॥ ९६ ॥

श्री ऋषभदेव इतश्च पश्चिममहाविदेहे वणिजाबुभौ । वाणिज्यं चक्रतुः सार्द्धं, भद्रक-क्षुद्रकाशयौ ॥ ९३ ॥
 चरितम् शुद्रः प्रच्छन्नलाभादि स्थगयन्नाददे स्वयम् । मृत्वाऽत्र भरते जातौ, नरेभौ युग्मधर्मिणौ ॥ ९४ ॥
 नरं वीक्ष्य गजः स्नेहात्, स्कन्धमारोहयत् स्वयम् । युग्मिनस्तमिति प्राहुर्नाम्ना विमलवाहनम् ॥ ९५ ॥
 हीयमानेषु गीर्वाणद्गुमेषु कालदोषतः । युग्मिनः कलहायन्तेऽलभमानाः कलं फलम् ॥ ९६ ॥

गौतमः प्रतिरूपज्ञः, शिष्यसम्पत्समन्वितः । कुलज्येष्ठतया केशि-संश्रितं शिश्रिये वनम् ॥ १२ ॥
कुमारश्रमणः केशिर्वीक्ष्य गौतममागतम् । प्रतिरूपां प्रतिपत्तिं, सम्यक् सम्प्रतिपद्यते ॥ १३ ॥
पलालं प्राप्तुकं शुष्कमद्भद्रभंगमितम् । गौतमस्य निपद्यायै, क्षिप्रमर्पयति स्म सः ॥ १४ ॥
केशिः कुमारश्रमणो, गौतमश्च महायशाः । उभौ निषण्णौ शोभाते, चन्द्र-सूर्यसमश्रियौ ॥ १५ ॥
ईयुः पाखण्डिनस्तत्र, बहवः कौतुकार्थिनः । गृहस्थानामनेकाश्च, साहस्रयः सहसाऽऽययुः ॥ १६ ॥
देव-दानव-गन्धर्व-यक्ष-किन्नर-रक्षसाम् । अहइयानां च भूतानामासीत् तत्र समागमः ॥ १७ ॥
पृच्छामि त्वां महाभाग !, केशिगौतममब्रवीत् । एवं तेनर्षिणा प्रोक्ते, गौतमोऽप्यब्रवीद्ददः ॥ १८ ॥
यथेच्छं पृच्छ भोः स्वच्छ ! गौतमः केशिमब्रवीत् । एवं केशिरनुज्ञातः, पप्रच्छेदं च गौतमम् ॥ १९ ॥
च(चा) तुर्यामश्च यो धर्मो, यश्चायं पञ्चशिक्षितः । देशितो वर्द्धमानेन पार्श्वेनाथेन चार्हता ॥ २० ॥
कार्यमेकं प्रपन्नानां, विशेषे किं नु कारणम् ? । मेधाविन् ! द्विविधे धर्मे, कथं विप्रत्ययो न ते ? ॥ २१ ॥
केशिमेवं ब्रुवाणं तु, तं चेदं ब्राह्म गौतमः । ब्रह्मा समीक्षते धर्मतत्त्वं तत्त्वविनिश्चयम् ॥ २२ ॥
पूर्वर्षयस्त्वज्जु-जडा, वक्र-जडाश्च, पश्चिमाः । मध्यमास्तु ऋजु-प्र(प्र)ज्ञास्तेन धर्मो द्विधा कृतः ॥ २३ ॥
पूर्वर्षीणां दुर्विशोध्योऽन्त्यानां दुरनुपालकः । कल्पो मध्यमकानां तु, सुविशोध्यः सुपालकः ॥ २४ ॥
इत्युक्ते गौतमेनाऽऽल्यत्, केशिः छिन्नो भदन्त ! मे । संशयोऽन्यमपि ब्रूहि, तं महाब्राह्म ! गौतम ! ॥ २५ ॥
अचेत्कश्च यो धर्मो, यश्चायं सान्तरोत्तरः । देशितो वर्द्धमानेन, पार्श्वेन च महात्मना ॥ २६ ॥

साकं चन्द्रयशःपन्त्येभस्यं तं वीक्ष्य युग्मिनः । विवदच्छेदमिच्छन्तः, स्वावज्ञां तत्पुरोऽवदन् ॥ ९७ ॥
 सोऽपि नीतिमिमामेषां हकाराख्यां समादिशत् । मर्यादास्थायिनां तेषां, न व्यतीर्युर्महाद्वियः ॥ ९८ ॥
 धनुर्नवशसानुच्य, प्रह्वय युगलं स तु । पल्यस्य दशभागायुः, सुपर्णेषुदपद्यत ॥ ९९ ॥
 चक्षुष्मान् कुलकृच्चान्यश्चन्द्रकान्तापनर्वनृपः । पल्यस्यासह्यभगागयुरुच्चञ्जोऽष्टधनुःशती ॥ १०० ॥
 तामेव नीतिं नीतिज्ञो, दर्शयन्नपराधिनाम् । मृत्वा सुपर्णकुमारेऽगाद् राज्ये संस्थाप्य नन्दनम् ॥ १०१ ॥
 यशस्वीति तृतीयोऽभूत्, सुरूपापतिरीश्वरः । आनुपूर्व्येनपूर्वायुः, धनुःसप्तशताङ्गवान् ॥ १०२ ॥
 मर्यादाच्छेदिनां कालदोषाभीतिद्वयं दिशन् । हकाराख्यां मकाराख्यामल्पानल्यापराधिनाम् ॥ १०३ ॥
 मृत्वोदधिकुमारेऽगाद् राज्ये न्यस्य निजाङ्गजम् । चतुर्थोऽथाभिवन्द्रोऽभूत्, प्रतिरूपापतिः पतिः ॥ १०४ ॥
 पूर्वोक्तयुर्वपुर्मान्, स सार्द्धं षड्धनुःशतम् । स्वायुर्दशांशे विन्यस्तपुत्रराज्योऽगमद् दिवम् ॥ १०५ ॥
 धनूषि षट्शतानुच्य, पञ्चमोऽथ प्रसेनजित् । चक्षुःकान्तापतिः पूर्वोक्तयुः त्रियङ्गुवर्णरुक् ॥ १०६ ॥
 धिकाराख्यतृतीयाया, नीतेः कर्त्ता महागसाम् । मृत्वा द्वीपकुमारेऽगात्, स्रुसङ्कामितेन्द्रिः ॥ १०७ ॥
 सार्द्धेषुशतचापाङ्ग, कुलकृन्मरुदेवकः । श्रीकान्तेशश्च पूर्वयुर्न्यस्य राज्ये तन्दूद्भवम् ॥ १०८ ॥
 देवो द्वीपकुमारेऽभून्भीतित्रयप्रवर्त्तकः । सप्तमः कुलकृन्नाभिस्तत्पत्नी मरुदेव्यथ ॥ १०९ ॥
 जम्बूद्वीपेऽत्र भरते, सुषमा-दुःषमारके । एकोनवतिपथैरुने स त्रुटिताङ्गके ॥ ११० ॥
 आषाढाद्यचतुर्थ्याश्चित्रराषाढागते विधौ । स जीवो वज्रनाभस्य, व्युत्वा सर्वार्थसिद्धितः ॥ १११ ॥

लतां तां सर्वतश्चिन्वा, समुद्धृत्य समूलिकाम् । विहरामि यथान्यायं, मुक्तोऽस्मि विषमक्षणात् ॥ ४२ ॥
का लतेह पुनः प्रोक्ता ?, केशिगौतममब्रवीत् । केशिमेवं ब्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमब्रवीत् ॥ ४३ ॥
भवतृष्णा लता प्रोक्ता, भीमा भीमफलोदया । तामुद्धृत्य यथान्यायं, विचरामि यथासुखम् ॥ ४४ ॥
साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । तमन्यमपि मत्सत्कं, संशयं वद गौतम ! ॥ ४५ ॥
सभ्यक् प्रज्वलिता घोरास्तित्थन्ति गौतमाग्रयः । ये दहन्ति शरीरस्थाः, कथं विध्यापितास्त्वया ? ॥ ४६ ॥
श्रोतसो गुरुमेधोत्थाद्, गृहीत्वा जलश्रुतमम् । सिञ्चामि सततं तांस्तु, सिक्तास्ते न दहन्ति माम् ॥ ४७ ॥
अग्रयश्चेह के प्रोक्ताः ?, केशिमेवं ब्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमब्रवीत् ॥ ४८ ॥
कपाया अग्रयः प्रोक्ताः, श्रुत-शील-तपोजलम् । श्रुतधारामिहताः सन्तो, मित्रास्ते न दहन्ति माम् ॥ ४९ ॥
साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । तमन्यमपि मत्सत्कं, संशयं वद गौतम ! ॥ ५० ॥
अयं साहसिको भीमो, दुष्टाश्वः परिधावति । यस्मिंश्च गौतमाऽऽरूढस्त्वं नापहियसे कथम् ? ॥ ५१ ॥
प्रधावन्तं निगृह्णामि, श्रुतरश्मिसमाहितम् । न गच्छति ममोन्मार्गं, मार्गं च प्रतिपद्यते ॥ ५२ ॥
कथाश्वः पुनरत्रोक्तः ?, केशिगौतममब्रवीत् । केशिमेवं ब्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमब्रवीत् ॥ ५३ ॥
मनः साहसिको भीमो, दुष्टाश्वः परिधावति । तं निगृह्णाम्यहं सम्यक्, कविका[कन्यकं]धर्मशिक्षया ॥ ५४ ॥
साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । तमन्यमपि मत्सत्कं, संशयं वद गौतम ! ॥ ५५ ॥
कुपथा बहवो लोके, येभ्यो नश्यन्ति जन्तवः । वर्तमानोऽध्वनि कथं, त्वं न नश्यसि गौतम ! ? ॥ ५६ ॥

तस्याः कुशाववातारीत् सापि स्वभांश्चतुर्दश । ददर्श सुखनिद्राणा, प्रोचिद्राननपङ्कजा ॥ ११२ ॥
 गौर्गजः केशरी लक्ष्मीस्नानं दाम रविः शशी । ध्वजः कुम्भः सरोऽब्धिर्विमानं रत्नोच्चयः शिखी ॥ ११३ ॥
 लथान् पुष्टानिमान् दृष्ट्वा हृष्टतुष्टा सती सती । स्पष्टमाचष्ट मिष्टाभिर्वाग्भिरभ्येत्य भूशुजम् ॥ ११४ ॥
 स्वमिन्नद्य सतां कल्पे, तल्पे सुसा सती निशि । सुखे प्रविशतः स्वमान्, प्रबुद्धा वीक्ष्य साम्प्रतम् ॥ ११५ ॥
 तदेपां किं फलं ? मन्ये, सद्यो मेऽद्य निवेद्यताम् । श्रुत्वा सम्यग् विचार्याऽऽर्यो, बुद्धिविज्ञानपूर्वकम् ॥ ११६ ॥
 उवाच वाचमाचारपूतः सद्भूतमुनृपः । सर्वाङ्गसुभगो भाग्यलभ्यस्ते भविता सुतः ॥ ११७ ॥
 स यौवनमनुप्राप्तः, प्रतापाक्रान्तभूतलः । आक्रमिष्यति भूपालमण्डलं भानुवन्नमः ॥ ११८ ॥
 आकर्ण्य कर्णामृतवृष्टिकल्पं, नाभेर्वचः श्रीमरुदेव्यपीदम् । बभूव धाराहतनीपुष्पमिवोच्छसद्द्विग्रहरोमकूपा ॥ ११९ ॥
 शीर्षे दशनखावचै, विधायाम्बुलिमब्रवीत् । स्वामिन्नियमसन्दिग्धं, सम्यगेतत् प्रतीप्सितम् ॥ १२० ॥
 इत्युक्त्वा नाभ्यनुज्ञाता, गृहमेत्य सखेन सा । गर्भं बभार धौरेयं, सद्बीजं बीजस्ररिव ॥ १२१ ॥
 वासवाश्च चतुःपष्टि सद्ब्रह्मक्षिधारिके ! । भवत्या भविता तीर्थकृत्युत्रः प्रोचुरेत्य ताम् ॥ १२२ ॥
 साद्द्वीष्टमदिने मासे, नवमे पूर्णदेहदा । सुतं प्राप्तुं त्रैत्राघाष्टम्यामर्द्धनिशि प्रहः ॥ १२३ ॥
 काष्ठाः प्रसेदुरासेदुः, क्षणं नारकिणः सुखम् । हर्षाद्वैतमयं जज्ञे, जगच्चन्द्रोदयेऽब्धिवत् ॥ १२४ ॥
 षट्पञ्चाशत्सुमारीणामासनानि चकम्पिरे । विज्ञायावधिनाऽभ्येत्य, जिनजन्मोत्सवं व्यधुः ॥ १२५ ॥
 संवर्त्त-मेघाऽऽदर्शश्च, भृङ्गार-तालवृन्तकान् । चामरोद्योतरक्षांश्च, कुर्युः कार्यणि ताः क्रमात् ॥ १२६ ॥

उद्धृतो विमलो भानुः, सर्वलोकप्रभाकरः । प्राणिनां सर्वलोकैऽस्मिन्दुधोतं सं करिष्यति ॥ ७२ ॥
 भानुश्च क इह प्रोक्तः ?, केशिर्गौतममब्रवीत् । केशिमेवं द्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमब्रवीत् ॥ ७३ ॥
 उद्धृतः क्षीणसंसारः, सर्वज्ञो जिनभास्वरः । प्राणिनां सर्वलोकैऽस्मिन्दुधोतं स करिष्यति ॥ ७४ ॥
 साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । तमन्यमपि मत्सत्कं, संशयं वद गौतम ! ॥ ७५ ॥
 प्राणिनां बाध्यमानानां, दुःखैः शरीर-मानसैः । क्षेमं शिवमनाबाधं, स्थानं किं मन्यसे मुने ! ? ॥ ७६ ॥
 लोकाग्रेऽस्ति दुरारोहं, स्थानमेकं ध्रुवं ध्रुवम् । यत्र नास्ति जरा-मृत्युर्व्यर्थाधयो वेदनास्तथा ॥ ७७ ॥
 स्थानमत्र किञ्चुक्तं भोः ?, केशिर्गौतममब्रवीत् । केशिमेवं द्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमब्रवीत् ॥ ७८ ॥
 निर्वाणमित्यनाबाधं सिद्धिलोकप्रमेव च । क्षेमं शिवमनाबाधं; यच्चरन्ति महर्षयः ॥ ७९ ॥
 लोकाग्रेऽस्मिन् दुरारोहं; तत् स्थानं शाश्वताश्रयम् । यत् संग्रामां न शोचन्ति, भवौघान्तकरर्षयः ॥ ८० ॥
 साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । नमस्ते संशयातीत !; सर्वसुखमहोदधे ! ॥ ८१ ॥
 एवं तु संशये छिन्ने, केशिर्घोषपराक्रमः । कृताञ्जलिपुटो नत्वा, गौतमं गणभृद्धम् ॥ ८२ ॥
 पञ्चमहाव्रत(तं) धर्मं भावतः प्रति(त्य)पद्यते(त) । पूर्वार्हितो मते मार्गे, तत्रासौ पञ्चिमाहृतः ॥ ८३ ॥ युग्मम् ॥
 केशि-गौतमयोनित्यं, तस्मिन्वासीत् समागमे । श्रुत-शीलसमुत्कर्षो, महार्थार्थिर्विनिश्चयः ॥ ८४ ॥
 तोषिता परिपत् सर्वा, सन्मार्गं सद्युपस्थिता । प्रसीदतां भगवन्तौ, संस्तुतौ केशि-गौतमौ ॥ ८५ ॥

समातरं जिं नत्वोद्गाय गीतानि तानि ताः । जगुर्यथागतं सर्वाः, प्रमोदाद्वितचेतसः ॥ १२७ ॥
 अथाऽऽसनक्रम्योत्थावधिज्ञानेन वासवः । विज्ञो विज्ञाय सर्वज्ञन्म-सन्महिमास्पदम् ॥ १२८ ॥
 युधोपघण्टादङ्कारसावधानीकृत्तामरः । पालकाख्यविमानस्थः प्रापार्हजन्ममन्दिरम् ॥ १२९ ॥ युग्मम् ॥
 दत्त्वाऽपस्वार्पिणीं गानुसुतया पार्थे जिनाकृतिम् । पथ्वरूपधरो मेरुधराधरसगाद्धरिः ॥ १३० ॥
 रूपेणैकेन हस्तेऽलाद्, वहन् द्वाभ्यां च चामरे । एकेनोच्छालयन् वज्रं, छत्रमेकेन मूर्धेन्यथात् ॥ १३१ ॥ युग्मम् ॥
 क्षीरार्णवाइताम्भोभिः, क्षालितं वपुरार्हतम् । वासवैश्चात्मनः पङ्कमनेकभवसञ्चितम् ॥ १३२ ॥
 नाट्यपाटयटो नाट्यं, चक्रे शक्रवधूजनः । को वाऽऽसाद्य सुधाकुण्डसुदासीनो भवेत् सुधीः ? ॥ १३३ ॥
 प्राचीनविधिनाऽऽनीयापनीय तद्विचेतनाम् । अलङ्कारान् प्रभोर्योष्यान् दत्त्वा खेलनकानि च ॥ १३४ ॥
 ससुराः सुरराजाश्च, जग्मुः स्वर्गं यथागतम् । शशंस नामये देवी, प्रबुद्धा सुतजन्म तत् ॥ १३५ ॥
 प्रभो ऋपभ इत्याख्यां, पितरौ चक्रतुर्यतः । तदूर्वावृषभाङ्कोजस्ति, स्वमे प्राक् चेक्षितोऽम्बया ॥ १३६ ॥
 गते देशेनवर्षेऽस्य, सेक्षुपष्टिः पुन्दरः । दर्शनायाऽऽगतस्तत्र, प्रशुणा दृष्टिर्यिता ॥ १३७ ॥
 अकतीक्षुं भवान् पाणिं, प्रससार जिनेधरः । इत्यत्रेक्ष्वाकुबंधस्य, स्थापनां वासवो व्यधात् ॥ १३८ ॥
 अथ देवाहतोचरुस्वर्दुर्गलैः प्रभुः । पुषोष वपुषा वृद्धिं, सार्द्धं पित्रोर्मनोरथैः ॥ १३९ ॥
 दिवश्श्रुतोऽद्भुतश्रीको, देव-देवीभिराश्रितः । श्वेतदन्तद्युतिः श्यामशिरोजः सुसरोजदृक् ॥ १४० ॥
 विग्नोऽष्टोत्तरं चारुलक्षणानां सहस्रकम् । दधानो धनुषां पञ्चशतमुच्चतया तनौ ॥ १४१ ॥

समं कम्बलरत्नेन, नामधुराङ्कितं सुतम् । जातमात्रं स्मशानोर्व्यां, साध्वी पद्मावती जहौ ॥ २४ ॥
ततः स्मशानपालेन, लात्वा पत्न्यै स चार्थितः । अवकर्णिक इत्याख्यां, पितरौ तस्य चक्रतुः ॥ २५ ॥
सा मातङ्गया समं प्रीतिं, चक्रेऽपृच्छन्नथाऽऽर्यकाः । साध्वि ! क्व गर्भस्ते ? साऽऽख्यत्, मृतो जातोऽत उज्जितः ॥ २६ ॥
स क्रीडति समं बालैस्तान् स्माहास्मि नृपो नु वः । करं यच्छन्तु मे कण्डूयनलक्षणमर्भकाः ॥ २७ ॥
रुक्षकच्छृगृहीतत्वात्, करकण्डुरिति व्यधुः । तस्याऽऽख्यां बालकाः सोऽपि, संयत्यामनुरागवान् ॥ २८ ॥
साऽऽयासान् मोदकांश्चारुभिक्षां चास्मै प्रयच्छति । स्मशानं वर्द्धमानोऽसौ(स्कौ) ररक्ष पितुराज्ञया ॥ २९ ॥
कुतश्चित् कारणात् साधु-द्वयं तत्रान्यदाऽऽगतम् । ददर्श वंशजाल्यन्तर्दण्डरत्नं सुलक्षणम् ॥ ३० ॥
मुनिरेकोऽब्रवीदेनं, यो ग्रहीष्यति पार्थिवः । स भावीति(तः) परं योग्यश्चतुरङ्गुलवर्द्धितः ॥ ३१ ॥
तत् साध्वीस्त्रनुनाऽश्रावि, तथैकेन द्विजन्मना । सोऽब्रवीत् तं र्होऽधस्तात्, खनित्वा चतुरङ्गुलम् ॥ ३२ ॥
विलग्नः करकण्डुस्तं, दण्डो मद्भूभवो ह्ययम् । न दास्यामीति ते तौ तु, गतौ कारणिकान्तिके ॥ ३३ ॥
तैरुक्तं देहि भो बाल !, द्विजायांस्तु परं भवान् । गृह्णातु सोऽवत् कार्यं, केनाप्यन्येन मे नहि ॥ ३४ ॥
ग्रहीष्याभ्येनमेवाहं, दण्डमुदण्डराज्यदम् । स्मितोऽनुस्ते द्विजायैको, ग्रामो देयस्ततस्त्वया ॥ ३५ ॥
आभि[मि]त्युक्तेश्च चालेन, नापितोऽस्मै द्विजात् स तैः चालग्रहो दुर्ग्रहो हि, ब्रुवद्भिरिति तत्पुरः ॥ ३६ ॥
द्विजास्तेन द्विजेनान्ये, श्रोक्ताहत्वाऽमुभर्भकम् । हरामो दण्डकमिति, तत्पित्रा तत् श्रुतं वचः ॥ ३७ ॥
पितृ-पुत्रास्त्रयो(स्ततो) नद्याः, काञ्चनाख्यं पुरं ययुः । तत्रापुत्रो मृतो राजाऽमात्यैश्चोऽधिवासितः ॥ ३८ ॥

वृषभाङ्गो धनूराशिर्धातुलम्समाङ्गलू । छत्राकारशिरा जानुलग्नाङ्गुर्माहाशयः ॥ १४२ ॥
 नीलोत्पलाभनिःश्वासो. जातजातिस्मृतिः प्रभुः । कान्तिभिर्बुद्धिभिस्तेषु मनुष्येष्वधिकोऽभवत् ॥ १४३ ॥ (चतुर्मिः सम्बन्धः)
 अकालमृत्युराघोऽभूद् बालस्तालफलाहतः । कन्या कुलकृता पत्नी, वृषभस्येति रक्षिता ॥ १४४ ॥
 भोगयोग्यं विशुं ज्ञात्वां, हरिरित्य वरक्रियाम् । देव्यो वधूक्रियां चक्रुः, सुमङ्गला-सुनन्दयोः ॥ १४५ ॥
 प्रभोः पद्मपूर्वलक्षेणु, युगमयुगं गतेष्वभूत् । क्रमेण भरत-ब्राह्मणौ, सौनन्देयश्च सुन्दरी ॥ १४६ ॥
 पराण्येकोनपञ्चाशतमस्रत सुमङ्गला । युगमान्यतिक्रमे नीतेः कथं वृषभस्य च ॥ १४७ ॥
 दण्डं करोति राजेति, शिष्टं ते प्रोचुरस्तु सः । ब्रूध्वं कुलकृतं सोऽवगस्तु वो वृषभः मस्रुः ॥ १४८ ॥
 समयज्ञः समेत्येन्द्रो, राज्यस्नात्रमस्रत्रयत् । राजार्हसुकुटादींश्चालङ्कारान् न्यस्तांस्तनौ ॥ १४९ ॥
 राज्यस्नात्रकृते नीरमानीय नलीनीदलैः । युगिनोऽप्यागता नार्थं, दृष्टुर्भूषितं भृशम् ॥ १५० ॥
 माऽऽपत् फलेदमिदं वश्राद्यर्च्यत्वात् प्रभुपादयोः । चक्रुः पत्राम्बुभिः पूजां, शिक्षयेत् कः सतां नयम् ? ॥ १५१ ॥
 विनीताः साध्वमी मर्त्या, इतीन्द्रोऽन्वर्थस्रचकाम् । स्थापनां तु विनीतायाः पुर्यास्तस्यां भुवि व्यधात् ॥ १५२ ॥
 कुङ्गराश्व-गवादीनां, राज्यार्थं सद्ग्रहोऽभवत् । तथोग्र-भोग-राजन्य-क्षत्रियाणां क्रमोऽपि च ॥ १५३ ॥
 आरक्षकार्यमित्राणि, जज्ञिरे क्षत्रियाः परे । इत्यादिसङ्ग्रहं कृत्वा, साम्राज्यं बुभुजे विश्वः ॥ १५४ ॥
 कन्द-मूल-दलाहारास्तथा पुष्प-फलाशिनः । वभूवुर्मनुजा नाभिस्रुतुः कुलकरो यदा ॥ १५५ ॥
 आसन्निष्ठुभुजः पूर्वे, सुख्येनेष्व्याकवो ह्यमी । शणसप्तदशं सस्यं, भुञ्जते चाममेव ते ॥ १५६ ॥

दत्त्वा राज्यद्वयं सुलोः, श्राव्याजीद् दधिवाहनः । करकण्डुरभूदुग्र-शासनः शासको द्विगाम् ॥ ५४ ॥
 स गोकुलप्रियस्तस्य, तान्यनेकानि जज्ञिरे । शरत्कालेऽन्यदाऽद्राक्षीद्, वत्समेकं नृपोऽद्भुतम् ॥ ५५ ॥
 कुक्षु(कु)द्व्यण्डमिव श्वेत-सुच्छलत्पुच्छपिच्छलम् । स्थूल (लं)गात्रं ग्रीत्तिपात्रं, तं वीक्ष्य सुभुदे नृपः ॥ ५६ ॥
 स गोपान् ग्राह मा कुर्युरस्याम्बादोहनक्रियाम् । बद्धमानोऽन्यथेनूनां, पायितव्यः पयः पुनः ॥ ५७ ॥
 प्रतिपन्नं वचो राज्ञो, गोपैर्गोपुत्रकः पुनः । जज्ञे तीक्ष्णविषाणाग्रोऽतिस्थूलगलकम्बलः ॥ ५८ ॥
 अर्दयन् निर्दयं (भिन्दयन्) शृङ्गैर्बलीवर्दान् विमर्दनात् । कूर्दमानोऽन्यदा राज्ञा, जातस्थामेक्षितः स तु (स्वयम्) ॥ ५९ ॥
 पुना राजाऽगतोऽद्राक्षीत्, पतितं तं जरदद्रवम् । पद्भ्रङ्गिर्कैर्धृष्टितं दीनं, हीनं चङ्क्रमणाक्षमम् ॥ ६० ॥
 गोपान् पप्रच्छ गोपालः, कुत्र स वृषभः ! स तैः [तु] । दर्शितास्तादृशो[शं] भूयस्तं वीक्ष्येदमचिन्तयत् ॥ ६१ ॥
 अहो ! भूत्वास्यं तादृशोऽधुना श्राप्तो दशामिमाम् । तदस्यां संसृतौ सर्वेऽनित्या भावा धनादयः ॥ ६२ ॥
 जातः प्रत्येकबुद्धोऽसौ, चिचान्तश्चिन्तयन्निति । लोचं कृत्वाऽग्रहीद् दीक्षां, देवतादत्तलिङ्गभृत् ॥ ६३ ॥
 निष्क्रम्य सिंहवृत्यैवाऽ प्रतिबद्धसमीरवत् । करकण्डवाख्यराजर्षि-विजहार वसुधराम् ॥ ६४ ॥

उक्तं च—“सेयं सुजायं सुविभक्तसिगं, ज्ञो पासिया वसभं गोडुमज्जे ।

रिद्धि अरिद्धिं ससुपेहियाणं, कलिंगराया वि समिक्ख धम्मं ॥ ६५ ॥

इति श्रीशुद्धित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्भूता श्रीकरकण्डुराजर्षिकथा संपूर्णा ।

वस्मिन्नजीर्यागोऽन्ने, युग्मिनः प्रभुसैयरुः । प्रभुणाऽभाणि शुद्धीच्वं घृष्ट्वा हस्तेन नित्तुषम् ॥ १५७ ॥
 न जीर्यति तथाप्येतत् ततस्तेऽस्य पभृक्तितः । वर्षणं तीमनं हस्तदोर्मूले तापनं व्यधुः ॥ १५८ ॥
 कालस्य मध्यमत्वेनोत्पेदेऽग्निर्वृक्षघर्षतः । भुञ्जतां पक्वमत्रानं, ज्ञानात् ज्ञात्वाऽऽह तात् प्रभुः ॥ १५९ ॥
 प्रक्षेप्य दाहाच्चौषध्या गजारूढप्रभोः पुरः । युग्मिनः प्राहुरस्मभ्यं, ददाति स न किञ्चन ॥ १६० ॥
 विज्ञायावसरं स्वामी, तानाहाऽऽनीयतां हि मृत् । तदादौ तं गजेन्द्रस्य, कुम्भं कुम्भस्थलेऽकरोत् ॥ १६१ ॥
 कृत्वा प्रत्याह तानेष, स्थानान्येतादृशानि भोः ! । निर्माय पक्वमत्रानं, भुञ्जतां तत्पुष्टये ॥ १६२ ॥
 एवं लोह-धट्ट-क्षौर-चित्रचीवरकारिणाम् । शिल्पान्येकस्य चैकस्य, विंशतिविंशतिभिः ॥ १६३ ॥
 कर्माणि कृषिवाणिज्यादीनि लोकाय चादिशत् । कर्मानाचार्यकं शिल्पं, स्यादाचार्योपदेशजम् ॥ १६४ ॥
 ब्राह्म्या दक्षिणहस्तेनाशिक्षयताक्षरावलीम् । सुन्दर्या वामहस्तेन, गणिताङ्गंश्च नाभिभूः ॥ १६५ ॥
 चतुःषष्टिगुणान् स्त्रीणां, रूपं कर्म तथार्पभेः । बाहुबलेर्लक्षणानि, नरादीनामदर्शयत् ॥ १६६ ॥
 तास्तन्नामानुगे देशे, पुत्रान् राज्ये न्यवीविशत् । सर्वलोकोपकाराय, यज्ञन्माधार्हतां भवेत् ॥ १६७ ॥
 त्रिषष्टिं पूर्वलक्षाणि, राज्यं पालयतोऽत्यगुः । इयुर्लोकान्तिका देवाः, कल्पतः कल्पतस्त्वथ ॥ १६८ ॥
 जय त्वं नन्द भः ते, क्षत्रियवृषभास्तु ते । धर्मोऽविघ्नं धर्मतीर्थं, तीर्थनाथ ! प्रवर्त्तय ॥ १६९ ॥
 बोधयन्तीत्यादिवाग्भिः, स्वयम्बुद्धमपि प्रभुम् । बन्दिनः प्रातरांशीभिर्जगत्कुरूकमिवाधिपम् ॥ १७० ॥
 प्रारभे वार्षिकं दातुं, धनदानीतशेवधेः । ईप्सितं दानमर्थिस्यः, स्वयमावालभोजनम् ॥ १७१ ॥

कथं दत्तस्त्वया मन्त्रिन् !, कटकः ? सोऽप्यदोऽवदत् । त्वां ह्युक्त्वाऽन्यनृपं सेवे, पुराऽऽसीदिति चिन्तितम् ॥ ३२ ॥
 किं श्रीकान्तेऽर्पितौ हारस्त्वयेति साऽऽह मत्पतेः । द्वादशाब्दा गतस्याऽऽसन्नानयमि परं नरम् ॥ ३३ ॥
 कथं दत्तः [किमदायि] त्वया सादिक्बुधः ? सोऽयथाब्रवीत् । मारयाऽऽनय वात्रेभं, ज्ञापितं यत् पुरा परैः ॥ ३४ ॥
 सर्वेऽपि स्वार्थसिद्धर्थं, राज्ञाऽऽदिष्टाः सुतादयः । व्यधुर्निषेधदुद्बुद्धास्तत्तत्यागाभिलाषतः ॥ ३५ ॥
 युवराजादयः सर्वे, वैराग्यादस्तकल्मषाः । शुल्लकुमारमार्गेण, तर्देवाऽऽददिरे व्रतम् ॥ ३६ ॥
 इत्थं शुल्लकुमारस्य, निशम्य चरितं हितम् । शुभं भजन्तु भावेन, भो भव्या ! भावमाभनम् ॥ ३७ ॥

इति श्रीशुद्धित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता शुल्लकशुनिकथा संपूर्णा.

५५ श्री सुव्रतमहर्षिकथा

सुदर्शनपुरे पूर्वं, शिशुनागो महाधनी । बभूव सुयशानाम्नी, तत्प्रिया प्रेमशालिनी ॥ १ ॥
 पितृभ्यां परमप्रीत्या, लाल्यमानः मखनवत् । ज्ञान-विज्ञानवान् जज्ञे, तत्सुतः सुव्रताह्वयः ॥ २ ॥
 यौवनं पावनं प्राप, स स्वैरणगणसोहनम् । क्रमेण कर्मयोगेन, वैराग्यं च महत्तरम् ॥ ३ ॥
 सम्बोध्य पितरौ कृच्छ्राद्, जगृहे सुव्रतो व्रतम् । बहुश्रुतस्तथैकत्वविहारप्रतिभामपि ॥ ४ ॥
 प्रशशंसान्यदा शक्रस्तं वीक्ष्य प्रतिमास्थितम् । सुरावश्रद्धयानौ द्वौ, पुंरूपावीयतुर्भुवम् ॥ ५ ॥
 कुमारब्रह्मचार्येषु, धन्य[धर्मी] एकोऽवदत् सुरः । परश्च कुलसन्तान-च्छेदकः पापवानयम् ॥ ६ ॥

त्रीणि कोटिशतान्यष्टाशीतिकोटीः करार्पितम् । साशीतिलक्षका वर्षे, दानमेतज्जगद्गुरोः ॥ १७२ ॥ ;
 अथो चैत्रासिताष्टम्यां, पठेनाऽह्वोन्तिमेष्यके । शिविकां सुदर्शनाख्यां, त्यक्त्वा सिद्धार्थकानने ॥ १७३ ॥
 चतुःसहस्रैर्भूपानां, सहाशोक्तरोस्तले । देवदूष्यधरो धीरः, प्रात्राजीद् वृजिनोज्जितः ॥ १७४ ॥ युग्मम् ॥
 चतुःसहस्राः कच्छाद्या, लोचं कृत्वा स्वयं नृपाः । कल्पियति यथा नाथः, करिष्यामो वयं तथा ॥ १७५ ॥
 इति ध्यात्वाऽञ्चगुनीर्थं, व्युत्सृष्ट-त्यक्तविग्रहः । पुरं ग्राममनुग्रामं विजहारे शिताऽपि हि ॥ १७६ ॥
 न जानाति जनो शिक्षा, का ? के भिक्षाचरा ? इति । कच्छाद्या अलभसानास्तां, बभ्रुवुस्तापसा वने ॥ १७७ ॥
 नमिर्विनभिरागत्याऽऽहुरत्रान्तरे प्रभो ! । चारित्रावसरे मासमावाभ्यां किञ्चिदेव न ॥ १७८ ॥
 इदानीमपि तद् देहीत्युक्त्वा सेवां प्रचक्रतुः । कायोत्सर्गस्थभ्रूशुद्धि-पयःसेकादिभिर्भृशम् ॥ १७९ ॥
 धरणेन्द्रोऽन्यदाऽऽप्यातो, वन्दितुं तौ तथास्थितौ । वीक्ष्यह कथमर्हन्तं, सेवाथे ? स्वार्थमाहतुः ॥ १८० ॥
 नीरागोऽयं महाभागो, निग्रहानुग्रहौ न च । कुर्वते युवयोरेतद् राज्यं ददे मनोहरम् ॥ १८१ ॥
 पुरान् पञ्चाशतं पष्टि, वैताढ्ये दक्षिणोचरे । संस्थाप्य स्वीयतां श्रेणौ, सुखेनेत्याह नागराद् ॥ १८२ ॥
 अथाचत्वारिंशद् विद्यासहस्रात् स तयोर्देवौ । महतां पादसेवा हि, सत्या रत्नं फलेग्रहिः ॥ १८३ ॥
 स्वाभिभक्तिक्रमं स्वस्य, दर्शयन्तौ पितृन् प्रति । तौ परिच्छदमादाय, सद्यो वैताढ्यामीयतुः ॥ १८४ ॥
 वर्षं यावन्निराहारो, दैन्यहीनः प्रभुर्भ्रमन् । वस्त्राभरण-कन्याभिश्चत्राद्यैश्च निमन्यते ॥ १८५ ॥
 क्रमाद् गजपुरं प्राप्नो, वर्षान्ते विहरन् प्रभुः । यत्र बाहुबलेः पौत्रः, सोमप्रभृत्पाङ्गजः ॥ १८६ ॥

ग्रान्ते सानशनं मृत्वा, देवलोकं गताबुभौ । महाविदेहेवर्द्धन्तं, गतौ तौ पृच्छतोऽन्यदा ॥ ४१ ॥
 स्वामिन् ! सुखेन दुःखेन, धर्मं प्राप्स्यति को द्वयोः ? । पुरोहितसुतः स्वामी, ग्राह दुर्लभबोधिकः ॥ ४२ ॥
 पाश्चात्येन च्युतः पूर्वं, प्रतिबोध्यो यथा तथा । इति तौ सुहृदौ देवौ, प्रतिज्ञां चक्रतुर्मिथः ॥ ४३ ॥
 जीवः पुरोधसः छनोस्ततश्च्युत्वा स्वकर्म्मतः । मेत्याः कुक्षौ समुत्पेदे, पुरे राजगृहाह्वये ॥ ४४ ॥
 प्रीतिरासीत् समं मेत्या, श्रेष्ठिन्याः साऽभवत् कथम् ? । विक्रीणात्याशिपं निन्द्या, गृह्णाति श्रेष्ठिनी पुनः ॥ ४५ ॥
 श्रेष्ठिन्या सोदिता मेती, मांसमन्यत्र मा नय । भवत्याः सर्वगन्धतदादास्ये चाहमन्वहम् ॥ ४६ ॥
 सदैवं व्यवहारेण, दृषद्रेखेव निश्चला । अप्यासन्नाऽऽस्पदत्वेन, प्रीतिरासीत् तयोर्मिथः ॥ ४७ ॥
 स्वभावात् श्रेष्ठिनी निन्दुर्मेत्या जातः सुतस्ततः । दत्तस्तस्यै मृता तस्याः । सुताऽऽत्मनाऽद्दे तथा ॥ ४८ ॥
 श्रेष्ठिनी पादयोर्मेत्यास्तं पातयति नन्दनम् । भवत्या जीवितः(वतु) शिशुः, प्रसादेनेति वादिनी ॥४९ ॥
 श्रेष्ठिन्या लालितोऽत्यन्तं, मेतार्यं इति नामतः । वृद्धेशसौ सुधासेकात्, मन्दार इव मन्दरे ॥ ५० ॥
 सोऽग्रहीदल्पकालेन, कलाचार्यान्तिके कलाः । गोध्यमानोऽपि देवेन, तेन नैवैप बुध्यते ॥ ५१ ॥
 तदर्थमर्थिताः पित्राऽश्रेभ्यानामष्ट कन्यकाः । सोऽभ्रमत् शिन्निकारुढो, जातपाणिग्रहोत्सवः ॥ ५२ ॥
 तेन देवेन मातङ्गोऽधिष्ठितोऽरुद्धुच्चकैः । चेत् सुता मे मृता नाभूदकस्मिन् तदुत्सवम् ॥ ५३ ॥
 ततो व्यतिकरो मेत्या, भेतस्य कथितोऽखिलः । यथाऽयमावयोः सन्नुर्विज्ञेयो भवता त्रिय ! ॥ ५४ ॥

श्रीश्रेयांसकुमारः सोऽद्राक्षीत् स्वप्ने सुराचलम् । ध्यामलं तं पुनर्दक्षिं, धौतं पीयूषमृद्घटैः ॥ १८७ ॥
 सुबुद्धिश्रेष्ठयथैक्षिष्ट, सूर्यं स्थानाञ्च्युतं ततः । आरोपितं कुमारैण, सोमप्रमनृषोऽप्यष्टुम् ॥ १८८ ॥
 पुरानेको महाकायः, परानीकपराजितः । कुमारकृतसाहाय्यः, स्वथोऽभूत् सुतरामसौ ॥ १८९ ॥
 आस्थाने तेऽगिल्न् स्वर्गं, शशंसुः स्वं स्वभीक्षितम् । न जाने परमस्याद्य, लाभो गानीति राड् जगौ ॥ १९० ॥
 श्रुत्वेत्युत्थाय श्रेयांसः, स्वपवाक्षमशिश्नयत् । प्रभुं गोचरचर्यायां, भ्रमन्तं वीक्ष्य दध्मिवान् ॥ १९१ ॥
 मूर्च्छितो लब्धचैतन्यो, जातिस्मृतिमवाप्तवान् । स्मृतदानविधिः पूर्वाभ्यासाद् गेहादवातरत् ॥ १९२ ॥
 तावद् गेहाङ्गणं प्रासः, कल्पदुर्जङ्गमः प्रभुः । कुमारप्राग्भवाचीर्णुष्यनुन्नः ग्रसन्नञ्च ॥ १९३ ॥
 तदोपदागतेनेष्टुरसेन प्रत्यलाभयत् । भगवान् पाणिपात्रेण, निर्दोषं तमपाययत् ॥ १९४ ॥ (त्रिभिः सम्बन्धः)
 रत्नवृष्टिरहोदानोद्घोषो दुन्दुभिवादनम् । चेलोत्क्षेपः सुरापातः, पञ्च दिव्यानि जज्ञिरे ॥ १९५ ॥
 प्रभुणाऽपारि यैः पादैस्तत्र पीठमचीकरत् । जनो मा क्रामति पदैरित्यवज्ञाऽऽस्पदच्छिदे ॥ १९६ ॥
 अपूर्णजत् स तच्छब्दधेवं प्रभुरपाययत् । यत्र तत्र जनः पीठं, चक्रे प्रावाहिको हि सः ॥ १९७ ॥
 तदर्कमण्डलमिति, ख्यातं कालेऽर्चितं जनैः । प्रभुस्तद्यशिलापुरीं, विहरन्नन्यदा ययौ ॥ १९८ ॥
 निवेदनं बाहुबलेयास्याभीत्यतिविस्तरात् । विजहार प्रभुः प्रार्तर्हानियतस्थितिरिदृशाम् ॥ १९९ ॥
 प्रासः प्रातः शुचा क्रान्तो, मा शोचीर्मन्वयवक् प्रभो ! । अर्च्यत्वात् पादयोस्तीर्थं, धर्मचक्रं कुरु त्विह ॥ २०० ॥
 बहली-सुवर्ण-भूम्यादिदेशेषु भ्रमताऽर्हता । प्रापुर्भद्रकतां केचित्, म्लेच्छा अप्यनुशिक्षिताः ॥ २०१ ॥

वरं हि मृत्युः सुविशुद्धकर्मणो, न चापि शीलस्खलितस्य जीवितम् ॥ ४ ॥”
 क्रियेऽहमिति सञ्चिन्त्य. दुस्साध्यव्याधिवाधया । प्रत्याचख्यौ स्वयं सर्वं, सावधं श्रेष्ठिनन्दनः ॥ ५ ॥
 कदञ्चित् प्रगुणः कर्मक्षयोपशमतोऽभवत् । पुण्यमेकं महत्तेजो, जागर्त्ति जगति स्फुटम् ॥ ६ ॥
 प्रत्याख्यातं तथाप्येवं, परित्रब्धां चकार सः । शुभशयानवशात् प्राप, केवलं च क्रमात् शिवम् ॥ ७ ॥

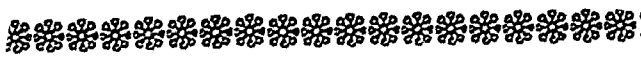
इति श्रीसुद्रित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्री जिनसैवर्षिकथा संपूर्णाः

६२ श्री षण्मत्रर्षिकथा

श्रीसाकेतपुरे चन्द्रावतंसकचृपोऽभवत् । तत्सुतो शुनिचन्द्राख्यस्तद्वचं राज्यमन्वशात् ॥ १ ॥
 निर्विण्णः काम-भोगेभ्यो, शुनिचन्द्रो नृपोऽन्यदा । आतुः सागरचन्द्रस्योपान्ते व्रतमशिश्रयत् ॥ २ ॥
 चवाल गुरुभिः सार्द्धमसौ देशान्तरं प्रति । ग्रामं प्रविष्टो सिद्धार्थं, सार्थश्रेयो नभूव च ॥ ३ ॥
 अटव्यां श्रुत्-सृषाऽऽक्रान्तं, चत्वारो गोपदारकाः । सिषेविरे महर्षिं तं, पयोदानाञ्चदर्शनैः ॥ ४ ॥
 तस्य देशनया बुद्धाश्चत्वारो जगृह्व्रतम् । जुगुप्सां चक्रुर्द्वौ तु, चत्वारोऽपि ययुर्दिवम् ॥ ५ ॥
 चित्रे—सम्भूतिजीवौ तौ, जुगुप्सावशतो भवान् । श्रेमतुश्चाधमान् दास-शृग-मातङ्गसङ्गतान् ॥ ६ ॥
 द्वाप्यन्यौ दिवश्च्युत्वा, क्षितिप्रतिष्ठिते पुरे । सुताविभ्यकुलेऽभूतां, जाग्रत्पुण्योदयोन्सुतौ ॥ ७ ॥
 चत्वारः सुहृदश्चान्येऽमिलन्निभ्यसुतास्तयोः । शुक्त्वा भोगान् षडप्यन्ते, धर्मं श्रुत्वा लघुव्रतम् ॥ ८ ॥

आद्यस्तीर्थकृतां वर्षसहस्रं मौनमुद्रया । विहत्यानुपसर्गेण, पुरे पुरिमतालके ॥ २०२ ॥
 शकटास्यवने कृष्णैकादश्यां फाल्गुनस्य च । पूर्वाङ्गे वटवृक्षाद्योऽष्टमेन प्राप केवलम् ॥ २०३ ॥ युग्मम्
 चक्रुश्चतुर्विधाश्चैत्य धर्मसत्र दिवौकसः । पुर्यन्तः शस्त्रशालायां, चक्रस्योत्पत्तिरप्यभूत् ॥ २०४ ॥
 आर्षभेरागता वद्धीपनिका युगपद् द्वयोः । प्राक् पूजयामि किं चक्रं ? तातं वा ? हृद्यचिन्तयत् ॥ २०५ ॥
 धिग् धिग् मां कदभिप्रायं, यच्चक्रमिहलौकिकम् । ताते हि पूजिते चक्रं स्वयमेवाचितं भवेत् ॥ २०६ ॥
 इतश्च प्राग् विभोर्दीक्षादानदूनमना मनाक् । त्वमूर्जस्वल्साम्राज्यश्रियः श्रयसि मत्सुतः ॥ २०७ ॥
 वने वनेचर इवैकाकी भ्रमति नित्यशः । मरुदेवाऽङ्गजस्नेहाद्, भरतस्योक्तवत्यभूत् ॥ २०८ ॥ युग्मम् ॥
 निजाङ्गजस्य जननि ! श्रियं पश्यैत्य साम्प्रतम् । इत्युक्त्वा सिन्धुरस्कन्धे, तामारोप्याग्रतोऽचलत् ॥ २०९ ॥
 शोकध्यामलनेत्राया, दृष्टिरुद्घटिता द्विधा । छत्रातिछत्रं पश्यन्त्या मरुदेव्या विभोस्तदा ॥ २१० ॥
 उत्पन्नकेवला पूर्णायुक्ता मोक्षमगाच्च सा । सिद्धः प्रथम इत्यस्याश्रक्रेऽर्चा निर्जैस्तनोः ॥ २११ ॥
 जगाम भरतो धर्मसन्निहर्द्धर्मदेशनाम् । निशम्य सन्म्यगादच, श्रावकद्वादशवतीम् ॥ २१२ ॥
 ऋषभसेन—मरीचिसुल्याः पञ्चशती सुताः । सप्ताऽऽर्षभेः पौत्रशती जगृहुर्ब्रह्मिह्यपि व्रतम् ॥ २१३ ॥
 सुन्दर्या वारणं चक्रे, चक्री स्त्रीरत्नमित्यतः । पूर्वासिगणभृद्गोत्रो, गणभृद्बृहस्पभोऽभवत् । २१४ ॥
 पुण्डरीकाख्यया ख्यातस्तथाऽन्ये गणधारिणः । स्थापिताश्चतुरशीतिः, स्वहस्तेनाऽऽदिमाऽहता ॥ २१५ ॥
 सहस्राश्चतुरशीतिः, साधूनां सर्वसंख्यया । लक्षत्रयं तु साध्वीनामजिह्मवह्मवर्चसाम् ॥ २१६ ॥

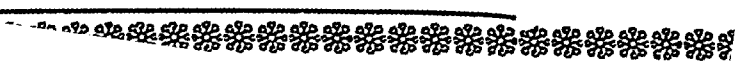

इतश्च देवात् तत्रैषुरध्वनिना महर्षयः । तान् निरीक्ष्य भयभ्रान्तौ, भृगुपुत्रौ पलायितौ ॥ २३ ॥
 एकं वटद्रुमारूढौ, मध्याह्ने मुनयोऽपि हि । गृहीतशुद्धपानाबास्तत्रैवैयुर्विधेर्वाशात् ॥ २४ ॥
 विश्रम्य क्षणमेकान्ते, बिधिवद् भोजनं व्यधुः । आरूढौ पश्यतस्तौ तु, शुद्धं भक्तं न चाऽऽमिषम् ॥ २५ ॥
 ततस्तौ चक्रतूरूहापोहं क्वापीदृशा दृशा । दृष्ट्वा आसन्नथोत्पेदे, प्राग्जातिस्मृतिरेतयोः ॥ २६ ॥
 प्रबुद्धौ तान् मुनीन् नत्वाऽऽयातौ पित्रोरुपान्तिकम् । प्रबोध्य पितरौ ताभ्यां, सार्द्धं जगृहतुर्व्रतम् ॥ २७ ॥
 महिष्या बोधितो भूमृदेवं ते सुहृदोऽपि पट्ट । प्रव्रज्य केवलज्ञानं, प्राप्य प्रापुः क्रमात् शिवम् ॥ २८ ॥
 उत्तराध्ययनचतुर्दशाध्ययनस्तयोः । प्रबोध(ध्य)वाक्यविस्तारो, हेयो नोक्तोऽत्र गौरवात् ॥ २९ ॥

इति श्रीमुद्रित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्री षणमिन्नर्षिकथा सम्पूर्णा

६३ श्री संयतराजर्षिकथा

श्रीकामपील्यपुराधीशः, संयताख्यो नृपोऽभवत् । प्रतापतपनाऽऽक्रान्तपृथुप्रत्यर्थिपार्थिवः ॥ १ ॥
 मृगव्यां स गतोऽन्येद्युर्गजाश्च-स्थपत्तिभिः । परीवृतश्चतुर्दिक्षु, नृत्यद्वाजिगतः स्वयम् ॥ २ ॥
 हयाखूढोज्वधीद् भूपः, केसरोद्यानगान् मृगान् । मन्यमानः कृतार्थं स्वं, भयत्रस्तांस्तपस्विनः ॥ ३ ॥
 अथ तत्र नृपोऽद्राक्षीद्, धर्मलीनं तपोधनम् । द्रुमाकीर्णमण्डपस्थं, स्वाध्याय-ध्यानबन्धुरम् ॥ ४ ॥
 अश्वाखूढोज्वधीत् तत्र, मुनिपार्श्वगतान् मृगान् । हतांस्तत्राऽऽगतोऽद्राक्षीत्, मुनीन्द्रं च महीपतिः ॥ ५ ॥

विहारं संयतं तत्र, वीक्ष्यपिरिदुषुवतवान् । यथा ते दृश्यते रूपं, प्रसन्नं च मनस्तथा ॥ २१ ॥
 पुनः प्रपच्छ किनामा ?, को गोत्रोऽर्थाय कस्य वा ? । माहनः(न !) सेवसे बुद्धान् ?, विनीतो वोच्यसे कथम् ? ॥
 सोऽप्यूचे संयताख्योऽहं, तथा गोत्रेण गौतमः । विद्याचरणयुक्ता मे, गुरवो गर्दभालयः ॥ २३ ॥
 सोऽपृष्टोऽप्याख्यदक्षानं, विनयं चा(वा)क्रियां क्रियाम् । चतुर्भिः स्थानकैरेभिर्मै यज्ञाः किं ब्रुवन्ति भोः ! ॥२४॥
 इत्याविकरोद् बुद्धो, ज्ञातकः परिनिर्वृतः । विद्या-चरणसम्पन्नः, सत्यः सत्यपराक्रमः ॥ २५ ॥
 पतन्ति नरके घोरे, येऽसत्यरूपका नराः [ये चासत्यरूपकाः]। निषेव्याऽऽर्या धर्ममार्यं[-र्यं], दिव्यां गच्छन्ति सद्गतिम्॥
 म[मा]योक्तं सर्वमेतत् तु, मृषाभाषा निरर्थका । संयच्छन्नेव तिष्ठाम्युपाश्रये यामि गोचरे ॥ २७ ॥
 सर्वेऽस्मी विदितास्ते मेऽनार्या मिथ्यादृशो यथा । जानामि सम्यगात्मानं, विद्यमाने भवान्तरे ॥ २८ ॥
 पुनस्तं संयतोऽपृच्छत्, श्रेत्य जानासि तत् कथम् ? । उच्छृष्टायुर्महाश्रणे, स ऊचे ग्रामभवेऽभवम् ॥ २९ ॥
 विमानाद् ब्रह्मलोकाख्यात्, व्युत्वाऽहं मजुजोऽभवम् । यथा तथाऽऽत्मनोऽन्येषां, जानाम्येवायुरादिकम् ॥३०॥
 नानारुचिं च छन्दं च, संयतः परिवर्जयेत् । अनर्थाश्चापि व्यापारान्, विद्यामित्यनुसञ्चरेः[रि] ॥ ३१ ॥
 निर्वचैः[र्ते]परमन्त्रेभ्यः, प्रश्नादिभ्यस्तथा पुनः । उच्छ्रूतोऽहो ! अहोरात्रं, विद्वानिति तपश्चरेः ॥ ३२ ॥
 क्षत्रियस्तेन पृष्टोऽवगायुः पृच्छसि यच्च माम् । तत् प्रादुच्छ्रुतवाग् बुद्धस्तज्ज्ञानं जिनशासने ॥ ३३ ॥
 सत्क्रियां रोचयेद् बीरो, वर्जयेच्चाप्यसत्क्रियाम् । सद्दृष्ट्या दृष्टिसम्पन्नो, धर्मं सेवस्व दुश्चरम् ॥ ३४ ॥
 उपदिश्यैतदखिलं, क्षत्रियः संयतं मुनिम् । स्थिरीकर्तुं पुनः पूर्वनेरोदाहरणान्यवक् ॥ ३५ ॥

तथा स्रक्त्रुतो वैतालिकाध्ययनदेशनात् । प्रबुद्धा जगद्गुदीक्षां, सन्तो हि सफलोद्यमाः ॥ २३२ ॥
 चक्री चक्रमथादाय, चिनीतायासुपागतः । चक्राप्रविशने हेतुं, पुनः पप्रच्छ मन्त्रिणः ॥ २३३ ॥
 तेऽप्याहुरजिते शत्रावेकस्मिन् प्रविशेन तत् । कथमस्त्यजितः कोऽद्याप्याहुर्बहुवलीति ते ॥ २३४ ॥
 ततो दूतं गुवेगार्यं, ग्राहिणोदनुजन्मने । सोऽपि गत्वा जगदैवं, त्वामाह्वयति चक्रमृत् ॥ २३५ ॥
 किमर्थमात्मसेवयै, बली ग्राहुबली जगौ । आः पापं ! स च पापीयानियतापि न तृप्यति ॥ २३६ ॥
 मचो मचोऽपि शुश्रूषां, सिंहान्मृग इवेहते । जानाति स यथा पूर्वं, ग्राहिता भ्रातरो व्रतम् ॥ २३७ ॥
 तथैनं ग्राहयिष्यामि तय भीषिक्रयेति तत् । ते कपित्था न चाल्यन्ते, मरुता ये परे वयम् ॥ २३८ ॥
 सावष्टम्भमाषिष्टित्येवं दूतपुरो वचः । उपेक्षितोऽसि दूतत्वाद् याहि याहि म्रियस्व मा ॥ २३९ ॥
 वक्तव्यं स्वप्नभोरग्रे, मा कार्षीर्बहलीपतेः । आशां स्वप्नेऽपि सेवाया, युद्धश्रद्धा यदैहि तत् ॥ २४० ॥
 सर्वं तदुक्तमेत्याख्यद् दूतश्चक्रिण आन्ततः । सोऽपि कोपप्रकोपेण, यात्राभम्भामवाद्यत् ॥ २४१ ॥
 चतुरङ्गचमूचक्रान्तभूर्भरतेश्वरः । बहल्या एत्य सीमानं, तस्थौ स्वस्थमना मनाक् ॥ २४२ ॥
 तमागतं निशम्य श्राग्, बलिष्ठो बहलीपतिः । स्वपुर्यां निर्ययौ वर्यतूर्यसूचितदोर्जयः ॥ २४३ ॥
 राणकङ्कलदोर्दण्डा, अवतेरु रणाङ्गणे । स्वस्वेशवर्द्धिं विहिं तोत्साहा, योद्धारः सैन्ययोर्द्वयोः ॥ २४४ ॥
 आर्षभिर्जनसंहारं, वीक्ष्योचे चक्रवर्त्तिनम् । कथं निरपराधानां वधो बन्धो ! विधीयते ? ॥ २४५ ॥
 मिथोऽस्ति ह्यावयोर्वैरं, तेनान्योन्यं रणोऽस्तु नौ । चक्रिणाऽप्यनुमेने तदेकैव सुधिषां हि धीः ॥ २४६ ॥

स एवं मुनिना प्रोक्तः, सुसम्भ्रान्तः सुविस्मितः । श्रुत्वेत्यश्रुतपूर्वं तद्, वचश्चोवाच पार्थिवः ॥ १२ ॥

हस्तिनोऽथा मनुष्या मे, पुरमन्तःपुरं च मे । श्रुञ्जे मानुष्यकाञ्च भोगानां-ज्ञैश्वर्यं च मेऽधिकम् ॥ १३ ॥

सम्पत्प्रकर्षं ईदृशे, सर्वकामा(कर्मा)र्पणक्षमे । कथं भवाम्यनाथोऽहं, मा भदन्त ! मृषा वद ॥ १४ ॥

मुनिराह नार्थं पृच्छां(प्रोच्छां, -प्रोत्थां वा), वेत्स्यनाथस्य पार्थिव ! । यथा ह्यनाथो भवसि, सनाथस्य(ञ्च)नराधिप ! (ः) ।

राजन् ! कथयतः शृण्वव्याक्षिप्तं हृदा मम । यथा नाथो भवेत् प्राणी, यथा प्रवर्तितं मया ॥ १६ ॥

अत्र पूरस्ति कौशाग्नी, पुराणपुरमेदिनी । ममाऽऽसीद् जनकस्तत्र, प्रभूतयनसञ्चयः ॥ १७ ॥

वयसि प्रथमे राजंस्तदानीं वेदनाऽतुला । बभूव सर्वगात्रेषु, दाघः(हः) स्वाघोद्भवो मम ॥ १८ ॥

शस्त्रं यथा (यथात्रास्त्रं) महातीक्ष्णं, शरीरविवरान्तरे । आपीडयेदरिः क्रुद्ध इत्थं मे वेदनाऽभवत् ॥ १९ ॥

त्रिकं ममाऽऽन्तरेच्छा चोत्तमाङ्गं पीडयते भृशम् । इन्द्राशनिसमा घोरा वेदनाऽऽसीत् तदा मम ॥ २० ॥

उपस्थिता ममाचार्या, विद्या-मन्त्रचिकित्सकाः । अधीताः शाल्मकुशला, मन्त्र-मूलविशारदाः ॥ २१ ॥

ते मे चिकित्सां कुर्वन्ति, चतुष्पादां यथाहितम् । मोचयन्ति च नो दुःखात्, तदेषाऽज्ञाथता मम ॥ २२ ॥

सर्वसारसपि पिता, मदर्थं दत्तवान् परम् । न मोचयति दुःखान्च, तदेषाऽज्ञाथता मम ॥ २३ ॥

माताऽपि मे महाराज !, पुत्रशोकादिता परम् । न मोचयति दुःखात्(मे दुःखं, -खात्), तदेषाऽज्ञाथता मम ॥ २४ ॥

ज्येष्ठाः कनिष्ठाश्चैकोदरोऽभवा मे सहोदराः । न(वि)मोचयन्ति(नो)दुःखान्च(त्), तदेषाऽज्ञाथता मम ॥ २५ ॥

ज्येष्ठाः कनिष्ठा मे राजन् !, भगिन्यश्चैकभातृकाः । विमोचयन्ति नो दुःखात्, तदेषाऽज्ञाथता मम ॥ २६ ॥

ततो योद्धुं प्रवृत्तौ तौ, गजाविव मदोल्कटौ । जितः सर्वत्र तेनासौ, ह्यग्-वाग्-दोर्दण्ड-शुष्टिषु ॥ २४७ ॥
त्रपयाऽधोमुखश्चक्री, सौनन्देयेन जल्पितम् । क्रिञ्चिद् विनष्टं नाद्यापि, याहि मुद्गश्च निजां श्रियम् ॥ २४८ ॥
ज्वलंस्तयाऽधिकं वाचा, दृढसिक्त इवानलः । चक्री योद्धुमढौकिष्ट, धिगन्धकरणं क्रुधम् ॥ २४९ ॥
तस्य युक्तानि शङ्खाणि, बहलीशे वृथाऽभवन् । वज्रासारगिरो दन्तग्रहारा इव दन्तिनः ॥ २५० ॥
कथं चक्रीत्यसौ चित्ते, सन्दिहानस्य चक्रिणः । विद्युदुद्योतवद् दीर्घं. चक्रं करमशिश्रयत् ॥ २५१ ॥
तदाप्य हृष्टतुष्टात्मा निधानमिव निर्द्वनः । ग्राह बाहुबलिन् ! ग्राह, आतृघावकपातकम् ॥ २५२ ॥
मा देहि शुद्धश्च साम्राज्यं, स्वीकृत्याज्ञां परं मम । पश्चात् पश्चात्तापमाप्स्यसीति चेतसि चिन्तय ॥ २५३ ॥ युग्मम्
स्मित्वेपदार्पिभिः प्रोचे, क्रोधान्धो धरणीधवम् । मुग्ध ! दुग्धमुखचक्रमित्युक्ते, हाहारवपरे जने ॥ २५४ ॥
मुञ्चासुं लोहखण्डं स्वं, खण्डीकुर्वं स्वशुष्टिना । सोऽयुचच्चक्रमित्युक्ते, हाहारवपरे जने ॥ २५५ ॥
गोत्रे प्रभवतीदं नो, स्पृष्ट्वोरःस्थलमार्पिभेः । पश्चादागत्य हस्तस्थं तदभूच्चक्रवर्त्तिनः ॥ २५६ ॥
सचक्रं चूर्णयाम्येनं, शुष्टिमुत्पाटय धावितः । अत्रान्तरेऽन्तरायाय, बभूव भवितव्यता ॥ २५७ ॥
आः ! पापारम्भसंरम्भः, कोऽयं मे साधुगर्हितः ? । स्पृत्वेति सद्भिःसर्वभिः ॥ २५९ ॥ (त्रिभिः सम्बन्धः)
उत्पाटय स्वशिरःकेशान्, क्लेशानिव महाव्रती । व्रतमादाय तत्रास्थान्यानी प्रतिमयाऽऽर्षिभिः ॥ २६० ॥
शुभवत्मानं नतश्चक्री, मा मुखैकाकिनं च माम् । इत्युक्तोऽयब्रवीन्वासौ, मेखुद् ध्याननिश्चलः ॥ २६० ॥
ततस्तदङ्गजन्यस्तराज्यश्चक्री गुहं गतः । बुभुजे चक्रिणो भोगानेकच्छत्रां विधाय गाम् ॥ २६१ ॥

६८ श्री देविलासुतर्षिकथा

उज्जयिन्यामभूत् पुर्यां, पार्थिवो देविलासुतः । अनुरक्तलोचनाऽऽख्या, प्रियाऽस्याऽऽरक्तलोचना ॥ १ ॥
 नृपोऽन्यदाऽस्ति[ऽऽस्ते] शय्यायां, विवृणोति प्रिया कचात् । तदन्तः पलितं दृष्टं, जरालक्षणमक्ष[लक्षि-]तम् ॥ २ ॥
 साऽऽह देवाऽऽगतो दूतः, सम्भ्रान्तो भूमिमृद् भृशम् । उत्थायेतस्ततः पश्यन्नापश्यत् तं तयोदितम् ॥ ३ ॥
 कासौ प्रिये ! नृपोऽपृच्छत् ?, धर्मदूतस्तु साऽवदत् । तयाऽऽवेष्टथ ततोऽङ्गुल्या, शनैः पलितमुद्धृतम् ॥ ४ ॥
 आच्छाद्य क्षौमयुग्मेन, स्वर्णस्थाले पुरान्तरे । आमयित्वा तमघृतिं, चक्रे भूयो भृशं हृदि ॥ ५ ॥
 प्रापुर्मैज्जागतेऽयस्मिन् प्रब्रज्यां पूर्वजत्रजाः । ततः पद्भरथं राज्याधिष्ठितारं सुतं व्यधात् ॥ ६ ॥
 स्वयं राट्या समं राजा, तापसव्रतमग्रहीत् । तथाऽणुसक्तिका दासी, दासः सङ्गतकोऽपि च ॥ ७ ॥
 सर्वे सितगिरौ जग्मुस्तपोऽर्थं तापसाश्रमे । कालान्तरे व्रतं त्यक्त्वा, दासी दासश्च जग्मतुः ॥ ८ ॥
 गर्भः पूर्वमनाख्यातो, महिष्या बधुधे तदा । अयशोभीरुणा राज्ञी, भूभुजा रक्षिता रहः ॥ ९ ॥
 सौकुमार्यात् सुतां राज्ञी, प्रसुवाना व्यपद्यत । पिबन्ती स्तन्यमन्यासां, तापसीनां च सैधते ॥ १० ॥
 कृतं नामार्द्धसंकाशा, तस्याः सा प्राप यौवनम् । अटव्या आगतं तातं, श्रान्तं विश्राम्यति स्म सा ॥ ११ ॥
 सुकुमारकरस्पर्शात्, तस्यां रक्तोऽभवत् नृपः । गृह्णामि चाद्य कल्पे वा, चिन्तयन्निति तस्थिवात् ॥ १२ ॥
 तामान्द्रेडुमधाविष्टेजकाष्ठे नृपोऽन्यदा । चस्वाला(स्वलनाद-)चिन्तयत् चित्ते, धिङ् मां कामान्य[न्ध्य]त्राधितम् ॥ १३ ॥

वर्षान्ते भाषिते ब्राह्मी-सुन्दर्यौ नाभिजन्मना । भवतीभ्यां वचो वाच्यं, गत्वाऽदो बहलीपतेः ॥ २६२ ॥
 गजादवतरेतीशदेशमासाद्य ते गते । व्यासं वल्लीवितानेन, पश्यतः स्म न तं वने ॥ २६३ ॥
 पश्चादेत्य प्रभोरग्रेऽथाहस्तुत्र नो मुनिः । आस्ते तत्रैव सेत्युक्ते, ते गत्वोचतुरुच्चकैः ॥ २६४ ॥
 गजादवतर आतः !, तत्रस्थस्य न केवलम् । दध्यौ बाहुबली साध्यौ, कथं कथयतो मृगा ? ॥ २६५ ॥
 सर्वसङ्गपरित्यागवतो मे क्वाऽस्ति कुञ्जरः ? कुत्रत्यस्तु तदारोहः ? सीमा ग्रामं विना कुतः ? ॥ २६६ ॥
 ज्ञातं मानगरारूढं धिग् मां दुश्चिन्तिताग्रिमम् । वन्देऽथापि लघून् आतृनित्युत्त्वोत्पादितः क्रमः ॥ २६७ ॥
 तदा केवलमुत्पेदे, गत्वाऽर्हद्दर्मसद्धानि । स नमस्तीर्थयित्युक्त्वाऽऽसीनः केवलिपर्षदि ॥ २६८ ॥
 अथान्यदाऽऽर्षभिमृत्वाऽनांसि भूयांसि संस्कृतैः । भोज्यैर्न्यमन्त्रयद् आतृन्, क्षमाश्रमणपूर्वकम् ॥ २६९ ॥
 प्रभुरप्यभ्यधाद्भ्याहृताधार्कर्मदूषितः । राजराज ! राजपिण्डोऽप्यकल्पोऽयं महात्मनाम् ॥ २७० ॥
 तातेन सर्वथा त्यक्त इति दुःखार्चि आर्षभौ । अवान्तरेऽवग्रहाणां, स्वरूपं पृष्टवान् हरिः ॥ २७१ ॥
 कियन्तोऽवग्रहाः स्वामिस्ते च पञ्चेत्यवक् प्रभुः । इन्द्र-राज-गृहपत्याद्या, वज्रयाह सोऽर्पितो मया ॥ २७२ ॥
 विश्राणितो मयाऽग्नेष इत्याख्यद् भरतप्रभुः । स्वेच्छया साधवः सर्वे, मद्भूमौ विहरन्त्यथ ॥ २७३ ॥
 दर्शिता मौलरूपस्य, शक्रेण चक्रिणोऽङ्गुली । अष्टाह्निकामहस्तेने, तेन सेन्द्रोत्सवोऽभवत् ॥ २७४ ॥
 अनादानेन चानस्य, सिद्धमानं नरेश्वरम् । वीक्ष्योचे वासवश्चक्रिन् !, पूजयस्व गुणाधिकान् ॥ २७५ ॥
 स दध्यौ ते तु मुनयः आ ! ज्ञातं श्रावका अपि । वसुनैरशनैश्चापि, तेनैतानर्चयाम्यहम् ॥ २७६ ॥

चतुर्थवन्दनस्यान्ते, शीतलः प्राप केवलम् । सैकैव कायिकी चेष्टाऽभूद् हेतुर्बन्ध-मोक्षयोः ॥ २२ ॥

इति श्रीसुद्वित-ऋषिमण्डलप्रकरणवृत्तितः उद्धता शीतलाचार्यकथा संपूर्णा ।

७१ श्री अवन्तिसुकमालर्षिकथा

सुहस्तिस्त्रिरिन्यत्र, विहृत्योज्जयिनीं पुरीम् । जीवन्तस्वामिप्रतिमां, नमस्कर्तुमगात् पुनः ॥ १ ॥

स्थित्वा तद्वचहिरुधाने, स्वरिः प्रैपीत् सुनिद्वयम् । उपाश्रयार्थं तद् भद्राश्रेष्ठिनीगृहमागमत् ॥ २ ॥

स्ववाहनकुटी तेभ्यो, भक्त्या नत्वाऽर्पिता तथा । सगच्छाः स्वरयस्तस्थुस्तत्र सन्तोषशालिनः ॥ ३ ॥

प्रदोषे नलिनीगुल्माल्याध्ययनं सुहस्तिभिः । परावर्तितुमारेभे, शुभभावाभिवर्द्धकम् ॥ ४ ॥

अवन्तिसुकमालारव्यः, पुण्यवान् श्रेष्ठिनीसुतः । स्त्रीभिर्द्वात्रिंशता सप्तभृद्गृहस्थो ललत्यलम् ॥ ५ ॥

ददावध्ययने कर्णं, सम्यक् श्रोतुमनास्ततः । भद्राहस्तत उत्तीर्य, वरातिद्वारमाययौ ॥ ६ ॥

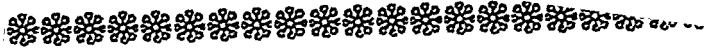
मयाऽनुभूतं क्वापीदं, भद्राह्मश्चिन्तयन्निति । नलिनीगुल्मविमाने, प्राक्स्वस्या(प्राक्वा-)वस्थानमस्मत् ॥ ७ ॥

गन्तुं तत्रोत्सुकोऽत्यर्थं, गुरून् नत्वाऽथ सोऽवदत् । प्रभोऽहं प्रव्रजिष्यामि, प्रव्राजयत मां हृतम् ॥ ८ ॥

प्राहाऽर्यः सुकुम्भारोऽसि, भाद्रेयोऽभिदधे प्रभो ! । सामाचारीं चिरं पालयितुं नेशोऽस्मि दुश्चराम् ॥ ९ ॥

तेन सानशनां दीक्षामादास्येऽहं समुत्सुकः । स्त्रिणाऽभाणि बन्धून् स्वांस्तत् पृच्छ सुकृ(स्वप्न)तकृते ॥ १० ॥

वेम्सैत्य तेन ते पृष्टाः, सादरं नाजुजह्निरे । स्वयं केशानिव क्लेशांस्ततोऽसाजुदमूलयत् ॥ ११ ॥

ततो भोजयितुं लग्नशतवर्षेद्यवेदिनः । अतिभूयस्त्वतः हृदाः, सादादृशुथैत्य तम् ॥ २७७ ॥
 निर्वह्यधिकारोऽयमस्माभिर्निश ! साग्रतम् । तन्निशम्य तदाकार्यं, चक्री प्रच्छ तानिति ॥ २७८ ॥
 को देवः ? को गुरुधर्मः ? , को वस्तुद्वेदिनां पुनः(रः) । रत्नत्रयाङ्कं काकिन्या, चक्री रेखात्रयं व्यधात् ॥ २७९ ॥
 षष्ठे षष्ठे पुनर्मासि तत्त्रिकप्रथमपूर्वकम् । स्थाप्यन्ते तेषु तत्पङ्क्तौ, न दग्धो महतां हृदि ॥ २८० ॥
 जितो भवान् वर्द्धते भीस्तस्मान्मा हन मा हन । प्रमत्तं नृपमित्युबत्वा, बोधयन्तीति तत्स्थितिः ॥ २८१ ॥
 एवं तदन्वये भूपैः, पाश्चात्यैः पूजिताश्च ते । अभिज्ञानाय रुस्मादियज्ञोपवीतदायिभिः ॥ २८२ ॥
 कालान्तरे बभूवुस्ते, सद्गुरूणांमभावतः । विपर्यस्तधियो विद्याः, स्युः कियन्त्यो गुरून् विना ? ॥ २८३ ॥
 भगवानादिदेवोऽथ, विहृत्य चिरधुर्वराम् । भारतान्यतरैकोनशतपुरैस्तथाऽष्टभिः ॥ २८५ ॥ युग्मम्
 पौत्रैश्च समसेकेन, समयेनाऽऽयुषः क्षयात् । सिद्धिसौधाग्रमध्यास्त, प्रसिद्धाष्टापदाचले ॥ २८६ ॥
 तत्र वर्धकिस्तेन, चक्री चैत्यमचीकरत् । मानाद्युपेताः प्रतिमाश्चतुर्विंशतिरहताम् ॥ २८७ ॥
 साधर्मिकाणां वात्सल्यं, कुर्वतोऽर्चयतोऽस्य ताः । व्यणीयुरेकसञ्ज्ञानः, पूर्वाणीत्यं कियन्त्यपि ॥ २८८ ॥
 अन्यदाऽऽदर्शगेहान्तः, स्वं रूपमवलोकयन् । आससादाविषादेन, परमानन्दसम्पदम् ॥ २८९ ॥
 पपाताथ ठ(ठ)णत्कारादङ्गुलीतोऽङ्गुलीयकम् । तां विलोक्य गतश्रीकां, लूनपुष्पां लतामिव (हव स्रजम्) ॥ २९० ॥
 क्रमानुभोच सर्वस्मादङ्गादाभरणान्यसौ । काष्ठशेषं वृक्षमिवात्मानं वीक्ष्य व्यचिन्तयत् ॥ २९१ ॥
 अहो ! आगन्तुकैरेभिर्भूषणैर्भूयतेऽङ्गकम् । नाशुष्य मुख्यवृत्त्याऽस्ति, किञ्चित् प्रेमानुबन्धनम् ॥ २९१ ॥

गुर्विण्या जातपुत्रेण, पितृमृत्यूपलक्षिते । स्थाने चक्रे महादेव-कुलमुत्तुङ्गतोरणम् ॥ २७ ॥
 तद्द्यापि महाकालारूपमवन्तिविभूषणम् । वर्चते कालदोषेण, मिथ्याहग्मिभरधिष्ठितम् ॥ २८ ॥
 काले सुहस्त्यपि गुरुनिजगच्छभारं, न्यस्यान्तिपद्यनुपमश्रुतवारिराशौ ।
 प्रायं विधाय निजकायमयं विहाय, स्वलोकमस्तकमणिप्रस्रुतां प्रपेदे ॥ २९ ॥

इति श्रीसुद्वित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्री अवन्तिमुखुमालकथा संपूर्णा

७२ श्री कार्तिकश्रेष्ठिकथा

जितशत्रुसृष्ट् क्षूपः, कुरुषु हस्तिनापुरे । सहस्राष्टवणिक् श्रेष्ठः, श्रेष्ठयासीत् तत्र कार्तिकः ॥ १ ॥
 श्राद्धः श्रद्धाधरः श्राद्धप्रतिमानामसौ शतम् । चकाराद्वैतसम्यक्त्वो, जीराजीवादितत्तत्रिवि ॥ २ ॥
 तत्राऽऽजादन्यदा मासोपवासी गैरिकाभिधः । गतानुगतिको लोकस्तं कार्तिकमृतेऽर्चति ॥ ३ ॥
 मृगयत्यस्य छिद्राणि, सोऽनन्यगतिकोऽन्यदा । निमन्त्रितः पारणार्थं, राज्ञे वीक्ष्याह स क्षणम् ॥ ४ ॥
 पारयामि तदा राजन् !, परिवेषयति कार्तिकः । यदा मां नान्यथाऽवश्यं, नृपोऽज्ञासीत् तदाग्रहम् ॥ ५ ॥
 ततः समस्तसामन्तसमेतस्तद्गृहं गतः । ससम्भ्रमः समुत्थाय, तं श्रेष्ठीति व्यजिज्ञपत् ॥ ६ ॥
 देवपादैः कथं पादैरद्य मत्सत्र पावितम् ? । समादिश ममादेशं, महानुग्रहसङ्ग्रहम् ॥ ७ ॥
 पार्थिवः स्वार्थसिद्धयर्थमूचे श्रेष्ठिन् ! पुरं गम । प्रकाश्यते त्वयैकेन, रविणेवाब्जमण्डलम् ॥ ८ ॥

इत्यग्रभावनायोगाद् भगवान् भरतेश्वरः । आरुह्य क्षपकश्रेणीमाप निषापकेवलम् ॥ २९२ ॥
 विधिनाञ्चधिना ज्ञात्वा, हरिरेत्य तमब्रवीत् । गृहाण यतिनो लिङ्गं, कुर्मस्ते केवलोत्सवम् ॥ २९३ ॥
 आचलिङ्गश्चिरं पृथ्वीं, विहृत्याऽऽर्षभिकेवली । आससाद महानन्दपदमष्टापदाचले ॥ २९४ ॥
 इति चरितमुदारं श्रीयुगादीश्वरस्य, निजहृदि परिभाव्य प्रीतिभाजो भवेयुः ।
 जगति मदनेतुर्धर्मकर्मैकहेतु, प्रकटितजननीतेस्त्यक्तसंसारभीतेः ॥ १५९ ॥

इति श्री मुद्रितकृषिमण्डलप्रकरणवृत्ति पृष्ठाङ्क १-१० तः उद्धृतं

इति श्री ऋषभदेवचरित्रम् संपूर्णम्

२ देवाधिदेवतीर्थकर-श्री शान्तीनाथजिनचरित्रम्

अथ मेघरथश्रुत्वा, जम्बुद्वीपेऽत्र भारते । श्रीहस्तिनापुरे विश्वसेनराज्ञः प्रियाऽचिरा ॥ १ ॥
 नभस्यकृष्णसप्तम्यां, तस्याः कुक्षौ सुतत्वतः । चतुर्दशमहास्वमह्वचितश्रोदपघत ॥ २ ॥ युगमम् ॥
 साधिकान् नवमा (नव मासांश्च) सान् सा, कुक्षौ धृत्वेन्द्रसंस्तुतम् । ज्येष्ठकृष्णत्रयोदश्यां, सुषुवेऽर्द्धनिशि प्रथुम् (सुतम्) ३
 ततश्च दिक्कुमारीभिः, ह्यतिकर्मास्य निर्भमे । जन्माभिषेकः स्वर्णाद्रौ सर्वैरिन्द्रैरपि क्रमात् ॥ ४ ॥
 गर्भस्थेऽस्मिन् रूजः शान्तिजतिरिति जनकः प्रभोः । सवर्द्धापनकं नाम, यथार्थं शान्तिरित्यदात् (हि शान्तीत्यदात्) ५

धात्री सुकोशलस्याथ स्वामिनं व्रतधारिणम् । पुरान्निर्वासितं ज्ञात्वा रोदिति स्म निर्गलम् ॥ १४ ॥
 किं रोदिषीति पप्रच्छ सुकोशलनृपोऽपि ताम् । कथयामास साप्येवमक्षरैः शोकगद्गदैः ॥ १५ ॥
 राज्ये त्वां बालकं न्यस्य तव कीर्तिधरः पिता । प्राव्राजीव सोऽद्य भिक्षार्थं प्राविशदिह पत्तने ॥ १६ ॥
 तद्दर्शनात्तथाप्यद्य व्रतग्रहणशंकया । निर्वासितः स ते मात्रा, दुःखेनानेन रोदिमि ॥ १७ ॥
 सुकोशलोऽपि तच्छृन्वा गत्वा च पितुरंतिके । बद्धांजलिर्निरक्तात्मा तस्माद्भूतमयाचत ॥ १८ ॥
 चित्रमाला च तत्पत्नी गुर्वेत्य सह मंत्रिभिः । उवाचास्वामिकं स्वामिन्न राज्यं त्यक्तुर्महसि ॥ १९ ॥
 राजाप्यवोचद्गर्भस्थोऽपि हि स्रजुर्मया तव । राज्येऽभिषिक्तो भाविन्यप्युपचारो हि भूतवत् ॥ २० ॥
 इत्युक्त्वा सकलं लोकं संभाष्य पितुरंतिके । सुकोशलः प्रवव्राज तपस्तेपे च दुस्तपम् ॥ २१ ॥
 निर्भ्रमौ निष्कपायौ तौ पितापुत्रौ महासुनी । विजह्रुर्दुर्धुतावेत्र पावयंतौ महीतलम् ॥ २२ ॥
 तनयस्य वियोगेन खेदभाक् सहदेव्यपि । आर्तध्यानपरा मृत्वा व्याघ्रयभृद्भिर्पारिगहरे ॥ २३ ॥
 इतश्च तौ कीर्तिधरसुकोशलमहासुनी । प्राष्टृकालचतुर्मासीमत्येतुं दांतमानसौ ॥ २४ ॥
 निःस्पृहौ स्वशरीरेऽपि स्वाध्यायध्यानतत्परौ । गिरेर्गुहायामेकस्य तस्थुः सुस्थिताकृती ॥ २५ ॥
 संग्राप्ते कार्तिके मासि प्रयांतौ पाणाय तौ । दृष्टौ मार्गे तथा व्याघ्रया यमदूत्येव दुष्टया ॥ २६ ॥
 सा व्याघ्री शीघ्रमभितो दधावे स्फारितानना । दूरदभ्यागमस्तुल्यो दुर्हृदां सुहृदामपि ॥ २७ ॥
 आपतंत्यामपि व्याघ्र्यां तौ क्षमाश्रमणोत्तमौ । धर्मध्यानं प्रपेदानौ कायोत्सर्गेण तस्थुः ॥ २८ ॥

क्रमेण प्रासतारुण्यं, जातपाणिग्रहोत्सवम् । शान्तिं न्यस्याङ्गजं राज्ये, पार्थिवोऽशिश्रयद् व्रतम् ॥ ६ ॥
 चतुर्दशभिरुत्पन्नै रत्नैर्भस्मश्रुतलम् । प्रसाध्य बुभुजे भोगान्, श्रीशान्तिश्चक्रिणश्चिरम् ॥ ७ ॥
 स्वयम्बुद्धोऽपि लोकान्तिकैः (क-) सुरैरेत्य बोधितः । भव्योर्वीं दानधारामिरावर्षमभिष्टव्य च ॥ ८ ॥
 ज्येष्ठकृष्णचतुर्दश्यां, विहाय तुषुष्टिवत् । चक्रिमोगानुपादत्त, शत्रव्यां परमेश्वरः ॥ ९ ॥ युगम् ॥
 चतुर्दश्यां विहारोद्यतेन विहसन् विभुः । पौषशुद्धनवम्यह्नि, केवलज्ञानमाप सः ॥ १० ॥
 देवैर्धर्मगृहं चक्रे, प्रश्रुणा धर्मदेशना । प्रबुद्धाः प्राणिनोऽनेकेऽभूवन् गणश्रुतोऽपि च ॥ ११ ॥
 क्रमेण क्षीणकर्मांशो, विहृत्य चिरसुर्वराम् । ज्येष्ठकृष्णत्रयोदश्यां, सम्मतेऽशिश्रयच्छिवम् ॥ १२ ॥
 बाल्य-मण्डलि-चक्रित्व-श्रामण्येष्वभवन् क्रमात् । पृथक् पृथक् सहस्राणि, वर्षाणां पञ्चविंशतिः ॥ १३ ॥
 वर्षलक्षमतिवाह यः प्रभुः, सर्वमायुरनु मोक्षमासदत् । सोऽस्तु शस्तकृदपास्तपाप्मनां, चासवस्तवनगोचरीकृतः ॥ १४ ॥

इति श्री बुद्धितन्त्रकषिण्डलवृत्ति पृष्ठाङ्क २९ तः उद्धृतं

इति श्री शांतिजिनचरित्रम् संपूर्णम्
 ३ देवाधिदेवतीर्थकर-श्री कुन्थुनाथ चरित्रम्
 श्रीहस्तिनापुरे सार-श्रीदेव्योस्तनयोऽब्जनि । चतुर्दशाद्भुतस्वमद्यचित्तात्यन्तिकोदयः ॥ १ ॥

महिषीर्महिषीपालः, पुरस्कृत्याऽऽत्मनः प्रगे । सवे[चि]लमचलत् साधुमपश्यन् च तथास्थितम् ॥ ६ ॥
 नत्वाऽऽसांचक्रिवान् स्तोकं, सुभगो मुनिसन्निधौ । उदियाय रविस्तावद्, द्वेधाऽप्यस्य तमोऽपहः ॥ ७ ॥
 मुनीन्द्रो द्राग् नमो अर(रि)हंताणमित्युदीर्य सः । व्योमोत्पपात पक्षीच, शुश्राव सुभगोऽप्यदः ॥ ८ ॥
 इयं खगामिनी विद्या, जानन्निति स सन्मतिः । जजाप तत्पदं तिष्ठन्, स्वपन् जाग्रद् गृहे बहिः ॥ ९ ॥
 श्रेष्ठिश्रेष्ठोऽन्यदाऽपृच्छत्, क्वासं पदमिदं त्वया ? । सोऽवक् खगामिनी विद्या, मयाऽऽसर्षि(र्षे)सुखात् सुखात् ॥ १० ॥
 न व्योमगामिनी विद्या, केवलं भद्र ! किं त्वियम् । स्वर्गापवर्गयोग्यो गदात्री पात्री यथाऽन्यसाम् ॥ ११ ॥
 तेनोच्छिष्टेन नो जप्याऽङ्गुल्या यान्त्यधिदेवताः । इत्युक्त्वाऽपाठयत् श्रेष्ठी, सर्वां तस्मै नमस्कृतिम् ॥ १२ ॥
 धरां धराधरे धाराधोरणीभिर्निस्तरम् । पूर्यत्यथ महिषीर्लात्वाऽगात् सुभगो बहिः ॥ १३ ॥
 तदाऽविशन् महिष्योऽन्यक्षेत्रे तीर्त्वा नदीं द्रुतम् । सोऽचिन्तयदुपालम्भो, माऽऽयासीत् स्वामिनो मम ॥ १४ ॥
 ततः खगामिनीविद्यां, बुद्ध्वा ध्यात्वा नमस्कृतिम् । शम्भामदादसौ नद्यां, स्थाणुविद्धो मृतो हृदि ॥ १५ ॥
 नमस्कृतिस्मृतिवशात्, मराल इव मानसे । सुस्वमस्रचित्तः कुक्षौ, सोऽर्हदास्या अवातरत् ॥ १६ ॥
 पुण्यानपुरयत् श्रेष्ठी, तृतीये मासि दोहदात् । कालेऽम्बा सुषुवे स्रजुं, नाम्नाऽऽकृत्या सुदर्शनम् ॥ १७ ॥
 वर्द्धमानः कलाशालीन्दुलेखेव सुदर्शनः । केषां चेतश्चकोराणां, न बहाराक्षिगोचरः ? ॥ १८ ॥
 द्विधा मनोरमां कन्यां, पितृभ्यां परिणायितः । एतयेवेन्द्र इन्द्राण्या, स भोगान् बुभुजे समम् ॥ १९ ॥
 कपिलेन समं प्रीतिरभूत् तस्य पुरोधसा । सद्गोष्ठीनिष्ठयोरिष्टः, कालो याति तयोर्द्वयोः ॥ २० ॥

कुस्थो(न्धो)ऋमयः स्तूपः, कुन्धुवद् वीथिताः परे । गर्भस्थेऽस्मिन् जनयेति कुन्धु राख्यां पिताज्जनोत् ॥ २ ॥

क्रमेण प्राप्तारूप्यं, जापामाणिग्रहोत्सवम् । कुन्धुं न्यस्याङ्गं राज्ये, खरराइ व्रतमात्तवान् ॥ ३ ॥

चतुर्दशभिरुप्यै रत्नैर्भरतभूतलम् । प्रसाध्य बुभुजे भोगान्, श्रीकुन्धुश्चक्रिणश्चिरम् ॥ ४ ॥

स्वयम्बुद्धोऽपि लोकान्तिकैः सुरैरेत्य बोधितः । भव्योर्वी दानधाराभिरावर्षमभिवृष्य च ॥ ५ ॥

वैशाखकृष्णपञ्चम्यां, विहाय तुपष्टुष्टिवत् । चक्रिभोगानुपादत्त, प्रव्रज्यां परमेश्वरः ॥ ६ ॥

चतुर्ज्ञानी विहारेणोद्यतेन विहसन् विशुः । प्रान्ते षोडशवर्षाणां, केवलज्ञानमासदत् ॥ ७ ॥

दैवैर्धर्मगृहं चक्रेऽर्हता धर्मदेशना । प्रबुद्धाः प्राणिनोज्जेकेऽभूवन् गणभृतोऽपि च ॥ ८ ॥

क्रमेण क्षीणकर्मांशो, विहृत्य चिसुर्वराम् । राधाकृष्णप्रतिपदि, सम्मतेऽशिभ्रयच्छिवम् ॥ ९ ॥

बाल्य-भण्डलि-चक्रित्व-श्रामण्येष्वभवच् समाः । त्रयोविंशसहस्राणि, सार्द्धसप्तशतानि च ॥ १० ॥

इति श्री मुद्रितकर्मिमण्डल वृत्ति षष्ठाङ्क. ३० तः उद्धृतं

इति श्री कुन्धुनाथचरित्रम् संपूर्णम्

४ देवाधिदेवतीर्थकर-श्री पार्श्वनाथजिनचरित्रम्

जम्बूद्वीपे मेरुपार्श्वे, समभूतलपर्वतः । योजनानां नवसंख्यशतमध्ये ग्रहव्रजाः ॥ १ ॥

ततः परमसंख्याता, यौजन्यकोटिकोट्यः । उल्लङ्घितेषु तेषूद्ध्वं सौधर्मेशानसद्विभौ ॥ २ ॥

त्रयोदशे स्तराशि-निर्दमाग्निशतुर्दशे । स्वसान्धेतानि दृष्ट्वा, चाजागरत् सा स्वयं तदा ॥ १८ ॥
 शुभोऽ मनसि स्वस्मान्, तान् सस्मार पुनः पुनः । जिनानां गोत्रदेवीनां नामानि, समुपाददे ॥ १९ ॥
 सःशुभाय ततः स्थानात् त्रिचरन्ती शनैः शनैः । श्रीअश्वसेनभूर्भटुः, समीपे सा समागमत् ॥ २० ॥
 प्रात्रोधयद्गवं राज्ञी, सुधामधुरया गिरा । राजाऽपि जागरामास, कृत्वाऽऽलस्याङ्गमोहनम् ॥ २१ ॥
 पप्रच्छ राजा हे देवि ! साम्प्रतं कथमागता । तदा स्माह मया स्वामिन्, ! सुप्ते वासगृहे वरे ॥ २२ ॥
 जागतीद्धारणादियुस्वप्नानि चतुर्दश । प्रबुद्धा प्रविलोक्यैवं तत्फलं ब्रूहि मत्पुरः ॥ २३ ॥
 दृष्टानि चारुस्वप्नानि, राजा प्राह त्वयाऽनघे ! । आत्मनो भविता पुत्रः, चक्रवर्ची जिनोऽथवा ॥ २४ ॥
 सत्यमेतदिति प्राह, राज्ञी भूधवसद्वयम् । उररीकृत्य तद्वाक्यं, जगाम निजमन्दिस्म् ॥ २५ ॥
 प्रातःकाले समाहूताः, पण्डिताः, स्वप्नपाठकाः । तेऽपि प्रोचुस्तथा स्वप्नफल-मेका मतिः सताम् ॥ २६ ॥
 नातिरूधं नातितिकं, नात्युष्णं नातिशीतलम् । भोजनं भोजयामास, स्वगर्भकुशलाय सा ॥ २७ ॥
 क्रमेण नवमासानामथ संपूर्णतां गते । उच्चैःस्थितैर्ग्रहैः सर्वैर्निष्पन्ने क्षितिमण्डले ॥ २८ ॥
 हेमन्तर्तोर्द्वितीयश्च, मासः श्रीपौषसंज्ञकः । आद्यः पक्षस्ततश्चैव, तस्यैव दशमीतिथौ ॥ २९ ॥
 पुत्ररत्नं तदा राज्ञी, सुयुवे सुखकारकम् । बिम्बोष्ठं चन्द्रवद्वक्त्रं नीलपद्मवतुच्छविम् ॥ ३० ॥
 लक्षणैर्लक्षितं सम्यक्, कदलीगर्भकोमलम् । सुरासुनरैर्वन्धं, श्रीपार्श्वपरमेश्वरम् (युगम्) ॥ ३१ ॥
 तस्मिन्नेव क्षणे भक्त्या चतुःपष्टिः सुरेश्वराः । अमीमिलन् प्रभोर्जन्माभिषेकविधिहेतवे ॥ ३२ ॥

प्रभुं नत्वा स्वैः सुत्वा, गृहीत्वा करसंपुटे । चतुर्षष्टिः सुराधीशा, आजगृह्मरुपर्वते ॥ ३३ ॥
 मेरुपर्वतचूलायामुपाविक्रय जिनेश्वरम् । सौधर्मेन्द्रादयश्चक्रुः स्वामिनो जननोत्सवम् ॥ ३४ ॥
 प्रत्यागताः सुराधीशाः कृत्वा पार्श्वजिनोत्सवम् । आत्मानं कृतकृत्यार्थं, मन्यमाना मुहुर्मुहुः ॥ ३५ ॥
 रूप्यद्वन्द्वकरलानां द्वात्रिंशत्कोटिवृष्टयः । ततो भूयगृहे देवाः पातयामासुराणु ते ॥ ३६ ॥
 अथ द्वितीयबालेन्दुश्चि बालः प्रभुः स्वयम् । बद्धते लालितः शश्वत्, पञ्चाभिर्धातुमातृभिः ॥ ३७ ॥
 क्रमेण यौवनं प्राप्तः, श्रीपार्श्वपरमेश्वरः । पित्रा प्रभावतीराश्या विवाहो विहितः प्रभोः ॥ ३८ ॥
 अन्येष्टुस्तत्पुरीवाह्ये, तापसः कमठः शठः । पञ्चाश्रिसाधकः कुण्ठ, आगतोऽज्ञानकष्टकृत् ॥ ३९ ॥
 गवाक्षस्थेन पार्श्वेन, सेवकानां तदा मुदा । पुष्टं भोः सेवकाश्चाद्य, कुत्र गच्छन्ति नागराः ॥ ४० ॥
 तैः प्रोक्तं युवराजेन्द्र ! तापसः कमठाभिधः । समागतोऽस्ति तं नन्तुं, तत्र लोका ब्रजन्त्यमी ॥ ४१ ॥
 ऐरावतगजस्पद्भिर्गजमारुह्य सत्वरम् । क्रीडामीषेण पार्श्वोऽपि, तत्पार्श्वे ससुपागमत् ॥ ४२ ॥
 कुर्वन्नज्ञानकष्टानि प्रभुः प्रोवाच तापसम् । करोषि त्वं मुधाऽज्ञानतपः किल दयांविना ॥ ४३ ॥
 प्रत्युवाच प्रभुं सोऽथ, यूयं राजेन्द्ररत्नवः । वाजिक्रीडाविधौ दक्षा, नास्मत्तापसवृत्तिषु ॥ ४४ ॥
 तदा पार्श्वज्ञिया काष्ठमभ्यात् भृत्येन सत्वरम् । कुठाराभ्यां द्विधा कृत्वा, न्यकास्यदग्धपन्नगः ॥ ४५ ॥
 धिग् धिगस्तु कृतो लोकैस्तापसः कमठः शठः । प्रसंसां पार्श्वेनाथस्य लोका विदधिरे मुहुः ॥ ४६ ॥
 कियद्वर्षे गतेऽन्येष्टुर्विज्ञाय समयं प्रभुः । दत्त्वा संवत्सरीदानं ललौ दीक्षां जिनाधिपः ॥ ४७ ॥

एकदा श्रीजिनाधिशा मूले वटतरोः स्वयम् । कायोत्सर्गस्थिताः सन्ति ध्यानस्तिमितलोचनाः ॥ ४८ ॥
दुर्ध्यानात् कमठो मृत्वा, मेघमाली सुरोज्जनि । उपसर्गे कृते तस्मिन् न चचाल प्रभुर्मनाक् ॥ ४९ ॥
अवाप्य केवलज्ञानं श्रीपार्थपरमेश्वरः । शुक्त्वा वर्षशतायुष्कं जगाम शिवमन्दिरम् ॥ ५० ॥

श्री भुद्रितपौपदशमीकथातः उद्धृतं

इति श्री पार्थनाथजिनचरित्रम् संपूर्णम्

५ देवाधिदेवतीर्थकर-श्री महावीरस्वामिचरित्रम्

इतश्च जम्बूद्वीपस्य, भरते धनुराकृतौ । भूरिभूदेवभूदेवकुण्डग्रामाभिधं पुरम् ॥ १ ॥
कोडालगोत्रस्त्रर्षभदाख्यो द्विजोत्तमः । जालन्धरकुलजाडस्य, देवानन्देति पत्न्यभूत् ॥ २ ॥ (युग्मम्)
तस्याः कुशौ ससुत्येदे, च्युत्वाऽर्द्धनिशि कल्पतः । आपाढसितपट्ट्यां स, ज्ञानत्रयपवित्रितः ॥ ३ ॥
च्योष्येऽत इति जानाति, च्युतोऽस्मि चेत् इत्यपि । च्यवमानो न छद्मस्थस्यैकसामयिकज्ञता ॥ ४ ॥
सा ततस्तादृशे तल्पे, सुखसुप्ता सती सती । चतुर्दश ददर्शमान्, स्वमानद्भ्युतदर्शनान् ॥ ५ ॥
सिंहैर्भगो रमा-दाम्-चन्द्रार्क-ध्वज-कुम्भकाः । पद्मसरोऽब्धिर्विमानरत्नं रत्नोच्चयः शिखी ॥ ६ ॥
दृष्ट्वान् हृद्यतुष्टा सा, प्रभुद्धा प्रीतमानसा । हर्षोत्कर्षोह्यसह्योमराजी राजीवलोचना ॥ ७ ॥

गर्भतः सप्तमे मासे, स्वाम्यभिग्रहमग्रहीत् । उपादेयं मया मातापित्रोर्नो जीवतोर्व्रतम् ॥ २३ ॥
 नवमासेऽथ सम्पूर्णं, सार्द्धसप्तदिनोत्तरे । चैत्रशुक्लत्रयोदश्यामिन्दौ हस्तोत्तराशुगे ॥ २४ ॥
 मनोऽनुकूलवातेषु च स्थानस्थग्रहेषु सः । प्रक्रीडितप्रष्टुदितावन्यां जनपदोदये ॥ २५ ॥
 कन्याराशिः सिंहलक्ष्मा, निशीथेऽकाञ्चनद्युतिः । जात उत्पादयन् सौख्यं, क्षणं नारकिणामपि ॥ २६ ॥ त्रिभिः सम्बन्धः
 इतश्च दिक्कुमारीणामासनानि चक्रम्परे । वितेजुः क्षतिकर्माणि, स्वानि स्वान्येत्य भक्तितः ॥ २७ ॥
 ज्ञात्वाऽऽसनाकम्पवशादथोच्चैर्घण्टां सुघोषां हरिरप्यताडयत् । अभूत तदानीं युगपन्निनादाद्धतं समग्रेषु सुरालयेषु ॥ २८ ॥
 विमानमारुह्य महत्प्रमाणमेत्यार्हतो जन्मगृहं जनन्याः । दत्त्वा त्वपस्वापनिकां समीपे, सुवत्वा तदाकारसुदाररूपम् ॥ २९ ॥
 सौधर्मनाथः प्रविधाय पञ्चधाऽऽत्मानं जिनं पाणिपुटे ग्रहर्षुलः ।
 जन्माभिषेकं विदधे सुराचले, यथाक्रमं सर्वसुरेश्वरैः समम् ॥ ३० ॥ (युगम्)
 आनीय पश्चादपनीय निद्रामुद्घोषणां बाढवेण चक्रे । शृण्वन्तु भोः सर्वसुपर्वसङ्घा ! विरूपकं नेतुस्थास्य मातुः ॥ ३१ ॥
 ये चिन्तयिष्यन्ति हृदा कदाचित्, तेषां शिरांस्यज्ज्वलमजरीवत् । (युगम्)
 स्फुटं स्फुटिष्यन्ति किलैवसुवत्वा, हरिः सुरेन्द्राश्च गता यथागतम् ॥ ३२ ॥
 प्रातः प्रवर्द्धीपनिकां प्रसिद्धसिद्धार्थराजाय प्रियंवदाऽदात् । सुतावतारं स तदा तदास्याज्जुत्वा ममौ नो मनसि प्रकामम् ॥ ३३ ॥
 किरीटवर्जामखिलामलङ्कृति, दास्यै ददावात्मतनोस्ततो नृपः ।
 प्रमातकृत्यानि विधाय कृत्यविदार्य कौटुम्बिकुंस इत्यवक् ॥ ३४ ॥

तत्समर्धं प्रभुं शक्रोऽपृच्छत् सिंहासनस्थितम् । शब्दस्य लक्षणं तथ्यं सर्वं स्वाम्यपि तं जगौ ॥ ४९ ॥
 अचिन्तयदुपाध्यायो, मानादपि कणो महान् । यदहो ! वेत्ययं बालस्तत्रामापि न वेद्म्यहम् ॥ ५० ॥
 तेनावधारितं सम्यक्, सर्वं सद्धारणावता । ततः (प्रभृति जैनेन्द्रं कृतं) प्रवृत्तमत्रादावैन्द्रं व्याकरणोत्तमम् ॥ ५१ ॥
 त्यक्तवालोचितावस्थं, क्रमेण प्राप्तयौवनम् । विज्ञाय पितरौ भोगसमर्थं वीरमान्मजम् ॥ ५२ ॥
 महदुज्ज्वलकुल्या(ला)याः, शुभे चन्द्रबले तिथौ । राजकन्यायशोदाया, ग्राहयामासतुः कर्म ॥ ५३ ॥ शुग्मम् ॥
 बुज्जानः पञ्चधा भोगान्, निःस्पृहोऽपि नरोचितान् । प्रियदर्शनाभिधां(ऽऽख्यां)पुत्रीं, स्वातुरूपामजीजनत् ॥ ५४ ॥
 श्रीपाश्र्वापासकीभूय, श्रीवीरपितरावथ । मृत्वाऽनशनयोगेन, माहेन्द्रं वाऽच्युतं श्रितौ ॥ ५५ ॥
 प्रपूर्णाभिग्रहो दक्षप्रतिज्ञो ज्ञातनन्दनः । विनीतो भद्रकोऽष्टाविंशत्यब्दान्यस्थाद् गृहे विभुः ॥ ५६ ॥
 पृष्टोऽथ चर्द्धमानेन, व्रतार्थं नन्दिचर्द्धनः । स्पष्टमाचष्ट मा भ्रातः !, क्षेप्सीः क्षारं क्षते क्षतम् ॥ ५७ ॥
 ततो वर्षद्वयं तस्थौ, गार्हस्थ्येऽस्योपरोधतः । दाक्षिण्यसेवधिर्विरिः, शुद्धसाधुस्त्रिधाधिकम् ॥ ५८ ॥
 अथो लोकान्तिका देवा, अभ्येत्येत्याशिपं ददुः । जय नन्द जय भद्र ! भद्रं ते क्षत्रियोत्तम ! ॥ ५९ ॥
 बुद्धधस्व भगवत् ! लोकनाथ ! धर्मोऽस्त्वविघ्नता । इति कृत्वा जयशब्दं, प्रयुञ्जन्ति प्रभोः पुरः ॥ ६० ॥ शुग्मम् ॥
 चारित्राबसरं स्वामी, जानन् ज्ञानेन तु स्वयम् । ताम्रचूर्ध्वनिशाशेषमिव तैर्बोधितः क्षणम् ॥ ६१ ॥
 प्रदाय वार्षिकं दानं, मिलितैश्च चतुर्विधैः । सुपर्वराजैस्तैः सर्वैस्तीर्थार्थिभ्योभिः कृताह्वयः ॥ ६२ ॥
 सर्वाज्ञाभरणैश्चारु चन्दनैश्चर्चिताङ्गभृत् । कृताष्टतपाश्र्चन्द्रग्रभाख्यां शिचिकां श्रितः ॥ ६३ ॥

मार्गशीर्षाद्यदशम्यां, श्रथमे वयसि स्थितः । ज्ञातखण्डवने वीर एकाव्येवाद्दे व्रतम् ॥ ६४ ॥ (त्रिभिः सम्बन्धः)
 ज्ञानत्रयधरो धीरो, गृहस्थत्वेऽभवत् पुनः । तुर्यं ज्ञानं तदोत्पेदे, मनःपर्यवसंज्ञकम् ॥ ६५ ॥
 तत्रोद्यानेऽखिलान् ज्ञातीन्, पृष्ठाञ्जस्तमिते स्वौ । कुमार(मी) ग्राममायातः, सायं तु प्रतिमां स्थितः ॥ ६६ ॥
 एकस्तत्रैत्य गोपालोज्वग् वीरं-मद्भयाचिमौ । चिन्त्यौ यावद् विधायैमि, कार्यं गोदोहनादिकम् ॥ ६७ ॥
 मौनेन नावगीशोऽपि, स गत्वाऽऽगात्र पश्यति । लघो अमितुमप्येतावायातावन्तिकं विभोः ॥ ६८ ॥
 दृष्ट्वा रात्रिअमात् क्रुद्धोऽधावतोत्पाट्य सेलकम् । स्तेन इत्युपगार्थिमथास्मार्षीद् जिनं हरिः ॥ ६९ ॥
 कथमुपात्तचारित्रः, स्वामी विहरति धितौ ? । तथाऽऽयान्तं तमालोचय, द्रागेत्य स्म निषेधति ॥ ७० ॥
 ततः कृताञ्जलिः प्राहोपसर्गबहुलो विभो ! । चिरं भावी विहारस्ते, पूर्वकर्मानुभावतः ॥ ७१ ॥
 यद्यादिशति मां स्वामी, वारयाम्यन्तिके स्थितः । वीरोऽवादीद् हरे ! नैवं, भूतं भावि भवत्यहो ! ॥ ७२ ॥
 यदन्यनिश्रयाऽर्हन्तोऽर्जयन्ति किल केवलम् । किन्तु स्ववीर्यपुरुपाकारादेव हि केवलम् ॥ ७३ ॥
 सिद्धार्थव्यन्तरं स्वामिसम्बन्धिनमथो हरिः । आदिश्याद्व्ययतां प्राप्तो, विष्टुदुघोतवत् क्षणात् ॥ ७४ ॥
 पारणाय प्रगे प्राप्तो, बलस्य गृहिणो गृहे । परमात्रेण तेनापि, स भक्त्या प्रतिलाभितः ॥ ७५ ॥
 देवोद्गुष्टमहोदानं, नेदुर्दुन्दुभयो दिवि । चेलोत्क्षेपो रत्नदृष्टिः, पञ्च दिव्यानि जज्ञिरे ॥ ७६ ॥
 कृत्वाऽऽर्धं पोरुणं पात्रे, तत्रेशो देवदूष्यभृत् । तापसाश्रममायातो, मायातोऽत्र पराङ्मुखः ॥ ७७ ॥
 तत्र मित्रं कुलपतिः, पितुरास्तेऽर्हतः स तु । उद्बाहुर्मिलनायाऽऽगात्, पूर्वाभ्यासाद् विभुस्तथा ॥ ७८ ॥

ऊचे कुलपतिः स्वामिन् । प्राणुकोपाश्रयाश्रयात् । अनुग्रहोऽस्त्वर्यं वर्षावस्थित्याऽवस्थितात्मना ॥ ७९ ॥
 दाक्षिण्येन पुनस्तत्रायतोऽस्थात् प्रतिमास्थिरः । श्रोतयन्त्युट्जांस्ताणान्, तिर्यञ्चः प्रावृडागमे ॥ ८० ॥
 निर्दयास्ताडयन्त्ये, नेशस्तान् निर्ममत्वतः । अत्रोचन्नपरे प्रीत्या, गुरवे सोऽप्यवक् (सोऽवक् च) प्रशुम् ॥ ८१ ॥
 देवार्थं ! शकुनी नीडं, पीड्यमानं हि रक्षति । त्वत्पिता जगतीपीठं, किं भवान् नैक(व)मास्पदम् ? ॥ ८२ ॥
 अप्रीतिकारि दूरेण, स्थानं त्याज्यं तपोधनैः । विजहारेति वर्षासु, न सन्तोऽन्यासुखावहाः ॥ ८३ ॥
 व्युत्पृष्टाङ्गेन मौनेन, प्रीतिमद्गृहवासिना । पाणिपात्रेण गृहिणोऽभ्युत्थानाद्यविधायिना ॥ ८४ ॥
 भावर्यं मयेत्यसौ पञ्चाग्रहीदुग्रानभिग्रहान् । अथोपसर्गा ग्रन्थेभ्यो, विज्ञेया विबुधैरिह ॥ ८५ ॥
 [नोच्यन्ते ग्रन्थाहुत्यादिति] वीरेण अमताऽऽप्ते(ते)न, यत्पस्तसमुत्कटम् । पक्षास्रयोदशाब्दानि, द्वादशेत्युच्यतेऽयुना ॥ ८६ ॥
 पण्मास्येका चतुर्मास्यो, नव द्वे च त्रिमासिके । षट् द्विमास्यथैकमासी, द्वादशेति तपोऽभवत् ॥ ८७ ॥
 अर्द्ध-द्वयर्द्ध-सार्द्धद्विमास्यश्च द्वासप्ततिर्द्धे द्वे । भद्राद्याः प्रतिमास्तिस्रो, द्वि-चतुर्दशवासरैः ॥ ८८ ॥
 प्रतिमा द्वादशाच्छिन्ना अष्टमैनेकरात्रिकी । साभिग्रहा शराहोनां, पण्मासीं वत्सपत्तने ॥ ८९ ॥
 षण्णानां द्विशतीमेकोनत्रिंशदधिकां व्यधात् । त्रिशत्येकोनपञ्चाशत्, पाणाः सर्वसङ्ख्यया ॥ ९० ॥ युग्मम् ॥
 चतुर्थभक्तं नो नित्य-भक्तं कर्हिचिदप्यभूत् । अपानकं तथा सर्वं, तपोऽस्य चरमार्हतः ॥ ९१ ॥
 दीक्षाया दिनमेकं च, सर्वं निक्षिप्य मीलितम् । पूर्वोक्तमानश्छब्रस्थ-काल एषोऽस्य शासितुः ॥ ९२ ॥
 तुर्येऽह्नः ग्रहरे राधविशुद्धदशमीदिने । शुक्लध्यानान्तरे वर्तमानस्यानुत्तरं प्रभोः ॥ ९३ ॥

परं ज्ञास्यति सन्देहं, हार्दं मे वेदयं तदा । सत्य इत्यवदत् तावद् वेदसत्यार्थमीशिता ॥ १०९ ॥
तत उत्त्वात्तमिथ्यात्वपटलं शुचिदर्शनः(म्) । स्फुरद्भूतयाद्वाक्षीद्, गौतमोःवीर भास्करम् ॥ ११० ॥
शुक्तमानं नमन्मौलिर्महन्मौलिरसुं तदा । चारित्रं ग्राहयामास, च्छात्रपञ्चशतीवृत्तम् ॥ १११ ॥
एवमेवाग्निभूत्याद्या, दीक्षिताः स्वामिना तदा (दश) । सर्वे चैकादशाभूवच्, ःक्रमेण गणधारिणः ॥ ११२ ॥
चतुर्दश सहस्राणि, श्रमणा गुणशालिनः (धारिणः) । पट्टत्रिं शञ्चसहस्राणि, श्रमण्योऽस्य परिच्छदः ॥ ११३ ॥
लक्षमेकोनपष्टिंश्च, सहस्राः श्रावकास्तथा । तेभ्यो द्विगुणमानाश्च, श्राद्धयोऽर्कव्रतधारिकाः ॥ ११४ ॥
मनःपर्यविनां वादिनां चतुर्दशपूर्विणाम् । शतानि पञ्च चत्वारि, त्रीण्येवं स्युर्यथाक्रमम् ॥ ११५ ॥
शतं वैक्रियलब्धीनां, सप्त केवलिनामपि । सर्वार्थसिद्धय(द्वा)वधिनां, शतान्यष्टौ(ष्ट) त्रयोदश ॥ ११६ ॥
द्वयोर्द्वयोः किलैकस्या वाचनाया विशेषतः । नव गच्छास्तदीशाश्चैकादशेति यत्किमः ॥ ११७ ॥
स्वशासनस्य रक्षार्यै, यथं मातङ्गसञ्ज्ञकम् । तथा सिद्ध्यिकां देवीमादिशदीशिताऽन्तिमः ॥ ११८ ॥
एवं चतुर्विधं सङ्घं, संस्थाप्य जगतां पतिः । सेव्यस्त्रिदशकोटीभिर्विजहार वसुन्धराम् ॥ ११९ ॥
दान-लाभ-धीर्य-भोगोपभोगा अन्तरायकाः । हासो रत्यरती भीतिर्जुगुप्सा शोक-मन्मथौ ॥ १२० ॥
मिथ्यात्वाज्ञानता निद्राऽविरति-द्वेष-रागताः । इत्यष्टादशदोषेण मुक्तो मुक्तिसुखोन्मुखः ॥ १२१ ॥
चतुस्त्रिंशदतिशयैः, प्रातिहार्याष्टकेन च । पञ्चत्रिंशद्वचनतिशयैश्च सहितो वभौ ॥ १२२ ॥
नो भवितव्यतानाशो, गोशालस्त्वा जगत्पथम् । यच्चुक्रोश हहा ! तेज्रे, महर्षी दग्धवानपि ॥ १२३ ॥

वसन्ति सन्तो यत्रैकं, सुहृत्तै तं कृतार्थताम् । नयन्तीति शिवं देवानन्दर्षभदत्तयोश्चदात् ॥ १२४ ॥
 दिशन् ससप्तमङ्गानि, नव तत्त्वानि तत्त्वचित् । देशोत्रिंशद्दधीणि, पापायां विहरन्नागात् ॥ १२५ ॥
 हस्तिपालनृपालस्य, शुक्लांशौ शुल्कमण्डपे । कार्तिकामावसीरात्रौ, षष्ठेनःस्वातिभे शुभे ॥ १२६ ॥
 पयङ्कसिनमासीनस्तुर्यारान्ते प्रशान्तहृत् । भवोपग्राहिकर्मीशश्यादुच्छिन्नत्रन्धनः ॥ १२७ ॥
 सार्द्धद्वये वर्षशते, व्यतीर्ते पार्श्वतः प्रभोः । द्वासप्तत्यब्दसर्वायुः, करणे नागनामके(नि) ॥ १२८ ॥
 अष्टादशगणोर्वीशपुरस्ताद् धर्मदेशनाम् । षोडश ग्रहरात् कुर्वन्नेकाकीं शिवमाय सः ॥ १२९ ॥ [चतुर्भिः सम्बन्धः]
 जाति-जन्म-जरा-मृत्युमुख्याबाधाऽकलङ्कितः । तत्रानन्तानन्तकालं, स्थाता त्राताऽङ्गिनां विशुः ॥ १३० ॥
 इत्यागमारासकृतोच्छृत्तिना, मुग्धेन हृद्वाऽस्य चरित्रमालिका ।
 यः कण्ठपीठे छुठितामशाठ्यतस्तनोत्यन्तां लभते रंमामिमाम् ॥ १३१ ॥

इति श्री मुद्रितकषिमण्डलद्वयचिपुष्टाङ्क १८ तः उद्धृतं
 इति श्री महावीरस्वामिचरित्रम् संपूर्णम्

श्री सनत्कुमार चक्रवर्तिचरित्रम्

तथाहि योगमाहात्म्याद्योगिनां कफविन्दवः । सनत्कुमारादेस्वि जायन्ते सर्व्वरुक्छिदः ॥ १ ॥
 सनत्कुमारो हि पुरा चतुर्थचक्रवर्त्यभूत् । षट्खण्डपृथिवीभोक्ता नगरे हस्तिनापुरे ॥ २ ॥

कदाचिच्च सुधर्मायां सभायां जातविस्मयः । रूपं तस्याप्रतिरूपं वर्णयामास वासवः ॥ ३ ॥
 राज्ञः सनत्कुमारस्य, कुलवंशशिरोमणेः । यद्गुणं न तदन्यत्र, देवेषु मनुजेषु वा ॥ ४ ॥
 इति प्रशंसां रूपस्या - श्रद्धधानाबुधौ सुरौ । विजयो वैजयन्तश्च, पृथिव्यामवतेरतुः ॥ ५ ॥
 ततस्तौ विप्ररूपेण रूपान्वेषणहेतवे । प्रासादद्वारि नृपतेस्तस्थतुर्द्वाःस्थसन्निधौ ॥ ६ ॥
 आसीत् सनत्कुमारोऽपि तदा प्रारब्धमजनः । मुक्तनिःशेषनेपथ्यः सर्वाङ्गभ्यङ्गयुद्धहनु ॥ ७ ॥
 द्वारस्थौ द्वारपालेन द्विजाती, तौ निवेदितौ ! न्यायवर्ती, चक्रवर्ती, तदानीमप्यवीविशत् ॥ ८ ॥
 सनत्कुमारसालोक्य त्रिस्मयस्मेरमानसौ । धूनयामासतुमौलि, चिन्तयामासतुश्च तौ ॥ ९ ॥
 ललाटपट्टः पर्यस्ताष्टमीरजनिजानिकः । नेत्रे कर्णान्तिविश्रान्ते, जितनीलेत्पलत्पिपी ॥ १० ॥
 दन्तच्छदौ पराभूतपद्मविम्बीफलच्छवी । निरस्तशुक्तिकौ कर्णौ कण्ठोऽयं पाञ्चजन्यजित् ॥ ११ ॥
 करिराजकराकारतिस्कारकरो भुजौ । स्वर्णशैलशिलालक्ष्मीविलुण्टाकसुरःस्थलम् ॥ १२ ॥
 मध्यभागो मृगारातिकिशोरोदरसोदरः । किमन्यदस्य सर्वाङ्गलक्ष्मीवर्चां न गोचरः ॥ १३ ॥
 अहो कोऽप्यस्य लावण्यसरिस्स्रो निर्गलः । येनाभ्यङ्गं न जानीमो. ज्योत्सनेयुडुग्रभामिव ॥ १४ ॥
 यथेन्द्रो वर्णयमास तथेदं भाति नान्यथा । मिथ्या न खलु भाषन्ते महात्मानः कदाचन ॥ १५ ॥
 किं निमिचमिहायातौ, भवन्तौ द्विजसत्तमौ । इत्थं सनत्कुमारेण, पृष्टौ तावेवमूचतुः ॥ १६ ॥
 लोकोत्तरचमत्कार-कारकं सचराचरे । भुवने भवतो-रूपं, नरशादूल गीयते ॥ १७ ॥

दूरतोऽपि तदाकर्ण्य, तरङ्गितकुतूहलौ । विलोकयितुमायातावावामवनिवासव ! ॥ १८ ॥
 वर्ण्यमानं यथा लोके, शुश्रुवेऽस्माभिरद्भुतम् । रूपं नृप ततोऽप्येतत्सविशेषं निरीक्ष्यते ॥ १९ ॥
 ऊचे सनत्सुमारोऽपि, स्मितविस्रुरिताधरः । इयं हि कियती कान्तिरङ्गेऽभ्यङ्गतरङ्गिते ॥ २० ॥
 इतो भूत्वा प्रतीक्षेयां, क्षणमात्रं द्विजोत्तमौ । यावन्निवर्त्यतेऽस्माभिरेष मञ्जनकक्षणाः ॥ २१ ॥
 विचित्ररचिताकल्पं भूरिभूषणभूषितम् । रूपं पुनर्निरीक्षेयां, सरन्नसिव काञ्चनम् ॥ २२ ॥
 ततोऽवनिपतिः स्नात्वा कल्पिताकल्पभूषणः । साडम्बरः सदोऽध्यास्तात्पर्यत्रमिवाम्बरम् ॥ २३ ॥
 अनुज्ञातौ ततो विप्रौ, पुरोभूय महीपतेः । निदध्यतुश्च तद्रूपं, विषण्णौ दध्यतुश्च तौ ॥ २४ ॥
 क्व तद्रूपं क्व सा कान्तिः, क्व तल्लाप्यमप्यगात् । क्षणेनाप्यस्य मर्त्यानां, क्षणिकं सर्वमेव हि ॥ २५ ॥
 नृपः प्रोवाच तौ कस्माद्—दृष्ट्वा मां मुदितौ पुरा । कस्मादकस्मादनुना, विषादमलिनानौ ॥ २६ ॥
 ततस्तावृत्तुरिदं, सुधामधुरया गिरा । महाभाग ! सुरावावां, सौधर्मस्वर्गवासिनौ ॥ २७ ॥
 मध्ये सुरसभं शक्रश्चक्रे त्वद्रूपवर्णनम् । अश्रद्धानौ तद्रष्टुं, मर्त्यमूर्त्यगिताविह ॥ २८ ॥
 शक्रेण वर्णितं यादृक्, तादृशं वपुरीक्षितम् । रूपं नृप तत्रेदानीमन्यादृशमजायत ॥ २९ ॥
 अधुना व्याधिभिर्यं, कान्तिसर्वस्वतस्करैः । देहः समन्तादाक्रान्तो, निःश्वासैस्त्रि दर्पणः ॥ ३० ॥
 यथार्थमभिघायेति. द्राक्तिरोहितयोस्तयोः । विच्छायं रवं नृपोऽपश्यद्विमग्नस्तमिव द्रुमम् ॥ ३१ ॥
 अचिन्त्यच्च धिगिदं सदा गदपदं वपुः ! सुधैव सुधाः कुर्वन्ति, तन्मूर्च्छां तुच्छबुद्ध्यः ॥ ३२ ॥

शरीरसन्तहत्यनैर्व्याधिभिर्विधिर्विद्विदिम् । दीर्यते दारुणीदरि, दारुकीटगणैरिव ॥ ३३ ॥
घृहिः कथञ्चिद्यद्येतत्प्रोच्येत तथापि हि । नैयग्रोधं फलमिव, मध्ये कृमिखुलाकुलम् ॥ ३४ ॥
रूजा लुग्यति कायस्य, तत्कालं रूपसम्पदम् । महासरोवरस्येव, वारिसेवालवह्वरी ॥ ३५ ॥
शरीरं श्लथते नाशा रूपं याति न पापधीः । जरा स्फुरति न ज्ञानं धिग् स्वरूपं शरीरिणाम् ॥ ३६ ॥
रूपं लवणिमा कान्तिः, शरीरं द्रविणान्यपि । संसारे तरलं सर्वं, कुशाग्रजलचिन्दुवत् ॥ ३७ ॥
अधश्चीनविनाशस्य, शरीरस्य शरीरिणाम् । सकामनिर्ज्वरसां, तप एव महत्फलम् ॥ ३८ ॥
इति सञ्जातवैराग्यभावनः पृथिवीपतिः । प्रव्रज्यां स्वयमादित्सु; सुतं राज्ये न्यवीविशत् ॥ ३९ ॥
गत्वोद्याने सविनयं विनयन्धरस्वरितः । सर्वसावद्यविरतिप्रधानं सोऽग्रहीत्तपः ॥ ४० ॥
महाव्रतधरस्यास्य, दधानस्योत्तरान् गुणान् । ग्रामाद्ग्रामं विहरतः समतैकाग्रचेतसः ॥ ४१ ॥
गाढानुरागबन्धेन, सर्वं प्रकृतिमण्डलम् । प्रुप्तोऽगात्कारिक्कुलं, महायूथपतेरिव ॥ ४२ ॥ (युग्मम्)
निष्कपायश्रुदासीनं, निर्गमं निष्पश्रिहम् । तं पर्युपास्य पण्मासान्, कथञ्चित्तन्यवर्त्तत ॥ ४३ ॥
यथाविध्यात्तमिक्षाभिरकालापथ्यभोजनैः । व्याधयोऽस्य वष्टुधिरे, सम्पूर्णोर्हृदैरिव ॥ ४४ ॥
कच्छशोषज्वरश्वासारुचिक्लृक्ष्यक्षिवेदनाः । सप्ताधिसेहे पुण्यात्मा सप्तवर्षशतानि सः ॥ ४५ ॥
दुःसहान् सहमानस्य, तस्याशेषपरीहान् । उपायनिरपेक्षस्य, समपद्यन्त लब्धयः ॥ ४६ ॥
अत्रान्तरे सुरपतिः, समृद्धिस्य दिवौकसः । हृदि जातचमत्कार-श्रकारेत्यस्य वर्णनम् ॥ ४७ ॥

मलः किल समाम्नातो द्विविधः सर्वदेहिनाम् । कर्णेनादिजन्मैको द्वितीयस्तु वपुर्भवेः ॥ ६३ ॥
 योगिनां योगसम्पत्तिमाहात्म्याद्द्विविधोऽपि सः । कस्तूरिकापरिमलो रोगहा सर्वरोगिणाम् ॥ ६४ ॥
 योगिनां कायसंस्पर्शः सिञ्चन्निव सुधारसैः । क्षिणोति तत्क्षणं सर्वानामयानामयाविनाम् ॥ ६५ ॥
 नखाः केया रदाश्चान्यदपि योगिशरीरगम् । भजते भेषजीभावमिति सर्ववैषधिः स्मृता ॥ ६६ ॥
 तथाहि तीर्थनाथानां योगभृच्चक्रवर्त्तिनाम् । देहास्थिसकलस्तोमः सर्वस्वर्गेषु पूज्यते ॥ ६७ ॥

इति श्री सुद्वितउयोगशास्त्रवृत्तितः उद्धृतं

इति श्रीसनत्कुमारचरित्रम् संपूर्णम्

७ श्रीभरतचक्रि चरित्रम्

अत्रैव भरते शक्रा-ज्ञया श्रीदेन निर्मिता । अस्ययोध्यापुरी स्वर्ग-प्रतिस्पर्द्धिसमृद्धिका ॥ १ ॥
 प्रथमः प्रश्रितः पृथ्व्यां, पुत्रः श्रीदृषभप्रभोः । सर्वभौमोऽभवचक्र, भरतो भरतेश्वरः ॥ २ ॥
 चतुर्दशानां रत्नानां, विभुर्नवनिधिप्रभुः । द्वात्रिंशता सहस्रैर्भू-भुजां सेवितपत्कजः ॥ ३ ॥
 लक्षैश्चतुरशीत्याऽथ-स्थेभानां समाश्रितः । ग्रामाणां च पदातीनां, कोटिषणवतेः पतिः ॥ ४ ॥
 लोकैर्द्वात्रिंशत्सहस्र-देशानां धृतशासनः । सत्पचनसहस्राणां, द्विश्रतुर्विंशतेर्विभुः ॥ ५ ॥

द्रासप्ततेः श्रेष्ठपुर--सहस्राणामधीश्वरः । सहस्रोऽनं द्रोणसुख--लक्षं च परिरक्षयन् ॥ ६ ॥

गुह्यकानां षोडशभिः, सहस्रैः सेवितोऽनिशम् । पदखण्डं भरतक्षेत्र--मखण्डाज्ञः प्रपालयन् ॥ ७ ॥

चतुष्टिसहस्रान्तः--पुरस्त्रीभिः सहान्वहम् । क्रीडन् पूर्वोक्तपुण्यद्वं--पुष्पाभं सौख्यमाश्रयन् ॥ ८ ॥

अपभस्वामिनिर्वाणा--स्पदेऽष्टापदपर्वते । चैत्ये स्वकारिते भक्त्या, जिनविम्बानि पूजयन् ॥ ९ ॥

अपभस्वामिनिर्वाणा--स्पदेऽष्टापदपर्वते । चैत्ये स्वकारिते भक्त्या, जिनविम्बानि पूजयन् ॥ १० ॥ (अष्टमि कुलकम्)

साधर्मिक्राणां वारसल्यं, कुर्वन्नाश्रितवत्सलः । पूर्वलक्षाणि षट् क्षोणी--हृयश्चः सोऽत्यवाहयत् ॥ ११ ॥

अन्यदा प्रातरभ्यक्तो--द्वचिन्तस्नापिताङ्गकः । आदर्शसदनं सोऽगा--त्सर्वालङ्कारभूषितः ॥ १२ ॥

तत्राऽऽत्सदर्शं महति, पश्यन् प्रेक्षावान् क्षमाधवाग्रणीः । सकलानप्यलङ्कारा--नेकैकष्टुदतारयत् ॥ १३ ॥

तत उच्चितपाथोजं, पद्माकरमिवाऽऽत्सनः । विलोचय वपुरश्रीक--मिति दध्यौ धराधवः ॥ १४ ॥

अहो ! आगन्तुकैरेव--द्रव्यैरङ्गं विराजते । स्वाभाविकं तु सौन्दर्यं, किमप्यस्य न दृश्यते ! ॥ १५ ॥

स्वरूपासारतां वक्ति, यस्य संस्कारसारता । मोहादेव तदप्यङ्गं, जना जानन्ति मञ्जुलम् ! ॥ १६ ॥

मनोज्ञमप्यन्नपान--पुष्पगन्धांशुकादिकम् । विनश्यत्यस्य सङ्गेन, ब्रह्मचर्यमिव स्त्रियाः ॥ १७ ॥

तदहो निर्विकल्पं, विदुषामपि बालवत् । ये देहस्येदृशस्यापि, कृते पापानि कुर्वते ॥ १८ ॥

तन्मोक्षदायि मातुष्यं, शरीरार्थेन पापना । द्यूतेनेव द्युसद्वलं, युक्तं नाशयितुं न मे ॥ १९ ॥

ध्यायन्नित्यादि सम्प्राप्तं, संवेगमाधिकाधिकम् । आरूढः क्षपकश्रेणीं निश्रेणीं, शिवसन्धनः ॥ २० ॥

घनघातिक्षयं कृत्वा भावचारित्रमाश्रितः । अज्ञानतिमिरादित्यं, केवलज्ञानमाप सः ॥ २१ ॥ (युग्मम्)
 कृत्वालोचं शक्रदत्तं, मुनिवेशं दधत्तः । निर्जगाम गृहाचक्रि—सायुर्भानुरिवाम्बुदात् ॥ २२ ॥
 तमुपात्तव्रतं वीक्ष्य, क्षामसंसारवासनाः ॥ भूया दश सहस्राणि, दीक्षामाददिरे मुदा ! ॥ २३ ॥
 ततः शक्रादयो देवा—स्तं नत्वा स्वाश्रयं ययुः ॥ अवि व्यहारीद्भगवा—नपि भव्यान् प्रबोधयन् ॥ २४ ॥
 सप्तसप्तिलक्षाणि, पूर्वाणां भरतप्रभोः । कौमारे मण्डलित्वे तु, सहस्रं शरदामभूत् ॥ २५ ॥
 चक्रित्वेऽष्टसहस्रोनाः, पूर्वलक्षा रसोन्मिताः । पूर्वाणां लक्षमेकं तु, केवलीत्वे व्रतेऽपि च ॥ २६ ॥
 सर्वायुषा चतुरशीतिमितानि पूर्व—लक्षाणि सम्यगतिगम्य महेन्द्रनम्यः ॥
 कर्मक्षयेण भरतेश्वरसाधुराजो, भेजे महोदयरसामुदितोदितश्रीः ॥ २७ ॥

इति श्री सुद्वित-उत्तराध्ययनाष्टादशमध्ययनवृत्तितः उद्धृतम्

इति श्रीभरतचक्रिचरित्रम् संपूर्णम्

८ श्रीमघवचक्रिचरित्रम्

अभूदिहैव भरते, महीमण्डलसत्पुरे । वासुपुज्यप्रभोस्तीर्थे, नाम्ना नरपतिर्नृपः ॥ १ ॥
 स्वप्रजावत् प्रजाः सम्यक्, पालयित्वा चिरं स राट् । संत्यज्य राज्यमन्येषु—र्विरक्तो व्रतमाददे ॥ २ ॥

अप्रमत्तश्चिरं दीक्षां, पालयित्वा विषद्य च । अहमिन्द्रः स गिर्वाणो, मध्यत्रैवेयकेऽभवत् ॥ ३ ॥
इत्थान्त्रैव भरते, श्रावस्थ्यां पुरि भूपतिः । श्रिया संशुद्रविजयी, संशुद्रविजयोऽभवत् ॥ ४ ॥

तस्या भार्याऽभवद्भद्रा, भद्राकारजितामरी । सोऽथ देवोऽज्यदा च्युत्वा, तस्याः कृष्णाववातत् ॥ ५ ॥
चतुर्दशमहास्वप्नां—स्तादा च श्रेक्ष्य सा सुदा । राज्ञे जगाद चक्री ते, सुतो भाविति सोऽप्यवक् ॥ ६ ॥
क्रमाच्च सुषुवे पुत्रं, राज्ञी पूर्वैव भास्करम् । महोत्सवैर्नृपस्तस्य, सवैत्यजभिधां व्यधात् ॥ ७ ॥
संप्राप्तः सोऽथ तारुण्यं, दत्तराज्यो महीशुजा । उत्पन्नचक्रः पट्टखण्डं, साधयामास भारतम् ॥ ८ ॥
मुक्त्वा चिरं चक्रिरमां विरक्तः, प्रान्ते परिव्रज्य स चक्रवर्ती । पंचाब्दलक्षीमतिवाह्य सर्वा—ऽऽयुषो सुरोऽभूत्त्रिदिवे वृतीये ॥ ९ ॥

इति श्रीशुद्रितउत्तराध्ययनाष्टादशमध्ययनवृत्तितः उद्धृतं

इति श्रीमधवचक्रिचरित्रकथा संपूर्णा

९ श्री जयचक्रि चरित्रम्

अत्रैव भरते सम्पद्—गृहे राजगृहे पुरे । यशः सुधासंशुद्रोऽभू—त्संशुद्रविजयो नृपः ॥ १ ॥
पुण्यलावण्यतारुण्या, —शीलालङ्कारशालिनी । वप्रः शालिगुणालीनां, वप्रा तस्य प्रियाऽभवत् ॥ २ ॥
द्विः सप्ततिर्महास्वप्नैः, स्र्वचितोऽभूत्सुतस्तयोः । जयाह्वयो जयन्तस्य, जयन् रूपं वपुःश्रिया ॥ ३ ॥

कलिन्दिकासुधाः पीत्वा, क्रमाद्यौवनमाश्रितः । स द्वादशधनुस्तुङ्गः, पित्र्यां राज्यधुरां दधौ ॥ ४ ॥
 जातचक्रादिरत्नश्च, जितपट्टखण्डभारतः । बुभुजे रमणीरत्न-मिव चक्रिरसां चिरम् ॥ ५ ॥
 स चान्यदा भवोद्विग्नः, संविग्नस्यान्तिके गुरोः । राज्वे निधाय तनयं, सनयं प्राग्रजत्वयम् ॥ ६ ॥
 सर्वथुया त्रीनतिगम्य सम्यक्, समासहस्रान् जयचक्रवर्ती ॥
 तपोऽनिलैः कर्मघनानपास्य, प्राप्योत्तमं ज्ञानमवाप मुक्तिम् ॥ ७ ॥

इति श्रीशुद्धित-उत्तराध्ययनाष्टादशमध्यायनवृत्तितः उद्धृता

इति श्री जयचक्रिकथा संपूर्णा

१० श्रीहरिषेणचक्रिकथा

अत्रैव भरतक्षेत्रे, पुरे काम्पील्यनामानि । महाहरिःशुद्धभूमा—न्मेराह्वाना च तत्प्रिया ॥ १ ॥
 हरिषेणस्तयोर्विधा-नन्दनो नन्दनोऽभवत् । चतुर्दशमहास्वम—ह्वचितोऽस्वमजिन्महाः ॥ २ ॥
 कलाकलापमापनो, वर्द्धमानः शशीव सः । चापपंचदशोत्तुङ्गः, पुण्यं तारुण्यमासदत् ॥ ३ ॥
 राज्यं प्राज्यं पितुः प्राप्य, तस्य पालयतः सतः । रत्नान्युत्पेदिरेऽन्धेषु—शक्रादीनि चतुर्दश ॥ ४ ॥
 ततः स साधयामास, पट्टखंडमपि भारतम् । जातचक्रित्वाभिषेको, भोगांश्च बुभुजे चिरम् ॥ ५ ॥

भववासाद्विरक्तोऽथ, लघुकर्मतयाऽन्यदा । सोऽध्यासीदित्यसौ सम्पत्, प्राक्पुण्यैः सङ्गतास्ति मे ॥ ६ ॥
 पुण्यार्जनाय भूयोऽपि, प्रयत्नं विदधे ततः । विनार्जनां हि क्षपिते, मूले स्याद्बुदुःस्थता भृशम् ! ॥ ७ ॥
 ध्यात्वेति तनयं न्यस्य, राज्ये स व्रतमाददे । कर्मकक्षमधाधीच, सत्तपोजातवेदसा ॥ ८ ॥
 समासहस्राणि दशातिबाह्य, सर्वायुषा श्रीहरिषेणचक्री । घातिक्षयाज्ज्ञानमनन्तमाप्य, भेजे महानन्दमनिघञ्कीर्त्तिम् ॥ ९ ॥

इति श्री मुद्रित-उत्तराध्ययनाष्टादशमध्ययनवृत्तितः उद्धृता

इति श्री हरिषेणचक्रिकथा संपूर्णा

११ श्री उदयनराजर्षिकथा चरित्रम्

अन्यदोदायननुपः, पौषधौकसि पौषधी । धर्मजागरिकां जाग्र-द्रजन्यामित्यचिन्तयत् ॥ १ ॥
 धन्यास्ते नगरग्रामा-करद्रोणसुखादयः । पवित्रयति यान् श्रीमान् वर्द्धमानो जगद्गुरुः ! ॥ २ ॥
 श्रुत्वा वीरविभोवर्षीणां, श्राद्धधर्मं श्रयन्ति ये । दीक्षामाददते ये च, धन्यास्तेऽपि नृपादयः ! ॥ ३ ॥
 तच्चेत्पुनाति पादाभ्यां, पुरं वीतभयं विशुः । तदा तदन्तिके दीक्षा-मादाय स्यामहं कृती ! ॥ ४ ॥
 तच्च तच्चिन्तितं ज्ञात्वा, चम्पातः प्रस्थितः प्रभुः । एत्य वीतभयोद्धाने, समवासरदन्यदा ॥ ५ ॥
 श्रुत्वाऽथ नाथमायात-सुदायननृपो मुदा । गत्वा नत्वा देशनां च, निशम्येति व्यजिज्ञापत् ॥ ६ ॥

राज्यमङ्गलसाल्कत्वा, व्रतार्थं शुभदन्तिके । यावदायाम्यहं ताव—त्यावनीयमिदं वनम् ॥ ७ ॥
 प्रतिबन्धं मा कृथास्त्व—मित्युक्तः स्वामिना ततः । उदायनो जिनें नत्वा, गृहं गत्वेत्यचिन्तयत् ॥ ८ ॥
 सुतायाभीचये राज्यं, यदि दास्यामि साम्प्रतम् । तदाऽसौ मूर्च्छितस्तत्र, भ्रमिष्यति भवे चिस्म् ! ॥ ९ ॥
 आपातसुन्दरं राज्यं, विषाके चातिदारुणम् । तदिदं न हि पुत्राय, दास्ये विपफलोपमम् ! ॥ १० ॥
 ध्यात्वेति राज्ये विन्यस्य, जामेयं केशिनं नृपः । जिनोपान्ते प्रवव्राज, केशिराजकृतोत्सवः ॥ ११ ॥
 तपोभिरुषवासाद्यै—मासान्तैरतिदुष्करैः । शोपयन्कर्म कायं च, राजर्षिर्विजहार सः ॥ १२ ॥
 अन्यदा तद्दृष्यन्त—प्रान्ताहारैरभूद्भुजा । भिषजो भेषजं तस्या, रुजोऽभिदधिरे दधि ॥ १३ ॥
 उदायनमुनिप्रष्टो, गोष्ठेषु व्यहरत्ततः । दधिभिश्चा हि निर्दोषा, तेभ्येव सुलभा भवेत् ॥ १४ ॥
 पुरे वीतभयेऽज्येष्टु—रुदायनमुनिर्ययौ । केशिभूषस्तदामात्यै—रित्यूचेऽहेतुवैरिभिः ॥ १५ ॥
 परिपहैजितो नूनं, मातुलस्तव भूपते ! । राज्यलिप्सुरिहायासी—त्ततो मा तस्य विश्वसीः ! ॥ १६ ॥
 केभ्यूचे राज्यनाथोऽसौ, राज्यं गृह्णातु किं मम ? । धनेशे गृह्णति द्रव्यं, वणिक्पुत्रस्य किं रुपा ? ॥ १७ ॥
 अभ्यधुर्धिसखा धर्मः, क्षत्रियाणां न खल्वयम् । प्रसह्य गृह्यते राज्यं, राजन्यैर्जनकादपि ! ॥ १८ ॥
 प्रतिदद्या न तद्राज्यं, प्रत्यदान हि कोऽपि तत् । तैरित्युक्तस्ततः केशी, किं कार्यमिति पृष्टवान् ॥ १९ ॥
 दुष्टास्ते श्रोचुरेतस्मै, विपं दापय केनचित् । व्युद्ग्राहितस्तैस्तदपि, प्रतिपेदे स मन्दधीः ! ॥ २० ॥
 ततः कयाचिदाभीर्या, स भूपः सविपं दधि । तस्मै दापितवांस्तस्मा—द्वियं चापाहरसुरी ॥ २१ ॥

विषमिश्रदधिप्राप्ति—स्तव तन्मा ग्रहीस्ततः । इयूचे च शुनिं देवी, ततः सोऽपि तदत्यजत् ॥ २२ ॥
 विना दधि व्याधिद्वौ, भूयः साधुस्तदाददे । तद्विपं च सुरी प्राग्व—जहार व्याजहार च ॥ २३ ॥
 तृतीयवारमप्येवं, देवताऽप्राहरद्वियम् । तद्भक्तिरागविवशा—ऽत्रमत्तष्टुतश्च सा ! ॥ २४ ॥
 अन्यदा च प्रमत्तायां, देव्यां सविपमेव सः । बुधुजे दधि भोव्यं हि, भवत्येव यथा तथा ! ॥ २५ ॥
 ततोऽङ्गव्याकुलतया, ज्ञात्वाऽऽत्मानं विधाशिनम् । चकारानशनं साधुः, समतारससागरः ! ॥ २६ ॥
 त्रिंशद्दिनान्यनशनं, पालयित्वा समाहितः । केवलज्ञानमासाद्य, स राजपिः शिवं ययौ ॥ २७ ॥

इति श्री मुद्रित-उत्तराध्ययनाष्टादशमभ्ययनवृत्तितः उद्धृता

इति श्री उदयनराजर्षिकथा संपूर्णा

१२ श्री कपिलकेवलिकथा

तथाहि पुर्यां कौशाम्ब्यां जितशत्रुमहीशितुः । पुरोधाः काश्यपाह्वोऽभू-द्विधाम्भोनिधिपारगः ॥ १ ॥
 यशस्विनीयशा नाम्नी, तस्यासीत्प्राणवल्लभा । अजनिष्ट तयोः त्रुः क्रमेण कपिलाभिधः ॥ २ ॥
 कपिले च शिशावेव, विपेदे काश्यपोऽन्यदा । कालः कालमकालं वा, न हि मृत्योरपेक्षते ॥ ३ ॥
 मृते तस्मिन्पुोऽन्यस्मिन्, पुरोहितपदं न्यधात् । अस्तङ्गते स्वी तेजः, प्रदोप ह्व दीपके ॥ ४ ॥

ह्यारूढं धृतच्छत्रं तं चूतनपुरोहितम् । गच्छन्तमन्यदापश्य-द्यशा भूरिपरिच्छदम् ॥ ५ ॥
 तद्दर्शनानिलोद्भूत-भूरिदुःखानलादिता । स्मारं स्मारं निजं कान्तं, खरोद-विवशा यशा ॥ ६ ॥
 कपिलोऽपि निजामन्त्रां, रुदतीं वीक्ष्य दुःखितः । रुदनित्यवदन्मात-स्त्वं रोदिपि कुतोऽन्निशम् ॥ ७ ॥
 साऽवादीदस्य विप्रस्य, या सम्पत् पुत्र ! वर्त्तते । साऽभवत्त्पितुः सर्वा, गता च त्वयि निर्गुणे ॥ ८ ॥
 सत्यपि त्वयि पुत्रे यत्, क्रमायाताऽप्यज्ञाद्रमा । ततोऽहं दुःखिता कुर्वे, रोदनं नन्दनाऽन्वहम् ॥ ९ ॥
 सुतः शोचे ब्रूहि मात-र्निवाभ्यासाय पाठकम् । यथा तदन्तिकेऽधीत्य, भवामि गुणवानहम् ॥ १० ॥
 यथाऽशंसन्न कोऽप्यत्र, भवन्तं पाठयिष्यति । यो हि त्वां पाठयेत्तस्मै, कुप्येन्नव्यपुरोहितः ॥ ११ ॥
 तद्वत्स ! गच्छ श्रावस्तीं, तत्रास्ति त्वत्पितुः सुदृत् । इन्द्रदत्तद्विजः प्राज्ञः, स हि त्वां पाठयिष्यति ॥ १२ ॥
 ततः स-गत्वा श्रावस्ती-मिन्द्रदत्तं प्रणश्य च । आत्मानं ज्ञापयित्वाचै, ताराऽध्यापय मामिति ॥ १३ ॥
 उपाच्यायोऽभ्यधाद्वत्स !, युक्तस्तेऽसौ मनोरथः । विशेषं नहाहं कञ्चित्, पश्यामि पशुमूढयोः ॥ १४ ॥
 किन्तु ते भोजनं दातुं, निःस्वत्वादक्षमोऽस्स्यहम् । तद्विना च कथं नित्य-भस्विन्नस्त्वं पठिष्यति ? ॥ १५ ॥
 भ्रातृषुत्राय ते विद्या-र्थिने प्राघुर्णकाय च । भोज्यदानेऽप्यशक्तोऽस्मि, तन्मे दुःखायते भृशम् ! ॥ १६ ॥
 अल्पत्कपिलस्तात !, कृतं चिन्तनयाऽनया । भिक्षावृत्त्या करिष्येऽहं, प्रत्यहं प्राणधारणम् ॥ १७ ॥
 उवाच पाठको भिक्षा-वृत्त्याऽर्घ्येण न शक्यते । तदेहि तव भुक्त्यर्थं, प्राथये कञ्चिदीश्वरम् ॥ १८ ॥
 इत्युक्त्वा स समं तेन, शालिभद्रेभ्यमन्दिस्वम् । जगाम कुञ्जर-इव, कलभेन समं सरः ॥ १९ ॥

अश्रुवःस्वरित्यादि-गायत्रीमंत्रवादिनम् । दत्ताशिषं तमिभ्योऽपि, किंकार्यमिति पृष्टवान् ॥ २० ॥
 ऊचे द्विजोऽमुं मन्मित्र-पुत्रमध्येतुमागतम् । भोजय प्रत्यहं ज्ञानो-पष्टम्भो हि महाफलः ॥ २१ ॥
 सहर्षं शालिभद्रेण, तद्वाक्ये स्वीकृतेऽन्वहम् । पपाठ पाठकोपान्ते, भुक्त्वा तद्द्वाम्नि माणवः ॥ २२ ॥
 भोषतुङ्गतस्य तद्गृहे, कपिलस्यानुवासम् । दास्येका तरुणी भोज्यं, शोभनं पर्यवेषयत् ॥ २३ ॥
 तस्य विद्याभिरात्मानं, भोज्यैरङ्गश्च पुण्णतः । उदभूद्यौवनं दाक्ष्या-ङ्कुरोज्जीवनजीवनम् ॥ २४ ॥
 द्वास्यशीलो द्विजः सोऽथ, तस्यां दास्यामरज्यत । यौवनं हि विकाराणां, सर्वपासादिकारणम् ॥ २५ ॥
 तथा च रक्तया साकं, कपिलोऽरमताऽनिशम् । तदेकचिन्ना तश्चैव भूचे दास्यन्यदा रहः ॥ २६ ॥
 त्वमेव मे प्रियः किन्तु, निःस्वोऽसीत्यपरं नरम् । सेवे वल्लादिहेतोश्च-न्न ते कोपः प्रजायते ॥ २७ ॥
 अन्वमन्यत निर्मन्यु-स्तत्रार्थे कपिलोऽपि ताम् । तस्यां पुर्याञ्चान्यदाऽऽसी-दासीनामुत्सवो महान् ॥ २८ ॥
 तदा च ग्रेक्ष्य तां दासी-मुद्विशां कपिलो द्विजः । कुतस्तवारतिरिति, पप्रच्छ स्नेहमोहितः ॥ २९ ॥
 साऽवादीदद्य दासीना-मुत्सवः समुपस्थितः । न च मे पत्रपुष्पादे-र्मूल्यं किञ्चन विद्यते ! ॥ ३० ॥
 तद्विना तु सखीमध्ये, लभिष्येऽहं विगोपनाम् । सश्रियो हि स्त्रियो निःस्वां, हीलयन्ति सखीमपि ॥ ३१ ॥
 तच्छ्रुत्वा कपिलोप्यन्त-रधृताऽधृतिमुच्चकैः । याति स्थानान्तरं दुःखं, प्रीत्या वारीव कुल्यया ॥ ३२ ॥
 ततस्तमवददासी, सुन्दर ! त्वं विषीद मा । अत्रास्ति श्रेष्ठिषु श्रेष्ठो, धनाल्यो धनदोषमः ॥ ३३ ॥
 यस्तं प्रबोधयेत्सुप्तं, स तस्मै स्वर्णमाषकौ । ददातीति निशाशेषे, याहि त्वं तस्य मन्दिरे ॥ ३४ ॥

कल्पकाले च कल्याणिन्, कान्तैः कल्याणभाषितैः । प्रबोधयेस्तं राजीव-मिवार्कः कोमलैः करैः ॥ ३५ ॥
 इत्युत्था कश्चिदन्यः प्राग्, मा यासीदिति शङ्कया । औत्सुक्याज्ञातकाला सा, निशीथे प्रजिघाय तम् ॥ ३६ ॥
 स च राजनरैश्वर, इति बद्धः पथि व्रजन् । प्रसेनजिन्महीजाने, पुरः प्रातरनीयत ॥ ३७ ॥
 राज्ञा पृष्टश्च वृत्तान्तं, सर्वं सत्यं जगौ निजम् । तच्छ्रुत्वेत्यभ्यधाद्भूपः कृपारसमहोदधिः ॥ ३८ ॥
 यन्मार्गयसि तत्तुभ्यं, ददामि वद कामितम् । स्वामिन् विचार्य याचिष्ये, प्रोवाचेति ततो द्विजः ॥ ३९ ॥
 सोऽथ राज्ञाभ्यनुज्ञातो, गत्वाऽशोकवनान्तरे । दध्यौ वस्त्रादिकं भावि, न हि मापद्भ्येन मे ॥ ४० ॥
 तरसुवर्णशतं याचे, यद्वा तेनापि नो भवेत् । गृहयानादि तन्निष्क-सहस्रं प्रार्थये नृपात् ! ॥ ४१ ॥
 यद्वा तेनापि नापत्य-विवाहादि भविष्यति । तल्लक्षं प्रार्थये दातुं, सत्त्वे किं स्तोत्रयाञ्चया ॥ ४२ ॥
 उद्धारो बन्धुदीनादे-र्लक्षेणापि न सम्भवी । सम्पदां च फलं बन्धु-दीनादीनामुपक्रिया ॥ ४३ ॥
 कोटिं कोटिशतं कोटि-सहस्रं वा तदर्थये । तस्येति ध्यायतः पुण्य-वशादियमभूमन्मतिः ॥ ४४ ॥
 मापद्वितयमूलस्याप्य-हो लोभमहीरुहः । विस्फूर्जितं यत्कोटीनां, लाभेऽप्युच्चैः प्रवर्धते ! ॥ ४५ ॥
 लोभः स्वल्पोऽपि लभेना-ऽम्भोजनालमिवाभसा । दृद्धि यातीत्यलं तेन, सन्तोषसुखदस्युना ॥ ४६ ॥
 विदेशं मातृनिर्देश-द्विधार्थमहमागतः । सापि नोपार्जिता किन्तु, व्यसनं महदर्जितम् ! ॥ ४७ ॥
 मातृगुरोश्च वाक्यानि, कुलाचारं च लुम्पता । मया विषयगृहेन, कर्मानर्हमिदं कृतम् ! ॥ ४८ ॥
 विपवद्विषमोदकै-र्विषयैस्तदलं मम । ध्यायन्त्यादिसंवेगा-ज्जातिस्मृतिमवाप सः ॥ ४९ ॥

स्वयंशुद्धः स्वयं कृत्वा, लोचं मूर्धनि शुद्धधीः । देवतादरलिङ्गो द्रागु, राज्ञोऽभ्यर्णे जगाम सः ॥ ५० ॥
विमृष्टं किमिति स्पष्टं, पृथो राज्ञा विशिष्टधीः । निजां मनोरथश्रेणीं, निवेद्येत्यवदन्मुनिः ॥ ५१ ॥

यथा लाभस्तथा लोभो, लाभाल्लोभः प्रवर्धते । माषद्वयाश्रितं कार्यं, कोट्यापि न हि निष्ठितम् ॥ ५२ ॥

तचिशम्य नृपस्तुष्टो-ज्वादीन्मुञ्च व्रतम् द्रुतम् । ददामि कोटीमपि ते, सुंक्ष्व भोगान् यथासुखम् ॥ ५३ ॥
मुनिः स्माह कृतं द्रव्यै-रस्यारैर्निस्पृहस्य मे । जातो निर्ग्रन्थ एवाहं, धर्मलाभोऽस्तु भूपते ! ॥ ५४ ॥
इत्युक्त्वा भूशुजोऽभ्यर्णा-न्निर्गत्योद्यं तपश्चरन् । विचरन् मुवि पण्मास्या, केवलज्ञानमाप सः ॥ ५५ ॥
इत्थ योजनान्यथा--दश सर्वत्र विस्तृता । अटव्येकाऽभवद्राज-गुहाभिधपुराध्वनि ॥ ५६ ॥

तत्र चेत्कटदासारव्या-श्रौराः पञ्चशतीमिताः । बलभद्रादयोऽभूवन्, पाताले पन्नगा इव ॥ ५७ ॥

विज्ञाय प्रतिबोधाहर्णी-स्तांश्च विज्ञानचक्षुषा । तेषामुपकृतिं कर्तुं, तद्वारण्ये ययौ यतिः ॥ ५८ ॥

तमायान्तं द्रुमारुहोऽ-पर्यदेको मलिम्बुचः । आयाति श्रमणः कोपी-त्यन्येषाञ्च न्यवेदयत् ॥ ५९ ॥

अस्मानवगणयैव, समेत्ययमिति कुधा । गृहीत्वा ते मुनि निन्दु-रूपसेनापनिं द्रुतम् ॥ ६० ॥

ऊचे सेनापतिः क्रीडां, कुर्मोऽनेनेति चिन्तयन् । साधो ! त्वं नृत्य नृत्येति, ततो यत्तिस्दोऽवदत् ॥ ६१ ॥

चाद्यं नृत्यस्य हेतुस्त-द्वादकश्च न विद्यते । तन्मृत्यं स्यात्कथं ? कार्यं, न हि स्यात् कारणं विना ॥ ६२ ॥

चादितेष्वथ तालेषु, चौराणां पञ्चभिः शतैः । द्रुवकाशुचकैर्गायि-न्ननर्त कपिलो मुनिः ॥ ६३ ॥

तद्यथा—“अधुवे असायंमि संसारंमि उ दुक्खपउराए ।

किं नाम होज्जा तं, कम्मयं, जेणाहं दुग्गइं न गच्छेज्जा ॥ ६४ ॥

प्रतिध्रुवमिमं गायन्, ध्रुवं कपिलकेवली । जगौ क्षरीन् ध्रुवान् शान्त-स्सपीयूषसागरान् ॥ ६५ ॥

एतदध्वयनं जज्ञे, तैरेव ध्रुवकैर्ध्रुवम् । शासत्वं प्रतिपद्यन्ते, वचांस्यपि हि तादृशाम् ॥ ६६ ॥

तेषु चाद्यं ध्रुवं श्रुत्वा, केप्यबुध्यन्त दस्यवः । केचिन्वान्यं केचिदन्य-तरं तदपरे परम् ॥ ६७ ॥

इत्थं मुनीन्द्रः प्रतिगोध्य तूर्ण-मदीक्ष्यत्यश्रुगतानि चौरान् । विहृत्य पृथ्व्यां सुचिरं क्रमाच्च, वभूय निर्वाणपुराधिवासी ॥ ६८ ॥

इति श्री मुद्रितउचाराध्ययनसप्तमाध्ययनवृत्तिः उद्धृता

श्री कपिलकेवलीकथा संपूर्णा.

१३ श्री हालिककथा

भो भव्या ! यदि वः शिव जिगमिषा सम्यक्त्वमेकं तदा, स्वस्वान्ते ध्रियतां स्थिरं किमपरैर्वृष्टिक्रियाडम्बरैः ।

अन्तःसागकोटिकोटिविहितायुर्वर्जकर्मस्थितौ, यष्ट्यभ्यं प्रतिभूश्च मोक्षविषये तस्मिन् कथं नादरः ? ॥ १ ॥

बलादपि श्राद्धजनस्य दीयते, सर्वशनं सर्वमुखैकजन्मभू । व्यदीधपद्मीरजिनस्तदुद्यमं, श्रीगौतमेनापि न किं कृषीवले ? ॥

एकदा श्रीमहावीरः, कल्पद्रुसि जज्ञमः । कुर्वन् विहारं प्रोवाच, मार्गं श्रीगौतमं प्रति ॥ १ ॥

यः पुरः प्रेक्ष्यते वत्स !, वराकोऽयं कृषीवलः । त्वत्तस्य महांछाभो, भावी तद्गच्छ सत्वरम् ॥ २ ॥
 तत्तथेति प्रतिपद्य, गौतमस्तत्र जग्मिवान् । आलापितो हली भद्र !, समाधिस्तव वर्तते ॥ ३ ॥
 कस्मात्करोषि पापानि, हलं वाहयसि मुधा । वराकौ वृषभावेतौ, दुर्बलौ मा कदर्थय ॥ ४ ॥
 कथं पापकुटुम्बार्थं-मात्मानर्थं निपात्यते ? । तपस्यापोतमादाय, तदुत्तर भवाञ्जुधिम् ॥ ५ ॥
 इति तद्वाक्यपीयूषै-र्दं वदग्ध इव द्रुमः । सिक्तः समुच्छसतीति-रमूदिति च तं जगौ ॥ ६ ॥
 अहं विप्रो वसाम्यत्रा-ऽऽसन्नग्रामेऽतिनिर्द्धनः । पापश्रेण्य इवाध्यक्षाः, सन्ति मे सप्त कन्यकाः ॥ ७ ॥
 वज्राग्निकल्पया पत्नी मे, तथा दग्धः करोमि किम् ? । दुष्पूरोदरपूर्यर्थं, मूढैः किं न विधीयते ? ॥ ८ ॥
 अतः परं त्वमेवासि, भ्राता माता पिताऽथवा । यदादिशसि तत् कुर्वे, करिष्ये नान्यथा वचः ॥ ९ ॥
 ततोऽर्पितः साधुवेषः, स्वीचक्रे सोऽपि तं तदा । चचाल तं सहादाय, गौतमोऽभिजिनं मुदा ॥ १० ॥
 सोऽवादीदम्यते कुत्र ?, गुरवो यत्र सन्ति मे । भवतामपि पूज्यानां, ये पूज्यास्ते तु कीदृशाः ? ॥ ११ ॥
 तस्याग्नेर्हृद्गुणाः प्रोक्ता-स्तेन सम्यक्त्वमर्जितम् । विशिष्य तु जिनेन्द्रस्य, समृद्धेरवलोकनात् ॥ १२ ॥
 क्रमेण यावद्द्राक्षीत्, श्रीवीरं सपश्चिद्धम् । तावत्तस्य हृदि द्वेषः, कोऽप्यभूदतिदारुणः ॥ १३ ॥
 गौतमः ग्राह वन्दस्व, श्रीजिनं सोऽपि तं जगौ । अयं गुरुस्त्वदीयश्चे-त्तदा मे न प्रयोजनम् ॥ १४ ॥
 गृह्णाण वेपं यास्यामि, शिष्यो नास्मि तवाप्यहम् । इत्युक्त्वा त्यक्तवेषोऽसौ, मुष्टिं वध्त्वा प्रनष्टवान् ॥ १५ ॥
 हसन्ति सर्वेऽपीन्द्राद्या-स्तादृक्त्वच्चेष्टितेक्षणात् । अहो ! उपार्जितः शिष्यो, वरीयानिन्द्रभूतिना ॥ १६ ॥

पप्रच्छ गौतमो वीरं, मनाग् लज्जितमानसः । किमिदं कारितं स्वामिन् !, तत्त्वार्त्तां निवेदय ॥ १७ ॥
 ग्रन्थिभेदः कृतोज्जेन, वत्सार्हद्वगुणचित्तनैः । लाभस्तवाभृदस्वैप, द्वेषो यन्मयि तत् शृणु ॥ १८ ॥
 पुरा पोतनकग्रामे, प्रजापतिनृपाङ्गजः । अभूर्वं वासुदेवोऽहं, त्रिष्टु इति विश्रुतः ॥ १९ ॥
 अथग्रीवो महाराज—स्तदा प्रत्यर्द्धचक्रथभूत् । त्रिष्टुहस्तात्तन्मृत्युं, निमित्तज्ञोऽज्यदाब्रवीत् ॥ २० ॥
 त्रिष्टुष्टस्योपरि तदा, द्वेषमेष भृशं वहन् । चक्रे तन्मारणोपायान्, विफलास्ते तु जज्ञिरे ॥ २१ ॥
 शालिक्षेत्रेऽज्यदा तस्य, सिंहः कोऽपि बलोक्तः । करोत्युपद्रवं हन्तुं, न केनापि स पार्यते ॥ २२ ॥
 तद्धारकेण रक्षन्ति, नृपा मुख्यनृपाज्ञया । प्रजापतिक्षितिपते—न्येद्युर्वास्कोऽभवत् ॥ २३ ॥
 निपिथ्य पितरं तत्र, त्रिष्टुष्टो रक्षितुं ययौ । वेगवत्तरमारुह्य, रथं सारथिसंयुतः ॥ २४ ॥
 तेनालापितमात्रोऽसौ, सिंहस्तं प्रत्यधावत । क्षमन्ते पौरुषोपेता, रेकारं किञ्च भ्रूस्पृशाम् ? ॥ २५ ॥
 शुकिसंपुटवद्द्वेधा, कृत्वा तस्योष्ठयामलम् । विदार्यर्द्धिमृतं चक्रे, सिंहं स प्रौढविक्रमः ॥ २६ ॥
 कृतो जयजयाराव, आसन्नव्यन्तरामरैः । निनिन्द स्वं पुनः सिंहो, नृमात्रेण हतो हहा ! ॥ २७ ॥
 तदा मधुरया वाचा, सारथिस्तमसान्वयत् । भविता वासुदेवोऽयं, रङ्गमात्रमिदं नहि ॥ २८ ॥
 पुरुषेन्द्रस्य हस्तेन, चेन्मृतः किं विपीदसि ? । मर्त्यलोके ह्ययं सिंह—स्तिर्यग्योनौ पुनर्भवान् ॥ २९ ॥
 इति हृष्टस्तया वाचा, मृतः सिंहः समाधिना । भ्रामं भ्रामं भवाम्भोधौ, ते त्रयोऽयमवलक्रमात् ॥ ३० ॥
 त्रिष्टुष्टजीवो यः सोऽहं, सिंहजीवः कृपीवलः । भवांश्च सारथेर्जीवः, तदिदं भवनाटकम् ॥ ३१ ॥

सत्रागारमठान् देव—कुलानि विपिनानि च । तस्यां द्रव्यव्ययेनापि, सर्वतो निरमापयत् ॥ ६ ॥
तत्रासक्तमना धर्मं, सञ्जातशिथिलादरः । ग्रान्ते तु षोडशासाध्य-व्याधिपीडाविंसंस्थुलः ॥७॥ षोडश रोगाश्विमुक्ताः—
कासे १ सासे २ जरे ३ दाहे ४ कुच्छिद्धले ५ भगंदरे ६ अरसा ७ अजीरणे ८ दिह्नी ९ पुड्डिद्धले १० अरोअए ११ ॥१॥
कंठ १२ जलोअरे १३ सिस १४ कन्नवेअण १५ कुड्डए १६ । सोल एए महारोगा, आगमंमि विआहिया ॥ २ ॥
बापीविमोहितस्वान्तो, मृत्वा तस्यामभूदयम् । दर्दुरः कर्मभिः को न, चिड्भ्येत सुधीरपि १ ॥ ८ ॥
वाप्यो हृष्ट्वान्यदा जाति-स्मृतिं आप स दर्दुरः । अवज्ञातस्य धर्मस्य, ही ममामृदिदं फलम् ॥ ९ ॥
ततो विरक्तः पष्ठादि, कुर्वन् पारणके पुनः । वाप्यामत्ति जनस्नानात्, प्रासुकं मृत्तिकोदकम् ॥ १० ॥
अन्यदोधानमायातं, तत्र वीरजिनेश्वरम् । लोकोक्त्या दर्दुरः श्रुत्वा, वन्दितुं निययौ ततः ॥ ११ ॥
अथ श्रेणिकभूपालः, श्रीवीरं ननुश्रुत्सुकः । चलन्परिश्रुतः सैन्यै-र्नगरान्निरगाद्बहिः ॥ १२ ॥
दर्दुरोऽपि चलन्मार्गे, नृपाश्वत्पुरमर्हितः । मृत्वा सौधर्मकल्पेऽधु—दुर्दुराङ्कामिधः सुरः ॥ १३ ॥
सामानिकानां चत्वारः, सहस्रास्तस्य जशिरे । सर्वं तदनुमानेन, ज्ञातव्यं सम्पदादिकम् ॥ १४ ॥
तत्राप्यवधिना ज्ञात्वा, वीरं वन्दितुयागतः । अतुच्छच्छविसम्भार—च्छादितापरदीधितिः ॥ १५ ॥
स्वस्वस्थाननिचिष्टेषु, शक्रक्षमापादिषु प्रभुः । गिरा योजनगामिन्या, प्रारेभे धर्मदेशनाम् ॥ १६ ॥
स्थित्वा जिगान्तिकेऽन्येषां, कुष्टिरूपं च दर्शयन् । व्यवैश्वान्दनेः रसेः ॥ १७ ॥
श्रेणिकाद्यास्तु जानन्ति, कुष्ठी कोऽन्येष दुष्टधीः । आः ! करोति स्वदेहोत्थ-रसिकाभिविलेपनम् ॥ १८ ॥

इतो बहिर्गतः पापी, श्रीजिनाशातनाकरः । मारणीयो मया नरु—भिति दध्यौ नृपस्तदा ॥ १९ ॥
इतश्च स जिन १ क्षमापा २—ऽभय ३ शौकरिकान् ४ ह्युतम् । कृतपूर्व्विण उद्विग्य, क्रमाद्याक्यान्यमुन्यवक् ॥ २० ॥
सद्यो त्रियस्व १ जीव त्वं २, चिरं जीव त्रियस्व वा ३ । मा जीव मा त्रियस्वेति, ४, ततो रुद्यो भृशं नृपः ॥ २१ ॥
देशनान्ते क्षणात्तस्मिन्, विष्टुदुद्घोतवद्गते । अपाधीत्पूतिर्वीरं, कोऽयं कुट्टी ? प्रभो ! वद ॥ २२ ॥
तवाप्याशातनामेवं, यश्चकारः दुराशयः । एतावत्समुद्रायेऽपि, शीर्षच्छेद्यः स निश्चितम् ॥ २३ ॥
जिनोऽप्युवाच राजेन्द्र !, नाऽयमाशातनाकरः । चान्दनेन रसेनैष, किन्तु चक्रे विलेपनम् ॥ २४ ॥
वाक्यानि यानि सोऽवादी—चन्द्रावार्थमपि ग्रथुः । उवाच श्रेणिकादीनां, तत्सम्बन्धं च मूलतः ॥ २५ ॥
उक्तं च—केसिं च वरं मरणं, जीवियमन्नेसिमुभयमन्नेसिं । दहृदेविच्छाए, अहियं केसिंवि उभयंपि ॥ १ ॥
इतश्च्युत्वा विदेहेषु, मोक्षमेव गमिष्यति । श्रुत्वेति विस्मयोत्फुल्ला, लोकाः एवस्वगृहं ययुः ॥ २६ ॥
जिनेशध्यानमात्रस्य, श्रुत्वेति फलमुचमम् । तत्रैव क्रियतां यत्नो, निर्वृतिर्वो भवेद्यथा ॥ २७ ॥

इति श्री बुद्धित-उपदेशसप्तिकाया वृत्तितः उद्गता
श्री नन्दिमणीकारकथा संपूर्णा

१५ श्री कुमारपालपूजाकथा
अस्यापि पूजा निहिता जिनेशितुः, फलं महत्किं न तनोति देहिनाम् १ ।

कृष्णाण्डवल्ली तनुकापि यच्छति, स्फारं फलं स्वाश्रितमानवेषु यत् ॥ १ ॥
 गूर्जराशुवि त्राता, कुमारः परमार्हतः । अत्र चौलुक्यभूपालो, दृष्टान्तः परिकीर्त्यते ॥ २ ॥
 मालवान्तः क्वचित्पल्लवा—सभूजैत्र इति श्रुतः । क्षत्रियः परलुण्टाक—चरटैः परिवास्तिः ॥ १ ॥
 श्रुथात्यनेकशः सार्थान्, पुष्पाति व्यसनान्यपि । भद्रशकृतिरायेप, चौरसंसर्गदूषितः ॥ २ ॥
 अन्यदा जेसलो नाम, सार्थपः क्वापि पत्तने । गच्छन् कथञ्चिद्विज्ञात—श्रटैस्तैः सुदुर्मदैः ॥ ३ ॥
 परःशतगणिकपुरै—व्यवसायार्थिभिर्युतः । सहसैर्दशभिः प्रौढ—पृष्टौहां च सवस्तुभिः ॥ ४ ॥
 जैत्रस्तैश्चरटैः सर्वै, सार्थलोकमलुण्टयत् । सार्थपोऽप्युच्छलन्मन्युः, पुनः स्वं नगरं ययौ ॥ ५ ॥
 तत्र विज्ञप्य राजानं, तस्यादाय बलं बहु । जघान पल्लीमागत्य, चरटानुत्कटानपि ॥ ६ ॥
 जैत्रस्य तनयं बाल—मपि हत्वातिनिर्दयः । बालयित्वा निजं द्रव्यं, पुनः स्वं नगरं ययौ ॥ ७ ॥
 बालहत्याविधायित्वा—चत्र राज्ञा स तर्जितः । वैराग्यात्तापसीं दीक्षा—मादाय विदधे तपः ॥ ८ ॥
 जैत्रोऽथ जीविताकाक्षी, तदानीं सङ्कटात्ततः । नष्ट्वा कथञ्चिदप्यागा—दुरङ्गवलपत्तने ॥ ९ ॥
 तत्र निःशम्बलत्वेन, दुःखी दारिद्र्यपीडितः । तस्थौ कर्मकरत्वेन, ओढव्यववहारिणः ॥ १० ॥
 भीयशोभद्रक्षरीणा—सुपदेशमनारतम् । श्रावं श्रावमसौ जज्ञे, सधर्महृदयो मनाक् ॥ ११ ॥
 न हन्मि जन्तूर्भिर्मन्तू—न्न जल्पाम्यन्तुं तथा । इत्याद्यभिग्रहास्तस्य, पार्श्वे जग्राह स क्रमात् ॥ १२ ॥
 अन्यदा वार्षिके पर्व—प्योढोऽभ्यर्चितुं जिनम् । जैत्रेण सार्द्धं सद्ब्रह्मो, जगाम जिनमन्दिरे ॥ १३ ॥

तत्र पूजापरान्वत्त्वा—भरणाद्यैरलङ्कृतात् । लोकानालोक्य जैत्रोऽपि, मनस्येवमचिन्तयत् ॥ १४ ॥
अहो ! प्राक्पुण्ययोगेन, भवेद्य सुभगा अमी । आगाम्यपि भयो ह्येषां, भावी भद्रङ्करः खलु ॥१५॥माघाद्येवमुच्यते—

हरत्ययं सम्प्रति हेतुरेष्यतः, शुभस्य पूर्वाचरितैः कृतं शुभैः ।
दरत्ययं भवदीयदर्शनं, व्यनक्ति कालत्रितयेऽपि योग्यताम् ॥ १ ॥

शरीरभाजां भवदीयदर्शनं, पूजयामि ततो हुवम् । यतो जिनेन्द्रपूजैव, प्रतिभूः सर्वसम्पदाम् ॥ २ ॥

विष्णुं प्रति नारदोक्तिः—जिनेन्द्रमहाम्याशु, पूजयामि ततो हुवम् । यतो जिनेन्द्रपूजैव, प्रतिभूः सर्वसम्पदाम् ॥ २ ॥

विमृशेति पुरा हूत—जितैर्नैकपर्दकैः । आत्मीयैरेव पुष्पाणि, गृहीत्वाऽचित्तवाच्च जिनात् ॥ १६ ॥

शुभाभिसन्धिपूजात्मो—पवासं चापि तद्दिने । व्यधाद्गुरुसुखेनैव, भक्तिरङ्गतरङ्गितः ॥ १७ ॥

मृत्वा क्रमात्स सञ्जातो, गूर्जरानरेश्वरः । भूयः कुमारपालाख्यः, श्रावकः परमाहृतः ॥ १९ ॥

ओढोऽगूढदयनो, जयसिंहस्तु सार्थपः । हेमम्बरियशोभद्रः, एवं ते क्रमशोऽभनत् ॥ २० ॥

कौङ्कणे च महाराष्ट्रे, कीरे जालन्धरे पुनः । सपादलक्षे भेवाडे, दीपे कासीतटे तथा ॥ २१ ॥ यदुक्तम्—

इत्यष्टादशदेशेषु, कलिकालेऽपि कम्मले । प्रावीद्युतदमारिं यः, पुरा केनायत्कारिताम् ॥ २२ ॥

पूर्वं वीरजिनेश्वरेऽपि भगवत्याख्याति धम्मं रत्रयं, मन्नावत्यभयेऽपि मन्त्रिणि न यां कर्तुं क्षमः श्रेणिकः ।

अकलेशेन कुमारपालदृष्टिस्तां जीवरथां व्यधा—धरयात्त्राय वचः गुधां स जयतु श्रीहेमचन्द्रो गुरुः ॥ १ ॥

स्वस्ति श्रीगति पत्तने नृपगुरुं श्रीहेमचन्द्रं मुदा, स्वाःशक्रः प्रणिपत्य विज्ञापयति स्वामिस्त्वया सुकृतम् ।

घन्रस्याङ्गमृगे यमस्य महिषे यादस्सु यादःपते—विष्णोर्मत्स्यवराहकच्छपकुले देवाभयं तन्वता ॥ २ ॥
यावजीवमिति श्रीम-द्धर्मैकच्छत्रतां सृजन् । यो भावी गणभृत्याच्यः, पद्मनाभजिनेशितुः ॥ २३ ॥
इत्यल्पपूजापि जिनेश्वराणां, भवेदमन्दाभ्युदयैकहेतुः । अतः समग्रेऽपि हि धर्मकार्ये, सैवानिशं मुख्यतया विधेया ॥ २४ ॥

इति श्रीसुद्वित-उपदेशसप्तिकावृत्तितः उद्भूता

श्री कुमारपालपूजाकथा संपूर्णा

१६ कलिकुण्डतीर्थउत्पत्ति-कथा

चम्यनगर्या आसन्ने, श्वापदश्रेणिभीषणा । कादम्बरीति विख्याता. विद्यते विकटाटवी ॥ १ ॥
कलिनामा महोत्तुङ्ग-स्तस्यामस्ति शिलोच्चयः । तस्याऽधस्तनभूभागे, कुण्डाख्यं च सरोवरम् ॥ २ ॥
तत्स्थानं तद्द्वयीयोगात्, कलिकुण्डमिति श्रुतम् । तीर्थं तु जातं श्रीपार्श्व-चरणाम्भोजपावनात् ॥ ३ ॥
तथाहि वामनः कोऽपि, पुरा क्वापि पुरेऽभवत् । हस्यते प्रत्यहं चैष, स्थाने स्थाने नृपादिभिः ॥ ४ ॥
तदुद्विशो सुमूर्धुः स-नाऽऽत्मानं क्वापि पादपे । उल्लम्बयितुमारंभे, स तु मूर्खशिरोमणिः ॥ ५ ॥
सुप्रतिष्ठेन मित्रेण, श्राद्धेनैष निषेधितः । उक्तं च भो महाभाग !, किमेवं प्रियसे मुधा ॥ ६ ॥
सौभाग्यारोग्यरूपादि, यदीच्छसि मनोरमम् । तपःप्रभृतिकं जैनं, धर्ममेव तदाचर ॥ ७ ॥

स व्यन्तरोऽपि तामर्ची, पूजयन् प्रणमन्स्तुम् । क्रमालुगतिभागभावी, तदेवं यजतार्हतः ॥ २३ ॥

इति श्रीशुद्रित-उपदेशसप्ततिकावृत्तितः उद्धृता

श्री कलिकुण्डतीर्थोत्पत्तिकथा संपूर्णा

१७ क्रोधोपरि सुरविप्र-कथा

तेष्वप्यसौ क्रोधदवानलोऽग्निनां, प्रज्वालयत्यद्भुतपुण्यकाननम् ।

आसेवितो यः स्वपरोपतापकृत्, भवेदिहामुत्र च मूर्खविप्रवन् ॥ १ ॥

श्रीवसन्तपुरे राजा, वभूव कनकप्रभः । सर्वाधिकारी सर्वेष्टः, सुयगास्तत्पुरोहितः ॥ १ ॥
स्रस्तस्य स्रतोत्यन्त-कोपनः कलहप्रियः । योऽश्विन्त् प्रज्जलन्नेन, नित्यं तिष्ठति द्रुष्टधीः ॥ २ ॥

पितरि स्वर्गतेऽन्येद्युः, कोपनत्वेन तत्सुतम् । मुक्त्वा पुरोहितपदे, भृशुजाऽन्यो निवेशितः ॥ ३ ॥

ततः स द्वेषमापन्न-स्तच्छिद्राणि गवेपयन् । नानाव्यापादनोपायां-स्तत्र भूषे व्यचिन्तयत् ॥ ४ ॥

देहनावसरेऽन्येद्यु-लक्षया तं जघान गौः । तेन मर्माहिता सा तु, वराग्ली मूर्च्छिता मृता ॥ ५ ॥

आः ! किमेतत्कृतं पाप ! गौरियं मारिता कुतः । इत्यादि यत्तज्जल्पन्ती, हतानेन स्वपत्न्यपि ॥ ६ ॥

जाते कलकले तत्र, श्रौतेनृपभट्टेरयम् । निवस्योपनृपं नीतः, सोऽपि तं वच्यमादिशत् ॥ ७ ॥

नानाविडम्बनापूर्वं, ते नयन्ति पुराद्बहिः । तावत्तपुण्ययोगेन, तापसः क्रोऽप्युपाययौ ॥ ८ ॥

स्त्रीरूपाऽपि क्षमैवैका, क्रोधयोर्धं जयत्यमुम् । गुणाः परे तु तं जेतुं, पुरूपा अपि न क्षमाः ॥ २४ ॥
 आक्रुडोऽपि हतो वापि, न बालैः कलहायते । मुनिः संसारभीरुत्वा--दन्यथा तत्समो भवेत् ॥ २५ ॥
 श्रूयते हि पुरा साधु-भेकमुग्रतपःपरम् । देवता काचिदभ्येत्यो-यास्ते तद्गुणरञ्जितः ॥ २६ ॥
 साधो ! सुखेन चारित्रं, तव निर्वहते सदा । वपुरस्ति निराबाधं, नाप्यन्यः कोऽप्युपद्रवः ॥ २७ ॥
 देवो नरो वा यः कश्चि-द्विरूपं कुर्वते तव । तदा वाच्यं ममेत्यादि--त्रार्त्ता नित्यं चकार सा ॥ २८ ॥
 निःस्पृहो मुनिरप्याह, न मे किञ्चन दुष्करम् । यतः सन्तोषिणः सौख्यं, यत्तच्चक्रमृतोऽपि नो ॥ २९ ॥
 पाणाहेऽन्यदा गच्छ-अगरान्तः सःसंयतः । अमङ्गलधियाभ्यासद्विजेनैकेन कुट्टितः ॥ ३० ॥
 मुनिरप्युच्छलन्मन्यु-र्भृष्टिभिस्तमताडयत् । मुद्यामुष्टि तयोरेवं, चिरं युद्धमजायत ॥ ३१ ॥
 भोजनानन्तरे देवी, पप्रच्छ कुशलादिकम् । सृष्टः सोऽप्याह तत्र त्वं, नागता किं त्वयाऽधुना ? ॥ ३२ ॥
 मुने ! तत्राहमायाता, परं त्वं नोपलक्षितः । उभयोर्युद्धथमानत्वात्--दानीं समता ह्यभूत् ॥ ३३ ॥
 क्षमातपोभ्यां युक्तत्वात्, क्षमाश्रमण उच्यते । तयोरेकतरस्यापि, नाशे नाम्नो निरर्थता ॥ ३४ ॥
 इत्थं तथा साधुरयं प्रबोधितो, बभूव चारित्रिजनानवतंसकः । तत्क्रोधयोधो विजिगीषुभिर्भवं, जेतव्य एवोच्चपदस्पृहा यदि ॥ ३५ ॥

इति श्रीमुद्रित-उपदेशसप्ततिकावृत्तितः उद्धृता

श्री सुरविप्रकथा संपूर्णा

१८ मानोपरि उज्झितकुमार-कथा

मानोऽपि मान्योऽतु मनस्विनां कथं, विडम्बयन्नष्टविधाभिरङ्गिनः ।

यं प्राप्य स क्षमापतिपुत्र उज्झिता- भियोऽपि जज्ञे निजजीवितो ज्झितः ॥ १ ॥

अष्टविधमदफलं चेदम्—रज्जाभोगे तिसिआ, अट्टवसट्टा पडंति तिरिस्सु । जाईमएण मत्ता, किमिजाई चैव पवंति ॥ १ ॥

कुलमत्त सीआलत्ते, उट्टाहज्जोणि जंति रूवमए । बलमत्तावि पयंगा, बुद्धिमए बुक्कडा हुंति ॥ २ ॥
रिद्धिमए साणाई, सोहणमएण सप्पकागाई । लाममएण बहल्ला, हवंति इअ अट्टमयट्टुडा ॥ ३ ॥ इति श्रीमहापुरुषचरित्रे ॥

राजा नन्दिपुरे रत्न-सरो नीतिलतावनम् । सिञ्चन्नग्नुदवत्सर्व-तापनिर्वापकोऽभवत् ॥ १ ॥

तस्य प्रेमलता रज्ञी, साक्षाल्येमलतेव या । कोऽपि जीवोऽन्यदा तस्याः, गर्भे सस्रुदपद्यत् ॥ २ ॥

अशुभा दीहदास्तस्याः, जातस्तदनुभावतः । नृपव्यापादनस्तैन्य-वञ्चनोल्लम्बनादयः ॥ ३ ॥

जातमानोऽपि बालोऽसौ, प्रच्छन्नं त्याजितस्तया । बहिर्बलिष्ठशुक्लत्वा-द्वाराको न मृतः परम् ॥ ४ ॥

एकेन वणिजा दष्टो, गृहीतश्च दयालुना । अर्पितो निजभार्यायै, पालयामास सापि तम् ॥ ५ ॥

कृतो ज्झिताभिधः पित्रा, लब्ध उज्झित इत्ययम् । मनोरथेन महता, जातः पञ्चवार्षिकः ॥ ६ ॥

अहमेव पटुः प्राज्ञो, धनवान् बलवानपि । केऽमी वराका मनुजाः, मत्पुः किङ्करा इव ॥ ७ ॥

इत्यहङ्कारपुरेण, तृणीकृतजगत्त्रयः । दिवसानतिचक्राम, स शैलस्तम्भसन्निभः ॥ ८ ॥
 मातृपित्रोर्देवगुर्वो-र्न प्रणाममसौ व्यधात् । नित्यमुत्तान एवास्ते, दुर्विनीतशिरोमणिः ॥ ९ ॥
 तमाह जनकोऽन्येष्टु-र्धत्स ! विधामठं ब्रज । पठ ग्रन्थान्मुञ्च शाठ्यं, विनयं कुरु पाठके ॥ १० ॥
 अलं मे गलशोषेण, ग्राज्ञः प्रागप्यहं यतः । वराकः स उपाध्यायः, किं मे कर्त्ताऽधिकं वद ॥ ११ ॥
 वणिजामयमाचारः, इत्यादि बहुचाडुभिः । प्रेषितो लेखशालायां, मातृकादि पपाठ च ॥ १२ ॥
 अपराधे क्वचिच्चैप, किमित्यादि वदन्नयम् । रोषेण सहसोत्थाय, तं जघान चपेटया ॥ १३ ॥
 पाठनेन तवानेन, किमित्यादि वदन्नयम् । रोषेण सहसोत्थाय, तं जघान चपेटया ॥ १४ ॥
 धृत्वा केशेषु दुष्टात्मा, तमुच्चासनसंस्थितम् । पातयामास भूमौ स, किमकृत्यं न पापिनाम् ॥ १५ ॥
 ज्ञाते व्यतिकरे तत्र, स आहूतः क्षमाभुजा । भाषितः किमरे मूर्ख !, पण्डितः कुड्डितस्त्वया ॥ १६ ॥
 सन्नूक्षेपं साभिमानं, भूषं स ग्राह दुर्भतिः । स मनाक शिथितो भिक्षा-चस्तात्किन्तु दूषणम् ॥ १७ ॥
 अन्योऽपि यदि कश्चिन्मां, धिक्कर्त्ता तादृशं फलम् । स प्राप्यतीति सोल्लण्ठ-मुवाच गतभीतिवत् ॥ १८ ॥
 मुञ्चेन क्षमाभुजा धृत्वा, गलेऽसौ कर्षितः पुरात् । बालहत्याभिया किन्तु, वराको नहि मारितः ॥ १९ ॥
 इह-लेकेऽप्यहङ्कार-फलमालोक्यतां बुधाः । । वियोगः स्वजनैर्भूपा-ऽपमानो वनवासिता ॥ २० ॥
 यथा चक्री मनुष्येषु, त्रिदशेषु पुरन्दरः । तथा गुणेषु सर्वेषु, धौरेयो विनयः स्मृतः ॥ २१ ॥
 अथोद्भिन्नकुमारोऽपि, पर्यटन्विकटाटवीः । तापसाश्रममायात-स्तपोधनसमाकुलम् ॥ २२ ॥

१९ मायोपरि पापबुद्धि-कथा

मायापिशाचीविवशानरा ये, स्वार्थैकनिष्ठाः परवञ्चनानि । सुजन्ति तेऽधोगतयो भवन्ति, निर्दर्शनं त्वत्र स पापबुद्धिः ॥ १ ॥
 पुरे श्रीतिलके द्रव्यो-पाज्जनैकपरायणौ । धर्मबुद्धिः पापबुद्धि-रभूतां वणिजाबुभौ ॥ १ ॥
 ऋजुस्वभावस्तत्राद्यः, सर्वेषां हितचिन्तकः । द्वितीयः कपटी मायी, विश्वस्तस्याऽपि वञ्चकः ॥ २ ॥
 तयोरप्यभवन्मैत्री, वाणिज्यं तन्वतोर्मिथः । लोको वदत्ययं योगः, काष्टककचसन्निभः ॥ ३ ॥
 तथापि धर्मबुद्धिस्तं, न त्यजत्युत्तमत्वतः । अशोभाकृदपि त्याज्यः, कलङ्कः शशिना कियु ॥ ४ ॥
 अन्यदा व्यवसायार्थं, तौ गतौ क्वापि पत्तने । वणिजां क्षीणचित्तानां, व्यवसायो हि कामयुक् ॥ ५ ॥
 पृथग्पृथगुपाज्यैतौ, दीनाराणां सहस्रकम् । प्राग्बद्धक्रेतरस्वान्तौ, बलितौ स्वपुरं प्रति ॥ ६ ॥
 आसन्ने स्वपुरे प्राप्ते, शठोऽशठमभाषत । एतावदखिलं वित्तं, पुरान्तर्गृह्यते कुतः ॥ ७ ॥
 कियन्विधीयतेऽत्रैवा-ऽवसरे लास्यते पुनः । राजदायाददस्युभ्यो, भयं वित्तस्य नैकधा ॥ ८ ॥
 श्रुत्वेति सरलस्वान्तौ, वित्तं पञ्चशतीमितम् । न्यास्थचत्रैव तच्चेतः-प्रत्ययाय परोऽपि च ॥ ९ ॥
 आगतौ स्वगृहे वद्ध्वा-पनकं च तयोरभूत् । कियद्दिनान्तरे वित्तं, तद्भूभृथं पापधीरलात् ॥ १० ॥
 अथावसरमासाद्य, पापबुद्धिस्तमब्रवीत् । आगच्छ मित्र ! तद्वित्तं, यथा सम्प्रति-गृह्यते ॥ ११ ॥
 स्थानद्वयं तदालोक्य, रिक्तं ग्राह स पापधीः । आः केनापि हृतं वित्त-मावयोर्जीवितोपमम् ॥ १२ ॥

तं घिगस्तु स पापात्मा, म्रियतां किं करिष्यते । विलापान्कृत्रिमानेवं, स सत्यानिव निर्ममे ॥ १३ ॥
 अथाऽब्रवीत्स पापात्मा, धार्मिकं धर्मबुद्धिकम् । रे दुष्ट !, तवैतद्विजृम्भितम् ॥ १४ ॥
 धर्मबुद्धिरपि ग्राह, प्रातः ! किमिदमुच्यते । नेदृशं मादृशं कर्म, किन्तु कस्यापि पापिनः ॥ १५ ॥
 जातो विवाद उभयो-र्गतौ राजकुले च तौ । पापबुद्धिस्तदा ग्राह, चौरौऽयं धर्मबुद्धिकः ॥ १६ ॥
 ग्राहृर्नियोगिनः साक्षी, युवयोः कोऽपि विद्यते । पापबुद्धिरसाषिष्ट, साक्षिणो वननाकिनः ॥ १७ ॥
 शुद्धबुद्धिर्धर्मबुद्धि-स्तदा चेतस्यचिन्तयत् । अहो ! दृष्टत्वमेतस्य, अहो ! कपटपाटवम् ॥ १८ ॥
 मम श्रीधर्म एवात्र, सखाऽन्यैः किं सहायकैः । प्रातः परीक्षा कर्त्तव्ये-स्यादि भूपादयोऽद्भुवन् ॥ १९ ॥
 पापबुद्धिस्ततः ग्राह, रात्रौ स्वजनकं प्रति । प्रारब्धोऽयं मया कूट-कलहो निखिलोऽपि हि ॥ २० ॥
 कथं कर्त्तासि तातेने-त्युक्तः स ग्राह, दुष्टधीः । त्वं तात ! विपिने गत्वा, प्रविश क्वापि कोटेरे ॥ २१ ॥
 राजादीनां पृच्छतां च, लया वाच्यमिति प्रणे । निष्कलङ्कः पापबुद्धि-धर्मबुद्धिस्तु तस्करः ॥ २२ ॥
 तेनेति शिथितस्तात-स्तथैव निखिलं व्यधात् । प्रत्ये मिलिते लोके, स ऊचे च तथैव तत् ॥ २३ ॥
 इतस्ततो विलोकन्ते, न च पश्यन्ति कञ्चन । लोकाः सर्वेऽपि साश्वर्या-स्तूर्णष्टुत्कर्णतां दधुः ॥ २४ ॥
 सहस्रोत्पन्नबुद्धिस्तु, धर्मबुद्धिस्तदाऽवदत् । राजानं प्रति देवेदं, कोटं ज्वालयिष्यते ॥ २५ ॥
 देवो वा मानवो वापि, यथा प्रत्यक्षतां व्रजेत् । इत्युक्त्वा सहस्रोत्थाय, यावच्चज्ज्वालयत्यसौ ॥ २६ ॥
 तावत्स जनकस्तस्मा-ल्लोटरानिर्गतः क्षणात् । कर्मणा प्रेस्तिो जीवो, जनन्या उदरादिव ॥ २७ ॥

तदानीं तं नृपोऽपृच्छ—दरे ! किमिदमद्भुतम् । सोऽपि वृत्तान्तमाचख्यौ, दुःसुतप्रेरणादिकम् ॥ २८ ॥
 तं तत्सुतं च ते लोकाः, धिक्खुर्व्वन्तीति रे ! युवाम् । अकृशाथामिदं किं य-न्मित्रेऽपि द्रोहकारिता ॥ २९ ॥
 पापबुद्धिस्ततो राज्ञा, मार्यमाणोऽपि वारितः । लगित्वा पादयोर्धर्म-बुद्धिना शुद्धबुद्धिना ॥ ३० ॥
 धर्मबुद्धेस्तदा श्लाघां, निन्दां पापमतेस्तथा । भूषाद्याश्चक्रिरे माया, कटरेऽत्रैव दुःखदा ॥ ३१ ॥
 एवं बभूवाऽशठवक्रभावयुग्, तन्मित्रयुग्मं सुखदुःखभाजनम् । मायां भुजङ्गीमिव दूरतस्ततो--ऽवदातचित्तास्यजतद्रुतजनाः ॥

इति श्रीभुद्रित-उपदेशसप्ततिकावृत्तितः उद्धृता

श्रीपापबुद्धिकथा संपूर्णा

२० लोभोपरि श्री सागर-श्रेष्ठि-कथा

यो द्वादशं यावदुपागतो गुण—स्थानं निषेधं स्थिरसंविदः सृजेत् ।

इहायमुत्रापि विडम्बयेनकं, स लोभवीरि किल सागरं यथा ॥ १ ॥

सागरः सादरो द्रव्यो-पार्ज्जने धर्मवर्जितः । अभूच्छ्रीमन्दिरे श्रेष्ठो, द्रव्यकोटयष्टकप्रभुः ॥ १ ॥

परं कदर्यमूर्द्धन्यो, न भुंक्ते न ददाति च । कपाटपिहितं प्रायो, द्वारं तस्य सदा भवेत् ॥ २ ॥

गृह एव स्थितस्यास्य, दृष्टौ कोऽपि करोति न । भोजनखानदानादि, याचकः कोऽपि नैति च ॥ ३ ॥

तथैवावृष्ट ते तत्र, जगत्तुः स्वेप्सितं पदम् । प्रद्युचे क्रीडितुं युक्त्वा, तत्काष्ठं कापि भूतले ॥ १९ ॥
 अन्या अपि रियः सन्ति, भिलितास्तत्र भूरिशः । चिरं क्रीडासस्ताभि-शक्रे तत्राडविशङ्किताम् ॥ २० ॥
 तत्कोटराद्विनिर्गत्य, कुमारोऽपि भ्रमन् ष्वचित् । स्वर्णोष्ठिकाभिराकीर्ण-गिष्टिकापाकमैक्षत ॥ २१ ॥
 उत्फुल्लनयनभ्रेत-स्यन्तिन्तयदयं तदा । स्वर्णधीपो ह्ययं नूनं, श्रूयते यो जनोक्तिभिः ॥ २२ ॥
 यः प्राप्य क्लेशकोटिभि-निःस्वैः स्वभेदपि नेक्ष्यते । अयत्नेनापि सग्राप्तो, मया भाग्यं महन्मम ॥ २३ ॥
 द्वित्राः स इष्टिकाः साराः, सन्तोषी जगृहे ततः । मनस्वी नहि लोभी स्यात्, राति लभेऽपि भूयसि ॥ २४ ॥
 तथैव कोटरे तत्र, स संलीनवपुः स्थितः । स्वाज्ञोपाङ्गानि सङ्कोच्य, प्राद्युषीव महाशुनिः ॥ २५ ॥
 क्रीडित्वा सुचिरं ते अ-ध्यागते तत्र निर्भये । तथैवोत्पतिते व्योम्नि, क्रमाल्च गृहमागते ॥ २६ ॥
 प्रातःकाले कुमारस्त-द्दृष्टचापनपूर्वकम् । स्वपित्रे दर्शयत्स्वर्णै, विस्मितः सोऽपि तं जगौ ॥ २७ ॥
 अरे सुर्व ! त्वया स्तोत्र-गिदमात्रं कथं हृष्टा ! । यत्नं विनापि हस्तासं, धनं को नाम युञ्चति ॥ २८ ॥
 अधाहं तत्र यास्यामि, तद्दृष्ट्यामि यथेप्सितम् । द्राखिद्यं द्रागयिष्यामि, निश्चिन्ता हि भवाद्दृशाः ॥ २९ ॥
 इत्युक्त्वोत्थितवान् श्रेष्ठी, लोभशोभवशब्दः । तद्दधानलीनस्तदह-न्यभूत्तुलमत्स्यवत् ॥ ३० ॥
 निशीथिन्यां तथैवैप, तत्काष्ठान्तः प्रविष्टवान् । प्रस्थितः सह ताभ्यां च, तं प्रदेशद्युपागमत् ॥ ३१ ॥
 ततो निर्गत्य पुत्रोक्ता-भिज्ञानादि स्मरन् हृदि । इष्टिकापाकमद्राक्षीत्, प्रत्यक्षमिव रैगिस्मि ॥ ३२ ॥
 हृष्टस्तदर्शनाच्छ्रेष्ठी, हासन्तुष्टः स इष्टिकाः । गृहीत्वा तत्तथा बध्ने, कष्टेनामात्स्वयं यथा ॥ ३३ ॥

तथैव श्वश्रूवध्वौ ते, चलिते स्वपुरीमभि । उदन्वदुपरि श्रान्ते, यावत्तावद्धधूरवक् ॥ ३४ ॥
 केनापि हेतुना मातः ।, काष्ठमद्य महाभरम् । न चलत्यग्रतः शीघ्रं, श्वश्रूरप्याह तां प्रति ॥ ३५ ॥
 अरे ! त्यजैतदत्रैव, यच्चैतत् श्रेक्ष्यते तत् । गृहाण काष्ठं तद्यावो, यथा शीघ्रं पुरे निजे ॥ ३६ ॥
 अथ भीतोऽवदच्छेष्टी, मा मां क्षिपतस्मद्बुधौ । उलक्ष्य तमन्योऽन्यं ते ब्रूतस्त्वं क्व रे इह ? ॥ ३७ ॥
 सुतरां कूपिते तस्मा--द्विगोपनभयादिमे । सकाष्ठं तं परित्यज्य, तत्र ते गृहामागते ॥ ३८ ॥ अन्यत्राप्युक्तम्--
 अतिलोभो न कर्त्तव्यो, लोभं नैव परित्यजेत् । अतिलोभाभिभूतात्मा, सागरः सागरेऽपतत् ॥ १ ॥
 क्रमेण ज्ञातवृत्तान्तो, भीतस्ताभ्यां सुतोऽपि सः । परिव्रज्यासुपादाय, जातः सुखनिकेतनम् ॥ ३९ ॥
 लोभस्यायेनमाकर्ण्य, विपाकं विबुधा जनाः । सन्तोषामृतपूरेणाऽऽत्मानं सिञ्चत सर्वदा ॥ ४० ॥

इति श्रीशुद्धित-उपदेशसप्ततिकाष्टित्तः उद्धृता

श्री सागरश्रेष्ठिकथा संपूर्णा

२१ न्यायोपरि श्री यशोवर्भनृपकथा

न्यायो नराणां परमं निधानं, न्यायेन विश्वानि सुखीभवन्ति ।
 न्यायोपपन्नं पुरुषं श्रयन्ति, श्रियः श्रयन्त्यः सरितामिवेशम् ॥ १ ॥

श्रीरामनाम स्मरति प्रतिप्रगे, जनः समग्रो न तु रावणाऽभिधाम् ।

पूर्वो ददौ किं जगृहे च किं परः, सन्याय एवात्र विभक्तिं हेतुताम् ॥ २ ॥

यतः—यान्ति न्यायप्रवृत्तस्य, तिर्यञ्चोऽपि सहायताम् । अपन्यानं तु गच्छन्तं, सोदरोऽपि विमुञ्चति ॥ १ ॥

गया तिदीहा दहवयण, जिहि सुरसेव करंति । दीहपल्लड्डं रावणह, पत्थर नीरि तरन्ति ॥ २ ॥

ये मञ्जन्ति निमज्जयन्ति च परास्ते प्रस्तरा दुस्तरे, वाद्धौ वीर तरन्ति वानरभटान्संतारयन्तेऽपि ।

नैते श्रावगुणा न वारिधिगुणा नो वानराणां गुणाः, श्रीमद्वाशरथेः प्रतापमहिमा सोऽयं समुज्जृम्भते ॥ ३ ॥

पतन्त्यो भित्तयो यस्या-ज्ञया तिष्ठन्ति निश्चलाः । वशीभवन्ति भूताद्या, अपि यन्नामकीर्त्तनात् ॥ १ ॥

आस्तां यच्चरितं तस्य, सेवकोऽपि नरेश्वरः । यशोवर्माऽभिधो न्यायी, यथाऽभून्नापरस्तथा ॥ २ ॥

कल्याणकटके राम, इव नितिलताम्बुदः । यशोवर्माऽभिधो भूपो, बुद्धक्ते साम्राज्यमूर्जितम् ॥ ३ ॥

द्विष्टः पुत्रोऽपि तस्याऽऽसीत्, त्याज्यः स्वाङ्गथङ्कवत् । गुणवानस्वकीयोपि, मान्यः पुष्पमिवाऽभवत् ॥ ४ ॥

निजप्रतौलीद्वारे स, न्यायघण्टामबन्धयत् । यस्य यस्य यदा कार्यं, तदा तां स स वादयेत् ॥ ५ ॥

तच्चिन्तां कुरुते भूपः, प्राणैरपि धनैरपि । एवं पालयतो न्यायं, तस्य गच्छन्ति वासराः ॥ ६ ॥

तस्य न्यायपरीक्षार्थं, राज्याऽधिष्ठातृदेवता । विधाय सुरभीरूपं, राजमार्गंऽन्यदा स्थिता ॥ ७ ॥

वत्समेकं च सौन्दर्यं-सौकुमार्यमनोहरम् । विकुर्व्यं सद्यः सजातं, स्वपार्थे सा न्यवीविशत् ॥ ८ ॥

अत्रान्तरे राजसौधा-दारुह्य वरवाहिनीम् । तत्रागच्छन्नभूत्तस्य, राज्ञः पुत्रोऽतिदुर्दमः ॥ ९ ॥

अतिभगवशाञ्चैष, वाहिनीं तामवाहयत् । तस्यैवोपरि बत्सस्य, स वराकी मृतः पुनः ॥ १० ॥
 धेनुः कोक्कयतेऽत्यर्थं, सुञ्चत्यश्रूणि निर्भैरम् । लोको हाहारवं चक्रे, प्रेक्ष्य तादृदर्शं तयोः ॥ ११ ॥
 केनाप्यालापिता चैषा, भद्रे ! राजकुलं ब्रज । न्यायघटास्ति या तत्र, शृङ्गाभ्यां तां च वादय ॥ १२ ॥
 यथा तवैतदन्याय—प्रतीकारं नृपः सृजेत् । पञ्चमो लोकपालोऽयं, सर्वसाधारणो यतः ॥ १३ ॥
 श्रुत्वेति सा गता तत्र, घण्टां बाढमताडयत् । तस्मिन्नावसरे भूपो, भोजनायोपविष्टवान् ॥ १४ ॥
 घण्टानिनादमाकर्ण्य—ऽकाले भूपः ससम्भ्रमः । इदानीं चालिता केन, घण्टेत्याख्यत्स्वसेवकान् ॥ १५ ॥
 विलोक्य तेऽपि तं ग्राहु—र्नान्यः कोऽप्यत्र गां विना । अकाले गौः कुतोऽत्रति, स्वयमेवोत्थितो नृपः ॥ १६ ॥
 तत्रागत्य स धेनुं तां, सदुःखं ग्राह भूपतिः । भवत्या अपि हा ! पापी, कश्चकार पराभवम् ॥ १७ ॥
 पराभृताऽसि येन त्वं, तं दर्शय ममाऽधुना । वराकी सा तु नो वेत्ति, वरुंतु मानवभाषया ॥ १८ ॥
 किन्तु सा पूरतो भूय, दृष्टिलग्नस्य भूपतेः । तं वत्सं दर्शयामास, जिवितव्यमिवात्मनः ॥ १९ ॥
 उवाच भूपो दृष्टादौ, सन्निविष्टं महाजनम् । क्रूरकर्मदृशं चक्रे, कः पापीति निवेद्यताम् ॥ २० ॥
 तदन्यायविधातारं, सर्वे जानन्ति मानवाः । न कोऽपि भाषते किन्तु, तत्सुताऽनर्थशङ्कया ॥ २१ ॥
 अतिग्रन्थेऽपि भूपस्य, यावत्कोऽपि न भाषते । तावत् शुक्रो नृपः ग्राह, सश्रुक्षेपमिदं वचः ॥ २२ ॥
 आः ! पापिनो भवन्तोऽपि, यदीदृगसमञ्जसम् । दृष्टमप्युच्यते यत्र, धिग्वस्तत्यक्षपात्तिनः ॥ २३ ॥
 तदैव भोक्ष्ये यद्यत्—त्यापकारी नराधमः । ममाग्रे प्रकटो भावी—त्यभिग्रहमथाऽग्रहीत् ॥ २४ ॥

तस्य न्यार्यैकनिष्ठस्य, सन्ध्यावधि निषेधुषः । तद्दिने लङ्घनं जात-महो ! न्यायप्रधानता ॥ २५ ॥
 सन्ध्यायां मन्दिरे ग्रास-स्तनयस्तस्य भूपतेः । ग्राह स्वकृतमन्यायं, मम दण्डं कुरु प्रभो ! ॥ २६ ॥
 स्वपुत्रकृतमन्यायं, श्रुत्वा दूनो नराधिपः । स्वर्णेनापि हि किं तेन, कर्णच्छेदो भवेद्यतः ॥ २७ ॥
 प्रातः पर्यदि भूपेन, पृथा नीतिविशारदाः । अस्य पुत्रस्य को दण्डो, विधेय ? इति कथ्यताम् ॥ २८ ॥
 उक्तं तैरेक एवायं, राज्याहस्तनयस्तव । एकलोचनसङ्काशः, कोऽस्य दण्डो भवेत्प्रभो ! ॥ २९ ॥
 न्याय एव प्रधानो मे, दुर्नयेन सुतेन किम् ? । अन्येऽप्येवं वितन्वन्ति, शिक्षा चेन्नाऽस्य दीयते ॥ ३० ॥
 ततोऽस्य यो भवेद्दण्ड-स्तं वदन्तु विशारदाः ! । मनागपि न कार्यं मे, दाक्षिण्यमभयं हि वः ॥ ३१ ॥
 तैरुक्तं देव । यो यादृक्, कुरुते तस्य तादृशम् । अमनोऽं मनोऽं वा, क्रियते शास्त्रगीरिति ॥ ३२ ॥
 अवाहयद्यथा वत्सो-परिष्टादेश वाहिनीम् । तथाऽस्यापि विधीयेत, दण्डः कोऽप्यस्य नापरः ॥ ३३ ॥
 आनाय्य वाहिनीं पुत्रं, स्थापयित्वा च वर्त्मनि । जनानुवाच भो एषा, पुत्रस्योपरि बाह्यताम् ॥ ३४ ॥
 ईदृग्विधं तदादेशं, यदा कोऽपि करोति न । प्रत्यक्षं सर्वलोकानां, तदा भूप इदं जगौ ॥ ३५ ॥
 अयं मदीयो दुष्पुत्रो, जीविताद्वा विनश्यतु । आत्मीयेनापि किं तेन, न्यायो यस्य न बल्लभः ॥ ३६ ॥
 इत्युत्त्वा सहसोत्थाय, स्वयमेवोपविश्य च । यावतां वाहयत्येष, तस्योपरि दयोज्झितः ॥ ३७ ॥
 तावन्न गां न वत्सं च, ददर्श स महीपतिः । सा देवी च पुरोभूय, तस्य श्लाघामिति व्यधात् ॥ ३८ ॥
 जय सत्त्वतां धुर्य !, जय न्यायपरायण ! । श्रीरामस्येव सौभाग्यं, त्वदीयं स्तुवते न के ? ॥ ३९ ॥

अकाण्डाशानिसम्पात-सचिभं तद्वचो नृपः । श्रुत्वा सदुःख इत्याख्यत्, रे ! विमृश्य वचो वद ॥ ६ ॥
 समर्थं सर्वसभ्यानां, निमित्तज्ञोऽग्नीवीत्युनः । मद्भाषितं वृथा स्याच्चे-च्छेद्या जिह्वैव मे तदा ॥ ७ ॥
 तत्रातिज्ञां दृढामेवं, निशम्य क्षमाभुजाऽपि सः । अस्यापि स्वपुरे क्वापि, गन्तुं नैव ददे तथा ॥ ८ ॥
 सर्वार्दरात् सर्वलोकै-श्चक्रे धान्यस्य सङ्ग्रहः । स्वकुटुम्बानुमानेन, गत्वा देशान्तरेष्वपि ॥ ९ ॥
 स्वस्ववित्तान्यनादृत्य, धान्यान्येव तदा जनैः । मील्यन्ते स्म यतः प्राणाः, नृणामन्नेषु निष्ठिताः ॥ १० ॥
 अथोष्णकालेऽतिक्रान्ते, प्रवृत्तेऽपि तपात्यये । उत्पश्ये सर्वलोकेशपि, वारिदोऽभूद्वारिदः ॥ ११ ॥
 भृशं विव्यथिरे लोकाः, भाविदुर्भिक्षशङ्कया । धर्मकर्मव्यवस्था हि, स्यात्सुभिक्षाऽनुयायिनी ॥ १२ ॥
 प्राप्ते तु श्रावणे मासे, द्वितीयादिवसेऽसिते । उत्तरस्वामभूदन्नं, लोकः सम्मुखमैयरुः ॥ १३ ॥
 वाद्यानि वादयामासु-र्गीतनृत्यादि तेनिरे । आकृष्ट इव तद्भाग्यै-र्वर्षं जलदस्तदा ॥ १४ ॥
 आख्यद्भूपो निमित्तज्ञं, त्वद्वचोऽद्य वृथाऽभवत् । तत्ते करोमि जिह्वाया-श्छेदं यत्तत्प्रलापिनः ॥ १५ ॥
 देव ! किञ्चित्प्रतीक्षस्व, यावन्मिलति कोऽपि मे । ज्ञानी मुनिस्तदग्रे य-द्भवेच्छास्त्रार्थनिर्णयः ॥ १६ ॥
 कृपिः कृपीबलैः कर्तु-मारेमे मुदिताशयैः । क्षेत्रेषु बीजान्युत्तानि, मुपात्रेष्विव धार्मिकैः ॥ १७ ॥
 अन्यवर्षीयनिष्पत्ते-निष्पत्तिर्द्विगुणाऽभवत् । तस्मिन्वर्षे नृपोऽप्यासी-त्सपौरो बहुलर्द्धिकः ॥ १८ ॥
 निवृत्ते कार्तिके मासे, हेमन्तसमयेऽन्यदा । आययुः केचिदाचार्या, केवलज्ञानशालिनः ॥ १९ ॥
 सदैवज्ञः सपौरस्ता-न्वन्दितुं नृपतिर्गतः । नैमित्तिकोक्तयलीकत्व-हेतुं पप्रच्छ तं च सः ॥ २० ॥

प्रान्ते षरित्रज्य तपोभिरुक्तैः, स मोक्षसौख्यं समवाप भूपतिः ॥ ३५ ॥

इतिश्री मुद्रित-उषदेशसप्ततिकावृत्त उद्धृता

धर्मराजकथा संपूर्णा

२३ कठोरवचनोपरि जननी-पुत्र-कथा

विचार्यं वाच्यं वचनं हितं मितं, न कर्कशं क्वापि निगद्यते बुधैः ।

अप्येकशः श्रोक्तकठोरेवावयतो, न किं विगुप्तौ जननीसुतावपि ॥ १ ॥

छिन्नञ्चि हस्तौ चरणौ च लोचने, निष्काशयामि त्वमरे ! म्रियस्व वा .

इत्यादयः कर्कशवाक्परम्परा-स्याज्या बुधर्दुर्गतिमार्गदीपिकाः ॥ २ ॥

ताम्रलिप्तीपुरी ताम्र-मयप्रविराजिता । तत्रेभ्यो रतिसाराहो, बन्धुला तस्य च प्रिया ॥ १ ॥

तयोर्वन्धुमती पुत्री, प्रकृत्योद्भटवेपभाक् । सौवर्णसर्वाभरणा, श्रेष्ठिनोज्ज्वन्तवह्नुभा ॥ २ ॥

तां प्रत्याह पिता वत्से !, मा कार्षीर्वेषमुद्भटम् । नेदृशो वणिजां भाति, सा तथाऽपि न तिष्ठति ॥ ३ ॥

भृगुकच्छपुरात्तत्र, वाणिज्यार्थमुपेयुषा । बन्धुदत्तेन साज्येष्टुः, परिणीता सदुत्सवैः ॥ ४ ॥

पुनः प्रभूतलाभार्थी, तां तत्रैव विमुच्य सः । रत्नद्वीपं प्रति प्रास्थात्, पोतमास्त्र वासिधौ ॥ ५ ॥

कियत्यपि व्यतिक्रान्ते, भूभागे तस्य बहन्म् । आह्वयमानं कल्लोलै-भङ्गमाप क्षणादपि ॥ ६ ॥
 अवाप्य फलकं चैकं, बन्धुदत्तस्तदाग्बुधिम् । लग्नस्तरीतुं वातेन, श्रेरितश्च तटेऽलगत् ॥ ७ ॥
 निभालयति दिक्चक्रं, यावदुद्भ्रान्तलोचनः । तावत्तन्नगरोद्याने, प्राप्साम्नात्मनैक्षत ॥ ८ ॥
 अहो ! दैवगतिः कैयं ? लज्यते यत्र मानवैः । ईदृक्षोऽहं कथं गन्तां ? तत्र श्वशुरमन्दिरे ॥ ९ ॥
 स्त्रीपीडर नरसासरुड, संजमियां सहवास । एत्रिण्हइ अलवामणां, जइ को करइं तपास ॥ ९ ॥
 अतार्कितानि सौख्यानि, दुःखान्यपि शरीरिणाम् । भवति तदलं क्लेश-हेतुना चिन्तयाज्जनाया ॥ १० ॥
 विचिन्त्येति स्थितो देव-कुले ज्ञापितवानसौ । श्वशुरस्य गृहे स्वस्य, तत्र प्राप्त्यादि केनचित् ॥ ११ ॥
 श्रुत्वा जामातृवार्त्तां तां, मनःसन्तापकारिणीम् । आः ! किमेतदिति श्रेष्ठी, प्रोचन् सहसोत्थितः ॥ १२ ॥
 यावत्तदन्तिके याति, तावदस्तङ्गतो रविः । उत्स्रत्वात्सुदुग्धेन, वारितः स्वगृहे स्थितः ॥ १३ ॥
 ब्राह्मणे शुद्धं जामातृ-मिलनाय चचाल सः । आदाय वस्त्राभरण-प्रभृत्यवसरोचितम् ॥ १४ ॥
 सौवर्णवलयव्यूहैः, शोभमानशुजालता । स्वपतिं वीक्षितुं बन्धु-मत्यपि प्रस्थिता सह ॥ १५ ॥
 श्रेष्ठिनः पृष्ठिगामिन्या-स्तस्याः कोऽपि करौ तदा । चिच्छेद तस्करो लुब्धः, प्राषकृतं कर्म नान्यथा ॥ १६ ॥
 सञ्जाते तुमुले तत्र, प्राप्तास्तलवरादयः । ज्ञातस्वरूपास्तच्चौर-पदैरेव दधाविरे ॥ १७ ॥
 श्रेष्ठी पश्चाद्गतो गेहे, प्रभूतो मिलितो जनः । उच्चरन्कर्म कर्मैति, विदधे शोकसङ्कथाम् ॥ १८ ॥
 इतश्च चौरोऽप्यासन्न-प्राप्तांस्तान्वीक्ष्य विह्वलः । तद्देवकुलमायातं, सुप्तः प्रागस्ति यत्र सः ॥ १९ ॥

लोचं तस्यान्तिके भ्रुवता, काकनागं ननाश सः । षट्शैरोऽप्यभेति, ज्ञातं तद्रन्मुदभंजात् ॥ २० ॥
 निर्बिलम्बं निर्विचारं, शूलायामधिरोषितः । स तैरिति विडम्बन्ते, कर्मभिः के न जन्तवः ? ॥ २१ ॥
 अथ श्रेष्ठी सुताशोकं, कृत्वा प्राप्तस्तदन्तिकम् । यावचावदगं प्राणैरुज्ज्वाञ्जके वलैरिति ॥ २२ ॥
 दृष्ट्वा तादृगवस्थं तं, तान् जगाद स दुःखितः । भ्रात्रिः किं कृतं ? भो भोः !, जामातैव हतो मम ॥ २३ ॥
 तद्दुःखदुःखितास्तेऽपि, तत्स्वरूपे निवेदिते । सर्वे स्वस्वगृहं प्राप्ताभिनयन्तो भवस्थितिम् ॥ २४ ॥
 जामातुस्तनयायाश्च, तादृक् तत्कर्मभेदात् ॥ निजाय रतिगोत्रेभूद्, भर्गमसागन्तः परं ॥ २५ ॥
 अन्यदा सुयशास्त्रव, चतुर्घाती समागतः । श्रेष्ठी तद्देशनां भ्रुवता-ऽपृच्छन्नान्यभवं तयोः ॥ २६ ॥
 ज्ञानी प्राह पुरा शालि-ग्रामेऽभ्रुत्काऽपि दुर्गता । महेश बालकमुता, वृद्धुर्भायैः परिन्युता ॥ २७ ॥
 सा महेश्यगृहे नीच-कर्माप्युदरपूर्ये । करोति वत्सरूपाणि, चारयत्यङ्गजः पुनः ॥ २८ ॥
 अन्यदावत्सरूपाणि, चारयित्वा सुतो गृहे । प्राप्तस्तज्जनी क्वाऽपि, कार्ये सक्ता तु नागता ॥ २९ ॥
 वभूव महती वेला, स बालः श्रुधितो भ्रुगम् । गृहप्राप्तां च तामूचे, साभिदोषमिदं वचः ॥ ३० ॥
 शूलायां त्वमरे रण्डे !, क्षिप्ताऽभूः किमियच्चिरम् ? । वृशुवापीडितं मां किं, न जानासि : विचेतने ! ॥ ३१ ॥
 तथैव साऽपि प्रलूचे, छिन्नौ किं ते कराचिसौ ! । यदत्र सिक्के भोज्यं, तदर्थे सजितं मया ॥ ३२ ॥
 कस्मान्न जगृहे ? मूर्ख !, दोषः को भेज्यशक्तः । एवं ताभ्यां चिरं चक्रे, कलहो बहूलस्तदा ॥ ३३ ॥
 अनालोचिततत्पापी, तौ मावृतनयौ तव । सुताजामातरो जातौ, तदिदं भवनाटकम् ॥ ३४ ॥

येन यादृशवचः प्रोक्तं, स तादृक् फलमश्नुते । ततस्तत्त्वमिदं श्रेष्ठिन् !, कार्यो वचनसंवरः ॥ ३५ ॥

श्रुत्वेति तस्य सविधे व्रतमाप्य साधोः, श्रेष्ठी बभूव सुखभाग् रतिसारनामा ।

आन्तौ च तौ भवमनन्तमिति प्रबुध्य, वाच्यं विचार्य नचनं सधुरं मितं च ॥ ३६ ॥

इति श्रीशुद्धित-उपदेशसप्ततिकायावृत्तित उद्धृता

जननी-पुत्र-कथा संग्रहणी

२४ सत्योपरि जगतसिंहकथा

पूजात्रयावश्यकयुगमरूपा, यो लयवत् प्रत्यह पञ्च वेलाः। सत्यापयेत्स प्रवरस्तन्मान्, बुधैर्जगत्सिंह इव प्रशस्यः ॥१॥

- श्रीपुरोजसुरत्राण-समाश्रृङ्गारकारणम् । जगत्सिंह इति श्रेष्ठी, सञ्जातो योगिनीपुरे ॥ १ ॥

अखिलेऽपि पुरे ख्यातः, स एकः सत्यवादिनाम् । असत्यवादिन प्रायो, न प्रतिष्ठा ह्यवावाप्यते ॥ २ ॥

स्याद्ब्रह्मावपि शीतलं, पवनेऽपि स्थिरात्मता । तैथाऽपि प्रक्ष्यते तत्र, जातु नाऽसत्यवादितौ ॥ ३ ॥

तस्येति ख्यातिमाकर्ण्य, परीक्षायै कृतादरः । अपृच्छद्दुर्ज्जनान् भूपो, रहस्तन्मर्मवेदिनः ॥ ४ ॥

भो भोः ! निगद्यतामस्य, श्रेष्ठिनोऽस्ति कियद्धनम् ? । तेऽपि द्रोहपरा ऊचु-लक्षोः सप्ततिसंख्यया ॥ ५ ॥

कियद्दिनान्तरे भूय-स्तद्युवाच कियद्धनम् । विद्यते तव ? सोऽप्याह, विमुञ्च्य, कथयिष्यते ॥ ६ ॥

दिने द्वितीये सम्भाल्य, गृहोपस्करमाह सः । अब्ध्यष्ट ८४ लक्षसंख्या मे, सन्ति वित्तस्य भूपते ! ॥ ७ ॥
 एष प्रागुक्तसंख्यातो--ऽधिगोक्त्या सत्य एव यत् । प्रायः स्वद्रव्यसंख्यायां, स्तोकः स्यात्सत्यवादकः ॥ ८ ॥
 तत्सुरेष्टेन भूपेन, लक्ष्योऽशकार्पणात् । कृतः कोटीध्वजः श्रेष्ठी, सत्यस्याहो ! फलं क्रियत् ? ॥ ९ ॥
 एकदा दर्शयामास, रत्नं तस्यार्कसोदरम् । भूपः स्वकोशादानाग्य, तं प्रत्येवमुवाच च ॥ १० ॥
 एतस्य सदृशं रत्नं, किमन्यद्विद्यते भुवि ? । सोऽप्याह किं धरामध्ये, पातसाहद्वयं भवेत् ॥ ११ ॥
 तद्वचोरञ्जितस्तस्या--ऽर्पयत्तद्रत्नमुत्तमम् । न्यासार्थं नहि भेदः स्यात्, द्वयोः प्रीतिः स्थिरान्तरा ॥ १२ ॥
 इति प्रीत्या तयोः काले, कियत्यपि गते सति । केनापि हेतुना राजा, रुष्टस्तं प्रत्यथैकदा ॥ १३ ॥
 सम्पदो महतामेव, तेषामेव स्युरापदः । नीचास्तादृग्विधा एव, चन्द्रधिष्ण्यनिदर्शनात् ॥ १४ ॥
 शीर्षस्य पुष्पाभरणं, सुण्डनं च विधीयते । न चयापचयौ स्यातां, भ्रुवोः केशेषु कर्हिचित् ॥ १५ ॥
 ततस्तं श्रेष्ठिनं भूपो, गुप्तिवेम्न्यधारयत् । स्वकीयं तस्य रक्षार्थं, सेवकं च न्ययोजयत् ॥ १६ ॥
 तदा च श्रेष्ठिनः पञ्च--वेलाधर्मव्यतिक्रमः । दोऽयान्कृत्वा तु क्षमाप--स्थापनात्परतन्त्रता ॥ १७ ॥
 सेवकस्य ततस्तस्य, रहः सौवर्णदङ्ककम् । दापयित्वा निजाः पुण्य-वेलाः साधितवानसौ ॥ १८ ॥
 यतो भवे भवे लक्ष्मीः, प्राप्यते भवद्विक्रुत् । न तु श्रीधर्मसामग्री, क्षयमेति-भवो यथा ॥ १९ ॥
 इत्येकविंशतिदिनां-स्तात्रदङ्कदापनात् । स्वकृत्यान्यकरोद्धर्मा-दरो लोकोत्तरो ह्यसौ ॥ २० ॥
 प्रसन्नोऽथ सुरत्राण--स्तं निजाङ्गविभूणैः । पञ्चवर्णदुकूलैश्च, पञ्चशः पर्यधापयत् ॥ २१ ॥

एवं हि पुण्यविषये, परीक्षा युज्यते सताम् । बाह्यवस्तुपरीक्षासु, मोदते न मनो मम ॥ ३७ ॥
 इत्थं तदुक्तितः प्रीतः, प्रसादं स्फीतमातनोत् । तस्मै सपादलक्षीय-क्षमापाय च स भूमिराद्र् ॥ ३८ ॥
 एवं पञ्चाऽऽराधयन्पुण्यवेलाः, यावज्जीवं सत्यभाषां च जल्पन् । जैनं जाग्रच्छाशनं भूरिकालं, चक्रे श्रेष्ठी श्रोजगत्सिंहनामा ॥

इति श्रीसुद्वित-उपदेशसप्ततिकावृत्तितः उद्धृता

श्रीजगत्सिंहकथा संपूर्णा.

२५ सन्तोषोपरि श्री विद्यापतिचतुपकथा

परिश्रद्धान्निशिलावलम्बिनः, पतन्ति संसारमहाम्बुधौ जनाः ।
 सन्तोषवज्रेण विभिद्य तां पुन-स्तरन्ति विद्यापतिवत्सुमेधसः ॥ १ ॥
 पोतनाब्धे पुरे राजा, शूरः शूरपराक्रमैः । श्रेष्ठी विद्यापतिस्तस्य, भार्या शृङ्गारसुन्दरी ॥ १ ॥
 स्वप्ने तमेकदा लक्ष्मी-स्वाच दशमे दिने । अहं यास्यामिः हे वत्स !, चिरान्तं मुत्कलायसे ॥ २ ॥
 प्रबुद्धः सोऽपि भार्यायै, तं वृत्तान्तं न्यवेदयत् । लक्ष्मीनाशे कथं कार्य-मिति चिन्तातुरः पुनः ॥ ३ ॥
 विशुद्धबुद्धिः साऽप्याह, यदेवं सकलाऽपि सा । व्ययनीया सुपात्रादा-न्नन्यथाऽपि हि यास्यति ॥ ४ ॥
 अथ व्ययितुमारंभे, स श्रेष्ठी सकलं धनम् । तथाऽपि वर्द्धते किन्तु, कूपोदकमिवाऽञ्चहम् ॥ ५ ॥
 यथा यथा व्ययस्तस्य, गेहे वृद्धिस्तथा तथा । दीयमानोऽपि भारत्याः, कोशः किं नाम हीयते ? ॥ ६ ॥

जिनालये जिनेन्द्रस्य, पुरस्तात्तौ च दम्पती । पस्त्रिहव्रते मान—मेवं जगृहवृत्तमिथः ॥ ७ ॥
 त्रिः पूजा द्विः प्रतिक्रान्ति—भोजनं दानपूर्वकम् । त्रैयोर्युग्ममेकैच, भार्या शृङ्गारसुन्दरी ॥ ८ ॥
 मासे च विंशतिदिना—न्यावयोः शीलमुत्तमम् । कच्चोलं भाजनं चैकं, सौवर्णं ते उभे परम् ॥ ९ ॥
 वासरे चैकशो भुक्तिः, पौषधः पर्ववासरे । चतुश्रकाराहारस्य, त्यागो रात्रौ च सर्वथा ॥ १० ॥
 एकं च टङ्ककशतं, जीर्णनाणकसम्भवम् । मासयोग्यं गृहे धान्यं, नियमो द्विपदादिपुः ॥ ११ ॥
 सच्चित्तमेकं सुक्त्वाऽन्य—सच्चित्तनियमोऽस्तु नः । पूजोपकरणं सर्वं, सुक्कलं परमावयोः ॥ १२ ॥
 एवं सम्यक्त्वमूलानि, व्रतानि द्वादशाऽप्यसू । प्रतिपद्य गृहं गत्वा, व्ययतः स्म समां श्रियम् ॥ १३ ॥
 स विश्राणितसर्वस्वो, निश्चिन्तो दशमे दिने । रात्रौ सुप्तः श्रिया श्रोक्तः, स्थिताऽहं वत्स ! ते गृहे ॥ १४ ॥
 त्वत्पुण्यदामभिर्बद्धा, क्वाऽप्यहं गन्तुमक्षमा । उपस्थितोऽपि विद्यस्ते, क्षीणः पुण्याऽनुभावतः ॥ १५ ॥
 शृङ्खलासदृशं पुण्यं, मर्कटीसदृशा रमा । तथा नियन्त्रिता सा हि, चञ्चलाऽपि क्व गच्छति ॥ १६ ॥
 अथाऽन्यदिवसे श्रेष्ठी, कृत्वा तामपि पात्रसांतं । त्यक्त्वा गृहमपि ज्ञाति—वर्गीयान्मुक्तकलाय्य च ॥ १७ ॥
 मौलो करण्डिकां कृत्वा, विनान्चर्यायाः स धार्मिकः । नगरान्चिर्ययौ पुण्य—समूहो मूर्त्तिमानिव ॥ १८ ॥
 प्रतोलीं यावदायात—स्तावत्तत्पुरवासिनः । अपुत्रस्य क्षित्तिपते—रासीदाकस्मिकी मृतिः ॥ १९ ॥
 इत्थ पञ्चदिव्यानि सज्जितानि नियोगिभिः । साम्राज्यं च प्रदत्तं तै—स्तस्यैव श्रेष्ठिनस्तदा ॥ २० ॥
 स ग्राह नाहं राज्याऽर्हो—ऽभिपेकेन सुतं मम । तदा च दैवीवाग् जाता, तव भाग्यमहो ! महत् ॥ २१ ॥

मा कार्पीः प्रतिषेधं त—नाऽन्यथा भवितव्यता । श्रेष्ठत्रपि प्राह यद्येवं, तदा श्रुत मद्बचः ॥ २२ ॥
 पूर्वं श्रीजिनविम्बस्य, कुरुक्षमभिषेचनम् । पथान्ममेति तेऽप्येव—मकार्पुर्हर्षपूरिताः ॥ २३ ॥
 एवं च प्राप्तसाभ्राज्यः, स श्रेष्ठी सपरिच्छदः । नृपसौधमलञ्चक्रे, पुरस्त्रीकृतमङ्गलः ॥ २४ ॥
 न्यस्य सिंहासने मुख्ये, जिनेन्द्रप्रतिमागसौ । स्वयं तत्पादपीठस्थो, राजकार्याण्यसाधयत् ॥ २५ ॥
 रत्नवृष्टिं तदा चक्रुः, सम्यग्दृष्टिसुरा वराः । एकछत्रं जिनस्यैव, स राज्यं समह्वयत् ॥ २६ ॥
 अकरोदकरं लोकं, धर्मकर्मणि कर्मठम् । सर्वत्राऽपि जिनाज्ञाऽभूत्, यथा राजा तथा भ्रजाः ॥ २७ ॥
 स पञ्चशतसंख्यानि, जिनचैत्यान्यचीकरत् । स्वर्णरत्नमयीस्तेषु, प्रतिभाश्च न्यवीविशत् ॥ २८ ॥
 अखण्डितस्वनियमो, जिनाज्ञामप्यखण्डयन् । अखण्डं स चिरं राज्यं, चकार जिननिश्रया ॥ २९ ॥

इति नियम्य परिग्रहसागरं, स नृपतिः पदमव्ययमाप्तवान् ।

कुरुत तेन परिग्रहनिग्रहं, सपदि यूयमपीच्छथ चेत् सुखम् ॥ ३० ॥

इति श्रीसुद्धित—उपदेशसप्तकावृत्तित उद्धृता

विद्यापतिनृपकथा सम्पूर्णा-

२६ सामायिकव्रतोपरि केसरीचौरकथा

सामायिकं स्यात्समताविहीनं, निरर्थकं भव्यजनास्तदेतत् ।

भूपोऽथ लब्धतन्मर्मा, सारैः परिष्ठितो भटैः । देवीभवनमागत्य, प्रच्छन्नं स्थितवान् क्वचित् ॥ १२ ॥
 तदा च तस्करोऽयागात्, तां देवीं जननीमिव । अर्चितुं पादुके पाणौकृत्य कस्याऽप्यविश्वसन् ॥ १३ ॥
 भूपतिः प्रकटीभूय, तमाक्रोशति यावता । पश्चिवावावदुङ्गिनः, पादुके परिधाय सः ॥ १४ ॥
 याति यात्येप भोश्रौरः, इति भूपतिभाषिताः । कृतकोलाहलाः सर्वे, भटास्तमनुधाविताः ॥ १५ ॥
 अभिप्रहस्य मे भङ्गो, नूनमद्य भविष्यति । यतो याति विना चौर्ये, दिनमद्यतनं मम ॥ १६ ॥
 इत्यादि चिन्तयंश्रौरो—ऽप्यग्रेहे गच्छन्नद्यो शुवि । अपश्यन् ज्ञानिनं कञ्चिद्दन्तमिति पर्यदि ॥ १७ ॥
 भो भोः प्राणिगणाः ! लब्धा, मानुष्यं रत्नयोनिवत् । रत्नमेकं स्थिरीकार्यं, दुर्लभं द्रव्यकोटिभिः ॥ १८ ॥
 ईदृग् रत्नं मयाऽद्याऽपि, चोरितं नस्ति किं कृतम् ? । इत्युत्कर्णोऽभवद्यथा—चावन्मुनिरभाषत् ॥ १९ ॥
 एकं सामयिकं रत्नं, दुष्प्रापमसमैरपि । रागद्वेषादिदस्युभ्यो, रक्षणीयं प्रयत्नतः ॥ २० ॥
 अन्तर्मुहूर्त्तं चित्तस्य, यत्साम्यं तन्निगद्यते । सामायिकं यत्र हेयाः, कपाया एव केवलम् ॥ २१ ॥
 न बाह्याऽऽडम्बरः कोऽपि, यस्य दानादिपुण्यवत् । तद्यथाऽवसरं कार्यं—महोरात्रमुपासकैः ॥ २२ ॥
 श्रुत्वेति केसरी चौर—स्तत्र सस्पृहतां दद्यत् । मनःसाक्षिकमातेन, व्रतं सामयिकाऽभिधम् ॥ २३ ॥
 त्यक्तद्वेषो मनःशुद्ध-भावेन मुनिभाषितम् । अनुष्ठानमयं चक्रे, नृपादेरपि निर्भयः ॥ २४ ॥
 वावाराणं गुरुभो, मणवाचारो जिणेहिं पन्नत्तो । जो नेइ सत्तमीए, अहवा मुत्तखं पराणेइ ॥ १ ॥
 तदा च लघुकर्मत्वा—त्तस्य केवलमुज्ज्वलम् । बभूव महिमानं च, चक्रुस्तस्य सुरेश्वराः ॥ २५ ॥

स्वस्थानाद्यत्परस्थानं, प्रमादस्य वशाद्गतः । तत्रैव क्रमणं श्रुयः, प्रतिक्रमणमुच्यते ॥ ३ ॥
 एकस्मिन्नपि यद्येते, स्युः प्रकाराः प्रतिक्रमे । पापादीनां तदा भाव-प्रतिक्रमणमुच्यते ॥ ४ ॥
 प्रतिक्रमणमीदृशं, ये कुर्वन्ति दिने दिने । तेषामिहाऽप्यमुत्राऽपि, सुखं सज्जनवद्भवेत् ॥ ५ ॥
 बाणवहयर्कं १२३५ संख्येये, वर्षे श्रीपत्तने पुरे । ग्रथिलो भीमदेवोऽभूत्, भूपतिर्भाग्यभासुरः ॥ १ ॥
 देव्या सहस्रकलाख्या, तेन स्वान्तःपुरी कृता । राज्यराष्ट्रादिचिन्तां तु, कुलते सैव भूपवत् ॥ २ ॥
 श्रीमालङ्घातिवांस्तत्र, सज्जनो दण्डनायकः । राज्येऽधिकारी सम्यक्त्व-द्वादशव्रतभूयितः ॥ ३ ॥
 स जिनें पूजयित्वैव, भुङ्क्ते श्रेते विधाय च । प्रतिक्रान्तिमिदं तस्य, निश्चयद्वितयं दृढम् ॥ ४ ॥
 अन्येद्युः पत्तने प्राप्ता, यवनानामनीकिनी । सवालदृढः सर्वोऽपि, लोकोऽभूद्भयविह्वलः ॥ ५ ॥
 सज्जनेन समं देवी, सैन्यमादाय सम्मुखम् । गता सजीकृता चाशु, रणक्षेत्रस्य भूमिका ॥ ६ ॥
 अश्वानां मानवानां च, जिन २४ दन्त ३२ प्रमास्तदा । सहस्रा अभवन्वष्टा-दशहस्तिशतानि च ॥ ७ ॥
 गजाऽश्वशस्त्रसंनाहान्, सुभटानां पृथक् पृथक् । देव्यार्ष्ययत्सज्जनं च, सेनानीत्वेऽध्यतिष्ठिपत् ॥ ८ ॥
 ब्राह्मणे शुद्धेऽध्यारूढः, सज्जनो द्विरदं स्वयम् । युद्धाय प्रगुणीचक्रे, समग्रानपि सैनिकान् ॥ ९ ॥
 हस्तिकुम्भस्थ एवाऽसौ, स्थापयित्वाऽक्षमालिकाम् । प्रतिक्रमणमातेने-ज्वसस्त्रा हि तादृशाः ॥ १० ॥
 पार्श्वस्थाश्रित्तयन्त्येव-मेप किं योत्स्यति प्रभुः । धार्मिको ह्येप युद्धं तु, साध्यं निर्दयमानसैः ॥ ११ ॥
 ततो द्विघटिके जाते, प्रतिक्रम्य समाधिना । सामायिकं पारयित्वा, सैन्यं सर्वमचालयत् ॥ १२ ॥

इत्थं प्रतिक्रमणमप्यनणप्रमाद—दुत्सृज्य भव्यनिवहाः ! क्रियतां भवद्भिः ।
यस्मिन्कृतेऽथ भवभारविद्युक् शरीरी, भारप्रमुक्त इव भारवहो लघुः स्यात् ॥ २६ ॥

इति श्रीमुद्रित-उपदेशसप्तिकावृत्तित उद्धृता

सज्जनदंडनायककथा संपूर्णा.

२८ धान्यसंग्रहोपरि तिलकश्रेष्ठीकथा

श्रेष्ठयासीत्तिलको नाम, पुरेऽवलपुरे पुरा । असौ पुरेषु ग्रामेषु, चाकरोद्धान्यसंग्रहम् ॥ १ ॥
मापमुद्रतिलब्रीहिंगोधूमचणकादिकम् । ददौ सार्द्धिकया धान्यं, काले सार्द्धं च सोऽग्रहीत् ॥ २ ॥
धान्यैर्यान्यं धनैर्यान्यं, धान्यं जीवधनैरपि । उपायैश्चाग्रहीद्धान्यं, ध्यायन् धान्यं स तत्त्वत् ॥ ३ ॥
दुर्भिक्षकाले धान्येभ्यः, प्रत्युपात्तैर्महाधनैः । बभार परितो धान्यै-रिवासौ धान्यकोष्ठकान् ॥ ४ ॥
पुनः सुभिक्षे धान्यं स, क्रीत्वा क्रीत्वा समग्रहीत् । लब्धास्वादः पुमान् यत्र, तत्रासक्तिं न मुञ्चति ॥ ५ ॥
कीटकोटिवधं नैषोऽ-जीगणत् कणसंग्रहे । पीडां पञ्चेन्द्रियाणा-मप्यतिभारार्धरोपणात् ॥ ६ ॥
नैमित्तः कोऽपि तस्याख्यद्-भाविदुर्भिक्षमेषमः । सर्वस्वेनाथ सोऽक्रीणात्कणान् पुनरुत्सिकः ॥ ७ ॥
शुद्धथाऽपि द्रव्यमाकृष्याग्रहीद्धान्यमनेकथा । स्थानभावे गृहेऽधैस्सीत्, किं न कुर्वीत लोभवान् ॥ ८ ॥

हिरण्यनाणकाऽऽख्याऽपि, तेन लोकेषु नाशिता । प्रवृत्तो व्यवहारोऽपि, चर्मणो नाणकैस्तदा ॥ ७ ॥
 पावाण्डिनोऽपि वेश्या अप्यसावर्थमदण्डयत् । हुताशनः सर्वभक्षी, न हि किञ्चिद्विश्रुञ्चति ॥ ८ ॥
 श्रीर्वीरमोक्षादेकोन-विंशत्यब्दशतैषु यः । साग्रेषु भावी किं सोऽयं, कल्कीति जनवागभूत् ॥ ९ ॥
 आक्रोशान् पश्यतोऽप्यस्य, भूमिभाजनभोजनः । जनो ददौ गतभयो, भयं भवति भाजने ॥ १० ॥
 स स्वर्णैः पर्वतांश्चक्रे, पूरयामास चावदान् । भाण्डागाराणि चापूरि, पूर्णकामस्तु नाभवत् ॥ ११ ॥
 आकर्ष्य तत्तथाऽयोध्या-नाथेनाथ हितैषिणा । तं प्रवोधयितुं वाग्मी, दूतः प्रेषित आगमत् ॥ १२ ॥
 सर्वतोऽप्याहृतश्रीकं, निःश्रीकं तं तथापि हि । दूतो भूपमथापश्य-नत्वा चोपाविशत्पुरः ॥ १३ ॥
 सोऽनुज्ञातो नृपेणोचे, श्रुत्वा मत्स्वामिवाचिकम् । कोपितव्यं न देवेन, न हिताश्चाडुभाषिणः ॥ १४ ॥
 अर्णवादो देवस्य, यः परस्परया श्रुतः । स प्रत्यक्षीकृतो ह्यध, न निर्मूला जनश्रुतिः ॥ १५ ॥
 अन्यायतोऽर्थलेशोऽपि, राज्ञः सर्वयशच्छिदे । अर्थेकं तुम्बिकावीजं, गुडभारान् विनाशयेत् ॥ १६ ॥
 आत्मभृताः प्रजा राज्ञो, राजा न च्छेत्तुमर्हति । क्रव्यादा अपि न क्रव्यं, निजमभ्रन्ति जातुचित् ॥ १७ ॥
 प्रजाः पुषाण पुष्पान्ति, पोषिता एव ता नृपम् । वश्याऽपि न ह्यनइवाही, दत्ते दुग्धमपोषिता ॥ १८ ॥
 सर्वदोषप्रबल्लोभो, लोभः सर्वगुणापहः । लोभस्तत्यज्यतामेत-त्त्वद्वितो वक्तिः मत्प्रभुः ॥ १९ ॥
 नन्दोऽपि तद्गिरा दाव-दग्धभूरिव वारिणा । अत्युष्णवाष्पममुञ्चद्, दग्धुकाम इवाशु तम् ॥ २० ॥
 राजदौवारिको जातु, न वष्य इति नन्दराट् । उत्थाय गर्भवेष्मान्तः, सशिरोऽर्चिस्वाविशत् ॥ २१ ॥

दिनमेकं प्रतीक्षध्व—सूर्ध्वं यत्प्रतिभाति वः । तद्विधत्तेत्ययाचिष्ट, प्रणम्य श्रेणिकात्मजः ॥ ५ ॥
 सोऽथ राजकुलात्कृष्ण, रत्नकोटित्रयीं बहिः । दास्याम्येतामेव लोकाः, पटहेनेत्यधोपयत् ॥ ६ ॥
 ततश्चेयुर्जनाः सर्वे—ऽप्यवोचदभयोऽप्यदः । जलाशिक्षीवर्जको य—स्तस्य रत्नोच्चयोऽस्त्ययम् ॥ ७ ॥
 लोकोत्तरमिदं लोकः, स्वामिन् ! किं कर्तुमीश्वरः ? इति तेज्वाभापमाणे—ध्वभयोऽपीत्यभापत् ॥ ८ ॥
 यदि वो नेदृशः कश्चि—द्रत्नकोटीत्रयं ततः । जलाशिक्षीशुचः काष्ठ—भारिणोऽस्तु महाशुनेः ॥ ९ ॥
 सम्यगीदृगयं साधुः, पात्रं दानस्य युज्यते । मुधाऽसौ जहसेऽस्माभि—रिति तैर्जगदेऽभयः ॥ १० ॥
 अस्य भर्त्सोपहासादि, न कर्त्तव्यमतः परम् । आदिष्टमभयेनैव, प्रतिपद्य ययुर्जनाः ॥ ११ ॥
 एवं बुद्धिमहाभ्रमोधिः, पितृभक्तिपरोऽभयः । निरीहो धर्मसंसक्तो, राज्यमन्वशिपत्पितुः ॥ १२ ॥
 वर्त्तमानः स्वयं धर्म, स प्रजा अप्यवर्त्तयन् । प्रजानां च पशूनां च, गोपायत्ताः प्रवृत्तयः ॥ १३ ॥
 राजा चक्रे जजागार, यथा द्वादशधा स्थिते । तथा श्रावकधर्मे—ऽसावग्रमद्वरमानसः ॥ १४ ॥
 बहिरङ्गान् यथाऽजैपीद्—दुर्जयानपि विद्वियः । अन्तरङ्गानपि तथा, स लोकद्वयसाधकः ॥ १५ ॥
 तसूचे श्रेणिकोज्येष्टु—वैत्स ! राज्यं त्वमाश्रय । अहं श्रयिष्ये श्रीवीर—शुश्रूषासुखमन्वहम् ॥ १६ ॥
 पित्राज्ञाभङ्गसंसार—भीरुरित्यभयोऽब्रवीत् । यदादिशत तत्साधु, प्रतीक्षध्वं क्षणं परम् ॥ १७ ॥
 इतश्च भगवान् वीरः, प्रब्राज्योदायनं नृपम् । मरुण्डलतस्तत्राभ्यागत्य समवासरत् ॥ १८ ॥
 ततो गत्वाऽभयो नत्वा, प्रप्रच्छ चरमं जिनम् । राजर्षिः कोऽन्तिमोऽथाख्यत्त्रैवोदायनं प्रभुः ॥ १९ ॥

गत्वोचे श्रेणिकं सोऽस्मि, राजा चेन्न ऋषिस्तदा । श्रीवीरोऽन्तिमराजर्षिं शंशोदायनं यतः ॥ २० ॥
 श्रीवीरं स्वामिनं प्राप्य, प्राप्य त्वत्पुत्रतामपि । नो ह्येत्स्ये भवदुःखं चे-न्मत्तः क्रोड्योऽद्यमस्ततः ॥ २१ ॥
 नाम्नाऽहमभयस्तात ! सभयोऽस्मि भवाद्भृशम् । शुवनाभयदं वीरं, तच्छ्रयामि समादिश ॥ २२ ॥
 तदलं मम राज्येना-भिमानसुखहेतुना । यतः सन्तोषसाराणि, सौख्यान्याहुर्महर्षयः ॥ २३ ॥
 निर्बन्धाद्ग्राह्यमाणोऽपि, न यदा राज्यमग्रहीत् । तदाऽभयो व्रतायानु-जक्षे राज्ञा प्रमोदतः ॥ २४ ॥
 राज्यं तृणमिव त्यक्त्वा, सन्तोषसुखभागसौ । दीक्षां चरमतीर्थेश-वीरपादान्तिकेऽग्रहीत् ॥ २५ ॥
 संतोषमेवसभयः सुखदं दधानः, सर्वार्थसिद्धिसुरधाम जगाम मृत्वा ।
 सन्तोषमेवमपरोऽप्यवलम्बमान-स्तान्युत्तरोत्तरसुखानि नरो लभेत ॥ २६ ॥

इति श्रीसुद्वित्त-योगशास्त्रद्विचिंतः उद्धृता

अभयकुमारकथा संपूर्णा.

३१ सामायिकव्रतोपरि चन्द्रावतंसनृपकथा

अस्ति साकेतनगरं, श्रीसङ्केतनिकेतनम् । हसितेन्द्रपुरश्रीकं, सितार्हचैत्यकैतनैः ॥ १ ॥
 तत्र लोकदृगानन्दो, द्वितीय इव चन्द्रमाः । चन्द्रावतंसो राजा-ऽसीदवतंस इवावनेः ॥ २ ॥

स यथा धारयामास, शस्त्राणि त्राणहेतवे । तीक्ष्णानि शिक्षावशतो, व्रतान्यपि तथा सुधीः ॥ ३ ॥
 माघमासे विभार्यो, सोऽन्यदा वासवेक्ष्मनि । आदीपज्वलनं स्यास्या-मीति सामायिके स्थितः ॥ ४ ॥
 तच्छय्यापालिका ध्वान्तं, स्वामिनो मा स्म भूदिति । याते प्राण्यामिनीयामे, प्रदीपे तैलमक्षिपत् ॥ ५ ॥
 गते यामे द्वितीयस्मिन्न-पि सा भक्तमानिनी । जाग्रती दीपके क्षीण-तैले तैलं न्यधात्युनः ॥ ६ ॥
 त्रियामायास्तृतीयस्मि-न्चपि यामे व्यतीद्युपि । मह्लिकायां प्रदीपस्य, तैलं चिक्षेप सा पुनः ॥ ७ ॥
 विभातायां विभार्यामवसानमथासदत् । श्रसोत्पन्नव्यथाह्लान्तो, राजा स इव दीपकः ॥ ८ ॥

सामायिकं समधिगम्य निहत्य कर्म, चन्द्रावतंसनृपतिस्त्रिदिवं ततोऽगात् ।

सामायिकव्रतजुषो गृह्णिणोऽपि सद्यः, क्षीयेत कर्म निचितं सुगतिर्भवेच्च ॥ ९ ॥

इति श्रीशुद्धित-योगशास्त्रवृत्तित उद्धृता

चन्द्रावतंसनृपकथा सम्पूर्णा.

३२ उपसर्गसहने कामदेवश्रावककथा.

अनुगङ्गं पतङ्गं-श्रेणीभिरिव चारुभिः । चैत्यच्चञ्जै राजमाना, चम्पेत्यस्ति महापुरी ॥ १ ॥
 भोगिभोगायतश्चुन-स्तम्भः कुलगृहं श्रियः । जितशत्रुरिति नाम्ना, तस्यामासीद् महीपतिः ॥ २ ॥

अभूद् गृहपतिस्तस्यां, कामदेवाभिधः सुधीः । आश्रयोऽनेकलोकानां, महातरुशिवाच्चनि ॥ ३ ॥
 लक्ष्मीरिव स्थिरीभूता, रूपलावण्यशालिनी । अभूद् भद्राकृतिर्भद्रा, नाम तस्य सधर्मिणी ॥ ४ ॥
 निधौ पट् स्वर्णकोट्यः, पद् वृद्धौ पद् व्यवहारणाः । त्रजाः पट् चास्य दश-गोसहस्रमितयोऽभवन् ॥ ५ ॥
 तदा च विहरन्तुर्वीं, तत्रोर्वीमुखमण्डने । पुण्यभद्राभिधोद्याने, श्रीवीरः समवासरत् ॥ ६ ॥
 कामदेवोऽथ पादाभ्यां, भगवन्तसुपागमत् । शुश्राव च श्रोत्रसुधां, स्वामिनो धर्मदेशनाम् ॥ ७ ॥
 कामदेवस्ततो देव-नरासुरोः पुरः । प्रपेदे द्वादशविधं, गृह्णित्तुर्वीं विशुद्धधीः ॥ ८ ॥
 प्रत्याख्यात् स विना भद्रां, स्त्रीर्ब्रजात् पद्ब्रजो विना । निधौ वृद्धौ व्यवहारे, षट् षट् कोटीर्विना वसु ॥ ९ ॥
 हलपञ्चशतीं मुक्त्वा-ऽस्त्याक्षीत् क्षेत्राण्यनांसि तु । दिग्यात्रिकाणि, वोढृणि, पञ्च पञ्च शतान्यृते ॥ १० ॥
 दिग्यात्रिकाणि चत्वारि, चत्वारि, प्रवहन्ति च । विहाय वहनान्येषु, प्रत्याख्यद् वहनान्यपि ॥ ११ ॥
 विनैकां गन्धकाषायीं, स तत्याजाङ्गमार्जनम् । दन्तधावनमप्यार्त्री-मपास्य मधुयष्टिकाम् ॥ १२ ॥
 ऋते च क्षीरामलकात्, फलान्यन्यानि सोऽस्युचत् । अभ्यङ्गं च विना तैले, सहस्रद्यतपाकिमे ॥ १३ ॥
 विना सुगन्धिगन्धाढ्यमुद्धर्तनकृत्यजत् । विनाष्टावौष्टिकानममस्तुम्भान् मज्जनकर्म च ॥ १४ ॥
 ऋते च क्षीमयुगलाद्, वस्त्रं सर्वमवर्जयत् । चन्दनागुरुद्युसुणा-न्यपास्यान्यद् विलेपनम् ॥ १५ ॥
 जातीस्रजं च पद्मं च, विना कुसुममत्यजत् । कर्णिकां नामसुद्रां च, विहायाभरणान्यपि ॥ १६ ॥
 तरुकागुरुरूपेभ्य, ऋते धूपविधिं जहौ । घृतपूरात् खण्डबाधा-दन्यद् भक्ष्यमवर्जयत् ॥ १७ ॥

काष्ठपेयां विना पेया--मोदनं कलमं विना । मापमुद्रकलायेभ्य, ऋते षपं च सोऽमुचत् ॥ १८ ॥
 तत्याज च दृतं सर्व--मृते शारदगौघृतात् । शाकं स्वस्तिकमण्डूक्याः, पल्यङ्गाच्चापरं जहौ ॥ १९ ॥
 अन्यत् स्नेहाम्लदाल्यम्लात्, तीमनं वारिखाम्भसः । जहौ सुगन्धिताम्बूलाद्, सुखवासमथापरम् ॥ २० ॥
 ततः मशुं स वन्दिता, ययौ निजनिकेतनम् । तद्भायय्येत्य जग्राह, स्वाम्यग्रे श्रावकप्रतम् ॥ २१ ॥
 कुटुम्भमारमारोप्य, ज्येष्ठपुत्रे ततः स्वयम् । तस्यौ पौषधशालाया--मप्रमादी व्रतेषु सः ॥ २२ ॥
 तस्थुपस्तस्य तत्राय, निशीथे क्षोभहेतवे । पिशाचरूपमृद् मिथ्या-दृष्टिः कोऽप्याययौ सुरः ॥ २३ ॥
 शिरोरुहाः शिरस्यस्य, कर्कशाः कपिशल्पिपः । चक्रासामासुरापक्वाः, केदार इव शालयः ॥ २४ ॥
 भाण्डभित्तनिभं भालं, वञ्जुपुच्छोपमे भ्रुवौ । कर्णौ षर्पाकृती युग्म-चुल्लीतुल्या च नासिका ॥ २५ ॥
 उष्ट्रौष्ठलम्बिनवोष्ठी, दशनाः फालसन्निभाः । जिह्वा सर्पोपमा ऋश्रु, वाजिवालधिसोदरम् ॥ २६ ॥
 तप्तसूपानिभे नेत्रे, हनू सिंहहनूपमौ । हलास्यतुल्यं चिबुकं, ग्रीवोष्ट्रीवया समा ॥ २७ ॥
 उरः पुरकपाटोरु, शुजौ भुजगभीषणौ । पाणी शिलाभावङ्गुल्यः शिलापुत्रकसन्निभाः ॥ २८ ॥
 पातालतुल्यमुदरं, नाभिः कूपसहोदरा । शिश्रं चाजगरप्रायं, वृषणौ कुतुपोपमौ ॥ २६ ॥
 जङ्घे तालद्रुमाकारे, पादौ शैलशिलोपमौ । कोलाहलरवोऽक्राण्डा--शनिध्वनिभयानकः ॥ ३० ॥
 स मूर्ध्न्याखुल्लजं चित्रत्, कण्ठे च सरटस्रजम् । नकुलान् कर्णिकास्थाने--ऽङ्गदस्थाने च पत्रगान् ॥ ३१ ॥
 कुङ्दान्तकसमुत्क्षिप्त-तर्जनाङ्गुलिदारुणम् । उदस्यन्नपकोशासि, कामदेवं जगाद सः ॥ ३२ ॥

अप्रार्थितप्रार्थक ! रे !, किमारब्धमिदं त्वया । किं स्वर्गमपवर्गं वा, वराक ! त्वमपीच्छसि ? ॥ ३३ ॥
 मुञ्चारब्धमिदं नो चेद-नेन निशितासिना । तरोरिव फलं स्फुन्धात्, पातयिष्यामि ते शिरः ॥ ३४ ॥
 तर्जयत्यपि तत्रैवं, समार्थेन चचाल सः । शरभः शैरिभारविः, किं क्षुम्यति कदाचन ? ॥ ३५ ॥
 कामदेवः शुभध्यानाद्, न चचाल यदा तदा । व्याजहार तथैवायं, द्विस्त्रिद्विदशपांसनः ॥ ३६ ॥
 तत्राप्यशुभ्यतः सोऽस्य, क्षोभायैभं वपुर्व्यधात् । स्वशक्त्यन्तमनालोक्म्य, विरमन्ति खला न हि ॥ ३७ ॥
 सोऽद्य च विग्रहं तुङ्गं, सजलाम्भोदसोदरम् । धारयामास कीनाश-भुजदण्डविडम्बकम् ॥ ३९ ॥
 स दीर्घदारुणाकारं, विषाणद्वन्द्वमुन्नतम् । धारयामास कीनाश-भुजदण्डविडम्बकम् ॥ ४० ॥
 किञ्चिदाकुञ्चितं शुण्डां, कालपाशाभिवोद्धहन् । पारखण्डगुरुणा केन, त्वमस्येवं विमोहितः ? ॥ ४१ ॥
 मायाधिन् ! मुच्यतां माया, सुखं तिष्ठ मदाज्ञया । पारखण्डगुरुणा केन, त्वमस्येवं विमोहितः ? ॥ ४२ ॥
 न चेद् मुञ्चस्वस्युं धर्मं, शुण्डादण्डेन तद् द्रुतम् । ऋक्ष्यामि त्वासितः स्थानाद्, नेष्यामि च नमोऽङ्गणे ॥ ४३ ॥
 व्योम्नः पतन्तं दन्ताभ्यां, त्रेययिष्यामि चान्तरा । अवनम्य ततस्ताभ्यां, दारयिष्यामि दारुवत् ॥ ४४ ॥
 पादैः कर्दममर्दं च, त्वां मर्दिष्यामि निर्दयम् । एकपीण्डीकरिष्यामि, तिलपिष्टिमिव क्षणात् ॥ ४५ ॥
 उन्मत्तस्येव तस्यैवं, घोरं व्याहृतोऽपि हि । नोत्तरं कामदेवोऽवाद्, ध्यानसंलीनमानसः ॥ ४६ ॥
 असंशुभितमीधिला, कामदेवं दृढाशयम् । द्विस्त्रिश्चतुरभाषिष्ठ, तथैव स दुराशयः ॥ ४७ ॥
 ततोऽप्यसीतं तं श्रेष्ठ्य, शुण्डादण्डेन सोऽग्रहीत् । व्योमन्युच्छालयामास, प्रतीयेष च पूलवत् ॥ ४८ ॥

दलयासास दन्ताभ्यां, पादन्यासैर्ममर्दं च । धर्मकर्मविरुद्धानां, किमकृत्यं दुरात्मनाम् ? ॥ ४८ ॥
अधिसेहे च तत् सर्वं, कामदेवो महामनाः । मनागपि च न स्थैर्यं, जहौ गिरिरिव स्थिरः ॥ ४९ ॥
तस्मिन्नचलिते ध्यानाद्रीदृशेनापि कर्मणा । सदर्यः सर्परूपं स, विदधे विद्युधाधमः ॥ ५० ॥
देवः पूर्ववदेवोचे, स तं भापयितुं ततः । कामदेवस्तु नाभैपीदृ, ध्यानसंवर्मितः सुधीः ॥ ५१ ॥
भूयो भूयस्तथोक्त्वा तं, निर्भीकं प्रेक्ष्य दुःसुरः । आतोद्यमिव वध्रेण, स्वभोगेनाम्यवेष्टयत् ॥ ५२ ॥
निःशुक्लमेव दशनैर्ददृश्लो ददंश तम् । स तु ध्यानसुधासगो, न तद्वाधामजीगणत् ॥ ५३ ॥
दिव्यरूपं ततः कृत्वा, द्युतिधोतितदिङ्मुखम् । सुरः पौषधशालायां, विवेशैवमुवाच च ॥ ५४ ॥
धन्योऽसि कामदेव । त्वं, देवराजेन संसदि । प्रशंसाऽकारि भवतो—ऽसहिष्णुस्तामिहागमम् ॥ ५५ ॥
प्रभन्नः प्राभवेणापि, वर्णयन्ति ह्यवस्त्वपि । अतः परीक्षितोऽसि त्वं, नानारूपभृता मया ॥ ५६ ॥
त्वां यथाऽवर्णयच्छक्र—स्तथैवासि न संशयः । क्षम्यतामपराधो मे, परीक्षणभवस्त्वया ॥ ५७ ॥
प्रयावभिधायैवं, स देवो देवसन्ननि । कामदेवोऽपि शुद्धात्मा, प्रतिमां तामपास्यत् ॥ ५८ ॥
उपसर्गसहिष्णुं तम—श्लाघिष्ट स्वयं प्रभुः । सभायां भगवान् वीरो, गुरवो गुणवत्सलाः ॥ ५९ ॥
कामदेवो द्वितीयस्मिन्नहि पास्तिपौषधः । त्रिजगत्स्वामिनः पाद—नन्दनार्थमथागमत् ॥ ६० ॥
जगद्गुरुरुभाषिष्ट, गौतमप्रभृतीनिति । गृह्णिर्मऽप्यसावेव—श्रुपसर्गान् विसोढवान् ॥ ६१ ॥
सर्वसङ्गपरित्यागाद्, यतिधर्मपरायणैः । तद्विशेषेण सोढव्या, उपसर्गा भवादृशैः ॥ ६२ ॥

कर्मनिर्मूलनोपायात्, श्रावकप्रतिमास्ततः । एकादशपि शिश्नाय, कामदेवः क्रमेण ताः ॥ ६३ ॥
 सोऽथ सैलेखनां कृत्वा, प्रपेदेऽनशनव्रतम् । परं समाधिमापन्नः, कालधर्मसुपाययौ ॥ ६४ ॥
 सोऽरुणामे विमानेऽभूद्, चतुष्पल्यस्थितिः सुरः । च्युत्वा ततो विदेहेष्टपद्य सिद्धिं ब्रजिष्यति ॥ ६५ ॥

यथोपसर्गेऽपि निसर्गेऽपि, स कामदेवो व्रततत्परः सत् ।

श्लाघ्योऽभवत् तीर्थकृतां तथाऽन्ये-ऽप्येवंविधा धन्यतमाः पुमांसः ॥ ६६ ॥
 इति श्रीशुद्धित-योगशास्त्रवृत्तितः उद्धृता

कामदेवश्रावककथा संपूर्णा.

३३ जिनवचनभावनायां दृढप्रहारीकथा.

कस्मिंश्चिन्नगरे कश्चिदा-सीद्द्विजातिरुद्धटः । प्रजासु कर्तुमन्यायात्, प्रावर्त्तत स पापधीः ॥ १ ॥

आरक्षपुरैरेप, ततो निर्वासितः पुरात् । व्याधहस्तमिव श्येन-शौरपृष्ठीं जगाम च ॥ २ ॥

नृशंसचरितैस्ते-रात्मनस्तुल्य इत्यसौ । चौरसेनाधिपतिना, पुत्रत्वेनान्वमन्यत ॥ ३ ॥

चौरसेनापतौ तस्मिन्न-वसानस्युपेयुषि । तत्पुत्र इति तवस्थाने, स बभूव महाभुजः ॥ ४ ॥

निष्कृपं प्रहरत्येप, सर्वेषां प्राणिनां यतः । ततो दृढप्रहारीति, नाम्ना निजगदे जनैः ॥ ५ ॥

अन्येष्टुर्विश्वकुट्टाक-लुण्टाकभटपेटकैः । स कुशस्थलनामानं, ग्रामं लुण्टयितुं ययौ ॥ ६ ॥
 ब्राह्मणो देवशर्मति, तत्र दारिद्र्यविद्रुतः । अवकेशीफलमिव, क्षीरान्नं याचितोऽर्भकैः ॥ ७ ॥
 पर्यटय सकले ग्रामे, कापि कापि स तन्दुलान् । कापि कापि पयोऽभ्यर्च्य, परमान्नसपीपचत् ॥ ८ ॥
 नद्यां स्नातुं ययावेप, यावत्तावत् तदोकसि । ते क्रूरतस्कराः पेतु-द्वैवं दुर्बलघातकम् ॥ ९ ॥
 तेपाभेकतमो दस्यु-रपश्यत्तस्य पायसम् । क्षुधातुरः प्रेत इव, तदादाय पलायितः ॥ १० ॥
 आच्छिद्यमाने तस्मिस्तु, पायसे जीवितव्यवत् । क्रन्दन्ति डिम्भरूपाणि, गत्वा पितरसूचिरे ॥ ११ ॥
 व्यात्ताननामस्माकं, दस्युद्वन्देन पायसम् । जह्ं प्रसारितदृशा-मनिलेनेव कञ्जलम् ॥ १२ ॥
 तदाकर्ण्य वचो विप्रः, क्षिप्रं दीप्रः द्रुदग्निना । यमदूत इवादाय, परिधं पर्यधावत ॥ १३ ॥
 सरोपराक्षसावेशा-त्समुत्पादितदोर्वलः । हन्तुं प्रयष्टते दस्यून्, परिशेण पशूनिव ॥ १४ ॥
 तेनावकषवत्साक्षा-त्क्षिप्यमाणानवेक्ष्य तान् । विव्रस्यतस्तिरस्कुर्वन्, दधावे तस्करेश्वरः ॥ १५ ॥
 तस्यापि धावतो दैवा-द्रतिविघ्नविधायिनी । निरोधुं दुर्गतिमिव, मार्गे गौरन्तरेऽभवत् ॥ १६ ॥
 करालकरसालैक-प्रहारेण वराकिकाम् । जघान नृजघन्यस्तां, चण्डाल इव निर्घृणः ॥ १७ ॥
 तस्याभ्यापततो रोरद्विजातेः स शिरो भ्रुवि । पनसद्रोः फलमिवा-पातयत्वङ्गयष्टिना ॥ १८ ॥
 आः पाप निष्कृप कृतं, किमेतदिति वादिनी । बाला मासवती तं चा-भ्यगात् द्विजकुडुम्बिनी ॥ १९ ॥
 तस्या वृक इव च्छाग्या, गुर्विण्याः सोऽतिदारुणः । कुम्भाण्डदारसुदरं, दारयित्वा द्विधाकरोत् ॥ २० ॥

ततो जरायुमधस्थं, तस्या गर्भं द्विधाकृतम् । स स्फुरन्तं निरैक्षिष्ट, लताया इव पल्लवम् ॥ २१ ॥
 तथा सम्पश्यमानस्य, तस्य विह्वलचेतसः । कृपा गतकृपस्यापि, जज्ञे वल्कमिवाग्मनः ॥ २२ ॥
 ततो हा तात तातेति, हा मातर्मातरित्यपि । विलपन्तः समाजसु-स्तत्कालं द्विजबालकाः ॥ २३ ॥
 नगान् भुग्नानतिक्षामान्, श्यामानतिमलेन च । दृष्ट्वा दृढग्रहारी तान्, सानुतापमचिन्तयत् ॥ २४ ॥
 हहा हता निर्धृणोन्, दरिद्रौ दम्पती मया । अमी बाला हतास्तोय-शोषे जीवन्ति किं ज्ञषाः ॥ २५ ॥
 हहा हता निर्धृणोन्, नेष्यमाणस्य दुर्गतिम् । अघभीतस्य मे कः स्यादुपायः शरणं च कः ॥ २६ ॥
 क्रूरेण कर्मणानेन, वैराग्यावेगभागसौ । एनोगदागदङ्कारान्सायूनुद्यान ऐक्षत ॥ २७ ॥
 इति सञ्चिन्तयन्नेव वैराग्यावेगभागसौ । पङ्किलः स्पृश्यमानोऽपि, पङ्किलीकुरुते परम् ॥ २८ ॥
 नत्वोवाचेत्यहं पाप्मा, भाष्यमाणोऽपि पाप्मने । पङ्किलः स्पृश्यमानकृपो व्यधाव (मृ) ॥ २९ ॥
 येषामेकतरमपि, नरकायैव ताग्यहम् । ब्रह्मस्त्रीशुणगोघात-पातकान्यकृपो व्यधाव ॥ ३० ॥
 मामीदृश्यमपि त्राणं, साधवो यूयमर्हथ । मेधानां वर्षतां स्थान-मस्थानं वा न किञ्चन ॥ ३१ ॥
 अथ ते साधवस्तस्मै, यतिधर्ममुपादिशन् । सोऽथ च्छत्रमिवोष्णालुः, पापमीरुस्तमाददे ॥ ३२ ॥
 न भोक्ष्ये तत्र यत्राहि स्मिस्थ्याम्यस्य पाप्मनः । कारिष्ये सर्वथा क्षान्तिं, सोऽग्रहीदित्यभिग्रहौ ॥ ३३ ॥
 पूर्वावस्कन्दिते तस्मि-न्नेव ग्रामे कुशस्थले । कर्मक्षयं चिकीर्षुः स, विजहार महामनाः ॥ ३४ ॥
 स एवायं कृतच्छन्ना, पापः पापीयसामहो । इत्यतर्ज्यत लोकेन, स महात्मा दिवानिशम् ॥ ३५ ॥
 गोभ्रूणद्विजघात्येष, इति लोकेन जल्पता । विशन् गृहेषु भिक्षार्थं, श्वेव लोष्टैरकुटयत ॥ ३५ ॥

स्मार्थमाणः स तत्पापं, प्रतिवासरमप्यसौ । शान्तस्थान्तो न भुङ्क्ते स्म, किंवा सत्त्वस्य दुष्करम् ॥ ३६ ।
 वचचित्पातः वचचिन्मध्यंदिने सायमपि वचचित् । स्मार्थमाणः स तत्पापं, कुत्राप्यद्धि न भुक्तवान् ॥ ३७ ॥
 लोषुदुभिर्यष्टिभिः पांशु-द्व्यष्टिभिर्मुष्टिभिर्जनाः । यज्जन्तुः सोऽधिसेहे तत्सम्यक् चैवमभावयत् ॥ ३८ ॥
 आत्मन् याद्वक्तुं कर्म, तादृशं फलमानुहि । याद्वक्षमुप्यते वीजं, फलं तादृक्षमाप्यते ॥ ३९ ॥
 यदमी निरनुक्रोश-माक्रोशान्मयि तन्वते । अयत्नेनैव सिद्धा, तन्ममेयं कर्मनिर्ज्वरा ॥ ४० ॥
 मय्याक्रोशाः प्रमोदाय, यथैषां मे तथैव हि । यत्प्रीत्या सहमानस्य, कर्मक्षयविधायिनः ॥ ४१ ॥
 यन्मां भर्त्सर्यतामेयां, सुखमुत्पद्यतेऽद्य तत् । उत्पद्यतां भवे हन्त, दुर्लभः सुखसङ्गमः ॥ ४२ ॥
 अमी मदीयं दुष्कर्म-ग्रन्थि परलयभाषितैः । क्षारैस्त्रिव चिकित्सन्तो, नितान्तं सुहृदो मम ॥ ४३ ॥
 कुर्वन्तु ताडनं हन्त, ममैते यदिदं किल । स्वर्णस्येवाग्निसन्तापो, मलिनत्वमपोहति ॥ ४४ ॥
 कर्षन् दुर्गतिगुप्तोर्मां, स्वं प्रक्षिपति तत्र यः । कथं कुप्याम्यहं तस्मै, प्रहारानपि कुर्वते ॥ ४५ ॥
 मत्पापानि व्यपोहन्ति, निजपुण्यव्ययेन ये । कथङ्कारमिर्वैतेभ्योऽपरः परमबान्धवः ॥ ४६ ॥
 वधवन्धादि हर्षाय, यन्मे संसारमोचनम् । तदेवानन्तसंसारहेतु-रेषां दुनोति माम् ॥ ४७ ॥
 केचित्परेषां तोषाय, त्यजन्त्यर्थान्विषूष्यपि । एषां प्रीतिदमाक्रोश-हननादि क्रियन् मम ॥ ४८ ॥
 तर्जितोऽहं हतो नाऽस्मि, हतो वा नाऽस्मि मारितः । मारितो वा न मे धर्मोऽपहृतो बान्धवैस्त्रिव ॥ ४९ ॥
 आक्रोशवागधिक्षेपो, वन्धनं हननं मृतिः । सद्यं श्रेयोऽर्थिना सर्वं, श्रेयो हि बहुविघ्नकरम् ॥ ५० ॥

एवं भावयता तेन, गर्हिता स्वं च दुष्कृतम् । निर्दग्धः सर्वतः कर्म-राशिः कक्ष इवाग्निना ॥ ५१ ॥
 अम्लानं केवलज्ञान-मथ लेभे सुदुर्लभम् । अयोगिकेवल्लिगुण-स्थानस्थो मोक्षमाप च ॥ ५२ ॥
 योगप्रभावेण दृढप्रहारी, यथैष सुत्वा नरकातिथित्वम् । पदं प्रपेदे परमं तथान्योऽप्यसंशयानः प्रयतेत योगे ॥ ५३ ॥

इतिश्री सुद्वित-योगशास्त्रद्विचिंत उद्धृता

दृढप्रहारीकथा सम्पूर्णा.

३४ सत्यव्रतत्राणोपरि कालिकाचार्यकथा.

अस्ति भूरमणीमीलिमणिस्तुरसणी पुरी । यथार्थनामा तत्रासीञ्जितशत्रुर्गहीपतिः ॥ १ ॥
 ख्द्वेति नामधेयेन, ब्राह्मणी तत्र विश्रुता । दत्त इत्यभिधानेन, तस्याः पुत्रो बभूव च ॥ २ ॥
 दत्तो नितान्तदुर्दान्तो, द्यूतमद्यप्रियः सदा । सेवितुं तं महीपालं, प्रवृत्तो वर्त्तनेच्छया ॥ ३ ॥
 राज्ञा प्रधानीचक्रेऽसौ, छायावत्सारिपार्ष्वकः । आरोहायोपसर्पन्त्या, विषवह्निरपि द्रुमः ॥ ४ ॥
 विभेद्य प्रकृतीरेष, राजानं निरवासयत् । पापात्मानः कपोताश्च, स्वाश्रयोच्छेददायिनः ॥ ५ ॥
 तस्य राज्ञो दुरात्माऽसौ, राज्ये स्वयमुपाविशत् । क्षुद्रः पादान्तदानेऽपि, क्रामत्युच्छीर्षकावधि ॥ ६ ॥
 पशुहिंसोत्कटान् यज्ञान-ज्ञो धर्मधिया व्यधात् । धूमैर्मलिनयन् विह्वलं, स मूचैरिव पातकैः ॥ ७ ॥

विहरन् कालिकार्याल्य-आचार्यस्तस्य मातुलः । तत्राजगाम भगवान-इवानिव संयमः ॥ ८ ॥
 तत्समीपमनापित्सु-र्दत्तो मिथ्यात्वमोहितः । अत्यर्थं प्रार्थितो मात्रा, मातुलार्भ्यर्णमाययौ ॥ ९ ॥
 मत्तोन्मत्तमत्तामो दत्तोऽपृच्छत्तमुद्भटम् । आचार्यं यदि जानासि, यज्ञानां ब्रूहि किं फलम् ॥ १० ॥
 उवाच कालिकाचार्यो, धर्मं पृच्छसि तच्छृणु । तत्परस्य न कर्त्तव्यं, यद्यद्विप्रियमात्मनः ॥ ११ ॥
 ननु यज्ञफलं पृच्छामी-ति दत्तोदिते पुनः । स्वरिरूचे न हिंसादि, श्रेयसे किन्तु पाप्मने ॥ १२ ॥
 पुनस्तदेव साक्षेपं, पृष्टो दत्तेन दुर्धिया । ससौष्ठवब्रुवाचार्यो, यज्ञानां नरकः फलम् ॥ १३ ॥
 दत्तः क्रुद्धोऽभ्यधादेव-मिह कः प्रत्ययो वद । आर्योऽप्युचे श्शुकुम्भ्यां, त्वं पक्ष्यसे सप्तमेऽहनि ॥ १४ ॥
 दत्तः कोपादुदस्तश्च-रुणीकृतलोचनः । भूताविष्ट इवोवाच, प्रत्ययोऽपि को ननु ? ॥ १५ ॥
 अथोचे कालिकार्योऽपि, श्शुकुम्भीपचनात्युरः । तस्मिन्नेवाह्वयकस्मात्ते, मुखे विष्टा प्रवेक्ष्यति ॥ १६ ॥
 रोषाद् दत्तो जगादेदं, तव मृत्युः कुतः कदा । न कुतोऽपि स्वकाले द्वां, यास्यामीत्यवदन्मुनिः ॥ १७ ॥
 अशुं निरुद्ध दुर्बुद्धि-मिति दत्तेन रोषतः । आदिष्टैः कालिकाचार्यो, रुरुधे दण्डपूर्यैः ॥ १८ ॥
 अथ दत्तात् समुद्दिग्नाः, सामन्ताः पापकर्मणाः । आह्वनाद्यं नृपं तस्मै, दत्तमर्षयितुं किल ॥ १९ ॥
 दत्तोऽपि शङ्कितस्तस्थौ, निलीनो निजवेत्सनि । कण्ठीरवरवत्रस्तो, निरुद्ध इव कुञ्जरः ॥ २० ॥
 स विस्मृतदिनो दैवा-दागते सप्तमे दिने । बहिर्निर्गन्तुमारथै-राजमार्गानरक्षयत् ॥ २१ ॥
 तत्रैको मालिकः प्रात-र्विशन् पुष्पकरण्डवान् । चक्रे वेगातुरो विष्टां, भीतः पुण्यैः प्यघत्त च ॥ २२ ॥

इहाहनि हनिष्यामि, पशुवन्धुनिपांसनम् । चिन्तयन्ति दत्तोऽपि, निर्ययौ सादिर्भिवृतः ॥ २३ ॥
 एकेन वल्गताऽञ्जेन, विष्टोत्क्षिप्ता खुरेण सा । दत्तस्य प्राविशल्वास्थे, नासत्या यमिनां गिरः ॥ २४ ॥
 शिलास्फालितवत्सद्यः, श्लथाङ्गो विमनास्ततः । स सामन्ताननापृच्छथ, ववले स्वगृहं प्रति ॥ २५ ॥
 नाऽस्मन्मन्योऽयुना ज्ञात, इति प्रकृतिपूर्यैः । गृहमप्रविशन्नेव, बद्ध्या दध्रे स गौरिव ॥ २६ ॥
 अथ प्रकाशयंस्तेजो, निजं राजा चिरन्तनः । प्रादुरासीत्तदानीं स, निशात्यय इवार्यमा ॥ २७ ॥
 सोऽहिः कण्डनिर्यात, इव दूरं ज्वलन् क्रुधा । दत्तं शुकुम्भ्यां नरकुकुम्भ्यामिव तदाऽक्षिपत् ॥ २८ ॥
 अधस्तात्चायमानायां, कुम्भ्यां श्वानोऽन्तरा स्थिताः । दत्तं विद्द्ः परमाधार्मिका इव नारकम् ॥ २९ ॥
 निरस्तभूपालभयोपरोधः श्रीकालिकाचार्य इवैवमुच्चैः । सत्यव्रतत्राणकृतप्रतिज्ञो न जातु भाषेत मृषा मनीषी ॥ ३० ॥

इति श्रीसुद्वित-योगशास्त्रवृत्तित उद्धृता

कालिकाचार्यकथा सम्पूर्णा.

३५ सुविनेयानां माक्षदायित्वे चण्डरुद्राचार्यकथा.

उज्जयिन्यां पुरि स्नात्रो-द्याने नन्दनसन्निभे । चण्डरुद्राभिधः स्मरिः, सगच्छः समवासत् ॥ १ ॥

ऊनाधिकक्रियादोषान्, स्वगच्छीयतपस्विनाम् । दर्शं दर्शं स चाकुप्यत्, प्रकृत्याप्यतिरोषणः ॥ २ ॥

भूयसां वारणं ह्येषां, मयैकेनातिदुष्करम् । परं रोषातिरेकान्मे, स्वहितं न हि जायते ॥ ३ ॥
 ध्यात्वेति स्वरिंकांते, तस्यौ सद्विद्यानहेतवे । तस्मिं विद्वाय शिष्याणां, स्वाध्यायध्यानतत्परः ॥ ४ ॥ युग्मम्
 इतश्चोच्चयिनीवासी, व्यवहारिस्तो युवा ॥ आगात्कुंकुमलितांगो, नवोढस्तत्र मित्रयुक् ॥ ५ ॥
 साधून् दृष्ट्वा परीहास—पूर्वकं तान् प्रणम्य च । सोऽत्रादीद्भ्रगवंतो मे, धर्मं व्रत सुखाकरम् ॥ ६ ॥
 वैहासिकोऽयमिति ते, ज्ञात्वा नो किञ्चिद्चिरे । ततो भूयः स निर्ग्रथान्, सोपहासमभापत ॥ ७ ॥
 दौर्भाग्याद्भार्यया त्यक्तो, विरक्तोऽहं गृहाश्रमात् । तत् प्रसद्य भवांभोधि—तारकं दत्त मे व्रतम् ॥ ८ ॥
 धूर्तः श्रतारयत्यस्मा—न्मर्मवाक्यैर्मुहुर्मुहुः । तद्दृष्यतामसौ सम्यक्, चिंतयित्वेति ते जगुः ॥ ९ ॥
 गुरोरधीना न वयं, स्वयं दीक्षादि दत्तहे । तदाश्रय व्रताय त्व-मस्मद्गुरुमितः स्थितम् ॥ १० ॥
 श्रुत्वेति सवयस्योऽथ, सोऽत्रजलद्वारिसन्निधौ । अववीचं च वंदित्वा, सोपहासं कृताञ्जलिः ॥ ११ ॥
 गृहव्यापारतो भग्नो, लग्नोऽस्मि त्वत्पदाब्जयोः । तत्प्रवाजय मां स्वामि—स्तिष्ठामि ससुखं यथा ॥ १२ ॥
 सहास्यामिति तद्वाचं, श्रुत्वा कोपातिरेकतः । स्वरिर्जगौ व्रतेच्छुश्रे—तदा भस्मानय द्रुतम् ॥ १३ ॥
 ततस्तत्सुहृदैकेना—नीते भस्मनि साधुराट् । तं गृहीत्वा स्वबाहुभ्यां, लोचं कृत्वा ददौ व्रतम् ॥ १४ ॥
 तद्विलोक्य विषण्णास्त-द्वयस्यास्तमथाभ्यधुः । मित्र ! सद्यः पलायस्व, धाम यामो वयं यथा ॥ १५ ॥
 आसन्नसिद्धिकः सोऽथ, लघुकर्मैत्यर्चितयत् । कथं गच्छाम्यहं गेहं, स्ववाचा स्वीकृतव्रतः ॥ १६ ॥
 प्रमादंसंगतेनापि, या वाक् श्रोक्ता मनस्विना । सा कथं द्यपदुत्कीर्णा—क्षरालीवाऽन्यथा भवेत् ॥ १७ ॥

क्रोधाध्मातेन मयका, वृडेनैवं हतोऽपि यत् । नातनोद्वाडूमनोदेहै-वैगुण्यं किञ्चिदप्यसौ ॥ ३३ ॥
 चिरप्रव्रजितस्यापि, रोपदोषांश्च जानतः । प्राप्ताचार्यपदस्यापि, धिग्मे प्रबलकोपताम् ! ॥ ३४ ॥
 इयच्चिरं सुदुष्पालं, पालितं मयकाव्रतम् । परं तन्निष्कलं जज्ञे, कोपात्तन्मेऽमुना कृतम् ॥ ३५ ॥

भावनाभिरिति भावितचित्तः, सोऽपि केवलमवाप सुनीन्द्रः ।

एवमुक्त्वरूपोऽपि गुरोः स्यु-मोक्षदाः सविनयाः सुविनेयाः ॥ ३६ ॥

इति श्रीशुद्धित-उत्तराध्ययनसूत्रवृत्तित उद्भूता

चण्डरुद्राचार्यकथा संपूर्णा ।

३६ क्षुधापरीषहे हस्तिमित्रकथा

अस्त्यत्र भरते स्वर्ग-जयिन्युज्जयिनी पुरी । हस्तिमित्राभिधः श्रेष्ठी, तत्राभूद्भूरिभूतिमान् ॥ १ ॥
 सौभाग्यसेवधिर्दक्षाव-धिस्तस्य च वल्लभा । अकाण्ड एवात्रियत, स्वप्राणेभ्योऽपि वल्लभा ॥ २ ॥
 संसारासारतां ध्यायं-स्ततो वैराग्यवानसौ । प्रात्राजीत् हस्तिभूत्याह्व-पुत्रयुक् साधुसन्निधौ ॥ ३ ॥
 अन्यदा तावुज्जयिन्याः, प्रस्थितौ सह साधुभिः । प्रति भोजकटं यान्ता-वराण्यानीमवापतुः ॥ ४ ॥
 हस्तिमित्रमुनेस्तत्र, मर्माभित्कण्डको महान् । भग्नः पादतले तेन, पुरो गन्तुं स नाशकत् ॥ ५ ॥
 ततः स तद्वथार्पूः, प्रापितः प्राणसंशयम् । स्वसन्निधिस्थितान् साधू-नभ्यधादिति धीनिधिः ॥ ६ ॥

यूनं व्रजत कान्तार-पाश्च ग्राञ्जुत द्रुतम् । अहं त्विहैवानशनं, करिष्ये गन्तुमक्षमः ॥ ७ ॥
 तच्छ्रुत्वा मुनयः प्रोचु-र्हस्तिमित्र ! विषीद मा । त्वां सहेत्याद्य नेष्यामो, मोक्ष्यामो न पुनर्वने ॥ ८ ॥
 धर्मकृत्येषु सारं हि, वैद्यावृत्यं जगुर्जिनाः । तन्पुनर्गर्लानसम्बन्धि, चिन्ता पुण्यं न लभ्यते ॥ ९ ॥
 वैद्यावृत्यं तदेतत्तै, करिष्यामो वयं शुदा । तदाकर्ण्य जगौ हस्ति-मित्रपिः सत्त्वसेवधिः ॥ १० ॥
 सत्यमेतत्परमंहं, ग्राप्तकालोऽस्मि साम्प्रतम् । तन्माष्ट्रुत्पाट्य मा यूयं, मुधा बाधामवाप्स्यथ ! ॥ ११ ॥
 किञ्चात्र श्वापदाकीर्णं, प्रचुरोपद्रवे वने । सर्वेषां त्यक्तसार्थानां, न स्थातुञ्चितं चिरम् ॥ १२ ॥
 इत्युक्त्वाऽनशनं कृत्वा, क्षमयित्वा च संयतान् । स सद्यः प्रेषयामास, सह सार्थेन साग्रहम् ॥ १३ ॥
 स्थातुकाममपि स्नेहा-त्सहादायाथ तत्सुतम् । प्रस्थिता मुनयो हस्ति-मित्रस्त्वस्थाद्गुहान्तरे ॥ १४ ॥
 दूरं गत्वापि तत्सुत्रो, वञ्चयित्वा शुनीनगात् । पितुः समीपं स्नेहो हि, निर्मन्त्राकर्षणं मतम् ॥ १५ ॥
 ततस्तातोऽवदत्सुत्र !, न शोमनमदः कृतम् । मुनीन् विष्टुव्य मत्पार्श्व-मविमृश्य यदागमः ॥ १६ ॥
 प्रासुकान्नोदकादीनां, दाता नास्तीह कोऽपि यत् । क्षुचृयाविवशस्तस्मा-त्त्वमप्यत्र विपत्स्यसे ! ॥ १७ ॥
 ततः पुत्रोऽवदत्सात !, यद्भव्यं तद्भवत्विह । परमस्यामवस्थायां, मुत्वा वो न व्रजाम्यहम् ॥ १८ ॥
 हस्तिमित्रोऽथ तत्रैव, दिवसे वेदनाकुलः । स्मृतपञ्चनमस्कारो, विपद्याजनि निर्जरः ॥ १९ ॥
 विपन्नमपि जीवन्तं, सुतो मोहाद्विदेद तम् । प्रशुक्तावधिज्ञासी-त्सुरोऽपि प्राग्भवं निजम् ॥ २० ॥
 अब्राक्षीच्च वपुः स्वीयं, तत्रस्थं तनयञ्च तम् । ततस्तत्कृपया स्वाङ्गे, प्रविश्येति सुरोऽब्रवीत् ॥ २१ ॥

भिक्षायै वत्स ! गच्छ त्वं, सोऽवादीत् क्व व्रजाग्यहम् । उवाच निर्जैरो याहि, भ्रूलेषु वटादिषु ॥ २२ ॥
 तद्वासिनो जनास्तुभ्यं, प्रदास्यन्त्यशनादिकम् । तत्प्रपद्य ययौ सोऽपि, मुग्धात्मा भूरुहामधः ॥ २३ ॥
 धर्मलाभ इति श्रोच्यैः, प्रोच्य तत्राय तस्थुषे । तस्मै भिक्षामदाद्बुद्ध्या—निर्गत्यालङ्कृतः करः ॥ २४ ॥
 इत्थं भिक्षां ददौ तस्मै, हस्तिमित्रामरोऽन्वहम् । कृताहारञ्च तं स्नेहा—द्वार्त्तयामास सर्वदा ॥ २५ ॥
 देशे भोजकटस्याथ, जज्ञे दुर्भिक्षमुल्बणम् । ततस्तत्राभवाद्भिक्षा, भिक्षूणामतिदुर्लभा ॥ २६ ॥
 व्रतिनस्ते ततो वर्षे, द्वितीये प्रति मालवम् । बलिताः पूर्वदृष्टेन, चेष्टुतेनैव वर्त्मना ॥ २७ ॥
 अटव्यां चाययुस्तस्यां, क्षुल्लकं ददृशुश्च तम् । क्व तिष्ठसि ? कथं बुद्ध्ये ? , पप्रच्छुरिति तञ्च ते ॥ २८ ॥
 आवादीत्सोऽथ तिष्ठामि, सर्वदा पितुरन्तिके । बुक्षनिर्गतहस्ताच्च, लभेऽहमशनादिकम् ॥ २९ ॥
 अद्य यावद्विनाऽऽहारं, बृद्धः किं जीवतीति ते । तं वीक्षितुं गताः शुष्क—मद्रशुस्तत्कलेवरम् ॥ ३० ॥
 ततस्ते व्यमृशन्तं, हस्तिमित्रोऽभवत्सुरः । कृपयाऽन्नादिदानेन, तेनैवायमरक्ष्यत ॥ ३१ ॥
 अत्राहुः केऽपि बालेन, न सोढः क्षुत्परीषहः । बृद्धेन स पुनः सोढो, धैर्यधीरितभृशता ॥ ३२ ॥
 अन्ये त्वाहुः सुतेनापि, सोढ एव परीषहः । यन्नासौ प्रासुकालामे—ऽयैच्छद्भोक्तुं फलादिकम् ॥ ३३ ॥
 हस्तिभृतिरपि ज्ञात्वा—ऽऽहारलाभं सुधांशनात् । आलोचितः प्रतिक्रान्तो, विजहार सहर्षिभिः ॥ ३४ ॥
 परीषहो दुर्षिषहो यथाऽऽभ्यां, सेहे बुभुक्ष्वाविषयो मुनिभ्याम् ।

एदंयुगीनैरपि पुण्यपीनैः, सहास्तथाऽसौ मनसाप्यदीनैः ॥ ३५ ॥

इति श्रीशुद्धित-उत्तराध्ययनवृत्तितः उद्धृता

हस्तिमित्रकथा संपूर्णा.

३७ तृट्परिषहे धर्मशर्ममुनिकथा

अभूदुज्जयिनीपुर्यां, धनमित्राभिधो वणिक् । धनशर्माश्रयस्तस्य, धनशर्मा सुतोऽभवत् ॥ १ ॥

गुरुवार्णीं समाकर्ण्य, गुरुवैराग्यवान् धनः । पुत्रेण पुण्यसन्नेण, सत्रा तत्राऽऽददे व्रतम् ॥ २ ॥

स्वस्मिन् परे च सहितौ, सहितौ तौ व्रतिव्रजैः । प्रस्थितावेलगपुराऽध्वनि मध्यान्दिनेऽन्यदा ॥ ३ ॥

तदा च भीष्मग्रीष्मार्क—करसम्पाततापितः । पिपासापीडितो बालः, स चचाल शनैः शनैः ॥ ४ ॥

सुनयोऽन्येऽग्रतो जगु—र्धनमित्रमुनिः पुनः । पश्चाच्चचाल स्रनोस्तत्—प्रेमपाशनियन्त्रितः ॥ ५ ॥

मार्गे तत्राययौ रंग—चरङ्गाथ तरङ्गिणी । ततः पिताऽल्पपुत्रं, तां निरीक्ष्य प्रसोदभाक् ॥ ६ ॥

जानामि चेष्टया वत्स !, त्वां पिपासापराजितम् । मदभ्यर्णे च नास्त्यम्भः, प्रासुकं तत्करोमि किम् ? ॥ ७ ॥

तदिदानीं नदीनीरं, पीत्वोदन्या निहन्यताम् । निषिद्धमपि कार्यं हि, कार्यमापदि धीधनैः ॥ ८ ॥

यदुक्तं—'निषिद्धमप्याचरणीयमापदि, क्रिया सती नाऽवति यत्र सर्वथा ।

घनाम्बुना राजपथेऽतिपिच्छले, क्वचिद्बुधैरप्यपथेन गम्यते ॥ ९ ॥”

स्युदामापदमिमां, तदुच्छुध्य कथञ्चन । पश्चादालोचयेः पार्थ, समीपे सद्गुरोरिदम् ॥ १० ॥

इत्युदीर्यं सधुत्तीर्यं, स नदीमित्यचिन्तयत् । नूनं मदर्शने पुत्रो, द्विया पास्यति नोदकम् ॥ ११ ॥

द्वीमान् कुर्वन्कार्यं हि, स्वच्छायातोऽपि शङ्कते । तदर्शनपथादस्या—पसरामि शनैः ॥ १२ ॥

ध्यात्वेति स पुरोऽचालीत्, क्षुल्लोऽथ प्राप निम्नगाम् । तृप्तर्चोऽपि न ततोय—मपिबच्च हृद्व्रतः ॥ १३ ॥

अन्ये त्वारुरुदन्या नि—बाधितः स शिशुर्भृशम् । शुष्यंचालुमुखोरस्क—धेतसीति व्यचिन्तयत् ॥ १४ ॥

पिबाम्यऽनादेयमपि, नादेयं वारि साम्प्रतम् । प्रायश्चित्तं ग्रहीष्यामि, पश्चात्सद्गुस्तन्निधौ ॥ १५ ॥

विमृश्येति समुत्पाद्य, पातुमञ्जलिना जलम् । निन्ये यावन्मुलस्याग्रे, सोऽध्यासीदिति तावता ॥ १६ ॥

पिबामीमान् कथं जीवा—नहं विज्ञातजैनगीः । उदबिन्दौ यदेकत्रा—ऽसङ्ख्यजन्तून् जिना जगुः ॥ १७ ॥

त्रसाः प्लूतसत्स्याद्याः, स्थावराः पनकादयः । नीरे स्युरिति तद्घाती, सर्वेषां हिसको भवेत् ॥ १८ ॥

तत्कियद्भिर्दिनैर्यान्ति, रक्षिता अपि ये ध्रुवम् । तान् प्राणान् रक्षितुं दक्षः, पराणान्निहन्ति कः ॥ १९ ॥

सजीवं जीवनमिदं, तत्र पास्यामि सर्वथा । निर्णीयेति शनैर्नद्यां, स मुमोचाञ्जलेर्जलम् ॥ २० ॥

बालोऽप्यबालैर्यस्ता—मुत्तीर्यं तटिनीं ततः । तत्तीर एव सोऽपत—तृष्णया गन्तुमक्षमः ॥ २१ ॥

धर्मस्थैर्यं दधञ्चित्ते, पिपासाविवशोऽपि सः । स्पृतपञ्चनमस्करो, विपद्य त्रिदिवं ययौ ॥ २२ ॥

प्रयुज्याथावधिज्ञानं, ज्ञात्वा पूर्वभवं निजम् । पुरो गत्वा स्थितं तातं, प्रेक्ष्य स्वाङ्गे प्रविश्य च ॥ २३ ॥

अन्वगाद्धनमित्रिणिं, ततश्चलयितुं सुरः । समायान्तं सुतं दृष्ट्वा, हृष्टः सोऽप्यवलसुरः ॥ २४ ॥ [युगम्]
 अथोदन्या व्यथात्तानां, मुनीनामनुकम्पया । धनशर्माऽमरो भृरि-गोकुलान्यच्चनि व्यधात् ॥ २५ ॥
 तेभ्योऽधिगत्य तक्रादि, साधवः स्वास्थयमासदन् । सुधाकुण्डेभ्य आसाद्य, पीयूषमिष निर्जराः ॥ २६ ॥
 विहरन्तः सुखैर्नैवं, तच्छ्रुते ब्रजिकाव्रजे । उल्लङ्घ्यारण्यमापुस्ते, क्रमादन्तिमगोकुलम् ॥ २७ ॥
 ततोऽग्रे गच्छतां तेषां, मध्यात्कस्यापि विण्टिकाम् । स्वं जिज्ञापयिषुः सोऽथ, तत्र व्यस्मयत्सुरः ॥ २८ ॥
 दूरे गत्वा विण्टिकां च, स्मृत्वा स वलितो व्रती । उपधेर्विण्टिकां तत्रा-ऽप्यस्यत्सां न तु गोकुलम् ॥ २९ ॥
 तामादाय प्रचलितो, मिलितोऽन्यतपोधनैः । अवदद्विण्टिकालाभं, गोकुलार्दशनं च सः ॥ ३० ॥
 जाताश्चर्यास्तदाकर्ण्य, मुनयो व्यसृशन्निति । नूनं दिव्यानुभावेन, गोकुलान्यभग्नं वने ॥ ३१ ॥
 अत्राऽन्तरे प्रादुरासीत्, स सुरः कान्तिभासुरः । विहाय पितरं सर्वान्, मुनीनऽन्यान्ननाम च ॥ ३२ ॥
 एनं कुतो न नमसी-त्युक्तः स ब्रतिभिस्ततः । स्वीयं व्यतिकरं सर्वं, निवेद्येत्यवदत्सुरः ॥ ३३ ॥
 सजीवाऽम्भोऽपि पातुं य-त्तदासौ मे मतिं ददौ । तत्पूर्वभवत्ताऽपि, साधुरेष न वन्द्यते ॥ ३४ ॥
 स्नेहादपि रिपोरेव, कार्यं विहितवानसौ । यद्दुर्गतिनिमित्तं मे, तदा तदुपदिष्टवान् ॥ ३५ ॥
 स एव हि पूज्यो, गुरुश्च जनकोऽपि च । शिष्यं सुतं च यः क्वापि, नैवोन्मागे प्रवर्तयेत् ॥ ३७ ॥
 धनशर्मसुण्वैव-शुदीर्यागाल्त्रिविष्टम् । साधवोऽपि ततः स्थाना-द्विजहृस्ते यथासुखम् ॥ ३८ ॥

शुद्धो यथाज्यं धनशर्मनामा, सेहे पिपासां सुदृढप्रतिज्ञः । एवं समग्रैरपि संयतैः सा, सया महानन्दपदासुरकैः ॥३९॥

इति श्रीशुद्धित-उत्तराख्यनद्युत्तितः उद्धृता

धर्मशर्ममुनिकथा सम्पूर्णा.

३८ शीतपरिपहे सायुचतुष्ककथा.

पूरे राजगृहेऽभुवं—श्रुत्वाश्रुतुरोत्तमाः । सखायोज्योन्यमुत्कृष्ट—प्रेमराजो वणिग्वराः ॥ १ ॥
भद्राहास्वामिपार्श्वे, श्रुत्वा धर्मं जिनोदितम् । ते चत्वारोऽपि सआत—संवेगाः प्रात्रजन् मुदा ॥ २ ॥
गुरुश्रृणुणात्पार—इद्वानस्ते श्रुतोदधेः । एका कित्त्वविहारारख्यां, प्रतिमां प्रतिपेदिरे ॥ ३ ॥
कल्पश्चायमभूत्तेषां, यद्विहाराशनादिकम् । तृतीय एव ग्रहरे, कार्यं कार्यं समाहितैः ॥ ४ ॥
तुर्यामप्रवेशे तु, भवेद्यो यत्र संस्थितः । तेन तत्र प्रतिमया, स्थेयं ग्रहसप्तकम् ॥ ५ ॥
कल्पमेनं श्रयन्तस्ते, विहस्तो धरातले । परेद्यवि पुरं राज—गृहं पुनरूपाययुः ॥ ६ ॥
तदा च तुहिनव्यूहैः, पीडयन् जगतिजनम् । पत्रपुष्पफलोपेतान् स्थापून्, कुर्वन् महीरुहान् ॥ ७ ॥
तदाकान्यपि सर्वाणि, स्थानयन्नाज्यवन्निशि । निरास्पदान् पक्षिपशु—श्वापदान् दारुतां नयन् ॥ ८ ॥
शीतकप्रदस्त्रिणां, दन्तवाधं प्रवादयन् । कृशानुसेविनं कुर्वन्, सर्वं श्रोत्रियवजनम् ॥ ९ ॥
रुदानपि मिथोऽत्यर्थं, दम्पतीन् परिरम्भयन् । हेमन्तसुः प्रवद्यते, विश्वं हेममयं सृजन् ॥१०॥ (चतुर्भिः कलापकम्)

३९ उष्णपरीषहे अरहन्नकमुनिकथा.

अभ्रूलक्ष्मीकुलगारं, नगरी तगरामिधा । दत्तप्रभोदस्तत्रासी-द्वृत्तनामा वणिग्वरः ॥ १ ॥
 स भद्रामार्यया सार्कं, शुभानः सुखसुत्तमम् । अरहन्नकनामानं, पुत्ररत्नमजीजनत् ॥ २ ॥
 धर्मसार्हताकर्ण्य-सर्हन्मित्राचार्यसन्निधौ । विरक्तो व्रतमादत्त, दत्तः पत्नीसुतान्वितः ॥ ३ ॥
 दत्तोऽरहन्नकं स्नेहा-द्विष्टैर्भोज्यैरपोपयत् । कदाचिदपि भिक्षार्थं, प्रपयामास तं न तु ॥ ४ ॥
 उत्तमर्णं इवानेन, किमयं पोष्यतेऽन्वहम् । समर्थोऽपि च किं भिक्षा-चर्यामिप न कार्यते ? ॥ ५ ॥
 ध्यायन्तोऽपीति निर्गन्था, वस्तुं किमपि नाशकम् । पुत्रं वा पालयन् वप्ता, निषेधुं केन शक्यते ? ॥ ६ ॥ युग्मम्
 निदाघसमयेऽन्येद्यु-दत्तः साधुर्व्यपद्यत । तद्वियोगान्महादुःख-माससादाऽरहन्नकः ॥ ७ ॥
 ततोऽन्ये संयतास्तात-विरुहातुरचेतसे । तस्मै द्वित्रान् दिनान् याव-दानीयाहारसार्पयन् ॥ ८ ॥
 अथ तं यतयोज्वोचन्, भिक्षार्थं पर्यट स्वयम् । नेदानीं पितृवत्कोऽपि, दास्यत्यानीय भोजनम् ॥ ९ ॥
 दग्धोपरिष्ठात् पिटको-पमां वाचं निशम्य ताम् । चचाल विमनाः सोऽथ, भिक्षायै मुनिभिः समम् ॥ १० ॥
 अतीवसुकुमारान्ङ्गं, पूर्वमप्यकृतश्रमः । तदा निदाघतापेन, पर्यभूयत सोऽधिकम् ॥ ११ ॥
 ग्रीष्मार्ककिरणोत्तम-रेणुकानिकरेण सः । अदह्यत पदोर्बाढं, मौलौ च तपनांशुभिः ॥ १२ ॥
 पथात्स्थितोऽन्यसाधुभ्य-स्तृपा शुष्यन्ध्रुवाभुजः । महेभ्यसदनच्छायां, विश्रामाय स शिश्रिये ॥ १३ ॥

सौभाग्यमन्मथं तं च, तत्रस्थं तद्गृहेश्वरी । धनाढ्यवणिजो भार्या--ऽपश्यत्योषितभर्तृका ॥ १४ ॥
 अचिन्तयच्च सा रूप-महो ! अस्य मनोहरम् । यद्दृष्टमात्रमपि मे, समाकृषति मानसम् ॥ १५ ॥
 तदशुं रसयित्वा स्वं, करोमि सफलं वयः । ध्यात्वेति ग्राहिणोद् दासीं, सा तदाह्वानहेतवे ॥ १६ ॥
 दास्याहूतः सोऽपि तस्याः, मनसीव गृहेऽविशत् । सापि हर्षभरोदञ्च-त्क्षुक्नुभा तमस्यगात् ॥ १७ ॥
 पप्रच्छ च स्मितोन्मिश्र-दन्तांशुद्योतिताधरा । समग्रसुभगोत्तंस !, किं याचसि भवानिति ॥ १८ ॥
 अथारहन्नकः स्माह, भिक्षामभ्यर्थये शुभे । ततः सा व्याशुशस्मेर-स्मरापस्मारविह्वले ॥ १९ ॥
 वशीकरोम्यशुं स्निग्ध-मधुराहारदानतः ॥ स्वादुभोज्यं हि सर्वेषां, वशीकरणसुचमम् ॥ २० ॥
 ध्यात्वेति सार्पयत्तस्मै, मोदकान् सुन्दरान् बहून् । सोऽपि पर्यटनगलानः, प्राप्य तान् सुष्ठुदे भृशम् ॥ २१ ॥
 पश्यन्ती स्निग्धया दृष्टया, सा प्रपच्छति तं पुनः । युवत्वेऽपि त्वया तीव्रं, किमर्थं व्रतमाददे ॥ २२ ॥
 मुनिरुचे मया दीक्षा, जग्रहे सौख्यहेतवे । सुधामधुरया वाचा, ततः सा पुनरब्रवीत् ॥ २३ ॥
 यद्येवं तन्मया सार्द्धं, शुद्धश्च वैषयिकं सुखम् । पालिताया इयत्कालं, दीक्षायाः फलमान्नुहि ॥ २४ ॥
 कुरूप-दुःस्थ-स्थविर-कर्कशाङ्ग-जनोचिताम् । इमां कष्टक्रियां मुञ्च, मुधा स्वं वञ्चयस्व मा ॥ २५ ॥
 इदं गृहमियं लक्ष्मी-रयं परिजनोऽखिलः । सर्वमेतत्तवायत्तं, यदि त्वं स्वीकरोषि माम् ॥ २६ ॥
 लावण्याढ्याभिमिदं रूपं, शरीरं चेदमावयोः । अन्योन्यसङ्गमादद्य, सफलत्वं प्रपद्यताम् ॥ २७ ॥
 भवेद्यदि च दीक्षायां, भवतोऽत्यन्तमाग्रहः । शुक्तभोगस्तदा भूयो, बार्द्धके तां समाचरेः ॥ २८ ॥

श्रुत्वैति तद्वचस्तस्याः, विभ्रमांश्च विलोक्य सः । भग्नचित्तोऽभवत्को वा, कामिनीभिर्न भिद्यते ? ॥ २९ ॥
 यदुक्तं—“दृष्टाञ्चित्रेऽपि चेतांसि, हरन्ति हरिणीदृशः ? । किम्पुनस्ताः स्मितस्मेर-विभ्रमभ्रमितेक्षणाः ? ॥ ३० ॥”
 ततः स्वीकृत्य तद्वाच-भवतस्थे स तद्गृहे । तथा साकं यथाकामं, रेमे चाल्यन्तरक्तया ॥ ३१ ॥
 अथ गोचरचर्यायां, वसतौ चाऽरहन्नकम् । अप्रेक्षमाणा मुनयो—ऽन्वेषयन्निखिले पुरे ॥ ३२ ॥
 तत्रष्टत्तिमपि क्वापि, नालभन्त तथाऽपि ते । ततस्तन्मातुरार्याया-स्तं तद्वृत्तान्तमूचिरे ॥ ३३ ॥
 वार्त्तीं निशम्य तां पुत्र-शोकेनातिगरीयसा । प्रणष्टचिचा सा भूता-ऽऽविष्टेवोन्मत्ततामगात् ॥ ३४ ॥
 ततोऽरहन्नकेत्युक्त्वा—विलपन्ती सगद्गदम् । सा पुरेः सकलेऽभ्राम्य-द्वुत्ता चेटकपेटकैः ॥ ३५ ॥
 पथानमभिमिष्वन्ती, नयनश्रवदश्रुभिः । तमिस्त्रेणैव मोहेन, प्रस्वलन्ती पदे पदे ॥ ३६ ॥
 दृष्टोऽरहन्नकः क्वापि, पुत्रो मे प्राणवल्लभः ? । यं यं पश्यति तं तं च, पृच्छन्तीति पुनः पुनः ॥ ३७ ॥
 कृतानुकम्पा सुजनै-र्हस्यमाना च दुर्जनैः । दृष्टाऽरहन्नकेनोच्चै-र्गवाक्षस्येन साऽन्यदा ॥ ३८ ॥ [त्रिभिर्विशेषकम्]
 प्रत्यभिज्ञाय तां प्रेक्ष्य, तदवस्थां च तादृशीम् । स समुत्पन्ननिर्वेदः, स्वहृदीति व्यचिन्तयत् ॥ ३९ ॥
 अहो ! मे निर्विवेकत्व-महो ! दुष्कर्मकारिता । यदस्या वचनैस्त्यक्तं, मया मुक्तिप्रदं व्रतम् ॥ ४० ॥
 दुस्सहं व्यसने माता, पातितेयमपीदृशे । स्वात्मा च व्रतमङ्गेन, भवान्धौ पातितो हहा ! ॥ ४१ ॥
 इदानीमपि तन्मातुः, शोकमुन्मूलयाम्यहम् । ध्यात्वेति स गृहात्तस्मा-निर्जगाम ससम्भ्रमः ॥ ४२ ॥
 कुलाङ्गारोपमो मात-रसौ त्वामरहन्नकः । नमतीति ब्रुवन् वाष्प-प्लुताक्षस्तां ननाम च ॥ ४३ ॥

४० दंशमशकपरीषहे श्रमणभद्रमुनि कथा

अस्त्यकम्पा पुरी चम्पा-भिधाना भूवि भूषणम् । तस्यां सान्वर्थनामासी-जितशत्रुर्महीपतिः ॥ १ ॥
 तस्य श्रमणभद्राह्वः, ह्यनुः सात्त्विकपुङ्गवः । युवराजोज्ज्वनि जग-ज्जनाह्लादनचन्द्रमाः ॥ २ ॥
 धर्मधोपगुरोः पार्श्वे, धर्मं श्रुत्वा जिनोदितम् । विरक्तःकामभोगेभ्यो, महात्मा सोऽग्रहीद्व्रतम् ॥ ३ ॥
 श्रुताभोनिधिपारीणः, स प्रसादाद्गुरोरभूत् । एकाकित्वविहारारब्धां, प्रतिमां च प्रपन्नवान् ॥ ४ ॥
 निम्नभूमिप्रदेशेषु, विहरम् सोऽन्यदा मुनिः । शरत्काले महाटव्यां, तस्थौ प्रतिमया निशि ॥ ५ ॥
 सूचीखमानवदना-स्तत्र दंशा सहस्रशः । विलग्न्य क्रोमले तस्य, शरीरे शोणितं वपुः ॥ ६ ॥
 निरन्तरं विलग्नैस्तै-दंशैर्दंशनतत्परैः । स मुनिः स्वर्णवर्णोऽपि, लोहवर्णःइवाऽऽवभौ ॥ ७ ॥
 दशसु तेषु तस्योच्चै-र्वेदनाऽऽसीत्तथापि सः । तितिक्षामास तां क्षान्ति-क्षमो न तु ममार्जं तान् ॥ ८ ॥
 अचित्तयच्च दंशोत्था, व्यथाऽसौ क्रियता मम । इतोऽप्यनन्तगुणिता, नरकेषु हि सा भवेत् ॥ ९ ॥
 यतः-“परमाधार्मिकोत्पन्ना, मिथोज्ञाः क्षेत्रजास्तथा । नारकाणां व्यथा वक्तुं, पार्यन्ते ज्ञानिनाऽपि न ! ॥ १० ॥
 किञ्च-अन्यद्वपुरिदं जीवाजीवश्चान्यः शरीरतः । जानन्नपीति को दक्षः, करोति ममतां तनौ ? ॥ ११ ॥
 किञ्चानेन शरीरेण, स्वल्पकालविनाशिना । यद्येषां जायते वृत्तिः, किं न प्राप्तं ? तदा मया ॥ १२ ॥
 भावयन्निति स प्राज्ञः, क्षममाणश्च तां व्यथाम् । रात्रावेव जहौ प्राणान्, दंशैः शोषितशोणितः ॥ १३ ॥

इति विषय स दंशपरीषहं, श्रमणभद्रमुनिस्त्रिदशोऽभवत् । तदपरैरपि साधुवैरस्यं, जिनवचो निपुणैः परिषह्यताम् ॥१४॥

इति श्रीसुद्रित-उत्तराध्ययनवृत्तितः उद्धृता

श्रमणभद्रमुनिकथा संपूर्णा-

४१ नैषेधिकीपरीषहे कुरुदत्तमहर्षिकथा

अभूत्पुरे गजपुरे, कुरुदत्तसुताभिधः । महेश्यपुत्रो महतां, गुणानामेकमास्पदम् ॥ १ ॥

स संविद्यो गुरुयान्ते, प्रब्रज्याधीत्य च श्रुतं । प्रतिपेदेऽन्यदैकाकि—विहारप्रतिमां सुधीः ॥ २ ॥

विहरत्रेकदा सोऽथ, साकेतनगरान्तिके । तस्थौ प्रतिमया तुर्य—पौरुष्यां धैर्यमन्दरः ॥ ३ ॥

ततश्च गोधनं हत्वा, चौरा ग्रामात्कृतश्चन । कुरुदत्तमुतस्यर्षेः, पार्श्वस्थेनाऽध्वना ययुः ॥ ४ ॥

साधुपार्श्वमथाऽभ्येयु—गोधनान्वेषका अपि । द्वौ मार्गौ तत्र दृष्ट्वा ते, पप्रच्छुश्चेति तं मुनिं ॥ ५ ॥

ब्रूहि साधो ! पथा केन, जग्मुश्चौराः सगोधनाः । तच्छ्रुत्वापि मुनिस्तेषां, न ददौ किञ्चिदुत्तरं ॥ ६ ॥

ततस्ते कुपिता वारि—विलम्बामादाय मृत्तिकां । मौलौ तस्य मुनेः पालीं, बन्धुर्दुष्टचेतसः ॥ ७ ॥

तत्र क्षिप्त्वा चिताङ्गारान्, ययुस्ते क्रोधविह्वलाः । मुनिस्तु तैर्ज्वलन्मौलि—रस्येवं हृद्यचिन्तयत् ॥ ८ ॥

‘सह कलेवर ! खेदमचिन्तयन्, स्ववशता हि पुनस्तव दुर्लभा ।

बहुरं च सहिष्यसि जीव हे !, परचयो न च तत्र गुणोऽस्ति ते ॥ ९ ॥'
 ध्यायन्निति यतिमौलिं, मनश्चाकम्पयन्नहि । सहित्वा चोपसर्गं तं, परलोकमसाधयत् ॥ १० ॥
 नैषेधिव्याः परीषहः, श्रीशुनिराजेन यथाऽशुनाऽधिसेहे । सकलैरपि साधुभिस्तथाऽसौ, सहनीयो महनीयपादपत्रैः ॥ ११ ॥

इति श्रीशुद्धित-उत्तराध्ययनवृत्तितः उद्धृता

श्री कुरुदत्तमहर्षिकथा संपूर्णा.

४२ शय्यापरिषहे सोमदत्त-सोमदेवर्षिकथा

बभूव पूर्यां कौशाभ्यां, यज्ञदत्ताभिधो द्विजः । तस्याभूतां सोमदत्त-सोमदेवाभिधौ सुतौ ॥ १ ॥
 सोमभूत्सुनेः पार्थे, तौ द्वावपि महाशयौ । प्रात्राजिष्टां भवोद्विष्णा-वभूतां च बहुश्रुतौ ॥ २ ॥
 अन्यदा स्वजनाच्च द्रष्टुं, तौ कौशाम्बीशुपेयतुः । स्वजनास्तु तदाऽवन्त्यां, गत्वाऽभूवन् स्थितास्तयोः ॥ ३ ॥
 ततस्तावप्यचलता-सभिसालवकं मुनी । पिबन्ति तत्र देशे च, मधं केचिद्द्विजा अपि ॥ ४ ॥
 तत्र ब्राह्मणगेहेषु, भिक्षार्थं गतयोस्तयोः । द्रव्येणान्येन संयोज्य, मधं विप्रस्त्रियो ददुः ॥ ५ ॥
 अन्ये त्वाहुर्दे ताभि-र्भेधमेव यथास्थितम् । तद्विशेषमजानन्ता-वपातां तच्च तावपि ॥ ६ ॥
 वपुर्भ्रमादिना सीधुं, पीतं ज्ञात्वाथ तौ मुनी । जाताऽस्तुतापौ निष्पापौ, मिथो व्यमृशतामिति ॥ ७ ॥

अयुक्तमेतदवाभ्या-मजानद्भ्यां महत्कृतम् । सुरामय्यऽपिगवाऽऽवां, प्रमादादसमीक्ष्य यत् ॥ ८ ॥
 सेवेताकल्पमप्येव-याहारार्थी कदाचन । तदाहारपरीहार-भेवाऽऽवां कुर्वहेऽधुना ॥ ९ ॥
 इत्यालोच्यापगातीर-गतकाष्ठोपरि स्थितौ । तावकाष्टीं पादपोप-गमनं मुनिसत्तमौ ॥ १० ॥
 अकालेऽपि तदा मेघ-वृष्टिर्जज्ञेऽतिभूयसी । पूरयन्ती पयःपुरै-र्नदीं ह्यवित्तसैकतैः ॥ ११ ॥
 आरूढश्रमणं दारु, ततारोडुपवत्ततः । उच्चैरतुस्ततो नैव, तदापि व्रतिनौ तु तौ ॥ १२ ॥
 सोऽथ सिन्धुरयः कूल-तरुन्मूलनतत्परः । काष्ठारूढौ यती सद्य-स्तौ निनाय पयोनिधौ ॥ १३ ॥
 उच्छल्लोलकल्लोल-लोलनान्दोलनव्यथाम् । उल्लोलोत्थिप्तकाष्ठौघा-भिघातञ्चातिदारुणम् ॥ १४ ॥
 जलजन्तुकृतां ग्रास-विवाधाञ्चातिदुःसहाम् । तत्र धीरमनस्कौ ता-वक्षमेतां क्षमानिधी ॥ १५ ॥ (युग्मम्)
 यावज्जीवं विषहति, तीव्रं शय्यापरीषहम् । देवभृवं सोमदत्त-सोमदेवावन्दिताम् ॥ १६ ॥
 तौ साधुसिंहौ सहतः स्म शय्या-परीषहं यद्ब्रह्मद्वैतार्थैर्यौ । तथा विषह्यो मुनिभिः स सर्वैः, शमामृतक्षीरपयोधिकल्पैः ॥

इति श्रीशुद्रित-उत्तराध्ययनवृत्तित उद्धृता

सोमदत्त-सोमदेवर्षिकथा संपूर्णा.

४३ आक्रोशपरीषहे क्षपककथा.

तथाहि काप्यभूत्कश्चि—दनगारो गुणान्वितः । तपोऽतिदुस्तपं मास—क्षपणादिकमाचत् ॥ १ ॥
 तद्गुणावर्जिता कापि, ते ननामाऽनिशं सुरी । कार्यं महुचितं पूज्यैः, प्रसाद्यमिति चाब्रवीत् ॥ २ ॥
 श्रुत्वा विप्रस्य कस्यापि, दुर्वाक्यं सोऽन्यदा मुनिः । जातकोपः समं तेन, योऽभ्यु प्रवद्वेतेतराम् ॥ ३ ॥
 क्षुत्क्षामदेहः क्षपक—स्ततस्तेन द्विजन्मना । हत्वा मुष्ट्यादिभिः पृथ्व्या—मपात्यत तरस्विना ॥ ४ ॥
 मुहुर्मुहुस्ताडयित्वा, द्विजेन मुमुचेऽथ सः । ततः स्वस्थानमगम—त्क्षपकोऽपि कथञ्चन ॥ ५ ॥
 तत्पार्थेऽथ विभावरी, विभावरीसुरीःसुरी । समाजगाम.तत्पादौ, प्रणनाम चूर्पूर्ववत् ॥ ६ ॥
 तां देवीं जल्पयामास, न किञ्चित्क्षपकः पुनः । अजल्पन्तं च ते साधु—मेवं प्रच्छ देवता ॥ ७ ॥
 त्वं न जल्पयसि स्वामि—न्नपराधात्कुतोऽद्य मां ? । ततो वाचंयमोऽप्युच्चैः, प्रत्युवाचेति निर्जरीम् ॥ ८ ॥
 द्विजेन हन्यमानोऽपि, यद्नाहं रक्षितस्त्वया । ममापकारिणस्तस्य, किञ्चिन्नापकृतं च यत् ॥ ९ ॥
 ततस्त्वां वादये नाहं, वाङ्मात्रप्रीतिकास्िणीम् । तच्छ्रुत्वाऽभ्यधाद्देवी, स्मितविच्छ्रुस्ताधरा ॥ १० ॥
 युवयोरभवद्गुहं, यदान्योन्यविलग्नयोः । तदाहमपि तत्रैवा—ऽभूवं कौतुकदर्शिनी ॥ ११ ॥
 किन्तु तुल्यौ युवां दृष्टौ, कोपाविष्टौ मया तदा । कः साधुः ? को द्विजश्चेति, नाज्ञासिपमहं तदा ॥ १२ ॥
 युष्मद्रक्षां विप्रशिखा—मत एव च न व्यधाम् । श्रुत्वेति क्षपकः शान्त—कोपाऽऽपेोऽब्रवीदिति ॥ १३ ॥

स्रुता प्रेरणा देवि, त्वयाऽसौ विहिता मम । तदश्रुत्यातिचास्य, मिथ्यादुष्कृतमस्तु मे ॥ १४ ॥
 ततो यतिं तं प्रणिपत्य सत्य—भक्त्या निज धाम जगाम देवी ।
 कुप्यन्मुनिः स्यादिति बालतुल्यो, नाक्रोशकारिष्वपि तेन कुप्येत् ॥ १५ ॥

इति श्रीसुद्वित—उचराध्ययनवृत्तित उद्भूता

क्षपकथा संपूर्णा-

४४ श्री अर्जुनमालर्षिकथा

अभूत्पुरे राजगृहे, गृहे निःशेषसम्पदाम् । मालाकारोऽर्जुनाह्वानः, स्कन्दश्रीस्तस्य च प्रिया ॥ १ ॥
 यक्षो युद्धस्याप्याहः, पुराद्राजगृहाद्बहिः । अर्जुनस्याराममार्गे—ऽभवत्तद्गोत्रदेवता ॥ २ ॥
 कुसुमैर्दुरामोद—अमोदितजगज्जैनैः । तं यक्षमर्जुनो भूरि—भक्त्याऽपूजयदन्वहम् ॥ ३ ॥
 स्कन्दश्रीरन्यदा मर्तु—भक्तं दत्त्वा गृहं प्रति । पुष्पाण्यादाय वलिता, यक्षवैत्यान्तिकं ययौ ॥ ४ ॥
 तदा च तां दुर्ललित—गोष्ठीसत्का मदोत्कटाः । यक्षवेस्मस्थिताः प्रेक्षा—मासुः पट् कामिनो नराः ॥ ५ ॥
 असौ सौन्दर्यवसति—वैनिताऽर्जुनमालिनः । गृह्यतामिति जल्पन्तो, द्रुतं ते जगृहुश्च ताम् ॥ ६ ॥
 यक्षायतनमध्ये च, तां समानीय कामिनीम् । यक्षस्याग्रे बुभुजिरे, ते सर्वेऽपि पुनः पुनः ॥ ७ ॥

तदा च यक्षपूजार्थं, तत्रागादर्जुनोऽपि हि । तंचायान्तं विलोक्यैवं, स्कन्दश्रीस्तानभाषत ॥ ८ ॥
 आगच्छत्यर्जुनोऽसौ तत्किं मां यूयं विमोक्षयथ ? । ततस्तेऽचिन्तयन्तून-भेतस्याः प्रियमस्त्यदः ॥ ९ ॥
 वराकान्मालिकादस्मा—चास्माकं भीरु ! मीरिति । ब्रुवन्तस्ते बन्धुश्च, द्रुतमर्जुनमालिनम् ॥ १० ॥
 तं यक्षस्य पुरो न्यस्य, तस्य पश्यत एव हि । सिषेविरे ते तत्कान्ता-महम्मूर्त्तिकया शुहुः ॥ ११ ॥
 स्वभार्यां श्रुज्यमानां तै-र्वीक्ष्याऽचिन्तयदर्जुनः । एनं यक्षं पुष्पपुञ्जैः पूजयाम्यहमन्वहम् ॥ १२ ॥
 अद्य त्वस्यैव पुरतः, ग्रामोम्येतां विडम्बनाम् । तन्निश्चितमिदं नैव, यक्षः कोप्यत्र विद्यते ॥ १३ ॥
 यदि चात्र भवेद्यक्ष—स्तदासौ मां स्वसेवकम् । नैवेदानीमुपेक्षेत, पीड्यमानमनाथवत् ॥ १४ ॥
 ध्यायन्तमिति तं ज्ञात्वा, यक्षस्तदनुकम्पया । प्रविवेशाशु तस्याङ्गे—ऽछिदत्तद्वन्धनानि च ॥ १५ ॥
 सहस्रपलनिष्पन्नं, गृहीत्वा लोहसुद्वरम् । तानारीसप्तमान् गोष्ठी-पुरुषान् षट् जघान च ॥ १६ ॥
 इत्थं प्रतिदिनं नारी-सप्तमान् मानवान् स षट् । जघान सतताभ्यासा-द्भ्रामं भ्रामं पुराद्बहिः ॥ १७ ॥
 तज्ज्ञात्वा पूर्जनः सर्व-स्तावन्न निरगाद्बहिः । यावत्तेन हता न स्युः, षट् नारीसप्तमा नराः ॥ १८ ॥
 अन्यदा तत्पुरोपान्ते, श्रीवीरः समवासत् । न त्वर्जुनभयात्कोऽपि, जिनं नन्तुं ययौ जनः ॥ १९ ॥
 तदा तत्पुरवास्तव्यः, श्रुत्वा श्रीमज्जिनागमम् । एवं सुदर्शनः श्रेष्ठी, दध्यौ हर्षोच्छ्वसत्तनुः ॥ २० ॥
 अहो ! जगज्जनाम्भोज—प्रबोधननभोमणिम् । श्रीवीरमपि नन्तुं नो, यात्यर्जुनभयाज्जनः ॥ २१ ॥
 जिनस्य विश्वत्रितय—त्रायिणो ध्यायिनं जनम् । हन्तुमीष्टे न हीन्द्रोऽपि, तज्जनोऽयं विभेति किम् ? ॥ २२ ॥

अहो ! अज्ञानिना घोरं, कर्मदं नरकप्रदम् ! । मया कृतमिति ध्यायन्, सोऽपृच्छदिति तं पुनः ॥ ३८ ॥
 किमर्थं प्रस्थितोसि त्वं ? , ब्रूहि भ्रातः ! सुदर्शन ! । सोऽभ्यधाब्शीमहावीरं, वन्दनार्थं ब्रजाम्यहम् ॥ ३९ ॥
 तच्छ्रुत्वेत्यर्जुनोऽवादी-द्वन्दितुं परमेश्वरम् । अहमथागमिष्यामि, त्वया सह महामते ! ॥ ४० ॥
 ततस्तेन समं हृष्टः, श्रीमहावीरसन्निधौ । अगात्सुदर्शनः स्वामि-दर्शनोत्सुकदर्शनः ॥ ४१ ॥
 श्रीवर्द्धमानतीर्थेश-पादपद्मौ प्रणम्य तौ । सम्यक् श्शुश्रुवतुर्धर्म-देशनां क्लेशनाशिनीम् ॥ ४२ ॥
 देशनान्ते च सर्वज्ञं, प्रणम्यापृच्छदर्जुनः । स्वामिन् ! कथं विशुद्धिर्मै, भवेद्ब्रह्मलुपाप्मनः ॥ ४३ ॥
 अथोचे भगवांस्त्वं चे-दात्मशुद्धिं चिकीर्षसि । तर्हि संयममादाय, तपस्तप्यस्व दुस्तपम् ॥ ४४ ॥
 मलं स्वर्णगतं वह्नि-हंसः क्षीरगतं जलम् । यथा पृथक्करोत्येवं, जन्तोः कर्ममलं तपः ॥ ४५ ॥
 यथाऽम्बुदा विलीयन्ते, प्रचण्डपवनाऽऽहताः । तथा तीव्रतपोऽपास्ताः, पाप्मानः प्रबला अपि ॥ ४६ ॥
 तन्निशम्यार्जुनः स्वामि-समीपे व्रतमाददे । निर्जराथं व्यहार्षीञ्च, पुरे राजगृहे सदा ॥ ४७ ॥
 निरन्तरं पष्ठतपः, कुर्वन् साम्यसुधान्बुधिः । साध्याचारं च सकलं, निष्कलङ्कमपालयत् ॥ ४८ ॥
 अरमत्स्वजनहन्ताऽसौ, दुष्टो दुष्कर्मदूषितः । धूर्तो धत्तेऽधुना साधु-वेपं वेपविडम्बकः ! ॥ ४९ ॥
 इत्याधैर्बहुलोकै-राक्रोशैस्ताडनैस्तथा । स महात्मा न चुक्षोभ, प्रस्रुतैवमचिन्तयत् ॥ ५० ॥ (युगम्)
 “मनिन्दया यदि जनः परितोषमेति, नन्वग्रयासजनितोऽयमनुग्रहो मे ।
 श्रेयोऽर्थिनो हि मनुजाः परवृष्टिहेतो-र्दुःखार्जितान्यपि धनानि परित्यजन्ति ॥ ५१ ॥

पापः प्राप ततो द्वेषं, पालकः स्कन्दकोपपरि । अपकर्तुं पुनः किञ्चि-चस्य न प्राभवत्तदा ॥९॥
 कृतप्रस्तुतहृत्योऽथ, पालकः स्वास्पदं ययौ । जगाम न तु तच्चिता-त्कोपः स्कन्दकगोचरः ॥ १० ॥
 अथ श्रीसुव्रतस्वामि-पादान्ते दान्तमानसः । भ्रात्राजीत्स्कन्दकः साकं, मर्त्यानां पञ्चभिः शतैः ॥ ११ ॥
 क्रमाद्बहुश्रुते जाते, स्कन्दके सुव्रतप्रभुः । तस्मै शिष्यतया तानि, पञ्च साशुशतान्यदात् ॥ १२ ॥
 अन्येषुः सुव्रतार्हन्तं, स्कन्दकः पृष्टवानिति, ब्रजाम्यहं स्वसुर्देश-भादेशः स्याद्यदि प्रभोः ॥ १३ ॥
 जगौ जगत्प्रभुस्तत्रो-त्पत्स्यते मारणान्तिकः । सर्वेषामुपसर्गो व-स्तच्छ्रुत्वा स्कन्दकोऽबदत् ॥ १४ ॥
 आरधनासाधको हि, नोपसर्गस्तपस्विनाम् । दुःखायते महानन्द-महानन्दाभिलाषिणाम् ! ॥ १५ ॥
 ततो ब्रूहि प्रभो । तस्मि-न्नुपसर्ग उपस्थिते । आराधका भविष्यामो, वयं यद्वा विराधकाः ॥ १६ ॥
 स्वामी स्माह त्वां विनाऽन्ये, सर्वेष्वाराधका इति । स्कन्दकस्तन्निशमेति, व्यमृशद्भृशमुत्सुकः ॥ १७ ॥
 आराधका इयन्तः स्यु-र्विहारे यत्र साधवः । नूनं स शुभ एवेति, विचिन्त्य स्कन्दकोऽचलत् ॥ १८ ॥
 क्रमाद्द्रत्वा कुम्भकार-कृते स सपरिच्छदः । उद्याने समवासापी-त्तमश्रौपीञ्च पालकः ॥ १९ ॥
 ततः प्राग्वैशुद्धर्थ-मुद्याने तत्र पालकः । प्रच्छन्नं गोपयामास, विविधायुधधोरणीम् ॥ २० ॥
 इति दण्डकिराज्ञे चा-ऽषडक्षीणमुवाच सः । जितः परीपहैरत्र, स्कन्दकोऽस्ति समागतः ॥ २१ ॥
 अयं स्वयं महावीर्य-श्रुदोर्दण्डविक्रमैः । साधुवेषधैर्युक्तो, भटानां पञ्चभिः शतैः ॥ २२ ॥
 उद्याने गोपितैः शस्त्र-प्रकरैरतिदारुणैः । त्वां वन्दितुं गतं हत्वा, राज्यमेतद्ग्रहीष्यति ! ॥ २३ ॥ (युग्मम्)

किञ्चाखिलो विपाकोऽय—मस्ति स्वकृतकर्मणः । दुःखाय नोपसर्गस्त—स्ततां कर्मजिघांसाताम् ॥ ३९ ॥
 अवश्यं नाशिनो बाह्य—स्याङ्गस्याऽस्य कृते ततः । कोपः कार्यो नान्तरङ्ग—ध्रुवधर्मधनापहः ॥ ४० ॥”
 स्कन्दकेनेति निर्याभ्य—माना निर्मलमानसाः । महात्मानो विपक्षे च, मित्रे च समदृष्टयः ॥ ४१ ॥
 यन्त्रपीडनपीडां तां, क्षसमाणाः क्षमाधनाः । केवलं प्राप्य कैवल्य—सुखं ते लेसिरे क्रमात् ॥ ४२ ॥ युगम्
 द्रुतं हतेषु तेनैवं, द्युनपञ्चशतर्षिषु । एकं क्षुल्लकमुद्दिश्य, पालकं स्कन्दकोऽवदत् ॥ ४३ ॥
 अनुकम्प्यमिमं बालं, पीडयमानम् निरिक्षितुम् । नाहं शक्ष्यामि नियतं, पूर्वं पीडय मां ततः ॥ ४४ ॥
 तर्ह्युत्वा पालकस्तस्य, भूरिदुःखविधित्सया । गुरोः पश्यत् एव द्राक्, प्राक् तं बालमपीडयत् ॥ ४५ ॥
 शुक्लध्यानमुधाऽऽसार—शान्तकर्महुताशनः । बालः सोऽपि महासन्धो, महानन्दमविन्दत ॥ ४६ ॥
 तद्वीक्ष्य स्कन्दकार्यः, दुःखोऽन्तर्ध्यातिवानिति । अनेन सपरीवारः, पापेनाऽस्मि विनाशितः ॥ ४७ ॥
 क्षुल्लकोऽपि हि मद्राचा, क्षणमेकं न रक्षितः । निग्राह्य एव पापोऽसौ, तन्मया गर्वपर्वतः ॥ ४८ ॥
 अयं भूपोऽपि निग्राहोऽ—स्मद्विनाशनिबन्धनम् । उपेक्षाकारिणोऽस्माकं, वध्या जानपदा अपि ॥ ४९ ॥
 तद्दुष्करस्य चेदस्य, भवेन्मत्तपसः फलम् । तदाहं दाहकोऽमीषां, भूयासं भाविजन्मनि ॥ ५० ॥
 इत्थं कृतनिदानः स, पीडितस्तेन दुर्धिया । मृत्वा वह्निकुमारेषु, सुरोऽभूत्पसमर्द्धिकः ॥ ५१ ॥
 पुण्डरयशास्त्र, दिने चैवमचिन्तयत् । कुतो हेतोः पुरीमध्ये न दृश्यन्तेऽद्य साधवः ॥ ५२ ॥
 इतश्च स्कन्दकमुने—रजोहरणमुत्तमम् । रक्ताभ्यक्तः कर इति, जगृहे गृत्रपक्षिणा ॥ ५३ ॥

प्रतिपद्यान्त्यदैकाकि-विहार धरापीठे-ऽप्रतिबद्धः समीरवत् ॥ ३ ॥
 अन्येष्टुर्विहरन् सोऽथ, क्वापि राज्यान्तरे गतः । हेरिःकोयमिति ज्ञात्वा, जगृहे राजपुरुर्यैः ॥ ४ ॥
 कस्त्वं ? केन चरत्वाय, ग्रहितोसीति ? जल्प रे ! । पप्रच्छुरिति तं भूयः, पुरुषाः परुषाः रुषा ॥ ५ ॥
 व्रती तु प्रतिमास्थत्वा-न्न किमथ्युत्तरं ददौ । ततस्ते क्लृपिताः क्षार-दानेन तमतक्षयन् ॥ ६ ॥
 निशातल्लवचीक्ष्ण-धारैर्दभैश्च तं मुनिम् । गाढमावेष्टय मुक्त्वा च, ते दुष्टाः स्वाश्रयं ययुः ॥ ७ ॥
 यतोस्तास्यऽऽसिपं बाढं, समन्तादपि तैः कुशैः । विदग्धस्येव वैदग्ध्यं, दुर्विदग्धैरकृत्यत ! ॥ ८ ॥
 तथापि कल्पुं ध्यान-मकुर्वाणः क्षमानिधिः । स सम्यगधिसेहे तं, तृणस्पर्शपरीपहम् ॥ ९ ॥
 लग्ना शूकशिलाऽप्यऽङ्गे-ऽङ्गिनां क्षोभाय जायते । स तु दक्षो न बुक्षोभ, मांसमन्नेः कुशैरपि ! ॥ १० ॥
 एवं तृणस्पर्शपरीपहं यथा-ऽधिसोढवान् भद्रमृनिर्महाशयः । तथाऽयमऽन्यैरपि साधुपुङ्गवै-स्तितिक्षणीयः क्षतमोहवैरिभिः ॥

इति श्रीशुद्धित-उत्तराध्ययनद्युत्तितः उद्भूता भद्रमहर्षिकथा संपूर्णा

४७ पृथ्वीचन्द्र-गुणसागर-ग्रन्थः गतैकादशो भवः

अथास्ति कोशले देशेऽयोध्या नाम महापुरी । हरिसिंहो नृपस्तत्र, तस्य पद्मावती प्रिया ॥ १ ॥
 इतः सर्वार्थतश्च्युत्वा, कुसुमायुधनिर्जेरः । विमानस्वमतः पद्मावती-कुशावातात् ॥ २ ॥
 पूर्णे काले प्रशस्तेऽह्नि, सुखं प्राप्तत सा सुतम् । व्यधात् तस्याभिधां, पृथ्वीचन्द्र इत्यवनीधवः ॥ ३ ॥

सुगङ्गला प्रिया तस्य, तयोः पुत्रोऽभवद् वरः । तस्मिन् गर्भस्थिते माता, स्वप्ने क्षीरार्णवं पयो ॥ १९ ॥
गुणसागर इत्याख्या, पृथिव्यां पद्मथेऽस्य तत् । क्रमेण वर्द्धमानोऽसौ, प्रपेदे मध्यमं वयः ॥ २० ॥
परमाजन्म भोगेषु, विरतो गुणसागरः । चक्रे स्मासु रामासु, न मनागपि मानसम् ॥ २१ ॥
अथ तत्र पुरेऽभूवन्, महेभ्या अष्ट विश्रुताः । तेषां पुत्र्योऽभवन्पटौ, तास्तारुण्यमगुः क्रमात् ॥ २२ ॥
अष्टापि ताः सुता वीक्ष्य, कुमारं गुणसागरम् । गद्गदुरागास्तत्रोच्चैः, प्रत्यज्ञासुश्च तं पतिम् ॥ २३ ॥
तासां तं निश्चयं ज्ञात्वा, पितरस्ते कनीर्निजाः । गुणसागरसंज्ञाय महेभ्याङ्गश्रुवे ददुः ॥ २४ ॥
वातायनगतोऽन्येद्युर्ददर्श गुणसागरः । मूर्त्तौ धर्ममिव प्राप्त-शमं वाचंयमं जवात् ॥ २५ ॥
क्वाप्यपश्यमिदं रूप-मित्यूहापोहसङ्गतः । प्राग् जन्म निजमस्मापीत्-श्रामण्यं च पुराकृतम् ॥ २६ ॥
ततो विशिष्टसंवेग-रङ्गसङ्गतमानसः । पितरौ स्माह न स्यातुं, क्षमेऽहं भवचारके ॥ २७ ॥
तत् प्रसद्य त्रतादानान्नुमतिं मे प्रयच्छतम् । ग्राह्यस्तौ वत्स ! किं ते, सांग्रतं यौवने व्रतम् ॥ २८ ॥
अथ चेद् वत्स निर्वन्धो, व्रते ते न निवर्तते । तदोद्ब्राह्म प्रियाः पश्चात्, कुर्यात्पूर्णं स्वमीप्सितम् ॥ २९ ॥
प्रतिपद्य वचः पित्रोः, कुमारो गुणसागरः । महामहेन ता अष्टा-चपि कन्या व्यवाहयत् ॥ ३० ॥
पाणीन् गृहीत्वा कन्याना-मसौ मातृगृहे स्थितः । ग्रावर्त्तत पुरस्तत्र, नाटकं चित्रकृत् तदा ॥ ३१ ॥
गुणसागरस्तु नासास्ति-मिताक्षः संयतेन्द्रियग्रामः । दध्यवेकाग्रमना मुनि-र्भविष्याम्यहं ग्रातः ॥ ३२ ॥
एवं तपः करिष्ये तथा विधास्यामि गुरुजनविनयम् । व्रतयोगेषु यत्तिष्ये स्थास्यामि ध्याननियमेषु ॥ ३३ ॥

एवं निर्युतं ध्यायन् स्मरन् श्रुतं पूर्वजन्मनाभ्यस्ताम् । प्रतिपद्य भावसंयम-ममङ्गसंवेगससिक्तः ॥ ३४ ॥
 उदितोदितविशदतरा-ह्यवसायवशोऽनुसमयेमेप श्रुनिः । निर्दग्धघातिकर्मा, केवलममलं क्षणादापत् ॥ ३५ ॥
 एवं निर्युतं ध्यायन् स्मरन् श्रुतं पूर्वजन्मनाभ्यस्ताम् । प्रतिपद्य भावसंयम-ममङ्गसंवेगससिक्तः ॥ ३६ ॥
 उदितोदितविशदतरा-ह्यवसायवशोऽनुसमयेमेप श्रुनिः । निर्दग्धघातिकर्मा, केवलसंविदमविन्दन् ॥ ३७ ॥
 प्रणयिन्योऽपि नवास्ताअस्ता-खिलकर्मधर्मसन्तापाः । प्रतिपन्नभावचरणा, इह केवलसंविदमविन्दन् ॥ ३८ ॥
 तत्केवलमहिमानं, कर्तुमथाजगद्गुरनिमियाधीशाः । नेदुर्दिचि दुन्दुभयो भेजुर्भव्या शुद्धमन्दाम् ॥ ३९ ॥ [युग्मम्]
 तद्वीक्ष्य रत्नसञ्चयसुमङ्गले अपि तथा सुतवधूनाम् । केवलविभवं ते अपि शुद्धुस्तदुसोदनया ॥ ४० ॥
 सञ्जातकर्मलाघवशेन सुविशुद्धसंयमरसेन । प्रक्षालितकर्ममले, लेभाते केवलमनन्तम् ॥ ४१ ॥
 इत्येतत् तव नृपते !, चिह्नं सांप्रतं महाश्रयम् । भूवच्छभोऽपि तदिदं, निशम्य सम्यग् विभावयति ॥ ४२ ॥
 गुणसागरः स सत्यं, गुणसागर एव येन निजकार्यम् । संसाधितं क्षणेन, क्षयेण दुष्कर्मजालस्य ॥ ४३ ॥
 ज्ञानत्रयेप कथं पतितो, राज्याख्यकूटयन्त्रेऽस्मिन् । गुरुजनदाक्षिण्यवशा-दुदास्तिमानात्मकार्येऽपि ॥ ४४ ॥
 तदहं कदा प्रपत्स्ये भवमथनीं भगवतीं महादीक्षाम् । समशुभ्रमिन्नवृत्तिः, कदा चरिष्याम्यनिर्वन्धः ॥ ४५ ॥
 इति भावनावशात्मा क्षिप्त्वा क्षणतोऽप्यशेषकर्माणि । पृथ्वीचन्द्रमहीन्द्रः प्रपेदिवान् केवलज्ञानम् ॥ ४६ ॥
 श्रुत्वैतत् तच्चरितं षोडश पृथ्वीपतेः प्रिया अपि ताः । संवेगङ्गसङ्गतमनसोऽवापुः परं ज्ञानम् ॥ ४७ ॥
 हरिसिंहोऽपि महीभृत्, पद्मावत्या समन्वितोऽपि तदा । केवलिवचसा कृतकर्म-निर्जयः केवलमवापत् ॥ ४८ ॥
 अथ सुधनसार्थवाहो, व्यजिज्ञपत् तं तदा महर्षीन्द्रम् । पृथ्वीचन्द्र भगवंस्त्व गुणसागरमहर्षेश्च ॥ ४९ ॥
 सोदरयोस्वि साम्यं साम्यनिधे ! दृश्यते क्रथमिहेद्वक् ? । केवल्यजल्पदभवं कुमुमाशुच इत्यहं पूर्वम् ॥ ५० ॥

आसीद् गुणमणिसिन्धुर्वन्धुर्मे कुसुमकेतुरिति नाम्ना । स च गुणसागर इत्ययमभूद् यथार्थाभिधस्तत्र ॥ ४९ ॥
 तदखिलमिहेति हेतोर्मम तस्य च दृश्यमस्ति सादृश्यम् । श्रुत्वेति साधुमधुनोऽधुयुनोत् सुधनो वचः स्वशिरः ॥ ५० ॥
 संग्राहपरमबोधः सोऽधःकृतदुष्कृतोऽथ गृहिधर्मम् । प्रतिपद्य हृद्यमभवदत्राम्नापि शर्मपदम् ॥ ५१ ॥
 अनेकलक्षण्यब्दानां कैवल्यं प्रतिपाल्य ते । पृथ्वीचन्द्रादयः सर्वे शिवश्रियमशिश्रयन् ॥ ५२ ॥

इति श्रीसुद्वित-पृथ्वीचन्द्रचरितादुद्धृता एकादशभयगता पृथ्वीचन्द्रकथा संपूर्णा ।

४८ देवकीषट्पुत्रकथा

श्री वसुदेव-देवक्योः, कंसेनोपयमोत्सवः । सुहृद्-भगिन्योः स्नेहेन, प्रारब्धो मंथुरापुरि ॥ १ ॥
 तत्र कंसानुजः कंस-सञ्जाऽगादतिमुक्तकः । विहरन् पाषाणाहेतोः, पुर्वोपात्तव्रतो व्रती ॥ २ ॥
 जरासन्धसुता जीव-यशा कंसप्रियाऽऽह तम् । साधो ! साधूत्सवाहेऽस्मिस्त्वमागा देवरोऽसि मे ॥ ३ ॥
 एहि सार्द्धं मया नृत्य, हस गाय पिवाऽऽसवम् । लगित्वोन्मत्तया कण्ठे, सोऽकदर्शियं गृहस्थवत् ॥ ४ ॥
 स मुनिर्ज्ञानवानूचे, सुग्धे ! माद्यसि किं मुधा ? । देवक्याः सप्तमाद् गर्भात्, पति-पित्रोस्त्वव क्षयः ॥ ५ ॥
 वज्रपातमिवासहं, तत् श्रुत्वा कंसपत्न्यसौ । द्विद्योत्तीर्णमदावस्था-ऽवस्थां पत्ये शशंस ताम् ॥ ६ ॥
 कंसः साशङ्क आचख्यौ, प्रिये ! प्रकृतिभाषिणाम् । अपि मौधीभवेद् वज्रं, महर्षीणां वचो न च ॥ ७ ॥
 परं वाच्यं न कस्यापि, यतिष्ये यावदस्मि न । अस्मिन् कार्ये यतो मन्त्रः, पट्कर्णो भिद्यते बहिः ॥ ८ ॥

इत्युक्त्वा मदिरावस्थां, नाटयन् निर्मदोऽपि सः । वसुदेवान्तिकं दूराद्, रचिताञ्जलिरागमत् ॥ ९ ॥
 अभ्युत्थाय जगद्गैर्नं, वसुदेवः ससम्भ्रमम् । प्राणप्रियसुहृत् ! किञ्चिद्, वक्तुकाम इवेक्ष्यसे ॥ १० ॥
 ब्रूहि यच्छामि किं तुभ्यं ? , ततः कंसोऽब्रवीत् प्रिय ! । कृतार्थोऽहं कृतो जीव-यशादापनतः पुरा ॥ ११ ॥
 इदानीं देवकीजात-मात्रसप्तार्धकार्पणात् । कृतार्थयेति तेनोक्तं, प्रपेदे शौरिरप्युजुः [प्यदः] ॥ १२ ॥
 भावानभिज्ञा कंसस्य, देवक्यपि जगाद भोः ! । किं कथ्यं मेऽत्र पुत्राणा-मन्तरं त्वद्-दशार्हयोः ? ॥ १३ ॥
 विधिना विधिनेवात्राऽऽवयोर्योगस्त्वया कृतः । सर्वकार्याधिकारी त्वं, किं ब्रूयेऽनधिकारिवत् ? ॥ १४ ॥
 किं देवकि ! बहूक्तेना-ऽऽयत्ता गर्भास्तवास्य ते । सप्तैत्युक्ते दशार्हेण, पत्न्यपि प्रत्यपद्यत ॥ १५ ॥
 महाप्रसाद इत्युक्त्वा, कंसः क्षीवा(वा)पदेशतः । दशार्हेण समं पीत्वा, सुरां स्वाश्रयमाश्रयत् ॥ १६ ॥
 वाक्शूरः शौरिरश्रीषीदा-र्षं वाक्यं दुरायति । दम्भिना च्छलितोऽस्मीति, सुतरां चान्वतप्यत ॥ १७ ॥
 इतश्च महिलपुरे, श्रेष्ठी नागाङ्घ्रयोऽभवत् । सुलसाऽनलसा धर्मे, तत्पत्नी तौ महाऽऽस्तिकौ ॥ १८ ॥
 शैशवे सुलसाश्चाद्धृथा आचख्यावतिमुक्तकः । चारणर्षिसौ बाला, भवित्री निन्दुरेव यत् ॥ १९ ॥
 तपसाऽऽराधितो नैगमेष्याख्यः परिणीतया । तथा पुत्रार्थमित्यूचे, तां ज्ञात्वाऽवधिना सुरः ॥ २० ॥
 अहं धार्मिके(कि) ! देवक्या, गर्भान् कंसेन याचितात् । मार्यमाणान् परादृत्य, निन्देदस्मिन्नि तांस्त्व ॥ २१ ॥
 इत्युक्त्वा पुष्पवत्यौ ते, देवकी-सुलसे समम् । स्वशक्त्या स सुरश्रेत्रे, गुर्विण्यौ च तथा समम् ॥ २२ ॥
 सुपुत्राते समं दिव्य-प्रभावादमरः पुनः । सुलसायै ददौ गर्भान्, देवक्याः षडपि क्रमात् ॥ २३ ॥

देवक्यै सौलसान् (सुलासा-) गर्भान्, मृतानर्पितवान् सुरः । द्यधारफालयत् कंसो, निस्तुंशो(शैः) भिन्नवल्लवत् ॥२४॥
 पडेवं देवकीगर्भाः, सुलसाया गृहे सुखम् । तस्या एव वद्वधिर, सानन्धयाः सानन्धयाः ॥ २५ ॥
 नाम्नाऽनीकयशोऽनन्तसेनावजितसेनकः । निहतारिर्देवयशाः, शत्रुसेनश्च ते त्वमी ॥ २६ ॥
 क्रमादुद्यौवनाः कन्याः पितृभ्यां परिणायिताः । द्वात्रिंशतं ते प्रत्येकं, भोगान् बुभुजिरे चिरम् ॥ २७ ॥
 इतश्च पावयन् पादैः, श्रीनेमिरवनीतलम् । ईयिवान् भद्विलपुरं, सेव्यस्त्रिदशगोटिभिः ॥ २८ ॥
 श्रुत्वाऽन्ते तेऽर्हतो धर्मं, जगृहुः पडपि व्रतम् । तपस्यन्तस्तपस्तीत्रं विजहुः र्हता समम् ॥ २९ ॥
 विहरन् नेमिनाथोऽथ, द्वारकां पुनराययौ । तस्थौ सहस्राभ्रवणोपवने देवसंस्कृते ॥ ३० ॥
 पडपि आतरः पष्टुपारणकं(क) चिकीर्षवः । त्रिधा युगलिनो भूत्वा, विविशुद्वरिकां पुरीम् ॥ ३१ ॥
 आद्येऽनीकयशोऽनन्तसेनौ युगलके मुनी । आयातौ देवकीसन्न, तौ दृष्ट्वा साऽत्यसोदत् ॥ ३२ ॥
 प्रत्यलाभयदेतौ सा, मोदकैः सिंहकैसरैः । जग्मतुस्तौ ततश्चान्यौ, आतरावागतौ मुनी ॥ ३३ ॥
 अजितसेन-निहताख्यावपि च प्रतिलाभितौ । पुनर्मुक्षुस्तोस्तादृक्षं, तृतीयं युग्ममागतम् ॥ ३४ ॥
 देवयशः-शत्रुसेनाभिधं पप्रच्छ देवकी । दिङ्मोहो भगवान् ! किं वो, यत् त एवाऽऽगताः पुनः ॥ ३५ ॥
 किमेत एवेति मत्तिभ्रमो यूयं परे पुनः ? पुर्यं वा स्वर्गकल्पायां, भैक्ष्यं नार्पिभिराप्यते ॥ ३६ ॥
 ऊचतुस्तौ न दिङ्मोहः (दिङ्मोह न), किन्तु पट् सोदरा वयम् । सुलसा-नागयोः पुत्रा, भद्विलङ्गवासिनोः ॥३७॥
 प्रात्रजामो वयं धर्मं, श्रुत्वाऽन्ते नेमिनो हि पट् । भवद्गृहे त्रियुग्मेन, पाणार्थमिताः पृथक् ॥ ३८ ॥

तद्वचोऽनन्तरं कश्चित्, स्वर्गात् च्युत्वा सुरोत्तमः । उत्पेदे देवकीकुक्षौ, शुक्त्यामिव सुमौक्तिकम् ॥ ५३ ॥
 क्रमाद् जज्ञेऽङ्गजो गज-सुकुमालाऽह्योऽद्भुतः । लालयन्ती स्वयं कृष्ण-कल्पं तं मुमुदे प्रसूतः ॥ ५४ ॥
 पित्रोर्नैत्रोत्सवो भ्रातृ-प्रीतिपात्रमसौ क्रमात् । उद्यौवन उपयेमे, द्रुमपुत्रीं प्रभावतीम् ॥ ५५ ॥
 क्षत्रियाणीभवां सोमां, सोमशर्मद्विजात्सजाम् । मातृ-भ्रातृपुरोधेनानिच्छन् गज उपायत ॥ ५६ ॥
 तदैव समवासाशीत, श्रीनेमिस्तदुपान्तिके । धर्मं गजसुकुमालः, सभार्यो विधिना(ज्वहितो)ऽभ्युणोत् ॥ ५७ ॥
 आमन्त्र्य माता-पित्रादि-वर्गं वैराग्यरङ्ग(ङ्घ्रितः) । गजः सभार्यः प्रात्राजीद्, वृजिनव्रजवर्जितः ॥ ५८ ॥
 ततो रुरुदुरत्यन्तं, तद्वियोगासहिष्णवः । पितरौ भ्रातरो ज्येष्ठा, गजे प्रव्रजिते सति ॥ ५९ ॥
 सायं पृष्ट्वा प्रभुं तस्थौ, गजः प्रतिमया निशि । स्मथानभूसौ दृष्टश्च, ब्रह्मणा सोमशर्मणा ॥ ६० ॥
 स दध्यौ यदि पाखण्ड-चिकीरेप दुराशयः । उपयेमे कथङ्कारं, मम पुत्रीं तपस्विनीम् ? ॥ ६१ ॥
 एवं विचिन्त्य चित्पाया, ज्वलदङ्गारपूरितम् । अतिष्ठित् घटीखण्डं(कण्ठं), स तन्मूर्द्धनि विरुद्धीः ॥ ६२ ॥
 दहमानोऽग्निना तेन, सहमानः परीषहम् । दग्धकर्मन्धनोत्पन्नकेवलोऽगाद् गजः शिवम् ॥ ६३ ॥

इति श्रीश्रुति-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता देवकीषट्पुत्रकथा संपूर्णा

४९ समभावोपरि दमदन्तराजर्षिकथा

हस्तिशीर्षपुरे राजा, दमदन्ताभिधोऽभवत् । सेवन्ते यत्प्रतापार्त्ता, गुहां घृका इवारयः ॥ १ ॥

इतो गजपुरे राज्यं, कुर्वते पाण्डुसखः । दमदन्त-पाण्डवानां, जज्ञे वैरं परस्परम् ॥ २ ॥
 जरासन्धस्य सेवायै, दमदन्तो गतोऽन्यदा । पाण्डवैरैस्त्य तद्देशो, विध्वस्तो ज्वालितो भृशम् (तस्तराम्) ॥ ३ ॥
 सन्नाऽऽगाद् दमदन्तोऽथ, वीक्ष्य देशं विनाशितम् । सैन्यावेशेन महता, ख्योद्य हस्तितनापुरम् ॥ ४ ॥
 पुरान्तः पाण्डवा भीत्या, विविशुर्निर्ययुर्न हि । ग्रहाणां महिमा तावद्, यावन्नोदेति भोक्तरः ॥ ५ ॥
 ज्ञापितं दमदन्तेन, दासेरा जम्बुका इव । क्रीडिता विषये शून्ये, निर्गच्छत यदीश्वराः ॥ ६ ॥
 निर्ययुः पाण्डवा नैव—शुक्रेऽपि दमदन्तराट् । प्रत्यावृत्तः स्वराज्याद्धि, बुभुजे भामिनीमिव ॥ ७ ॥
 निर्विण्णकाम—भोगोऽथ, शत्रुज्याऽन्ते गुरोः क्रमात् । प्रपन्नो दमदन्तपिरेकाकिप्रतिमां स्थिरः(तः) ॥ ८ ॥
 प्रतिमामादेऽन्येद्युर्निर्गजपुराद् बहिः । अत्रान्तरे तु यात्रार्थं, निर्ययौ राट् युधिष्ठिरः ॥ ९ ॥
 मार्गं निरीक्ष्य तस्मिन्, बबन्दे द्युदितो नृपः । भीमाद्यैरनुजैश्चैवं, वन्दितश्च स्तुतो भृशम् (तस्तराम्) ॥ १० ॥
 ततो दुर्योधनोऽप्यागात्, तस्योक्तमनुजीविभिः । स्वामिन् ! स दमदन्तोऽयं, यूयं प्राग् येन हेपिताः ॥ ११ ॥
 आहतो मातुलिङ्गेन, राज्ञाऽन्यैश्चातुजीविभिः । क्षिप्त्वा दृषदमेकैकं, दृषद्राशीकृतो मुनिः ॥ १२ ॥
 प्रत्यावृत्तः पुनर्थमै—पुत्रोऽपृच्छत् स्वसेवकान् । स मुनिः क्वेक्षितो यः प्राग् ?, राज्ञे ते तमदर्शयन् ॥ १३ ॥
 निर्मिताऽऽशातनाऽमुष्य, महर्षेः केन पापिना ? । पृष्टे युधिष्ठिरेणेति, शशंसुस्ते सुयोधनम् ॥ १४ ॥
 कृत्वेभ्यो धर्मपुत्रेण, बाढं दुर्योधनोपरि । निष्कास्याभ्यङ्गितः साधुस्तैलेन क्षामितस्ततः ॥ १५ ॥

निर्विशेषमनोवृत्तिधर्मपुत्रे भगवान् दमदन्तर्विचिंजहार वसुन्धराम् ॥ १६ ॥

इति श्रीसुद्रित-ऋषिमण्डलप्रकरणवृत्ति उद्धृता समभावोपरि दमदन्तमहर्षिकथा सम्पूर्णाः

५० श्री केशीगौतमीय प्रबन्धः

प्रतापतपनोऽत्यन्तं, तपत्यद्यापि यत्प्रभोः । दोषाकरोदयध्वंसी, स श्रीपार्श्वः श्रियेऽस्तु वः ॥ १ ॥
तस्य शिष्यशिरोरत्नं, केशिनामा महाश्रुनिः । अवधिज्ञानवान् ग्रामानुग्रामं विहरन्नगात् ॥ २ ॥
पुर्यां श्रावस्त्यासन्येद्युर्बुद्धः शिष्यपरीवृतः । शुद्धोर्व्यां समवासापीत्, चोद्याने तिन्दुकाभिषे ॥ ३ ॥ युग्मम्
इतश्च धर्मतीर्थस्य, कर्त्ता हर्त्ताऽखिलापदाम् । भगवान् वर्द्धमानोऽभूद्, जगन्नेत्रसुधाञ्जनम् ॥ ४ ॥
शिष्यमुल्योऽभवत् तस्य, गौतमो द्वादशाङ्गवित् । शिष्यसङ्घसमाकर्षणः, श्रावस्त्यां सोऽप्यथागमत् ॥ ५ ॥
उद्याने समवसृतः, कोष्ठके प्रासुकावनौ । द्वयोर्गणभृतोर्देवादेवं तत्राऽऽगमोऽभवत् ॥ ६ ॥
तयोर्गोचरचर्यायां, शिष्याणां भ्रमतां द्वयोः । वीक्ष्यान्योन्यमियं चिन्ता, चेतस्याविरभूत् तदा ॥ ७ ॥
कीदृग् धर्मोऽयमस्माकं ! तेषां वा कीदृशस्त्वयम् ? आचारधर्मप्रणीधिरयं वा स तु(तु) कीदृशः ॥ ८ ॥
चातुर्यामिंश्च यो धर्मो, यश्चायं पञ्चशिक्षितः । देशितो वर्द्धमानेन, पार्श्वेन च महाहृता ॥ ९ ॥
अचेलकश्च यो धर्मो, यश्चायं सान्तरोत्तरः । कार्यमेकं प्रपन्नानां, विशेषे किं तु कारणम् ? ॥ १० ॥
अथ तौ तत्र शिष्याणां, विज्ञाय त्र(न्याथ)वित्तकितम् । समागमे कृतमती, अभृतां केशि—गौतमौ ॥ ११ ॥

कार्यमेकं प्रपन्नानां, विशेषे किं नु कारणम् ? । मेधाविन् ! द्विविधे लिङ्गे, कथं विप्रत्ययो न ते ? ॥ २७ ॥
ब्रुवाणमेवं तं केशिशुवाचिदं च गौतमः । विज्ञानेन समागम्य(त्य), तदिष्टं धर्मसाधनम् ॥ २८ ॥
प्रत्ययार्थं च लोकानां नानाविधविकल्पनम् । यावार्थं ग्रहणार्थं च, लोके लिङ्गप्रयोजनम् ॥ २९ ॥
इत्युक्ते गौतमेनाऽऽख्यत्, केशिः छिन्नो भदन्त ! मे । संशयोऽन्यमपि ब्रूहि, तं महाश्राज्ञ ! गौतम ! ॥ ३० ॥
बहुशत्रुसहस्राणां, मध्ये तिष्ठसि गौतम !, जेतुं त्वां तेऽभिगच्छन्ति, कथं ते निर्जितास्त्वया ? ॥ ३१ ॥
पञ्चैकस्मिन् जिते शत्रौ, जितास्ते(स्तैः) पञ्चभिर्दश । दशप्रकारांस्तान् जित्वा, सर्वशत्रून् जयाम्यहम् ॥ ३२ ॥
केऽत्रोक्ताः शत्रवश्चेति, केशिर्गौतम-मब्रवीत् । केशिना पृष्ट इत्याख्यद्, गौतमोऽपीदमुत्तरम् ॥ ३३ ॥
एक आत्माऽजितः शत्रुः, कपाया इन्द्रियाणि च । तान् जित्वाऽहं यथान्यायं, विहरामि महाश्रुने ! ॥ ३४ ॥
इत्युक्ते गौतमेनाऽऽख्यत्, केशिः छिन्नो भदन्त ! मे । संशयोऽयं(स्य) परमपि, तं ब्रूहि प्राज्ञं ! गौतम ! ॥ ३५ ॥
दृश्यन्तं बहवो लोके, पाशबद्धाः शरीरिणः । सुक्तपांशो लघू(घु)भूतः, कथं विहरसे श्रुने ! ? ॥ ३६ ॥
छित्त्वा सर्वींश्च तान् पाशा-नुपयातो निहत्य तान् । सुक्तपाशो लघू(घु)भूतो, विहरामि यथासुखम् ॥ ३७ ॥
पाशा अत्र च के उक्ताः ?, केशिर्गौतममब्रवीत् । केशिमेवं ब्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमाख्यत ॥ ३८ ॥
राग-द्वेपादयस्तीव्राः, स्नेहपाशा भयङ्कराः । तान् छित्त्वाऽहं यथान्यायं, विहरामि यथाक्रमम् ॥ ३९ ॥
साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । तमन्यमपि मत्सत्कं, संशयं वद गौतम ! ॥ ४० ॥
अन्तर्हृदयसम्भूता, लता तिष्ठति गौतम ! । फलानि विषंभ-याणि, सूते सा तूज्जता कथम् ? ॥ ४१ ॥

ये च मार्गेण गच्छन्ति, कुमार्गे प्रस्थिताश्च ये । विदिता मम ते सर्वे, तन्न नश्याम्यहं मुने ॥ ५७ ॥
 इह मार्गश्च कः प्रोक्तः ?, केशिगौतममब्रवीत् । केशिमेवं ब्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमब्रवीत् ॥ ५८ ॥
 पाखण्डिनोऽलीकवाचः, सर्वेऽप्युन्मार्गागामिनः । सन्मार्गस्तु जिनाख्यात, एष मार्गो ह्यनुत्तरः ५९ ॥
 साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । तमन्यमपि मत्सत्कं, संशयं वद गौतम ! ॥ ६० ॥
 प्राणिनां बाह्यमानानां, महावेगेन वारिणा[णः] । शरणं गतिं प्रतिष्ठां द्वीपं, कं [किं] मन्यसे मुने ! ? ॥ ६१ ॥
 अस्ति चैको महाद्वीपो, वारिमध्ये महालयः । महावेगस्य पयसो, गतिस्तत्र न विद्यते ॥ ६२ ॥
 इह द्वीपश्च कः प्रोक्तः ?, केशिगौतममब्रवीत् । केशिमेवं ब्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमब्रवीत् ॥ ६३ ॥
 प्राणिनां बाह्यमानानां, जरा—मरणवेगतः । धर्मो द्वीपः प्रतिष्ठा च, गतिः शरणमुत्तमम् ॥ ६४ ॥
 साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । तमन्यमपि मत्सत्कं, संशयं वद गौतम ! ॥ ६५ ॥
 बृहस्पवाहे पाथोधौ, बेडा विपरिधावति । यस्यां त्वं गौतमाऽऽरूढः, कथं पारं गमिष्यसि ? ॥ ६६ ॥
 आश्राविणी तु नौर्यत्र, न सा पारस्य गामिनी । या निराश्राविणी नौर्योः ! सा पुनः पारगामिनी ॥ ६७ ॥
 का प्रोक्ता नौरिह मुने ! ?, केशिगौतममब्रवीत् । केशिमेवं ब्रुवाणं तु, गौतमोऽपीदमब्रवीत् ॥ ६८ ॥
 शरीरं नौरिति प्राहुर्नाविको जीव उच्यते । संसारो वारिधिः प्रोक्तो, यं तरन्ति महर्षयः ॥ ६९ ॥
 साधु गौतम ! ते प्रज्ञा, छिन्नोऽयं संशयो मम । तमन्यमपि मत्सत्कं संशयं वद गौतम ! ॥ ७० ॥
 अन्धकारे महारौद्रे, तिष्ठन्ति बहवोऽङ्गिनः । प्राणिनां सर्वलोकेऽस्मिन्दुद्योतं कः करिष्यति ? ॥ ७१ ॥

इत्युत्तराध्ययनानुसारात् केशिगुरोरयम् । सम्बन्धो दर्शितोऽस्माभिर्भव्यानां भविकेच्छु(सु)भिः ॥८६॥
इति श्रीशुद्रित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृत केशीगौतमीय प्रबन्धः सम्पूर्णः.

५१ श्रीवीरप्रभुपूर्वमातृपितृसम्बन्धः

अन्येद्युर्भगवान् वीरो, विहरन् समवासत् । ब्राह्मणकुण्डग्रामस्य बहुशालाभिधे वने ॥ १ ॥
देवाः समवसरणं, चक्रिरे पर्यदाययौ । देवानन्दर्षभदत्तावीर्यतुर्दम्पती च तौ ॥ २ ॥
प्रभुं नत्वर्षभदत्तो, यथास्थानमुपाविशत् । देवनन्दाऽयुदानन्दा, पृष्ठस्थाऽस्थात् निजेशितुः ॥ ३ ॥
स्तनाभ्यां प्रक्षरत्स्तन्यां, देवीवानिमिषेक्षणा(ण)म् । पश्यन्तीं तां प्रभुं वीक्ष्य, गौतमोऽपृच्छदुत्सुकः ॥ ४ ॥
जगच्चक्रोरशीतांशौ(शो!), त्वयि सर्वोऽपि सादरः । ब्राह्मणीयं विशेषेण, किमिति ब्रूहि कारणम् ? ॥ ५ ॥
गौतमं गौतमगुरु-रूचे ब्रवीत्यहान्यहम् । कुक्षवसुण्या उपितः, स्नेहोऽस्यास्तन्महान् भयि ॥ ६ ॥
तत् श्रुत्वा दम्पतीं हृष्टौ, चिन्तयामासतुर्हृदि । अहो ! क्व पितरावावां ?, क्वायं ह्यनुर्जगत्पिता ? ॥ ७ ॥
उत्थाय नेमतुर्वीरं, पितरौ हर्षनिर्भरौ । तौ ह्यत्र दुःप्रतीकारौ, चक्रेऽहंनिति देशनाम् ॥ ८ ॥
असारसंस्तुतावत्र, पिताऽयं ह्यनुरेप वा । घटते विघटते च, सम्बन्धो बहुशोऽङ्गिनाम् ॥ ९ ॥
तद् वस्तु वस्तुतो युक्ति-युक्तं नात्रावभासते । विना दीक्षां तदुच्छ्रितः, सर्वथा नहि जायते ॥ १० ॥
तत् श्रुत्वा तौ पुनर्नत्वा, श्रीवीरभिमदमूचतुः । निस्तारय भवादावां, दीक्षातर्यायुना विभो ! ॥ ११ ॥

एवमस्त्वर्हता श्रोक्ते, तौ गत्वेशानकूपके । पञ्चमुष्टिकचोत्पाटं, कृत्वा त्यक्त्वा त्वलङ्कृतीः ॥ १२ ॥
 पुनर्नत्वोचतुर्नाथं, जन्म-मृत्यु-जराऽऽकुलात् । भवाग्निस्तारय स्वामिन् !, दीक्षितौ तौ ततोऽर्हता ॥ १३ ॥ [युग्मम्)
 देवानन्दा चन्दनायै, स्थविरेभ्यस्तथर्षभम् । शिक्षाद्वैविध्यसिद्धयर्थं, ददौ दीक्षागुरुस्तयोः ॥ १४ ॥
 पठित्वैकादशाङ्गानि, पालितारवण्डितवर्तौ । देवानन्दर्षभदत्तौ, जग्मतुः पदमव्ययम् ॥ १५ ॥

इति श्रीशुद्धित-ऋषिमण्डलद्वितीयः उद्धृत श्री वीरप्रभुसुपूर्वमातृपिरसम्बन्धः संपूर्णः

५२ श्री प्रत्येकबुद्धकरकण्डुराजपिकाथा

आसीत् चम्पामहापुर्यां, पार्थिवो दधिवाहनः । चेटकस्य सुता पद्मा-वती तस्य त्रियाऽभवत् ॥ १ ॥
 गजाऽऽरूढा धृतच्छत्रा, राज्ञैतद्वैपभूषणा । भ्रमामि वनमित्यस्याः, सम्पन्नो दोहदोऽन्यदा ॥ २ ॥
 तदपूर्या कृशाङ्गा सा, पृष्टा राज्ञाऽऽशयं जगौ । ततो राज्ञा धृतच्छत्राऽऽरूढा पद्मावती गजे ॥ ३ ॥
 गतोद्यानं ['ने'] तदाऽऽद्योभूत्, प्रादुर्दकालोऽथ कुञ्जरः । सुगन्धमृत्तिकागन्धा-भ्याहतो वनमस्मत् ॥ ४ ॥
 काननाभिमुखं हस्ती, शतस्थेऽवमताङ्कुशः । शक्तोऽनुगन्तुं तं, [न] कश्चित्, न सादी न पदातिकः ॥ ५ ॥
 द्राक् नीतौ करिणा तेन, दम्पती तौ महाटवीम् । ऊर्ध्वं ['दूराद्'] वटतरुं, दृष्ट्वा, राज्ञ्यै राजेदमब्रवीत् ॥ ६ ॥
 त्रिये ! यास्यत्यधोऽस्यैप, ग्राह्या शाखा त्वया दृढम् । राज्ञा गृहीता दक्षेण, तस्थौ राज्ञी तथैव हि ॥ ७ ॥
 किंकर्त्तव्यतया मूढः, सशोकोऽगाद् गृहं नृपः । निर्मानुपाटवीं नीता, तेनेभेन नृपप्रिया ॥ ८ ॥

तृपात्तः प्राविशद् दन्ती, सरश्चक्रोऽम्बुखेलनम् । उत्तीर्णां शनकै रक्षी, सरसो निर्जगाम च ॥ ९ ॥
 न वेच्याशां भयभ्रान्ता, पश्यन्ती सर्वतो वनम् । अहो ! कर्मपरीणामो, येनाऽऽत्माऽस्मीदृशीं दशाम् ॥ १० ॥
 तत् किं कुर्वे ? क्व गच्छामि ? गतिर्मे केति रोदितुम् । प्रभृता परतन्त्रा सा, क्षणात् चक्रे दृढं मनः ॥ ११ ॥
 दध्यौ न ज्ञायते किञ्चिद्, दुष्टधापदसङ्कुले । वनेऽस्मिन् भावि भे तस्माद्-प्रमत्ता भवाम्यलम् ॥ १२ ॥
 क्षामिताः सर्वसत्त्वौघा(त्वाश्च), श्रुतुःशरणमाश्रितम् । सागारं स्वीकृतं प्रायं, दुष्कृतं गहितं स्वकम् ॥ १३ ॥
 कान्दिशीका दिशां(शं) काञ्चित्, ततः पञ्चनमस्कृतिम् । स्मरन्ती चलितैश्छिष्ट, तापसं सैकमग्रतः ॥ १४ ॥
 गत्वाऽभिवादितो राज्ञ्या, तापसः पृष्टवानिमाम् । कुतः पुत्र्यागताऽसीहाह्वर्यपश्येव वीक्ष्यसे ॥ १५ ॥
 सा स्माह यावदानीता, गजेनात्रास्मि कानने । सोऽपि चेटकसम्बन्धी, मा भैषीरिति तां जगौ ॥ १६ ॥
 ऊचे च मा स्मा शोचीस्त्वमीदृश्येव भवस्थितिः । हेतुर्योग-वियोगानां, रुक्-शोकादिनिबन्धिनी ॥ १७ ॥
 उक्त्वा वनफलैः प्राणा-जीविका कारिता बलात् । नीत्वा वासश्रुवं काञ्चित्, तामित्याह स तापसः ॥ १८ ॥
 हलाहृद्यैर्वेरा भद्रे !, नोचितास्तः परं हि नः । देशो दन्तपुरस्यायं, दन्तवक्रोऽत्र पार्थिवः ॥ १९ ॥
 निर्भयाऽत्राधुनागच्छ, यायाश्चम्पापुरीमनु । इत्युक्त्वा तापसः पश्चात्, निवृत्तोऽगादियं पुरम् ॥ २० ॥
 पृच्छन्त्युपाश्रयं साच्या, गत्वा(ता) नत्वा प्रवर्तिनीम् । रुरोद स्थापिता शोच्य, तयाऽसह्यां भवस्थितिम् ॥ २१ ॥
 ततः संवेगतस्तासां, मूले सा व्रतमग्रहीत् । दीक्षाऽदानभयाद् गर्भः, साध्वीनां नोदितस्तया ॥ २२ ॥
 वद्वितेऽस्मिन् प्रवर्तिन्याः, सद्भावः कथितः स्वयम् । शासनोद्वाहरथार्थं, सा तथा स्थापिता रहः ॥ २३ ॥

बहिः सुप्तस्य तस्यान्ते, गत्वा दत्त्वा प्रदक्षिणाम् । स्थितोऽथो ददृशुः पौरास्तं सल्लक्षणमादरात् ॥ ३९ ॥
 जयशब्दं व्यधुर्नन्दी-तूर्यवादनपूर्वकम् । नृग्भां कुर्वन् स उत्तस्था-चारुहो दिव्यवाजिनम् ॥ ४० ॥
 प्रवेशं न ददुर्विप्रा-स्तस्य मातङ्गह्वरिति । गृहीतो दण्डकस्तेनाऽऽरब्धो ज्वालितुमशिवत् ॥ ४१ ॥
 भीता विप्राः स्थिताः सर्वे, ततो धिग्जातयः कृताः । वाटधानकवास्तव्याश्चाञ्जालाः करकण्डुना ॥ ४२ ॥
 उक्तं च—“दधिवाहनपुत्रेण, राज्ञा तु [तु] करकण्डुना । वाटधानकवास्तव्याश्चाण्डाला ब्राह्मणीकृताः ॥ ४३ ॥”
 हृत्वाऽवकर्णिकाभिख्यां, पितृभ्यां तस्य सबानः । चक्रे बालकृतं नाम, करकण्डुरिति स्फुटम् ॥ ४४ ॥
 स समागा[ख्य]द् द्विजो मर्धं, स्वोक्तं ग्रामं नृपा[ममा]र्पय । गृहाणाभिसतं स्वस्य, वाक्शूरः पार्थिवोऽवदत् ॥ ४५ ॥
 मद्गृहं देव ! चम्पायां, तदासनं तम[मा]र्पय । चम्पेशाय ततो लेखः प्रेषितः करकण्डुना ॥ ४६ ॥
 स्वदेशे देहि मे ग्राम-भेकं यद् रोचते हि ते । पुरं वा ग्राममुख्यं वा, विपये तद् गृहाण मे ॥ ४७ ॥
 दण्डस्थथाहिवद् रुष्टस्तद् श्रुत्वा दधिवाहनः । मातङ्गो वेत्ति नाऽऽत्मानमाज्ञापयति यत् स माम् ॥ ४८ ॥
 दूतैर्नैत्योक्तमस्यैतत्, चम्पा रुद्धाऽऽहवोऽभवत् । साध्वी विज्ञाय तल्लोक-क्षयो मा भूत् कृपां दधौ ॥ ४९ ॥
 पृष्ठा प्रवर्तिनीं चम्पा[पा]पुरीमेत्य तपस्विनी । पिताऽयं वत्स ! ते पूज्य, इत्याख्यत् करकण्डवे ॥ ५० ॥
 तेन तौ पितरौ पृष्टौ, ताभ्यामुक्तं यथास्थितम् । तथाऽप्यहङ्कारवशात्, पितुरन्ते न याति सः ॥ ५१ ॥
 ततोऽन्तःपुरमार्याज्जात्, नम्रा दास्योरुदंस्तराम् । श्रुत्वाऽऽजात्य नृपो नत्वाऽपृच्छत् तं गर्भमार्यिकाम् ॥ ५२ ॥
 साऽऽहैष येन ते रुद्रं, पुरं हृष्टः स निर्ययौ । मिलितौ पितृ-पुत्रौ तौ, हर्षद्वितात्मतां गतौ (तौ बीज्यङ्गजौ) ॥ ५३ ॥

५३ श्री द्विमुखराजर्षिकथा

अस्तीह भरतक्षेत्रे, पुरे काम्पील्यनामानि । श्रीमद्बृहत्खिलोद्भूतो, यथार्थः पार्थिवो जयः ॥ १ ॥
 गुणमालाप्रिया तस्य, गुणमाला त्रियाऽभवत् । निनाय वासरान् राज्यं, भुञ्जानो राट् तथा समम् ॥ २ ॥
 द्रुतं स्वाक्षतमन्येद्गुर्नपोऽपृच्छत् किमस्ति न । यदस्ति राज्ञामन्येषां ! सोऽवक् चित्रसभा न ते ॥ ३ ॥
 ततोऽधिकारिणो राज्ञाऽऽदिष्टास्तां कारयन्तु भोः ! । तदैव तैरथाऽऽब्धा, राज्ञां कार्यं वचोऽनुगम् ॥ ४ ॥
 क्षमायां खन्यमानायां, दृष्टः पञ्चमवासरे । शुक्रुटः सर्वरत्नाढ्यः, प्रभामत्सितभास्करः ॥ ५ ॥
 शिष्टः कर्मकरै राक्षे, तूर्यवादनपूर्वकम् । उद्धृतोऽसौ ततो भूमे--भूशुजा पूजिताश्च ते ॥ ६ ॥
 निषभाऽत्रलिहा स्तोक--कालात् चित्रसभा नृपः । सुमुहूर्ते प्रविष्टोऽन्त--मङ्गलध्वनिपूर्वकम् ॥ ७ ॥
 स दिव्यशुक्रुटो मूर्द्धिन, धृतः श्रीजयभूशुजा । तस्याऽऽस्यस्यात्र सङ्क्रान्त्वा, द्विमुखाऽऽब्द्यां जनोऽतनोत् ॥ ८ ॥
 तस्याऽऽसंस्तनयाः सप्त, गुणमाला समाऽऽत्मजा । नेति चक्रेऽदृतिं रीणिं, पुत्री प्रायोऽतिवह्मभा ॥ ९ ॥
 उपयाचितकं मेने, कामयक्षस्य राक्ष्यथ । कल्पद्रुमजरीस्वम--सूचिताऽस्याः सुताऽभवत् ॥ १० ॥
 सप्तद्वीपनकं नाम, दत्तं मदनमजरी । वर्द्धमानेन्दुलेखेव, साऽभूदुद्यौवनोन्मुखी ॥ ११ ॥
 इत्श्चोज्जयनीपुर्यां, प्रद्योतश्चण्डशासनः । पार्थिवो बुभुजे राज्यं, दूतोऽग्रेऽस्येदमब्रवीत् ॥ १२ ॥
 देव ! दिव्यकिरीटानुभावेन द्विमुखाभिधाम् । जयो राजाऽप्य तत् श्रुत्वा, राज्ञोऽस्योपर्यभूत् स्पृहा ॥ १३ ॥

प्रद्योतः प्राहिणोद् दूतं, स्वाकृतमिव भूयुजे । सोऽप्यागत्याऽऽह ते राजन् !, किरीटं देहि मत्प्रभोः ॥ १४ ॥
 मत्प्रभोरेव योग्यं तद्, युद्धसज्जो न चेद् भव । श्रुत्वेति द्विमुखोऽबोचदस्तु तद्वस्तु मे प्रियम् ॥ १५ ॥
 गजोऽनलगिरिश्चाग्निभीरु रथः शिवा प्रिया । लोहजङ्घो लेखबाहो, दद्यादेतत् तव प्रभुः ॥ १६ ॥
 तद्राज्यसारभूतं तद्, दूतो गत्वाऽऽह तत्समम् । सैन्याटोपेन कोपेन, प्रद्योतः प्राचलत् ततः ॥ १७ ॥
 लक्षद्वयं गजेन्द्राणां, स्थानामपि तद् द्वयम् । सप्तकोटयः पदातीनां, पञ्चायुतानि वाजिनाम् ॥ १८ ॥
 प्रयाणैः सोऽनवच्छिन्नै-रेतावत्सेनयाऽन्वितः । तस्थौ सागरव्यूहेन, सीम्नि पञ्चालनिवृतः ॥ १९ ॥
 द्विमुखः सन्मुखं तस्य, प्रतस्थे सर्वसेनया । विस्तार्य गरुडव्यूहं, तस्थौ सीम्नि स्वनीवृतः ॥ २० ॥
 लग्नमायोधनं तत्र, सैन्योरुभयोरपि । अजय्यो द्विमुखो राजा, तत्किरीटानुभावतः ॥ २१ ॥
 भग्नं द्विमुखसैन्येन, प्रद्योतस्याखिलं बद्ध्वा । बद्ध्वा पुरान्तरानीतः, प्रद्योतो द्विमुखेन तु ॥ २२ ॥
 पादयोर्निगडो दत्तो, धिक् कष्टं परतन्वता । पुरान्तर्भ्रमताऽन्नेन, दृष्टा मदनमञ्जरी ॥ २३ ॥
 पञ्चबाणेन बाणेन, विद्धतदर्शनादसौ । नष्टवि(चि)त्त इव दृष्टः, प्रद्योतः कथञ्चिदिदमूचिवात् ॥ २५ ॥
 साबाध इव किं राजन् !, वीक्ष्यसे ब्रूहि कारणम् ! । निःश्वस्य दीर्घं प्रद्योतः, कथञ्चिदिदमूचिवात् ॥ २५ ॥
 ‘मयणवसगस्त नखर !, बाहिविधत्यस्त तह य मत्तस्य । कुवियस्य मरंतस्त य, लज्जा दूरञ्जिया होइ ॥ २६ ॥
 तद् यदीच्छसि मे क्षेमं, तदा मदनमञ्जरीम् । राजन् ! देहि न चेदेवं, विशामि ज्वलितानले ॥ २७ ॥
 ततस्तन्निर्णयं ज्ञात्वा, द्विमुखोऽदात् निर्जां कनीम् । प्रद्योतनाय सन्तो हि, प्रार्थनाभङ्गभीरवः ॥ २८ ॥

तं जामातरमाह्वय्य, सन्मान्य बहुभक्तिभिः । प्रजिघाय यथास्थानं स्वस्येव द्विसुखो यशः ॥ २९ ॥
 राज्यं पालयतोऽन्येद्युस्तस्यागादुत्सवो हरेः । आदिष्टा नागरा राज्ञा, भोः ! कुर्वन्तु तदुत्सवम् ॥ ३० ॥
 क्लृप्तध्वजपटाटोपस्तै र्णत्किङ्किणीगणः । चित्रैश्च(विचित्र) चित्रितोऽनेकैरुर्ध्वीचक्रे हरिष्वजः ॥ ३१ ॥
 ददुर्दानानि दातारो, जगुर्गीतानि गायनाः । वादका वादयामासुर्बाधानि मधुरस्वरम् ॥ ३२ ॥
 उल्लेसुरिन्द्रजालानि, चक्रुर्नृत्यानि नर्तकाः । जहो सप्तदिनीमेवं, पुरान्तः प्रवरोत्सवः ॥ ३३ ॥
 पौर्णमास्यागता यावद्, राज्ञा विच्छिदितो[विच्छित्तो]ऽर्चितः । फल-प्रश्न-वस्त्रार्थैरुद्यद्वाद्यपुरस्सरम् ॥ ३४ ॥
 अमेत्य-मूत्रदुर्गन्ध[न्धे], निःश्रीकं पतितं ध्वजम् । मर्धमानं जनैः पादैस्तं वीक्ष्याचिन्तयत् नृपः ॥ ३५ ॥
 अहो ! सर्वेऽप्यमी भावा, ईदृशा एव संसृतौ । धिगस्तु वस्तुतः काम-भोगांस्तान् दुःखदायिनः ॥ ३६ ॥
 प्रत्येकदुःखः शुद्धात्मा, सम्पन्नश्चिन्तयन्निति । प्रात्राजीद् देवतादत्त-लिङ्गो लोचं विधाय च ॥ ३७ ॥

इति श्रीसुद्रित-ऋषीमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्री द्विसुखराजर्षिकथा सम्पूर्णः

५४ श्री क्षुब्धकमुनिकथा

श्रीसाकेतपुरे क्षोणीवेणीचूडामणीनिभे । राजाऽभूत् पुण्डरीकाक्षः । पुण्डरीकदलेक्षणः ॥ १ ॥
 तद्भ्राता कण्डरीकाक्षो, युवराजोऽस्य पत्न्यभूत् । यशोभद्रा यशोभद्रा, सुधाकृतसुधा गिरा ॥ २ ॥
 पुण्डरीको नृपोऽद्राक्षीदन्येद्युस्तां रहःस्थिताम् । अनावृताङ्गीं तन्वङ्गीं, रागप्रस्तो वभूव च ॥ ३ ॥

प्रसादनर्थमेतस्याः, प्राहिणोत् प्रामृतं नृपः । ज्येष्ठमसाद् इत्येषा, निर्विकारा तदाददे ॥ ४ ॥
 अन्येष्टुः प्रार्थयामास, तां निरस्य त्रयां नृपः । यशोभद्राऽऽह तं राजन् !, न आतुरापि ते त्रया ? ॥ ५ ॥
 ततोऽसौ दुरभिप्रायो, जघान आतरं नृपः । प्रतस्थे सार्थसार्थेन, शीलरक्षाकृते सती ॥ ६ ॥
 श्रावस्थां पुर्यगादजितसेनाचार्यसद्गुरोः । महत्तराकीर्त्तिमत्याः, पार्श्वे साऽशिश्रियद् व्रतम् ॥ ७ ॥
 तद्वैद्योत्पन्नगर्भाशा. व्रतानादानशङ्कया । महत्तराया नाख्याता, चास्त्रोत्सुकया तथा ॥ ८ ॥
 वर्द्धमाने ततो गर्भे, सोपालम्भमपूर्वकम् । सा महत्तरया पृष्टा, पूर्वोत्पन्नं तमाह च ॥ ९ ॥
 शासनोद्वाहसार्थं, रक्षिता सा सती रहः । क्षुल्लुमानामानं, प्राध्वत समये सुतम् ॥ १० ॥
 स क्रमाद् यौवनावस्थो, दध्यौ पालयितुं व्रतम् । नैव क्षमोऽस्मि पृच्छामि, भोगार्थी मातरं निजाम् ॥ ११ ॥
 मात्राऽनुशासितः सम्यक्, क्षुल्लः स्थातुमनीश्वरः । देहि मे द्वादशाब्दानि, स तथा प्रार्थितो ददौ ॥ १२ ॥
 ततो द्वादशवर्षान्ते, पुनः पप्रच्छ मातरम् । साऽप्याख्य[विच]िदार्यिकां पृच्छ, तदधीनाऽस्मि यत् सुत ! ॥ १३ ॥
 भोगाभिलाषी याम्यस्मि, तेनापृच्छि महत्तरा । नमपि द्वादशाब्दानि, देहीति तान्यसावदात् ॥ १४ ॥
 द्वादशद्वादशब्दान्याचार्योपाध्याययोरपि । वाचैवं तस्थिवानष्टवत्वारिंशत् स वत्सरान् ॥ १५ ॥
 गच्छंस्तदन्ते मात्रोक्तो, मा याहीतस्ततः सुत ! । पुण्डरीकः पितृव्यस्ते, साकेते तत्र च व्रजेः ॥ १६ ॥
 नामसुद्रां पितुः सत्कां, रत्नकम्बलमद्भुतम् । तस्मै ददौ यशोभद्रा, पुत्रप्रेम्णाऽऽर्यिको तदा ॥ १७ ॥
 आदाय तद् द्वयं सोऽपि, पितृव्यपुरभागमत् । स्थितस्तद्वयनशालायां, प्रातर्द्रक्ष्यामि पार्थिवम् ॥ १८ ॥

तदाऽभ्यन्तरर्षधासीत् नाट्यं नाटिकाकृतम् । नदी पश्चिमयामिन्यामीपन्निद्रादिताऽभवत् ॥ १९ ॥
 निद्रायमाणां तां वीक्ष्य, दक्ष्यौ धौरिकिनी हृदि । तोषिता परिपत् सर्वा, लब्धं बहुतरं धनम् ॥ २० ॥
 निद्रातीयं यदीदानीं, भवामो धर्षिता इति । सा सुष्टु गीतमित्यादि गीतिकासुच्चकैर्जैगा ॥ २१ ॥
 तद्यथा—“सुष्टु गाइयं सुष्टु वाइयं सुष्टु गच्चियं सामसुंदरी ! ।
 अणुपालिय दीहराह[ति]या उ सुमिणंतए मा पमायए ॥ १ ॥”
 अत्रान्तरेऽर्पितः क्षुष्ट-साधुना रत्नकम्बलः । कुण्डलं युवराजेन, यशोभद्रेण चार्पितम् ॥ २२ ॥
 कटको मन्त्रिणाऽदायि, नर्तक्यै यतिसन्धिना । हारः श्रीकान्तया सार्थवाह-पल्याऽर्पितोऽद्भुतः ॥ २३ ॥
 वितीर्णः कर्णपालेन, महामात्रेण चाङ्कुशः । पञ्चकं कम्बलाद्येतत्, लक्षमूल्यं पृथक् पृथक् ॥ २४ ॥
 लिख्यते वह्निकायां यस्तत्र तुष्यति रुष्यति । स्याद् दानादानयोर्ज्ञानिऽनुग्रहो निग्रहोऽन्यथा ॥ २५ ॥
 सर्वेऽपि प्रातराहूताः, किं त्वया रत्नकम्बलः । दत्तः ! क्षुष्टकुमारोति, राज्ञा पृष्टः ससम्भ्रमम् ॥ २६ ॥
 स यथा मारितस्तातो, माता नष्टाऽऽर्यिकाऽभवत् । यावदुद्यौवनोऽत्रागां, भोगार्थीत्यिवदत् समम् ॥ २७ ॥
 गृहाण पुत्र ! तद् राज्यमित्यूचे पुण्डरीकराट् । सोऽथाख्यत् तात ! राज्येन सृतं दुर्गतिहेतुना ॥ २८ ॥
 मरिष्याम्यचिरादेव, प्रमादोऽल्पकृते हि कः ? । संयमोऽपि पुराऽऽचीर्णो नश्यत्येवर्षिसङ्गजः ॥ २९ ॥
 किं कुमार ! त्वया दत्तं, कुण्डलं ? सोऽप्यदोऽवदत् । मारयाभि जरद्भूषं, राज्यं दास्यत्यसौ न मे ॥ ३० ॥
 तन्निशम्याह भूमर्त्ताऽदत्स्व राज्यं ममाऽत्सज ! । न कार्यमार्य ! राज्येन, नरकान्तेन सोऽप्यवक् ॥ ३१ ॥

तयोर्द्वयोर्वचः श्रुत्वा, नारुपत् नारुपत् मुनिः । तुल्यवृत्तिस्तुलाक्रोडि-रिवाभूत् किन्तु चेतसा ॥ ७ ॥
 ततश्च पितरौ ताभ्यां, दर्शितौ देवमायया । अत्यन्तविपयासक्तौ, तन्मनःक्षोभहेतवे ॥ ८ ॥
 दर्शितौ मार्यमाणौ तौ, क्रन्दन्तौ करुणस्वरम् । तथापि सुव्रतमुनिश्चुक्षोभाम्भोधिवन्न च ॥ ९ ॥
 वैक्रियचिह्नतल्लीभिः, सविभ्रमविलोकनम् । दिव्याभिर्दीर्घनिःश्वास-पूर्वमालिङ्गितो भृशम् ॥ १० ॥
 इत्याधैरुपसर्गौघैरुकूलैरसौ मुनिः । ताभ्यां न चालितो ध्यानात्, सुमेरुरिव वात्यया ॥ ११ ॥
 किन्तु स्थिरतरोऽत्यर्थं, संयमे सुव्रतोऽभवत् । तदैव केवलज्ञानं, निष्पापः प्राप चामृतम् ॥ १२ ॥
 इति श्रीसुद्वित-कृषिमण्डलप्रकरण वृत्तितः उद्धृता सुव्रतमहर्षिकथा संपूर्णा.

५६ कुरगडुमहर्षिप्रबन्धः

कश्चिदुग्रतपाः कस्मिन्, गच्छेऽभूत् क्षपकः पुरा । स क्षुल्लेन सहान्येष्टुर्भिक्षार्थमगमत् पुरे ॥ १ ॥
 गच्छता तेन मण्डूकी, मार्गे व्यापादिता पदा । तद्वधं क्षुल्लकः प्राह, न मेने क्षपकस्तदा ॥ २ ॥
 आलोचयति नाऽलोचनावेलायां मुनिस्तु तम् । क्षुल्लकश्चाह तत्पाप-मालोचय श्रमाशय ! ॥ ३ ॥
 तत् श्रुत्वा क्षपको रुष्टः, क्षुल्लं हन्मीत्यधावत् । क्षुल्लोऽपि लब्धलक्षत्वात्, नष्टा दूरं गतो जवात् ॥ ४ ॥
 स्तम्भमग्नशिवा मृत्यो-त्येदे क्रोधान्धविग्रहः । विराधितव्रत-कुले, स फण्येकत्र हृग्विषः ॥ ५ ॥
 जानन्ति तेऽह्योज्योऽन्यं, जातिस्मृतिवशात् ततः । प्रासुकाहारिणो रात्रि-चारिणो जज्ञिरेऽखिलाः ॥ ६ ॥

इत्थं कस्यचित् राज्ञः, पुत्रो दृष्टोऽहिना मृतः । सृष्ट आदिष्टवान् भूपः, सर्पव्यापादनं(ने) जनान् ॥ ७ ॥

तस्मै यच्छायि दीनारं, यो हतं दर्शयत्यहिम् । ततो बहुजनो लग्नस्तद्वधे लोभलीला ॥ ८ ॥

केनचिद् भ्रमताऽन्येष्टू-रेखास्तेषामिहेक्षिताः । ओ(औ)पधीभिस्ततो दध्मौ, तस्याहेनिर्दयो बिलम् ॥ ९ ॥

निर्यात्यभिमुखं नाहि-र्मा भूत् मे भस्मसाद् दृशा । निर्गतं निर्गतं छित्त्वा, तं राज्ञेऽदर्शयच्च सः ॥ १० ॥

नागदेवतया भूपो, बोधितो यत् तवाऽऽत्मजः । नागदत्ताह्वयो भावी, देबहीनामतोऽभयम् ॥ ११ ॥

मृत्वा क्षपकजीवोऽहि-र्भहिष्यास्तस्य भूञ्जुजः । नागदत्ताभिधो जह्ने, ह्यनुन्यूनविग्रहः ॥ १२ ॥

नागदत्तो गवाक्षस्थोऽन्यदाऽतिक्रान्तशैशवः । साधूनालोक्य सस्मार, जाति ह्यःकृतकार्यवत् ॥ १३ ॥

प्रव्राज गुरुयान्ते, बुभुक्षवानसौ भृशम् । जग्राहाभिग्रहं रोषो, न कार्योऽत्र मया क्वचित् ॥ १४ ॥

सन्त्याचार्यगणे तस्मिंश्चत्वारः क्षपकर्षयः । एक-द्वि-त्रि-चतुर्मासोपवासतपसः क्रमात् ॥ १५ ॥

रज्यां देवताऽऽयाता, त्यक्त्वा तानखिलात् सुनीत् । वन्दे शुल्लकमुनि, तमद्वैतक्षमानिधिम् ॥ १६ ॥

निर्गच्छन्ती करे धृत्वा, सौक्तैकेन तपस्विना । रे कटफूतने ! ग्राम्ये !, विवेकविकलाऽसि किम् ? ॥ १७ ॥

महातपस्विनो याऽऽस्मान्, मुक्त्वा त्रिकालभोजिनम् । वन्दसे पूर्वमेवैनं, सर्वसाध्वव(घ)मं मुनिम् ॥ १८ ॥

देव्युवाच मुने ! भाव-क्षपकं ग्रणमाम्यहम् । न द्रव्यसाधुमित्युक्त्वा, सा स्वाश्रयमशिष्रियत् ॥ १९ ॥

शुद्धोऽपि कल्पवर्चस्य, पात्रं दत्त्वा न्यमन्त्रयत् । मुनीनैकेन निष्ठूतं, तदन्तर्न्यस्तमीर्ष्यया ॥ २० ॥

मिथ्या मे दुष्कृतं खेलमात्रं वो नार्पितं द्रुतम् । तेनेत्युक्तेऽपि(च) निष्ठूतं, न्यस्तं तत्राखिलर्षिभिः ॥ २१ ॥

अद्विष्टो युक्तवान् भक्तं, मुनिभिवारितोऽप्यसौ, । अद्वैतक्षान्तिमाहात्म्यात्, केवलज्ञानमाप च ॥ २२ ॥
चत्वारः क्षपकाः सासुतापाः केवलशुल्लम् । सम्प्रापुरेवं पञ्चापि, शिश्रियुस्तो शिवश्रियम् ॥ २३ ॥

इति श्रीसुद्वित--ऋषिमण्डलप्रकरणवृत्तित उद्धतः कुरगडुमहर्षिप्रबन्धः संपूर्णः

५७ श्रीमेतार्थमहर्षिकथा

श्रीसाकेतपुरे चन्द्रावतंसकनृपोऽभवत् । प्रिया सुदर्शना तस्य, तथाऽन्या प्रियदर्शना ॥ १ ॥
सागरचन्द्र-मुनिचन्द्राख्यौ पुत्रौ तथाऽपरो । गुणचन्द्र-बालचन्द्रौ, जशिरे क्रमशस्तयोः ॥ २ ॥
राजा सागरचन्द्राय, यौवराज्यपदं ददौ । कुमारयुक्तये मुनिचन्द्रायोजयिनीं पुरीष् ॥ ३ ॥
कायोत्सर्गोऽन्यदा तस्थो, माघे रात्र् वासवेऽस्मनि । यावद् ज्वलति दीपोऽयं, हृदा कृत्वेत्यभिग्रहम् ॥ ४ ॥
प्राग्यमान्ते प्रश्रुदुःखं, खान्ते स्थातेति भक्तिः । हीयमाने प्रदीपेऽस्मिंश्चेटी तैलं न्यधात् पुनः ॥ ५ ॥
यावन्निशीथं जज्वाल, शय्यारक्षकरी पुनः । निर्वाणाभिमुखे दीपे, तैलं चिक्षेप पूर्ववत् ॥ ६ ॥
एवं यामे वृतीयेऽपि, यावद् रुधिरपूरितः । प्रातः पतित्वा पञ्चत्वं, प्राप चन्द्रावतंसकः ॥ ७ ॥
राजा सागरचन्द्रोऽभूदन्यदाऽसौ विमातरम् । शोचे सन्न्योः कृते राज्यं, गृहाण प्रजाम्महम् ॥ ८ ॥
अनेन राज्यमाक्रान्तं, क्षमौ नाथापि मत्सुतौ । बालत्वादित्यसौ दीयमानं नेच्छति तत् तदा ॥ ९ ॥
ततो राज्यश्रियाऽत्यन्तं दीप्यमानं निरीक्ष्य तम् । सा दध्यौ न मुधाऽनेन, दीयमानं तदाऽऽदृतम् ॥ १० ॥

श्रियाऽभविष्यतामेवं, शोभमानौ सुतौ मम । तदिदानीमसुं हन्मि, येन स्यादीप्सितं मम ॥ ११ ॥
 गवेपयति छिद्राणि, प्रत्यहं प्रियदर्शना । राज्ञः सागरचन्द्रस्य, वधैककृतनिश्चया ॥ १२ ॥
 प्रैपीत् सदाय सन्देशं, बुभुक्षावान् नृपोऽन्यदा । कल्यवर्त्तो मम कृते, प्रेष्यः प्रेष्यादिपाणिना ॥ १३ ॥
 चेटीहस्तेऽर्पितस्तेन, मोदकः सिंहकेसरः । किमेतदिति पप्रच्छ, सम्भ्रान्ता प्रियदर्शना ॥ १४ ॥
 साऽऽह पूर्वाङ्गिकं राज्ञः, तथा(तः) पस्पर्श पाणिना । प्राग् विषक्तेन तेनासौ, वासितो मोदकोऽभवत् ॥ १५ ॥
 अहो ! सुगन्ध इत्युक्त्वा, सा तं चेटीकरे ददौ । तच्चेष्टितमजानाना ढुलौके साऽपि भूभुजे ॥ १६ ॥
 विमावृ-तनयौ पार्श्वेऽभूतां दध्यौ ततो नृपः । बुभुक्षिताभ्यामेताभ्यां, कुर्वे पूर्वाङ्गिकं किमु ? ॥ १७ ॥
 द्विधाकृत्य तयोस्तस्यैकैकं खण्डं ददौ नृपः । तदास्वादाद् विषावेगघूर्णितौ तौ बभूवतुः ॥ १८ ॥
 सम्भ्रमाद् बहवो(निपुणा) वैधा, आहूता भूमुजाऽऽयुः । सुवर्णपानयोगेन, सञ्जीजाताबुभौ क्षणात् ॥ १९ ॥
 आहूता पृष्टा सा चेटी, भूमुजा विस्मितात्मना । तयोर्मतिकरस्पर्शं, विचाले प्राह केवलम् ॥ २० ॥
 तामाकार्यविदद् देवः, सखेदं प्रियदर्शनाम् । पापेऽनाचीर्णपुण्योऽहं, क्षितोऽभूवमयस्त्वया ॥ २१ ॥
 दीयमानं तदा राज्यं, भवत्याऽङ्गीकृतं न किम् ? । तद् गृहाणानुनेत्युक्त्वा, दत्त्वा प्रव्रजितः स्वयम् ॥ २२ ॥
 साधुसङ्घाटकस्तत्रावन्तीतः कश्चिदाययौ । निरुद्रवतां पृष्टो, मुनीनामिदमभ्यधात् ॥ २३ ॥
 साधून् पाखण्डिनश्चापि, पुरोधो-राजनन्दनौ । वाचाटाबुच्चाटयतः, केवलं केलिलोलुपौ ॥ २४ ॥
 श्रुत्वा सागरचन्द्रर्षिः, सामर्षस्तामगात् पुरीम् । साम्भोगिकानां साधूनामुपाश्रयमशिश्नयत् ॥ २५ ॥

मध्याह्ने तैरसौ पृष्ट-आनयामो भवत्कृते । भक्तमेयोऽध्ववीदात्मलब्धिव्यहम् ॥ २६ ॥
 दर्शयन्तु परं स्थापनां कुलानि ममर्षयः । ततस्तैः शुद्धकस्तस्मै, तद्दर्शनकृतेऽर्पितः ॥ २७ ॥
 दर्शयित्वाऽऽस्पदं शुद्धो, ववलेऽस्मै पुरोधसः । प्रविश्यान्तरदादुच्चै-र्धर्मलाभमसौ मुनिः ॥ २८ ॥
 द्वाहाकारं वितन्वन्त्योऽन्तःपुर्यो निर्ययुर्वहिः । किमेतत् ? श्राविकाश्चेति, बभाये मुनिरुचकैः ॥ २९ ॥
 कुमारविद्युत्स्तस्योच्चैःस्वराकर्णनादुभौ । कपाटसम्पुटं दत्त्वा, गह्वरैरेवमूचतुः ॥ ३० ॥
 विधेहि नृत्यं रे मुण्ड !, मुत्त्वा पात्राण्यसावपि । ननर्त्तौ तु वादित्रवादकौ केवलं जडौ ॥ ३१ ॥
 शुध्यावहे मुनेऽन्योन्यं, ततो युगपदागतौ । गृहीत्वैकत्र मुनिना, कृतान्यस्थीनि दूरतः ॥ ३२ ॥
 मर्मस्थाने भृशं हत्वा, मृतप्रायौ विधाय तौ । ययौ कपाटमुद्घाटय, वनान्तर्मुनिपुङ्गवः ॥ ३३ ॥
 ज्ञातव्यतिकरो राजाऽपृच्छत् तत्र स्थितान् मुनीन् । तेऽवोचन्नतिथिः साधुरेकोऽभूदागतः परम् ॥ ३४ ॥
 गवेपयद्भिर्ध्यानस्थो, वनान्तर्मुनिरीक्षितः । राज्ञोपलक्ष्य तं नत्वा, ययाचे सज्जतां तयोः ॥ ३५ ॥
 पापावतंस ! रे चन्द्रावतंसकमुतो भवान् । भूत्वाऽपीत्थं मुनीन् वाच्यमानान् स्वरूपेक्षसे । ३६ ॥
 वचोभिः कर्कशैः शीतैर्निर्भत्स्यैवमनेकधा । मुनिरूचे विना दीक्षां, मोक्षो नैवानयोर्यनृप ! ॥ ३७ ॥
 पृष्टौ प्रतिश्रुता दीक्षा, गृहीत्वैकत्र चालिताः । कयाचित् कलया तस्युः, स्वस्थाने सन्धयस्तयोः ॥ ३८ ॥
 बलात् प्रव्राजितौ लोचं, कृत्वा तौ तेन साधुना । पितृव्योऽयं ममेत्येकः, सम्यक् पालयति प्रथम् ॥ ३९ ॥
 अहो ! प्रव्राजितौ वाचां, छलेन मुनिनाऽमुना । पुरोहितसुतश्चैवं, सदा हृदि जुगुसते ॥ ४० ॥

करोष्यसदृशं रे रे ! त्वं सम्बन्धं ब्रुवन्निति । चिक्षेपोत्याद्य मातङ्ग(ह्लो) गर्त्तायां सहसा स तम् [तकम्] ॥५५॥
 आविर्भूयावद् देवो, बोध्यमानो न बुध्यसे । किमिदानीमिवोऽपि, वभापे दीनवाग्दिम् ॥ ५६ ॥
 वयस्यावर्णवादी मे, हीनजात्युद्भवः पुनः । निवारय पस्त्रिज्यामादास्येऽल्पदिनैस्ततः ॥ ५७ ॥
 स कथं यात्यनेनोक्ते, मेतार्यो भापते सुहृत् । राजकन्याविवाहेन, यात्यसौ नान्यथा पुनः ॥ ५८ ॥
 ततश्छगलकस्तस्मै, दत्तो रत्नपुरीपकृत् । तत्पितोपायनीचक्रे, तानि रत्नानि भूभुजे ॥ ५९ ॥
 पृष्टः श्रेणिकराज्ञाऽसावुपायनप्रयोजनम् । ग्राह राजन् ! निजां कन्यां, प्रदेहि मम सूनवे ॥ ६० ॥
 निषिद्धोऽपि पुनस्तानि, रत्नानि नृपतेरदात् । रत्नागिस्ते कुतस्येति, पृष्ठो मेतोऽब्रवीदजम् ॥ ६१ ॥
 बद्धो राजगृहे छागो, दुर्गन्धमधुचत् शछत् । ततो दिव्यानुभावोऽयमिति प्रत्यर्पितोऽस्य सः ॥ ६२ ॥
 दुर्गत्सुपायनं तस्मिन्, पुनर्गन्धमयोऽब्रवत् । भो ! दुःखं याति वैभार-गिरी नन्तु प्रभुं नृपः ॥ ६३ ॥
 निष्पादय स्थारोह-पथां सद्यः स्वसिद्धये । देवेन तत्क्षणादेव, सा हृताऽचित्यशक्तिना ॥ ६४ ॥
 साऽद्यापि दृश्यते शालः, सौवर्णः कारितः पुरे । मन्त्रिणोक्तः पुनर्मतो, भो ! अत्रानय वारिधिम् ॥ ६५ ॥
 तत्र स्नातस्य शुद्धस्य, यच्छामस्ते कर्नी निजाम् । आनीतोऽभोनिधिरसौ, वेलायां स्नापितः शुचिः ॥ ६६ ॥
 विवाहं कारितो याप्ययानारूढोऽत्रमत् पुस्म । आनीतास्ताः स्त्रियो भोगान्, भुङ्क्तेऽसौ नवभिः सह ॥ ६७ ॥
 समेत्य द्वादशाब्दान्ते, सुरो मेतार्यमब्रवीत् । व्रतार्थं प्रार्थितः स्त्रीभिर्द्वादशाब्दान्यदात् पुनः ॥ ६८ ॥
 चतुर्विंशतिवर्षान्ते, सर्वेऽपि प्राव्रजंस्ततः । नवपूर्वविदेः कृत्वग्रतिमामाददे मृनिः ॥ ६९ ॥

पुरेऽस्मिन् विहरन् सोऽगात्, स्वर्णकृद्गृहमन्यदा । स श्रेणिकजिनाचरिषि, कुरुते काञ्चनात् यवान् ॥ ७० ॥
 त्रिसन्ध्यं परिपाठ्याऽर्चयन्हन्तं राद् यवैर्नवः । अष्टोत्तरशतैस्ते तु, तेन निष्पादितास्तदा ॥ ७१ ॥
 भिक्षा तदर्थं नानीतोदिते स्वर्णकृताऽपि हि । तदर्थं ग्राविशद् वैस्माम्यन्तरं स्वर्णकृत् स्वयम् ॥ ७२ ॥
 गलितास्ते यवभ्रान्त्या, काञ्चनाः क्रौञ्चपक्षिणा । पप्रच्छ बहिरायातस्तत्सम्बन्धमसौ मुनिम् ॥ ७३ ॥
 त्वया परेण वा केन, वदर्शे ! मे यवा हृताः ? । स तत्करुणया जानन्नप्याचष्टे न किञ्चन ॥ ७४ ॥
 राज्ञोऽर्चाविसरो जज्ञेऽद्यास्थिखण्डान्यहं क्रिये । इति भीत्या स पप्रच्छ, मुनिरूचे न तत् पुनः ॥ ७५ ॥
 ततो ह्याऽर्द्रवाद्दर्शेण, शीषविष्टोऽर्पितो मुनेः । तथा यथा दृशोर्गौली, निर्गत्य पतितौ शुचि ॥ ७६ ॥
 निश्चलात्सा महात्माऽसौ, ध्यानात् नाप्यचलत् तथा । अन्तकृत्केवली भूत्वा, सिद्धिसौधाग्रमाप च ॥ ७७ ॥
 श्फोटयमानादथो काष्ठादेकं खण्डं गलेऽलगत् । क्रौञ्चस्योत्पत्य ते तेनाखिला वान्ता यवा भिया ॥ ७८ ॥
 हाहाकारपराः पौरा, मृतं तं वीक्ष्य चाक्षतान् । यवानाञ्चुकुशुः पाप्मन् ! किं कृतं त्वया ? ॥ ७९ ॥
 दधाविरे वधायास्य, ज्ञातव्यतिकरा नराः । उषाददे सतन्त्रोऽसावनन्योपायतो व्रतम् ॥ ८० ॥
 धर्मलाभं कलादोऽदाद्, राज्ञे स्मित्वा नृपोऽबदत् । क्वथिष्यसे कटाहे रे !, चेत् त्यक्ष्यसि व्रतं क्वचित् ॥ ८१ ॥
 इत्थं मेतार्यवत् कार्यमार्यैर्ध्यानस्थिरं मनः । शश्वदानन्दमाकन्दकन्दलोद्भेदसिद्धये ॥ ८२ ॥

इति श्रीसुद्वित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्रीमेतार्यमहर्षिकथा संपूर्णा

५८ श्री इलापुत्रकथा

कस्मिंश्चिदेको ग्रामेऽभूद्, द्विजो धर्मं निशम्य सः । चारित्रं सद्गुरोरन्ते, सकलत्रोऽयुपाददे ॥ १ ॥
तेपाते तौ तपस्तीव्रं, परं प्रेम मिथो महत् । विचिकित्सां ब्राह्मणीति, चक्रे स्त्रीशूद्रसङ्गजाम् ॥ २ ॥
मृत्वोत्पन्नायुमौ देवौ, तदनलोचितागसौ । इतश्च भारतेऽत्रैवाभूदिलावर्द्धनं पुरम् ॥ ३ ॥
तत्रैलानामतः साति-शया देव्यस्ति विश्रुता । तां सेवतेतरामेका, सार्थवाही सुतार्थिनी ॥ ४ ॥
कुक्षौ तस्यास्ततश्च्युत्वोत्पेदे जीवो द्विजन्मनः । इलापुत्र इति नाम, कृतस्तुत्सवपूर्वकम् ॥ ५ ॥
ब्राह्मण्यभूद् विचिकित्सा-वशात् लङ्घकूले सुता । द्वावप्युर्धौवनं प्राप्तौ, मन्मथद्रुमदोहदम् ॥ ६ ॥
लङ्घपुत्रीमिलापुत्रो, नृत्यन्तीमन्यदैक्षत । प्राग्भवप्रेमतस्तस्यां, भृशं रागार्दितोऽभवत् ॥ ७ ॥
सुहृद्भिः प्रार्थिता साऽस्य, लङ्घसुख्यास्ततोऽवदन् । यच्छामः कथमप्येनां, नाक्षयो निधिरेव नः ॥ ८ ॥
चेद् विद्यां शिक्ष्य(क्ष)तेऽस्माकं, साकं भ्रमति चैष नः । तदैनां लभते स्वर्ण-तोलितागपि नान्यथा ॥ ९ ॥
ततः कर्मवशाद् रागात्, स्वीचक्रे तदिलासुतः । श्रेष्ठं श्रेष्ठिकुलं त्यक्त्वा, तन्निषेवेऽधमं कुलम् ॥ १० ॥
तद्विद्यां शिक्षितः सम्यग्, विवाहायर्जितुं धनम् । बेन्नातटपुरं प्राप्तौ, ययाचेऽवसरं नृपात् ॥ ११ ॥
दत्त्वावसरमेतस्मै, स्वान्तःपुरपरीवृतः । राजा सनागरोऽद्राक्षीत्, तत्कृतं नाटयसीदृश्यम् ॥ १२ ॥
पूर्वमूर्ध्वीकृतस्तत्र, महान् वंशोऽस्य चोपरि । फलकं प्रान्तयोस्तस्य, द्वौ द्वौ स्तो लोहकीलकौ ॥ १३ ॥

फलकान्तरसौ स्थित्वा, हस्तोपाचासि-खेटकः । मूलच्छिद्रयुतोपानद्द्वयं परिदधात्यथ ॥ १४ ॥
 समाग्रतोमुखान्युच्चैः, सप्त पञ्चान्मुखान्यपि । उत्पत्योत्पत्य गगनेऽग्रमत्तः किरणान्यदात् ॥ १५ ॥
 पादुकाच्छिद्रयोरन्तः प्रवेशयति कीलकौ । कथञ्चित् पतति ततश्चेद् याति शतखण्डतात् ॥ १६ ॥
 सर्वे दानोन्मुखान्स्वस्व, रञ्जिताः कलयाऽभवन् । अदातरि परं रात्रि, पूर्वं नो कश्चिदप्यदात् ॥ १७ ॥
 सा गीतं गाथकीष्टन्द्वयता गायति मुस्वरम् । अद्वैतरूपां तां वीक्ष्य, नृपो रागादितोऽभवत् ॥ १८ ॥
 राजाऽहोत्पन्नं नैव, दृष्टं भोः ! कुरु तत् पुनः । एवं द्वि-त्रि-चतुर्वारं, कुतं तेन कलावता ॥ १९ ॥
 परं लङ्घसुतारक्तो, म्रियते चेत् पतत्ययम् । पश्चात् परिणयाम्येनामिति दक्ष्यौ नृपो हृदि ॥ २० ॥
 साधुकारः कृतो लोकैरदातरि नृपे ततः । दक्ष्यौ नटो मां कन्यार्थे, मृतमिच्छति राइ ध्रुवम् ॥ २१ ॥
 इतश्चेलासुतोऽराक्षीद्, वंशस्थो धनिनां गृहे । स्त्रीभिर्दुश्चतुरूपाभिर्दीयमानौदनान् मुनीन् ॥ २२ ॥
 तद्गुणैः परं तेषां, न मनः किन्तु भक्तगम् । तद्दीक्ष्याचिन्तयदसौ, दुष्कर्माविरणक्षयात् ॥ २३ ॥
 अहो ! निःस्पृहताऽमीषां, नीरागणां महात्मनाम् । धिङ् मां केयमवस्था मे, कुलीनस्याकुले स्थितिः ॥ २४ ॥
 शुभमध्यानवशादेवं, वंशाग्रस्थोऽपि केवलम् । लेभे ज्ञानमिलापुत्रो, योगस्याहो ! विशिष्टता ॥ २५ ॥
 लङ्घपुत्री नृपो राज्ञी, त्रयोऽप्येवं विरागतः । लेभिरे केवलज्ञानं, लिङ्गं च देवतापितम् ॥ २६ ॥
 स्वर्णाङ्गुजीभूतवंशोपरि तिष्ठन्विलासुतः । भविकाच् बोधयामास, तत्रस्थान् धर्मदेशनात् ॥ २७ ॥
 इति श्रीसुदित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्री इलापुत्रकथा संपूर्णा ।

५९ श्री चिलातीपुत्रकथा

क्षितिप्रतिष्ठिते द्रष्टे, यज्ञदेवाभिधो द्विजः । एकोऽभूत् पण्डितमन्यो, जिनशासननिन्दकः ॥ १ ॥
सोज्यदा निर्जितो वादे, गुरुभिर्भ्रतमग्रहीत् । देवताबोधितस्यास्य, सम्यक् परिणतं च तत् ॥ २ ॥
परं त्यजेद् जुगुप्सां नोपशान्तः स्वजनोऽखिलः । म्रियाऽदात् कार्मणं(णां)प्रेम्णा, तस्मै वश्यो ममास्त्विति ॥ ३ ॥
ततो मृत्वा सुरो जज्ञे, साऽपि निर्वदतो व्रतम् । लात्वाऽनालोचिता चैव, मृत्वोत्पन्ना सुरालये ॥ ४ ॥
इतश्च धननामाऽसीत् श्रेष्ठी राजगृहे पुरे । चिलात्याख्या मुख्यचेटी, चेटीकोटीषु विश्रुता ॥ ५ ॥
तस्याः कुक्षौ ततश्च्युत्वोत्पेदे जीवो द्विजस्य सः । जुगुप्सातोऽभिधा तस्य, चिलातीपुत्र इत्यभूत् ॥ ६ ॥
तत्रैव श्रेष्ठिनः पञ्चपुत्रोपरि दिवश्च्युता । स एव ब्राह्मणीजीवः सुंसुमाख्याऽभवत् कनी ॥ ७ ॥
चेटीसुतः स एवास्याः, कल्पितो बालधारकः । कुचेष्टां श्रेष्ठिना दृष्टः, कुर्वाणोऽस्या भगादिषु ॥ ८ ॥
निर्वासितो ह्ययोग्यत्वात् पृष्ठीं सिंहगुहां गतः । सुभगत्वात् निजोपान्ते, पृष्ठीनाथेन रक्षितः ॥ ९ ॥
पृष्ठीशोऽभूत् मृते तस्मिन् निस्त्रिशोऽग्रहार्यसौ । प्रोक्तास्तेनाऽऽत्मनश्चौरा, यामो राजगृहं पुरम् ॥ १० ॥
धनश्रेष्ठिश्रियस्तत्र, युष्माकं मम सुंसुमा । ततो पतन्नकस्मात् ते, रात्रौ तच्छ्रेष्ठिनो गृहे ॥ ११ ॥
दत्त्वाऽपस्वापिनीं तेषां, तद्धनं सुंसुमां च ते । आदाय कथयित्वा स्वं, प्रति पृष्ठीं प्रतस्थिरे ॥ १२ ॥
आरक्षकान् धनोऽबोचद्, युष्माकं वालितं धनम् । कन्या ममेति तत्पृष्टे, सपुत्रस्तैरधावत् ॥ १३ ॥

भयाश्रीरा धनं भुक्तं, तच्छात्वा वलिताः परे । सपुत्रोऽप्यन्यथात् श्रेष्ठी, पछींशं सुंभुमान्वितम् ॥ १४ ॥
 नासौ शक्नोति तां वोढुमासन्नोऽभूद् धनस्ततः । छित्वा कन्याशिरो रागात्, तदादायाग्रतोऽचलत् ॥ १५ ॥
 निराशो धवले श्रेष्ठी, मध्याह्ने तान् क्षुभाऽर्दितान् । तनयानाह हत्वा मां, कुर्वन्त्वाहारमात्मनः ॥ १६ ॥
 न कुर्मोऽकृत्यमीदृक्षं, ज्येष्ठोऽवग्ं धन्तु मां परम् । एवं यावत् कनिष्ठोऽपि प्राहै(ह)त्रे मेनिरे न तत् ॥ १७ ॥
 ततो धनोऽब्रवीदन्नः, सर्वं त्यक्त्वा सुतापलम् । तत् तैराहारितं भोगभुजोऽभवन् गता गृहम् ॥ १८ ॥
 एवं भुनिभिराहार, आहार्यो गाढकारणैः(णे) । तन्मांसवदनिवर्हि, मोक्षोकः प्रापकः क्रमात् ॥ १९ ॥
 दिरुभूढः पछीनाथोऽभूद्, गच्छन् कन्याशिरःकरः । मूर्त्तैर् धर्मभिघाद्राक्षीत्, भुनिमातापनापरम् ॥ २० ॥
 ब्रूहि धर्मं न चेत् छेत्ये, तवाऽऽकृष्टासिना शिरः । उपशम-विवेक-संवर इत्यब्रवीत् भुनिः ॥ २१ ॥
 तत् श्रुत्वाऽचिन्तयत् चौरः, सत्यवाचो महर्षयः । कस्तत्रोपशमादीनां, भावार्थो ? ज्ञातवान् स्वयम् ॥ २२ ॥
 क्रोधत्यागो भवेत् तत्रो-पशमश्च विवेकता । स्वस्वादिवर्जनं त्यक्तस्तेनासिश्च कनीशिरः ॥ २३ ॥
 इन्द्रिय-नोहन्द्रियोर्युग्मिः स्यात् संवरः पुनः । एतत् पदत्रयं ध्यायंस्तस्थौ प्रतिमया स्थिरः ॥ २४ ॥
 ईयुः शोणितगन्धेन, वज्रतुण्डाः पिपीलिकाः । भक्षयन्ति स्म तस्याङ्गं, ध्यानस्थस्य महात्मनः ॥ २५ ॥
 प्रविश्य पादयोर्देहं, भिच्चा शिरसि निर्ययुः । चालनीव लसच्छिद्रं, तस्य ताभिः कृतं वपुः ॥ २६ ॥
 कर्मक्षयोपकारिण्यो, ममैता इत्यसौ स्मरन् । न द्वेषमीषदप्यन्तर्बन्धैतासु तत्त्ववित् ॥ २७ ॥

विषहार्द्धवृत्तीयाहसुपसर्गे तदुद्भवम् । शुभध्यानादसौ मृत्योत्पेदे त्रिविष्टपेष्टमे ॥ २८ ॥

इति श्रीशुद्धित-ऋषीमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्री चिलातीपुत्रकथा

६० श्री मृगापुत्रकथा

सुग्रीवाख्य[ल्ये]पुरे राजा, बलभद्राभिधोऽभवत् । तत्प्रेमकन्दलोद्भेदाग्नेमहिषी मृगा ॥ १ ॥
तस्याः स्रुतुर्मृगापुत्रो, यौवराज्यश्रियं श्रयन् । स्त्रीभिः क्रीडति दिव्याभिर्दोगुन्दुक इवान्वहम् ॥ २ ॥
अन्येद्युर्नन्दनावासगाक्षस्थो मृगात्मजः । पुरमालोक्यत्युच्चैश्चतुष्क-त्रिक-चत्वरम् ॥ ३ ॥
अभन्तं मृनिमद्राक्षीत्, तत्रैकं सद्गुणाकरम् । स दध्यावीदृशं रूपं, प्राक् किं क्वाप्यस्मि दृष्टवान् ? ॥ ४ ॥
निर्निमेपं तदालोकात्, मृगाहृज्जातिमस्मरत् । देवलोकाद् यथा च्युत्वा, मानुष्यं भवमागतः ॥ ५ ॥
विषयेव्वरजन् सम्यग्, वैराग्यात् संयमे रजन् । माता-पितृनुपेत्यैवं, बलभद्रात्मजोऽवदत् ॥ ६ ॥
मया स्मृतानि पञ्चापि, व्रतानि नरके-व्यथाः । यच्छतं मे व्रतानुज्ञां, निर्निष्णोऽस्म्यस्रुतो भवात् ॥ ७ ॥
तात ! मातर्मया भोगा, श्रुक्ता विषफलोपमाः । प्रान्ते कडुविपाकास्तेऽनुबन्धा दुःखदायिनः ॥ ८ ॥
तथाऽनित्यमिदं देहमशुच्यशुचिसम्भवम् । न फेनबुद्बुदौपम्ये, ग्रामोम्यस्मिन् भवे रतिम् ॥ ९ ॥
असारेऽस्मिन् मनुष्यत्वे, ग्रस्ते मृत्युजराऽऽदिभिः । बहुव्याधिजरा(रुजाऽऽ)क्रीर्णं, न लभेयं रतिं ततः ॥ १० ॥
क्षेत्रं वास्तु हिरण्यं च, पुत्रान् दारांश्च बान्धवान् । त्यक्त्वाऽवश्यमवशेन, गन्तव्यमखिलं मया ॥ ११ ॥

तथा महान्तमध्वानं, योऽपाथेयः प्रपद्यते । दुःखी भवत्यसौ गच्छन्, क्षुधा-तृष्णाऽभिपीडितः ॥ १२ ॥
 यस्तु महान्तमध्वानं, सपाथेयः प्रपद्यते । सुखी भवत्यसौ गच्छन्, क्षुधा-तृष्णाविवर्जितः ॥ १३ ॥
 याति धर्ममकृतैवं, योऽमुत्र सोऽसुखी भवेत् । कृत्वा धर्मं पुनर्याति, सोऽल्पकर्मा सुखी भवेत् ॥ १४ ॥
 स्यात् प्रदीप्ते[सं]यथा गेहे, तस्य यस्तु पतिर्भवेत् [भवेत्पतिः] । उद्धरेत् सारभाण्डानि, निस्सारं सर्वमुज्ज्वति ॥ १५ ॥
 एवं लोके प्रदीप्तेऽस्मिन्, जस्या मरणेन च । आत्मानं तारयिष्यामि, संसाराद् शुष्मदाज्ञया ॥ १६ ॥
 ते माता-पितरोऽवोचन्, श्रामण्यं पुत्र ! दुश्चरम् । गुणानां तु सहस्राणि, धार्याणि सुर्महर्षिभिः ॥ १७ ॥
 समता सर्वभूतेषु, तत्र मित्रेषु शत्रुषु । प्राणातिपातविरतिः, कर्त्तव्याऽत्यर्थमाभवम् ॥ १८ ॥
 सर्वदाऽप्यग्रमत्तेन, मृषावादविवर्जनम् । सत्यं वाच्यं न चादत्तमुपादेयं तृणाद्यपि ॥ १९ ॥
 ब्रह्मचर्यं त्रिधा धार्यं, स्मार्यां नार्यां न सङ्गमाः । धन-धान्य-हिरण्यादिवर्जनीयः परिग्रहः ॥ २० ॥
 रात्रौ चतुर्विधाहारस्त्याज्यो धार्यो न सन्निधिः । सर्वास्मभस्परित्यागो, ममताऽत्र न कुत्रचित् ॥ २१ ॥
 क्षुत्-तृष्णा-दंश-मशक-शीतोष्णाद्याः परीषहाः । दुश्चरा याचनाच्चिलब्धशुद्धान्नभोजनम् ॥ २२ ॥
 कापोतीया पुनर्वृत्तिः, कचलोचोऽति दुश्चरः । यावल्लीवमविश्रामो, धार्यो गुणभरोऽन्वहम् ॥ २३ ॥
 व्योमगङ्गाप्रतीपोग्रस्रोतोवद् दुस्तरो भृशम् । बाहुभ्यां सागर इव, तरितव्यो गुणोदधिः ॥ २४ ॥
 बालुकाकतलाहारनिरास्वादेऽत्र संयमे । एकान्तदृष्टाऽहिरिवासिधारगमनं भवेत् ॥ २५ ॥
 चर्वयितव्या मदनदन्तैर्लोहमया यवाः । यथा चाग्निशिखा दीप्रा, पातुं भवति दुष्करा ॥ २६ ॥

यथा तोलयितुं मेरुस्तुलया दुष्करो भवेत् । श्रामण्यं खलु तारुण्ये, कर्तुं स्याद् दुष्करं तथा ॥ २७ ॥ युग्मम् ॥
 शुद्धं च मानुष्यकान् भोगान्, शब्दादीन् पञ्चधा चिरम् । शुक्तभोगस्ततो जाताऽवसरे त्वं चरेत्रतम् ॥ २८ ॥
 स माता-पितरावृचे, सत्यमेतद् यथोदितम् । इहलोकं निष्पिपासस्य, किञ्चिदस्ति न दुष्करम् ॥ २९ ॥
 मनोजा देहजाः सोढा, अनन्ता वेदना मया । दुःखत्वानौ भवेऽमुष्मिन्, जन्म-मृत्यु-जराऽऽकुले ॥ ३० ॥
 यथेह महदुणात्वं, स्फुटं शीतं तथाऽत्र तु । ततोऽनन्तगुणं तातानुभूतं नरकेषु तत् ॥ ३१ ॥
 पत्नोऽस्मि कु[क]न्दुकुम्भ्यशावूर्ध्वपादस्त्वधःशिराः । दग्धो दवाग्निस्तुल्यासु कदम्बवालुकास्वहम् ॥ ३२ ॥
 उर्ध्वं बद्ध्वाऽधमैश्चिन्नोऽनेकधा ऋकचादिभिः । खिन्नस्तीक्ष्णाग्रसम्बलिद्रोः(द्रौ) कर्षणापकर्षणैः ॥ ३३ ॥
 इक्षुवत् पीडितोऽत्यर्थं, महायन्त्रेषु चाऽऽरटन् । पातितः पाटितश्छिन्नः, कूजन् कोल-श्वभिः सुरैः ॥ ३४ ॥
 नियोज्य ज्वलदान्याभे तोत्रैर्लोहस्थेऽदितः । असिभिश्चातसीवर्णैश्छिनो भिन्नश्च पडिशैः ॥ ३५ ॥
 ज्वलज्वलनचित्यासु, दग्धो महिषवद् भुशम् । विलुप्तो बह्व-गुत्राद्यैर्लोहतीक्ष्णाननैर्विभिः ॥ ३६ ॥
 तृषार्चः क्षुरधाराभिर्गितो वैतरणीं हतः । प्राप्नोऽसिपत्रं[यन्त्र] तापार्चः, पतद्भिः खण्डितो दलैः ॥ ३७ ॥
 सुदरैर्मुशलैः शूलैर्भयाङ्गोऽनेकधाऽभवम् । उत्कलूषः कल्पितस्तीक्ष्णाधाराग्रैः कल्पनी[कर्त्तरी]क्षुरैः ॥ ३८ ॥
 पाशैर्जालैर्मृग इव, बद्धो रुद्धश्च बाधितः । मकरैर्वडिशैर्जालैर्मस्यवत् पाटितो हतः ॥ ३९ ॥
 व्याथार्भैर्वज्रलेपाद्यैर्गृहीतपक्षिवद् ह(धृ)तः । कुठाराद्यैर्दुम इव, छिन्न-पाटित-कुडितः ॥ ४० ॥
 दृढैश्चपेटा-मुष्टयाद्यैश्चूर्णितो लोहवद् घनैः । तप्तायस्त्रपु-ताम्राणि, कृपार्चैः पायितो बलात् ॥ ४१ ॥

मांसं तेऽभूत् प्रियं पूर्वं, स्वमांसमिति स्वादितः । स्मारयित्वा सुरां चैव, वसा-रक्तानि पायितः ॥ ४२ ॥
 एवं नानाविधास्तीव्राः, परमाधार्मिकैः कृताः । सोढा मयाऽतिमीतिन, वेदना नरकेऽन्वहम् ॥ ४३ ॥
 मनुष्यलोकै यादृक्षा, दृश्यन्ते तीव्रवेदनाः । ताभ्योऽन्तगुणास्तातानुभूता नरके नु (तु) ताः ॥ ४४ ॥
 एवं भवेषु सर्वेष्वनुभूता वेदना मया । सुखोचितत्वं किं तस्य, प्रव्रज्या दुष्कराऽथवा ॥ ४५ ॥
 पितरावृचतुस्तं तु, प्रव्रज स्वेच्छयाऽऽत्मज ! । निष्प्रतिकर्मता तत्र, श्रामण्यं दुष्करं परम् ॥ ४६ ॥
 सोऽवोचेदेवमेवैतत्, पितृभ्यां यदिहोदितम् । प्रतिकर्म परं कोऽत्र, कुरुते मृग-पक्षिणाम् ? ॥ ४७ ॥
 एकभूतो यथाऽरण्ये, चरति स्वेच्छया मृगः । तथा धर्मं चरिष्यामि, तपसा संयमेन च ॥ ४८ ॥
 स्यात् मृगस्य यदातङ्को, महारण्ये प्रजायते । तिष्ठन्तं तरुमूलेषु, कञ्चैनं हि चिकित्सति ? ॥ ४९ ॥
 को वा तस्यौषधं दत्ते ?, सुखं पृच्छति चा(वाऽ)स्य कः ? । भक्तं वा कोऽस्य पानं वा, समानीय समर्पयेत् ? ॥ ५० ॥
 यदा सुखी भवत्येष, तदा गच्छति गोचरम् । स्वेच्छया भक्तपानार्थं, वह्येषु सरस्सु च ॥ ५१ ॥
 पीत्वाऽम्भो भक्ष्यमास्वाद्य, सरस्सु वह्येषु च । मृगचर्यां चरित्वा च, याति स्वाश्रयभूमिकाम् ॥ ५२ ॥
 एवं समुत्थितो भिक्षुरुर्ध्वं गच्छत्यनेकगः । मृगवत् सुनिरन्धेवं, निन्देद् भक्ष्यं न कर्हिचित् ॥ ५३ ॥
 मृगचर्यां चरिष्यामि, पुत्रैवं ते यथासुखम् । पितृभ्यामित्यनुज्ञातस्त्यक्तवानुपधिं ततः ॥ ५४ ॥
 स माता-पितरावेवमनुज्ञाप्य महाग्रहात् । तत्याज ममतां तावत्, महाहिरिचि कञ्चुकम् ॥ ५५ ॥
 ऋद्धिं विचिं सुतान् दारान्, ज्ञातीन् मित्राणि सन्न च । स रजोवत् पटे लनं, निर्द्धयोपाददे व्रतम् ॥ ५६ ॥

त्रिगुप्तः पञ्चसमितः, पञ्चमहाव्रतान्वितः । बाह्यान्तरभेदभिन्ने, तपःकर्मणि चोद्यतः ॥ ५७ ॥
 निर्ममो निरहङ्कारो, निस्सङ्गस्त्यक्तगा[गौ]रवः । समश्च सर्वभूतेषु, त्रसेषु स्थावरेषु च ॥ ५८ ॥
 लामालामे सुखे दुखे, जीविते मरणे तथा । समो निन्दा-प्रशंसासु, तथा मानापमानयोः ॥ ५९ ॥
 गा(गौ)रवेषु कषायेषु, दण्ड-शल्य-भयेषु च । निवृत्तो हास(स्य)-शोकाभ्यामनिदानोऽप्यवन्धनः ॥ ६० ॥
 इह लोके परलोके, विरागत्वादनिश्रितः । वासी-चन्दनकल्यश्चानशनेऽप्यशने तथा ॥ ६१ ॥
 ज्ञानेन चरणैर्नैवं, तपसा दर्शनेन च । सद्भावनाभिरात्मानं, वासयित्वा समं ततः ॥ ६२ ॥
 ततो बहूनि वर्षाण्याराध्य श्रामण्यमुत्तमम् । अर्द्धमासोपवासेन, मृगापुत्रो ययौ शिवम् ॥ ६३ ॥
 उत्तराध्ययनैकोनविंशत्यव्ययनानुगः । सम्बन्धोऽयं मृगाधनोः, सङ्क्षेपाद् दर्शितो मया ॥ ६४ ॥

इति श्रीसुद्वित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्रीमृगापुत्रकथा संपूर्णा.

६१ श्री जिनदेवर्षिकथा

अर्हन्मित्रोऽभवत् श्रेष्ठी, द्वावत्याष्टपासकः । अमुद्धरीति तत्पत्नी, जिनदेवाह्वयः सुतः ॥ १ ॥
 अन्येद्युल्लारोगेण, ग्रस्तोऽभूद् जिनदेवकः । वैद्यैर्विनाऽऽमिषं व्याधेर्न शान्तिरिति भाषितः ॥ २ ॥
 पितृभ्यामपि रागेण, तदर्थमुदितस्तु सः । चक्रे नियममङ्गं नो, मृत्युर्नैवं व्यचिन्तयत् ॥ ३ ॥
 “वं प्रवेष्टुं ज्वलितं हुताशनं, न चापि भग्नं चिस्सञ्चितं व्रतम् ।

चिरस्माराध्य चारित्रं, ते प्रान्ते प्रायपूर्वकम् । मृत्वाऽवतरुः सौधर्मं, विमाने पद्मगुल्मके ॥ ९ ॥
 चतुःपल्योपमान्यायुर्भुक्त्वा तत्रेभ्यस्तनवः । कुरुदेशे चेपुकारपुरे चत्वार एव ते ॥ १० ॥
 इपुकाराभिधौ राजा, तत्त्रिया कमलावती । भृगुः पुरोधास्तत्पत्नी, यशेति क्रमतोऽभवन् ॥ ११ ॥ युग्मम्
 नित्यं खिद्यतेऽपत्यार्थमत्यर्थं स पुरोहितः । देवोपयाचितं चक्रं, निमित्तज्ञान् स्म पृच्छति ॥ १२ ॥
 ज्ञातवन्ताववधिना, तौ गोपदास्कारौ । यथोत्पत्स्यावहे ह्यावां, गृहे भृगुपुरोधसः ॥ १३ ॥
 साधुवेषं ततः कृत्वा, पुरोधोगृहमीयतुः । नतौ तेन सभार्येणोपविष्टौ चार्पितासने ॥ १४ ॥
 भृगोरग्रे सभार्यस्य, धर्ममूचतुरार्हतम् । प्रबुद्धौ दम्पती श्राद्ध-धर्मं जगृहतुस्ततः ॥ १५ ॥
 भृगुः प्रपृच्छ चिन्ताऽर्त्तो, भवत्या तौ श्रमणोत्तमौ । निर्ग्रन्थौ ! भविताऽपत्य-योगः स्यादावयोरपि ? ॥ १६ ॥
 वाचं वाचंमावेतावृचतुश्चतुरोचिताम् । भवतोर्भविता भद्रौ ! (विप्रौ !), पुत्रयुग्मं गृहेऽचिरात् ॥ १७ ॥
 केवलं बालकालेऽपि, प्रव्रजिष्यति तद् द्वयम् । कार्यो नाऽऽर्यैस्तस्य विद्मो, बोधयिष्यति तद् बहून् ॥ १८ ॥
 इत्युक्त्वा तौ गतौ देवौ, ततश्चुत्वा पुरोधसः । पत्न्याः कुक्षावतीर्णौ, तौ पुत्रत्वेन तत्क्षणात् ॥
 (गृहे पुत्रौ समुत्पन्नौ, सुस्वप्नचिन्तौ क्रमात्) ॥ १९ ॥

ततः पुराद् भृगुस्तस्थौ, प्रत्यन्तग्रामभेत्य सः । प्रसूता युगपत् तत्र, भृगुपत्नी सुतद्वयम् ॥ २० ॥
 व्युद्ग्राहितौ पितृभ्यां तौ, गृहीत इति मा व्रतम् । गृह्णन्ति डिम्भरूपाणि, यथा प्रव्रजिता अमी ॥ २१ ॥
 भक्षयन्ति च तन्मांसं, भूयास्तां तेषु माऽन्तिकम् । ततोऽन्यदा तौ क्रीडन्तौ, ग्रामाद् बहिरूपेयतुः ॥ २२ ॥

दृश्यौ हृदि स सम्भ्रान्तौ, हा ! मनागा(ग) हतो मुनिः । मन्दभागेन मयका, रसगार्द्ध्या(गृह्ययाऽ-)दितेन च ॥६॥
 मुक्त्वाऽश्वं चरणान् सार्धोर्वन्दे विनयात् नृपः । कृताञ्जलिपुटश्रीचे, क्षमस्वाऽऽगोऽत्र मे मुने ! ॥ ७ ॥
 अथासौ भगवान् मौनमालम्ब्य ध्यानतः स्थितः । न प्रतिवक्ति राजानं, ततः सोऽभृद् भयद्रतः ॥ ८ ॥
 नृपोऽवक् संयतोऽस्म्यस्मि, भूपो व्याहर मां मुने । नरकोटीर्देहेत् कुद्धो, यत् मुनिस्तेजसा ज्वलन् ॥ ९ ॥
 राज्ञेत्युक्ते मुनिरूचेऽभयं तेऽभयदो भव[विः] । अनित्ये जीवलोकेऽस्मिन्, हिंसायां रमसे कथम् ? ॥ १० ॥
 राजन् ! सर्वं परित्यज्य, गन्तव्यमवशस्य ते । अनित्ये जीवलोकेऽस्मिन्, किं राज्ये प्रसजस्यहो ! ? ॥ ११ ॥
 जीवितं चैव रूपं च, निद्युत्सम्पातचञ्चलम् । राजन् ! बुद्ध्यसि यत्र त्वं, प्रेत्यार्थं नावबुध्यसे ॥ १२ ॥
 दाराः सुताः सुहृद्भर्गो, बन्धवश्च सहोदराः । जीवन्तमनुजीवन्ति, मृतान्[तिं] नानुयजन्त्यपि ॥ १३ ॥
 निष्कासयन्ति पितरं, दुःखिता मृतमात्मजाः । तथा तेऽपि मृतं पुत्रमतो राजन् । तपश्चरैः ॥ १४ ॥
 ततस्तेनार्जितैर्द्रव्यैः, कलत्रैः परिरक्षितैः । क्रीडन्त्यन्ये नरा राजन् ! इष्ट-तुष्टाः स्व(-स्त्व)लङ्कृताः ॥ १५ ॥
 तेनापि यत् कृतं कर्म, शुभं वाऽप्यथवाऽशुभम् । कर्मणा तेन संयुवतोऽवशो याति भवान्तरे ॥ १६ ॥
 इति वैराग्यकृद्भर्मं, श्रुत्वा तस्यान्तिके मुनेः । भृशं संवेग-निर्वेदं, समापन्नो नराधिपः ॥ १७ ॥
 ततो राज्यमसौ त्यक्त्वा, निष्क्रान्तो जिनशासने । गर्दभालेर्भगवतोऽनगारस्यान्तिके नृपः ॥ १८ ॥
 सामाचारीं ततोऽभ्यस्यन्, मुनेराचारगोचराम् । संयतो विहरन्नागात्, सन्निवेशं तथाविधम् [तदाधिपम्] ॥१९॥
 इतश्च कश्चिद् देवत्वं, प्राप्योत्पद्यामले कुले । कुतश्चिद् हेतुतो ज्ञातप्राग्जन्मोपादे देवतम् ॥ २० ॥

तान्युत्तराध्ययनाष्टादशाध्ययनतो बुधैः । ज्ञेयानि ग्रन्थवाहुल्यात्, नोक्तान्यत्र मया पुनः ॥ ३६ ॥

इति श्रीशुद्रित-ऋषिमण्डलवृत्तित उद्धृता श्री संयतराजर्षिकथा संपूर्णः

६४ श्री अनाथीमुनिकथा

सिद्धान् साधून् नमस्कृत्यानुशिष्टिमर्थ(-र्ध्य)धर्मगाम् । कथ्यमानां मया तथ्यां, शृणुतोत्तमदेहिनः ! ॥ १ ॥

श्रेयःश्रेणिर्नृपः श्रेणिकाख्योऽन्येद्युर्बहिर्ययौ । अश्ववाहनिकाक्रीडार्थं चैत्ये मण्डिकुक्षिके ॥ २ ॥

तस्मिन् नानाद्रुमाकीर्णे, कानने नन्दनोपमे । साक्षाद् धर्मभिवाद्राक्षीत्, मुनीन्द्रं द्रुतले नृपः ॥ ३ ॥

रूपं वीक्ष्यास्य भूजानिस्तेजोऽतिक्रान्तभास्करम् । स विस्मयमना जहो, तुष्टाव स्पष्टयन् वचः ॥ ४ ॥

अहो ! रूपमहो ! वर्णोऽहो ! आर्यस्यास्य सोमता । अहो ! क्षान्तिरहो ! मुक्तिरहो ! भोगेष्वसङ्गता ॥ ५ ॥

नृपस्तस्य क्रमान् नत्वा, कृत्वा तिस्रः प्रदक्षिणाः । नाऽऽसन्ने नातिदूरे(र)स्थः, प्रण्जेदं कृताञ्जलिः ॥ ६ ॥

तारुण्ये भोगकाले त्वं, प्रात्राजीश्रोत्थितो व्रते । एनमर्थमहं तावत्, शृणोम्यनु तवोदितम् ॥ ७ ॥

मुनिराख्यदनाथोऽस्मीश ! नाथो मे न विद्यते । न कञ्चिदपि पश्यामि, सुहृदं चानुकम्पकम् ॥ ८ ॥

ततः प्रहसितो राजा, श्रेणिको मगधाधिपः । एवमृद्धिमत्तस्तेऽत्र, कथं नाथो न विद्यते ? ॥ ९ ॥

शुद्धस्व भोगान् मुने ! नाथो, भयत्राणं भवामि ते । मित्र-ज्ञातिपरिहृतो, मानुष्यं हि सुदुर्लभम् ॥ १० ॥

मुनिराहाऽऽत्मनैव त्वमनाथः श्रेणिकाऽसि भोः ! । आत्मनैव ह्यनाथः सन्, कस्य नाथो भविष्यसि ? ॥ ११ ॥

भार्याऽपि मे महाराज ! साऽनुरक्ता त्वनुव्रता । नेत्राभ्यामश्रुपूर्णाभ्यासुरः सिञ्चति मेऽधिकम् ॥ २७ ॥
 अन्यदन्तं च घानं च, स्नानं माल्य-विलेपनम् । अज्ञातं वा मया ज्ञातं, सा शुङ्क्ते नैव कर्हिचित् ॥ २८ ॥
 नापनति क्षणमपि, सा बाला पार्थिवो मम । विमोचयति नो दुःखात्, तदेपाऽनाथता मम ॥ २९ ॥
 ततोऽहमुक्तवानेवं, दुरसहा एव वेदनाः । सकृदाभ्यश्चेत् शुच्येयं, ततो गृह्णामि संयमम् ॥ ३० ॥
 एवमुक्त्वा तथा ध्यात्वा, प्रसुप्तोऽस्मि नराधिप ! । रात्रौ ततोऽतिक्रामन्त्यां, वेदना मे क्षयं गता ॥ ३१ ॥
 प्रभातेऽहं ततः कल्पः, सर्वानापृच्छञ्च बान्धवात् । क्षान्तो दान्तो निरारम्भः, प्रापद्ये चानगारताम् ॥ ३२ ॥
 ततोऽभवसहं नाथ आत्मनश्च परस्य च । त्रसणां(नां) स्थावराणां च, सर्वेषां प्राणिनामपि ॥ ३३ ॥
 आत्मा नदी वैतरणी, ममात्मा कूटशाल्मली । आत्मा कामदुघा धेनुरात्मा मे नन्दनं वनम् ॥ ३४ ॥
 कर्चा विकरि(कर,-किर)ता चात्मा, दुःखस्य च सुखस्य च । आत्मा मित्रममित्रं(त्र)च, दुष्प्रस्थितः सुप्रस्थितः ॥ ३५ ॥
 नृपेपाऽनाथाऽन्याऽपि, शृणु तामेकचित्ततः । निर्ग्रन्थत्वं यदासाद्य, सीदन्त्येकेऽधमा नराः ॥ ३६ ॥
 यः प्रब्रज्य व्रतान्युच्चैः, प्रमादात् स्पृशतीह न । ससृग्धोऽगृहीतात्मा, न च्छिनत्ति स बन्धनम् ॥ ३७ ॥
 काचित् नायुक्ता यस्यास्तीर्या-भापैपणादिषु । जुगुरानी(ना)यां नो धीर !, जातं मार्गमनुव्रजेत् ॥ ३८ ॥
 चिरं मुण्डरुचिर्भूत्वा, तपोऽग्रेऽस्थिरव्रतः । आत्मानं वलेशयित्वाऽपि, भवस्य स्यात् न पारगः ॥ ३९ ॥
 पोष्टा मुष्टिर्यथाऽसारा, तथा कार्पापणोऽनृतः । राढामणिर्वैङ्ग्यग्रे, महर्ध्योऽज्ञेषु वै भवेत् ॥ ४० ॥
 बृंहयित्वाऽज्जीविकायै, मुनिचिह्नं कुलिङ्गकम् । धृत्वा संयतमात्मानं, लषन् याति [नष्टपयाति] विघातताम् ॥ ४१ ॥

कालकूटं यथा पीतं, हन्तिं शङ्खं च दुर्धृतम् एवं विषययुग् धर्मो, व्यापन्नो हन्ति भूतवत् ॥ ४२ ॥
 इत्यादिशिक्षणं श्रुत्वा, ज्ञानोपेतं सुभाषितम् । हित्वा मार्गं कुशीलानां, महर्षीणां व्रजेः पथा ॥ ४३ ॥
 व्रताचारगुणोपेतः, प्रपाल्यानुचरव्रतम् । निराश्रवः क्षयं नीत्वा, कर्मापैती पदं ध्रुवम् ॥ ४४ ॥
 एवमूचे महानिर्ग्रन्थीयं निर्ग्रन्थराडिदम् । महायज्ञा महाप्राज्ञो, विस्तरेण यथाश्रुतम् ॥ ४५ ॥
 तुष्टश्च श्रेणिको राजा, कृताञ्जलिरदोऽवदत् । अनाथत्वं यथाभूतं, सुण्डु मे दर्शितं त्वया ॥ ४६ ॥
 साधो ! लाभाः सुलब्धास्ते, सुलब्धं च नृजन्म ते । सनाथाश्च भवन्तोऽत्र, स्थिता मार्गे यदहंताम् ॥ ४७ ॥
 नाथस्त्वमस्यनाथानां, महर्षेऽखिलदेहिनाम् । भव[वि]ताऽऽत्मानमिच्छाम्यत्रानुशासयितुं मुने ! ॥ ४८ ॥
 आपृच्छथ ध्यानविघ्नस्ते, यत् मया विहितो मुने ! । निमन्त्रितश्च यद् भोगैस्तत् क्षमस्वाखिलं मम ॥ ४९ ॥
 एवं स्तुत्वा स राट्सिंहो, मुनिसिंहं महादरात् । सावरोधः सतन्त्रश्च बुद्धचिचोपलक्षितः ॥ ५० ॥
 उच्छ्वसितरोमकूपस्ततः कृत्वा प्रदक्षिणाम् । अभिवन्द्य च शीर्षेण, स्वस्थानमगमत् नृपः ॥ ५१ ॥ [युग्मम्]
 गुणैः समृद्धश्चान्योऽपि, विप्रमुक्तो विहङ्गवत् । विज्जहारोर्वरापीठं, नष्टमोहस्तपोनिधिः ॥ ५२ ॥

इति श्रीमुद्रित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्री अनाथिमुनिकथा संपूर्णा.

६५ श्री अत्रिकापुत्रर्षिकथा.

अस्यत्र भरतक्षेत्रे, मथुरानगरीद्वयम् । तत्रोत्तरस्यां दिग्भेका, दक्षिणस्यां परा पुनः ॥ १ ॥

अथोत्तरमथुरातस्तां याभ्यमथुरापुरीम् । आगादेको वणिक्पुत्रो, दिग्यात्रार्थं महार्थवान् ॥ २ ॥
 तत्रत्यश्रेष्ठिनैकेनामुष्य सख्यमभूत् समम् । न्यमन्त्रि तेन भुक्त्यर्थं, तस्याङ्गं ह्येतदादिमम् ॥ ३ ॥
 भोजनायोपविष्टेऽस्मिन्, श्रेष्ठिनोऽस्य स्वसाऽन्विका । तालदृन्तकरा वातोपचौरस्तमुपाचरत् ॥ ४ ॥
 तस्याः स श्रेष्ठिश्च रूपं, निर्वर्ण्य वर्णनातिगम् । पादादारभ्य शीर्षान्तं, रागग्रस्तोऽभवत्तराम् ॥ ५ ॥
 साऽर्थिता स्वजनैरुक्तमेनां दधस्तदा वयम् । यद्वाद्यापत्यसम्पत्तिं, यावत् त्वमिह तिष्ठसि ॥ ६ ॥
 तथैव स्वीकृते तेन, जातोद्वाहोऽत्र तिष्ठति । समुखं साऽन्नि(न्न)काऽन्येद्युर्गुर्व्यभूद् गृह(हि) धर्मतः ॥ ७ ॥
 इतश्च लेवस्तत्पित्रोरारागात् तत्र लिपीकृतम् । यदश्रुभिर्दृशोः शोकाद्, वत्साऽऽन्ध्यं वाधतेऽधिकम् ॥ ८ ॥
 जीवन्तौ प्रेक्षसे चेत् नौ, तदागच्छेर्दुःतं सुत ! । मुञ्चन्श्रूणि तं लेखं, वाचयामास दारकः ॥ ९ ॥
 दृष्टः पृष्टस्तया नोचे, वाचयित्वा ततः स्वयम् । उक्तो मा खिद्यथा भर्तः !, सर्वं भव्यं भविष्यति ॥ १० ॥
 ततस्तयोदितं पित्रोस्ताभ्यां ग्रस्थापितोऽथ सः । सकलत्रोऽर्द्धमार्गेऽपि, ग्रास्रत सुतमन्विका ॥ ११ ॥
 कर्षितोऽभिधां सुनोः, पितराविति तेन न । मार्गे तस्यापितं नाम, पितृवक्त्रा हि सत्सुताः ॥ १२ ॥
 उच्छापन् परिजनोऽन्विकापुत्रस्तमित्यवक् । सबायातस्तदेवास्य, पितरौ नाम चक्रतुः ॥ १३ ॥
 बध्दधे चन्द्रलेखेवाऽन्विकापुत्रः पितुर्गृहे । ययौ च यावनवनक्रोडं क्रोड इवोन्मदः ॥ १४ ॥
 तदैव लघुकर्मत्वात्, त्यक्तभोगोऽग्रहीद् व्रतम् । विजहाराऽन्विकास्त्रुर्भूत्वाऽऽर्चार्यः क्रमात् महीम् ॥ १५ ॥
 पुष्पभद्रपुरेऽन्येद्युरागात् गङ्गातटस्थिते । पुष्पकेतुर्नृपस्तत्र, तस्मिन्ना पुष्पवत्यभूत् ॥ १६ ॥

सा .पुत्र-पुत्रिकारूपं, ग्राह्यत युगपद् युगम् । अन्योन्यं प्रेमसंयुक्तमपत्यमिव युष्मिनाम् ॥ १७ ॥
 तद् वीक्ष्याचित्तयद् भूपो, त्रियते हि वियोजितम् । तदेतद् गृह्णधर्मत्वे, योजयामि परस्परम् ॥ १८ ॥
 जनापवादरक्षार्थं, सदस्याहान्यदा नृपः । यदत्रोत्पद्यते रत्नं, सभ्याः ! स्यात् कस्य तद् वशे ? ॥ १९ ॥
 सर्वे तेऽप्युचिरे राज्ञे(ज्ञो), राजोचे तर्हि युग्मयोः । योजयामि विवाह भोः ! स्वर्ण-मण्योरुचितयोः ॥ २० ॥
 पुष्पचूल-पुष्पचूलयोर्द्वयोर्युग्मजननोः । राजा राज्ञ्या निषिद्धोऽपि, चक्रे पाणिग्रहोत्सवम् ॥ २१ ॥
 मिथस्तावभिरेमाते, श्राविका पुष्पवत्यपि । तस्मात् प्रब्रज्य निर्वेदाद्, देवोऽभूत् परमर्द्धिकः ॥ २२ ॥
 पुरे तस्मिन् मृते ताते, पुष्पचूले नृपोऽभवत् । त्रियेत्रधेरधिस्नेहां ददर्शाऽम्बासुरः स[सु]ताम् ॥ २३ ॥
 मा नरक्रेणगात्सोऽपि स्वप्ने तानित्यदर्शयत् । रात्रौ रात्रौ ततो मीता, पुष्पचूलाऽऽह भूञ्जम् ॥ २४ ॥
 प्रातः पाखण्डिनः पृष्टा, राज्ञाऽऽहुस्ते यथा तथा । अन्निकाह्ननवस्तेषां, स्वरूपमिदमभ्ययुः ॥ २५ ॥
 नित्यान्यकाराः बीभत्साः क्षुत्-तृड्-रोगाग्रविग्रहैः । नारकैर्नित्यमाक्रान्ताः, स्मृता अपि भयावहाः ॥ २६ ॥
 तयोक्तं भगवन् ! खमः किमद्य ददृशे ? यतः । यथार्थं वित्थ तेऽप्युचुर्विद्योऽर्हद्वचनैर्वयम् ॥ २७ ॥
 देवलोकाः पुनः कालान्तरेऽस्या दक्षितास्तया । पुनः पाखण्डिनः पृष्टा, वैपरीत्येन चाम्ययुः ॥ २८ ॥
 यथास्थाननिकापुत्राचार्यां श्रोचुस्थाऽऽह सा । देवलोकाः कथं लभ्याः ? कथं न नरके गतिः ? ॥ २९ ॥
 तैरुक्तः साधुधर्मोऽथ(-त्र), राज्ञी पत्रच्छ पार्थिवम् ।
 व्रतार्थं सोऽवदद् भिक्षा, ग्राह्या खलु (यद्यादत्से भिक्षां) मदास्पदे ॥ ३० ॥

प्रपद्य तत् तथा दीक्षा, गृहीता स्त्रियोऽप्यथ । तस्थुर्गङ्गाबलधीणा, गणं प्रस्थाप्य तत्र तुञ्जु ॥ ३१ ॥
 पुष्पचूला नृपालासाद्, भक्तमानीय यच्छति । गुरुभ्यः शुभभावेनोत्पेदेऽस्याः केवलं क्रमात् ॥ ३२ ॥
 प्राक्प्रवृत्तं न विनयं, भनक्ति किल केवली । कालोन्तितं मनश्चिन्त्यं, भक्तं तेभ्यः स्म यच्छति ॥ ३३ ॥
 श्लेष्मणं श्लेष्मणः काल इत्याद्यवसरोचितम् । भक्तं हृदिन्तितं वत्से !, वेत्सि किं ? स्त्रयोऽवदन् ॥ ३४ ॥
 अन्ये त्वाहूर्धने वर्षत्यानीतेऽज्ञेऽथ तेऽभ्यधुः । किमेतत् साञ्चि ! साऽऽहाऽऽगां, प्रायुर्काम्भसि स्त्रयः ! ॥ ३५ ॥
 प्रासुक्ताप्रासुकविधिं, वेत्सि वत्से ! वने कथम् ? । साऽऽह्यातिशयतः कीदृग् ? , स तु केवललक्षणः ॥ ३६ ॥
 केवल्यशातना चक्रे, हा ! चक्षुः स्त्रयोऽदृष्टिम् । रोचे चोचरतां गङ्गां, केवलं भाविं वोऽपि हि ॥ ३७ ॥
 उचस्थुर्द्वैतमाचार्याः, को लाभे ह्यलसायते ? । गङ्गायां नावमारूढाः, स्वयं सञ्जीकृतां जनैः ॥ ३८ ॥
 यत्राऽन्विकासुताऽऽचार्यास्तस्थुः कोणे तथान्तरा । तत्र मञ्जति नौः क्षिप्ता, जनैश्चोत्पाटय तेऽम्भसि ॥ ३९ ॥
 सुरेणाम्भस्यधःशूलं, दधेऽस्य प्राग्भवारिणा । तेन विद्धः शुभभयानात्, केवलज्ञानमाप सः ॥ ४० ॥
 सिद्धश्च निर्मितो देवैर्महिमा तस्य वर्ष्मणः । प्रयागं नाम तत् तीर्थं, प्रपथे तत्र विश्रुतम् ॥ ४१ ॥
 कलेवरं जलनरैः, खाद्यमानं तदम्भसि । गङ्गाकूले क्वचित् लभं, प्रेर्यमाणं जलोर्भिभिः ॥ ४२ ॥
 दैवाद् दक्षिणदंष्ट्रायां, पाटलेर्वीजमाविशत् । भिरगा करोटिं तद् जज्ञे, शाडूबलः पाटलिद्रुमः ॥ ४३ ॥
 तेनोपलक्षिते स्थाने, पाटलीपुत्रपरानम् । उदायिभृजुजा न्यस्तं, कृणिकस्य पितुः शुचा ॥ ४४ ॥

इत्यन्निकासहस्रीणां, सम्बन्धोऽधिकसम्पदाम् । आवक्यकानुसारेणाऽऽविष्कृतः कृतिनां मुदे ॥ ४५ ॥

इति श्रीशुद्रित-ऋषिमण्डलप्रकरणवृत्तित उद्भूता श्री अन्निकापुत्रचिकथा संपूर्णा

६६ श्री धर्मरुचिकथा

रोहीतके पुरे जी(जू)र्णगणिका रोहिणीत्यभूत् । अनन्यजीविकोपाया राम्नोति गोष्ठिकोदनम् ॥ १ ॥
संस्कृतं संस्कृतद्रव्यैः, कटुतुम्बं तयाऽन्यदा । स्वयं स्वादु[द]ोपरीक्षार्थं, दत्तस्तद्विन्दुरानने ॥ २ ॥
अतीवकडुको लग्नस्तदेकत्रैव रक्षितम् । अन्यल्ललितगोष्ठ्यर्थं, पक्वं मा निन्दिताऽभवत् ॥ ३ ॥
गोष्ठ्यां गतायां शुक्त्वाऽन्नं, मासक्षणपारणे । मुनिर्धर्मरुचिः प्राप्नो, भिक्षार्थं रोहिणीगृहम् ॥ ४ ॥
दत्तं तुम्बं तयाऽ[त]स्मै मा, शुधा याति[द्] धियेति तत् । अपूर्वलाभं मन्वानः, स गत्वाऽऽलोचयद् गुरोः ॥ ५ ॥
ज्ञातं[त्वा]विपोषं तत् तैर्मुनिरुक्तो बहिस्सयज । भक्षितं मृत्यवे हेतत्, तत् त्यक्तुं स गतोऽटवीम् ॥ ६ ॥
मुञ्चतः पात्रकं भूमौ, लिप्तस्तेन मुनेः करः । लुपितस्तत्र गन्धेनाऽऽयाता मञ्जुश्च कीटिकाः ॥ ७ ॥
भूयसामङ्गिनां घातः, स्यात् ममैव मृतिर्वरम् । इति ध्यात्वा प्रतिलिख्य, मुमुक्षुर्मुखपोतिकाम् ॥ ८ ॥
एकत्र स्थण्डिले स्थित्वा, निन्दंस्तद् शुक्त्रांस्ततः । तीत्राऽभूद् वेदना सम्यग्, विषद्याऽप शिवश्रियम् ॥ ९ ॥

इति श्रीशुद्रित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्भूता श्री धर्मरुचिकथा संपूर्णा

६७ श्री चतुर्महर्षिकथा

चर्मायां कौशिकार्याख्य उपाध्यायोऽभवद् द्विजः । तस्याऽङ्गर्षिस्तथा रुद्रः, शिष्यावेतौ बभूवतुः ॥ १ ॥
अङ्गको भद्रकस्तेनाऽङ्गर्षिस्तस्याभिधाऽभवत् । रुद्रको रौद्रहृद् ग्रन्थिच्छेदकस्तत्तथाऽस्य सा ॥ २ ॥
एधोऽर्थमन्यदा प्रेषिताबुभौ गुरुणा वने । सायमङ्गर्षिः काष्ठान्यादायाऽऽयाद् ऋजुवर्त्मना ॥ ३ ॥
रन्त्या सर्वदिनं रमृत्वा, तमर्थं रुद्रकोऽचलत् । दध्यौ वीक्ष्य तमायान्तमद्य निस्सारितोऽस्मि हा ! ॥ ४ ॥
इतश्च वत्सपालस्य, पन्थकस्य शिशोः प्रसूः । दत्त्वा ज्योतिर्यशा भक्तं, दारुभारार्दितैति च ॥ ५ ॥
तां हृत्वैकत्र गर्चायां, लाल्वाऽस्या दारुभारकम् । एत्यान्यवर्त्मना रुद्रो, धुन्वन् हस्तावदोऽवदत् ॥ ६ ॥
गुरो ! सुन्दरशिष्येण, तव ज्योतिर्यशा हता । स आगतो बहिर्निष्कासितः क्रोधाद् ययौ वनम् ॥ ७ ॥
चिन्तयंस्तत्र सद्बथानाद्, जातजातिस्मृतिर्त्रतम् । प्रपद्य केवलं लेभे, महिमासमरा व्यधुः ॥ ८ ॥
अभ्याख्यानं ददौ रुद्रोऽस्मै जनेभ्योऽभ्यधुः सुराः । निन्दमानो जनैर्दध्यौ, रुद्रोऽदः शुभकर्मतः ॥ ९ ॥
अभ्याख्यानं मयाऽसत्यं, प्रदत्तमिति चिन्तयन् । सम्बुद्धः सोऽभवत् प्रत्येकबुद्धश्चाग्रहीद् व्रतम् ॥ १० ॥
उपाध्यायः सभार्योऽपि, वंराग्याद् व्रतमग्रहीत् । उत्पाद्य केवलज्ञानं, चत्वारोऽपि ययुः शिवम् ॥ ११ ॥

इति श्रीशुद्धित-ऋषिमण्डलवृत्तित उद्धृताः श्री चतुर्महर्षिकथा सम्पूर्णा

प्रेत्य न ज्ञायते किं स्यादेतच्च फलमैहिकम् ? । समुद्धृथावधिज्ञानं, लेभे कर्मक्षयोद्धवम् ॥ १४ ॥
 सर्वकामविरक्तेन, भाव्यं भोः ! खलु देहिना । बभाषेऽध्ययनं चैतद्, राजर्षिर्देविलासुतः ॥ १५ ॥
 विरक्तां तां सुतां दत्त्वा, संयतीभ्यः स्वयं नृपः । उत्पाद्य केवलं सिद्धोऽर्द्धसङ्काशाऽपि निर्धृता ॥ १६ ॥
 इति श्रीसुद्वित-ऋषिमण्डलप्रकरणवृत्तितः उद्भूता देविलासुतर्षिकथा संपूर्णा ।

६९ श्री धन्यमहर्षिकथा

बभूव पुर्यो काकन्धां, जितशत्रुर्नृपाग्रणीः । सार्थवाहवधूस्तत्र, भद्रानाम्यस्ति विश्रुता ॥ १ ॥
 धन्याख्योऽभूद् यथार्थोऽस्याः, ह्यनुरन्यूनदीप्तिमात् । कन्या द्वात्रिंशतं मात्रोद्यौवनः परिणायितः ॥ २ ॥
 मात्रा द्वात्रिंशदावासा, द्वात्रिंशद्दायसंयुताः । तदर्थं कारिता भोगान्, शुद्धक्ते तदुपरि स्थितः ॥ ३ ॥
 इतश्च समत्रासार्पीत्, श्रीवीरस्तत्पुरो बहिः । बन्दनाय(या)ययौ धन्य, उद्यद्दुरोमाश्चक्रञ्चुकः ॥ ४ ॥
 धर्मं श्रुत्वाऽऽस्रैराग्योऽपृच्छद् व्रतकृते प्रह्वम् । राजर्षितराज(ज्य)चिह्नस्फीत्या धन्योऽश्रयद् व्रतम् ॥ ५ ॥
 व्रताहेऽपि प्रभुं नत्वा, जग्राहोग्रमभिग्रहम् । षष्ठ्यपारणकं यावज्जीवमाचाम्लतोऽस्तु मे ॥ ६ ॥
 ग्राह्या भिक्षा न संसृष्टाऽंससृष्टास्तु तथोज्जिता । इत्युग्रतपसाऽऽस्मानं, भावयन् विजहार सः ॥ ७ ॥
 भक्तासिञ्चेत् कथञ्चित् स्यात्, नासिस्तस्याम्भसां पुनः । पठन्नेकादशशङ्कानि, सेहे क्षुत्-दृष्टपरीपहम् ॥ ८ ॥
 इत्युग्रतपसाऽत्यर्थं, क्रशीयान् सोऽभवत् मुनिः । न मनागपि दीनत्वं, तथापि क्वापि जग्मिवान् ॥ ९ ॥

एतय राजगृहं वीरशैत्ये गुणशिले स्थितः । देशनान्ते प्रभुम् नत्वा, पप्रच्छ श्रेणिकस्त्वदम् ॥ १० ॥
 स्वामिस्ते गौतमादीनां, शिष्याणां शीलशालिनाम् । चतुर्दशसहस्राणां, को दुष्कस्तपःक्रियः ॥ ११ ॥
 स्वाम्याह राजन् ! धन्यर्षिः, सर्वेषूप्रतपा भृशम् । एतत् श्रुत्वा प्रभुम् नत्वाऽऽगत्य धन्यं नृपोऽनमत ॥ १२ ॥
 धन्यः सुलब्धजन्माऽसि, यत् त्वां वीरजिनः स्वयम् । एवं वर्णयतीत्युत्त्वा नत्वाऽगात् श्रेणिको गृहम् ॥ १३ ॥
 दार्यमानोऽप्यसावेवं, नैवोत्कर्षमगात् मनाक् । पालयागास चारिन्, नवमासानखण्डितम् ॥ १४ ॥
 मासिकया संलेखनया, कालं कृत्वोदपाद्य(द)सौ । सर्वार्थसिद्धे चोद्धृत्य, विदेहे शिवमाप्स्यति ॥ १५ ॥

इति श्रीकृष्णमण्डलप्रकरणवृत्तितः उद्धृता धन्यमहर्षिकथा संपूर्णा.

७० श्री शीतलाचार्यकथा

श्रीहास्तिनपुरे वज्रसिंहः सिंहबलो नृपः । सौभाग्यमञ्जरी तंस्य, प्रिया पुत्रस्तु शीतलः ॥ १ ॥
 त्रैलोक्यसुन्दरी पुत्री, सा काञ्चनपुरप्रभोः । कञ्चनप्रभराजस्य, यौवने परिणायिता ॥ २ ॥
 निर्विण्णः काम-भोगेभ्यः, कुमारः शीतलोऽन्यदा । प्राव्राजीत् स्थविरोपान्ते, स्मरिथासीद् बहुश्रुतः ॥ ३ ॥
 आसंस्त्रैलोक्यसुन्दर्याश्चत्वारः स्वनवः क्रमात् । तेषां कथान्तरे नित्यं, सा वर्णयति शीतलम् ॥ ४ ॥
 यथा वो मातुलो राज्यनिःस्पृहः शिश्रिये व्रतम् । कालो यात्येवमन्येद्युस्तत्रेभ्युः स्थविरर्षयः ॥ ५ ॥
 निशम्य तदुपान्तो तेऽसास्तां संसृतेर्भृशम् । प्रमुह्य जगृहुर्दीक्षां, क्रमाद् जाता बहुश्रुताः ॥ ६ ॥

मातुलं शीतलाचार्यं, गुरुमापृच्छथ वन्दितुम् । प्रचेलुस्तेऽन्यदा जग्मुस्तत्पाचितपुरो वहिः ॥ ७ ॥
 बहिविकाल इत्यस्थुस्ते देवङ्कलिकान्तरे । यान्तं पुरान्तः श्राद्धं तेऽवोचन् वाच्यं गुरोसदः ॥ ८ ॥
 आचग्रतास्ते जासेया, वन्दितुं वो यदैरुहः । विकाल इति नाऽऽजगुस्तेऽहृष्यद् गुरुभृशम् ॥ ९ ॥
 तत्र तेषां शुभध्यानादुत्पेदे केवलं निशि । प्रातस्ते तत्र नाऽऽयातास्ततो(दा) दध्यौ गुरुर्ध्रुवम् ॥ १० ॥
 ते सूत्रपौरुषीं कृत्वैव्यन्ति तत्रापि नाऽऽययुः । अथाऽर्थ(न्यार्ध) पौरुषीं तत्रार्थैयुनैते ततो गुरुः ॥ ११ ॥
 स्वयमुत्कण्ठितोऽचालीत्, नाभ्युचस्थुर्न ते क्रमौ । प्रामार्जयन् वीतरागा, गुरोर्न्यस्य सदण्डकम् ॥ १२ ॥
 प्रतिक्रम्याऽऽलोच्य स्मरिस्तान् वन्दे कुत ? इत्यवक् । प्रतिभाति यतस्ते ते वन्दस्वेत्यवदन् गुरुम् ॥ १३ ॥
 निह्नपत्वमहो ! धार्थमेपामित्येप रोपतः । ववन्दे तान् मुनीन् स्मरिर्विन्दत्वा तस्थिवान् पुरः[रा] ॥ १४ ॥
 ग्राक्प्रवृत्तं न(-चम-)विनयं, शि(भ)नत्ति(क्ति) किल केवली । जीतकल्योऽयमित्येषां, तेषां (गुरो) तस्मिन् न चास्ति सः ॥
 तेऽवोचन् वन्दिता द्रव्यवन्दनेन पुरा पुनः । वन्दध्वं भाववन्दनविधिना विधिनाऽधुना ॥ १६ ॥
 कषायदण्डकैर्वन्दमानं पश्यन्ति ते गुरुम् । पटस्थानपतितं सोऽवग्, ज्ञायते किमदोऽपि हि ? ॥ १७ ॥
 तेऽप्युचुः सुतरां विद्मः, कथं ? नोऽतिशयोऽस्ति यत् । छात्रस्थिकः कैवलिकः ? प्रोचुः कैवलिकं च ते ॥ १८ ॥
 हहा ! केवलिनो मन्दभागेनाऽऽशातिता मया । निनिन्द भृशमात्मानं, शीतलः शीतलाशयः ॥ १९ ॥
 जातरोमोद्गमस्तोषात्, परं संवेगाभागतः (मत्) । ददानो वन्दनं स्मरिः, दण्डकेभ्यो निवृत्तवान् ॥ २० ॥
 क्रोधाद् यथा पुराऽवध्नात्, कर्माण्याच्छोदयत् तथा । प्रविष्टोऽपूर्वैरुगं, शुभाभिप्रायसम्भवम् ॥ २१ ॥

प्रत्रज्यागाद् गुरुपान्तमात्तलिङ्गो भवेत् स्वयम् । इति प्रत्राजयामास, भद्रापुत्रं सुहस्त्यपि ॥ १२ ॥
 व्रतकष्टं चिरं सोढुम-सहिष्णुः सुहस्तिनम् । आपृच्छ्यानशनचिकीर्यथौ पितृवनं मुनिः ॥ १३ ॥
 कथारिकाकुडङ्गान्तस्त्थावु(-स्थादु-)त्सर्गयोगवान् । असृगास्रावविस्त्राणि, लिहाना तत्पदान्यथ ॥ १४ ॥
 विवेश जम्बूकी काचित्, क्षुत्क्षामा सशिशुस्तदा । पादं खादिदुमारेभे, सैकं तच्छिशवोऽपरम् ॥ १५ ॥
 मेने तां पादखादित्रीं, पादसंवाहिकासिव, स मुनिर्निश्चलध्यानार्थरीकृतसुराचलः ॥ १६ ॥
 चट्चटिति तच्चर्म, व्रट्त्रटिति जाङ्गलम् । धगद्धगिति भेदश्च, कटक्कटिति कीकसम् ॥ १७ ॥
 तत्पादं भक्षयन्ती साऽऽद्ये यामे निरशेषयत् । द्वितीयं डिम्भरूपाणि, न पुनः तन्मुनेर्मनः ॥ १८ ॥
 यामे द्वितीये तस्योरु, तृतीये तुन्दमप्यथ । तुर्यं यामे विपद्यासौ, नलिनीगुल्ममासदत् ॥ १९ ॥
 रञ्जितैर्निर्ममत्वेन, निर्ममे महिमाऽमरैः । तद्भायार्थास्तमपश्यन्त्यः, पप्रच्छुर्गौरवाद् गुरुम् ॥ २० ॥
 ज्ञात्वा ज्ञानेन वृत्तान्तं, तस्याऽऽख्यन् स्त्रयोऽखिलम् । गत्यो गत्वा शशंसुस्तद्, भद्रायै साऽप्यगाद् वनम् ॥ २१ ॥
 दृष्ट्वाऽऽकृष्टं च नैऋत्यां, भद्रा स्त्रुनोः कलेवरम् । रुरोद विलालोच्चैः, स्वधधुर्भिवृता प्रणे ॥ २२ ॥
 वत्स ! नालङ्कृथा गेहेकस्मिन्नपि वासरे । प्रत्रज्य पर्यहापीर्मी, निर्मोहत्वाद् गुरुंश्च किम् ? ॥ २३ ॥
 रात्री भवित्री कल्याणी, काऽपि हा दैव ! कर्हिचित् । या स्वप्ने दर्शयित्वा त्वामस्मान् सञ्जीवयिष्यति ॥ २४ ॥
 एवं विलप्य बहुधा, भद्रा सिप्रानदीतटे । तस्योद्भूर्वेदहिकं चक्रे, क्रन्दन्ती करुणस्वरम् ॥ २५ ॥
 चक्रिरे शङ्खोद्धरणं, तत्प्रियाः किलत्रवाससः । सुक्त्वैकां गुर्विणीं भद्रा, प्रात्राजीत् स्ववधूता ॥ २६ ॥

परिवेषय मद्गेहे, भुञ्जानस्य तपस्विनः । गैरिकस्येति मे कृत्यं, परं त्वय्येव तिष्ठति ॥ ९ ॥
 श्रेष्ठथाहास्माकमाचारो, नायमाचारकोविद ! । परं त्वत्पुरवासित्वात्, कस्मिंश्चो हृदो विना ॥ १० ॥
 तपस्वी पारणायाऽगादुत्सुको नृपमन्दिरे । औत्सुक्यं पारणे हि स्याद्, विशेषे तादृशे किमु ? ॥ ११ ॥
 बृष्टोऽसीति वदन् दुष्टश्चालयत्यङ्गुलि निजाम् । ददत् राजाभियोगेन, चिंचे श्रेष्ठीत्यचिन्तयत् ॥ १२ ॥
 प्रागेव प्राव्रजिष्यं चेनाभविष्यत् पराभवः । ममायमिति निर्वेदास्पदीचक्रे निजं मनः ॥ १३ ॥
 सन्नैत्यात्यन्तसंवेगात्, श्रीमृनिमुन्नतान्तिके । नैगमाष्टसहस्रेण, सार्द्धं श्रेष्ठी श्रितो व्रतम् ॥ १४ ॥
 पपाठ द्वादशाङ्गानि, द्वादशाब्दानि च व्रतम् । प्रपालय कल्पे प्रथमे (सौधर्मे), सौधर्मेन्द्रो बभूव सः ॥ १५ ॥
 तपस्वी वाहनं जज्ञेऽस्याभियोगिककर्मणा । तं ज्ञात्वाऽवधिनाऽनश्यद्, बद्ध्वाऽऽनीतोऽङ्गरक्षकैः ॥ १६ ॥
 तमारुढो हरिर्नागं, सोऽमर्षात् स्वं द्विधाऽकरोत् । चक्रे द्वैरुपमिन्द्रोऽपि द्वैरुष्येणाऽऽसुरो ह च ॥ १७ ॥
 चक्रे यावन्ति रूपाणि, तावन्त्येव हरिर्विधात् । आहतो मुष्टिनाऽनश्यद्, वज्रिणा वज्रपाणिना ॥ १८ ॥
 स्वकर्म चिन्तयन्तस्थौ, पश्चात् पश्चात्कृतिं भजन् । तपस्वी वासवोऽपीत्यं (द्धं), भुञ्जानो स्तः सुखं दिवि ॥ १९ ॥

इति श्रीमद्रित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्री कार्तिकश्रेष्ठिकथा सम्पूर्णा.

७३ महेश्वरदत्तकथा

तथाहि तामलित्याख्यपुर्यां श्रेष्ठयभवत् पुरा । नाम्ना महेश्वरदत्तः, समुद्र-बहुलाऽऽत्मजः ॥ १ ॥

लोभाभिभूतस्तत्तातः, प्रभृताऽऽरम्भ सम्भवः, । मृत्वा तत्रैव देशेऽभूत्, सैरिमो ही ! (हा ।) भवो(वे)ऽभवः ॥ २ ॥
तदाऽऽत्तिबहुला मृत्वा, बहुलाऽप्यभवत् शुनी । गाङ्गिलाऽऽख्या महेश्वरदत्तस्याऽऽस्ते प्रिया प्रिया ॥ ३ ॥
गृह[रहः]स्थैकाकिनी रेमे, समं जारेण साऽसती । स्त्रीणामेकाकिनीनां हि, कामाशिर्वा[-मोऽङ्गे बा-]धतेऽधिकम् ॥
रसमाणां प्रियां भर्ता, जारेण सममन्यदा । अन्यद्वारागतोऽकस्माद् ददर्शाहो हि पच्यते ॥ ५ ॥
तौ सस्तच्छुन्तलौ तस्तनेत्रौ, कम्प्रवपुर्लतौ । सोऽपश्यद् रतभीत्याऽऽत्तपरवर्त्तोत्तरीयकौ ॥ ६ ॥
धृत्वा केशेषु जारं स, भल्लकं व्याधवत् कुधा । चपेटाभिरिवाविष्टं. मान्त्रिकस्तमकुड्डयत् ॥ ७ ॥
ममर्दं निर्देयं पद्भ्यां, कुलाल इव मृत्तिकाम् । यष्टिभिः कुर्कुरमिव, सापराधमताडयत् ॥ ८ ॥
अणश्यद्विद्वित्तौ जारः, किञ्चिद् गत्वाऽपतद् भुवि । मूर्खोऽकार्षं भ्रूसूर्युः किं ?, कण्ठस्थासुरचिन्तयत् ॥ ९ ॥
मृत्वा स्ववीज एवासौ, पुत्रभूयमवाप्तवान् । कालेन गाङ्गिला स्रुं, सुपुत्रे सुखवेदनम् ॥ १० ॥
तमात्मजातं मन्वानः, श्रेष्ठी कुण्डमलालयत् । वर्द्धमानः कर्चकचाऽऽकर्षकाहर्षो बभूव सः ॥ ११ ॥
ततश्च पुंश्चलीदोषं, पुत्रप्रेम्णा महेश्वरः । गाङ्गिलाया विसस्मार, प्रायः स्तीब्धार्द्रद् गृही ॥ १२ ॥
अथाऽऽयाते पितृर्मृत्युवासरावसरोत्सवे । सोऽक्रीणात् पितृजीवं तं, महिषं मूर्खशेखरः ॥ १३ ॥
तं हत्वा महिषं मांसं, क्रोडस्थकुण्डसुनवे । ददानोऽश्रापि श्रेष्ठी स्म, धिगज्ञानं हि देहिनाम् ॥ १४ ॥
कुर्कुरी बहुलाजीवः, समांसं पतिकीरुसम् । कटकटिति कुर्वाणा, नृत्यत्पुच्छा चर्चव च ॥ १५ ॥
इतश्च कथिदायातस्तद्गेहे मासपारणे । भिक्षार्थं भिक्षुरद्राक्षीद्, ज्ञानेनैतद् विरूपकम् ॥ १६ ॥

अनात्तभिक्षो व्यावृत्तो, धावित्वाऽऽह महेश्वरः । हर्षुलोऽस्मि न चाभक्तो, भिक्षाऽत्ता किं न मद्गृह्यात् ? ॥ १७ ॥
 मुनिराहेद्व्यो गेहे, भिक्षाऽऽदानं न साग्रतम् । एकं हि मांसमशुचि, परं तदपि वल्गुजम् ॥ १८ ॥
 कथमेतदिति पृष्टे, श्रेष्ठिनाऽऽचष्ट साधुराद्र । पुत्रः पित्रामिषैः शत्रुः, पोष्यते हा ! धिगज्ञताम् ॥ १९ ॥
 कः प्रत्यय ? इति पृष्टे, सार्थशेन मुनिर्जगौ । शुनीं पृच्छ निखातं प्राग्, न्यस्तं सोऽपि तथाऽकरोत् ॥ २० ॥
 तत्राऽऽनीता शुनी जातिस्वभावाद् भुवमंग्रिभिः । सा चखान खनित्रामैः, शिष्वार्थमिव तस्य तु [त्रि] ॥ २१ ॥
 जातप्रत्ययतस्तीव्रवैराग्याच्च महेश्वरः । उपोदत्त मुदा दत्तपात्रवित्तो जिनग्रतम् ॥ २२ ॥

इति श्रीमुद्रित-ऋषिमण्डलवृत्तितः उद्धृता श्रीमहेश्वरदत्तकथा संपूर्णा.

७४ श्री नागदत्त श्रेष्ठिकथा

कस्मिंश्चिन्नगरे नाग-दत्तो नाम वणिक्पुरा । हर्म्यनिर्माणकं कारु-मित्यं गर्वात्समादिशत् ॥ १ ॥
 तथा रञ्जय हर्म्यं मे, तद्यावत्सप्त पूरुषान् । तिष्ठेदेकेन रूपेण, मालिन्यं न भवेद्यथा ॥ २ ॥
 कुनोऽपि सहसाऽऽयात-स्तत्समीपस्थितो मुनिः । श्रुत्वा तस्य तथा वाक्यं, चकार सहजं स्मितम् ॥ ३ ॥
 अनन्तरं नागदत्तो, भोक्तुं स्वगृहमागमत् । क्रोडे कृत्वा सुतं भोक्तुं, पीठे सद्युपविष्टवाच् ॥ ४ ॥
 तस्मिन्नेव क्षणे पुत्रो, भक्तस्थाल्याममृत्रयत् । श्रेष्ठी मूत्रं पराकृत्य, भोक्तुमारभताऽद्युणः ॥ ५ ॥
 दैवाच्च समायातो, भिक्षार्थं सं मुनिः सुधीः । मोहयुक्तां दशां नाग-दत्तस्य दृष्टवांस्तथा ॥ ६ ॥

तद्दृष्ट्वा स पुनः किञ्चि-जहास मुनिपुङ्गवः । नीत्वा भिक्षां प्रतस्थौ च, शोचन् श्रेष्ठिधिं सुहृः ॥ ७ ॥
 अथ श्रेष्ठी नागदत्तः, स्वापणे गतवान् पुनः । उद्घाट्य च कपाटं स, स्वासने ससुपाविशत् ॥ ८ ॥
 वधिकस्य करान्मुक्त्वा, छागलस्तत्क्षणे गृहे । श्रेष्ठिनः प्रविवेशाद्यु, प्राणरक्षणकाम्यया ॥ ९ ॥
 तस्माद्याचितवान् पश्चा-द्वधिक-छागलं निजम् । अथवा तस्य मूल्यं स, यल्लोकैवृचितं मतम् ॥ १० ॥
 वधिकाय स निष्काश्य, प्रादाच्छ्रेष्ठी गृहादजम् । भूयो मुनिः स तत्रैव, गच्छन् प्राप्तो विधेर्वशात् ॥ ११ ॥
 निर्दयत्वं बिलोक्यारय पुनरेव स्मितं मुनिः । चकार नागदत्तस्य, दृष्ट्वा सन्देहमाप्तवान् ॥ १२ ॥
 उपाश्रये ततो गत्वा, मुनेः पार्श्वे जगाद च । वारत्रयं मुने ! कस्मा-जहसे त्वयका वद ॥ १३ ॥
 ततो ज्ञानी मुनिस्तस्य, कारणं सकलं जगौ । मोहग्रन्थिविभेदाय, नागदत्तस्य श्रेष्ठिनः ॥ १४ ॥
 कारुस्त्वया पुराऽऽदिष्टो, हर्म्यस्य रज्जनाय यत् । किन्तु सप्त-दिनान्येव, तवायुस्वशिष्यते ॥ १५ ॥
 स्मितं कृतं मया तस्मात्, यदल्पायुर्जनः स्वयम् । गृहरूपं चिरस्थायि, कर्तुं मोहात्समीहते ॥ १६ ॥
 यत्पुत्रमृत्रितस्थाल्यां भोजनं कृतवानसि । स पुत्रस्तव भार्याया, जारः पूर्वभवेऽभवत् ॥ १७ ॥
 तद्दृष्ट्वाऽपि स्मितं मेऽभूद्-यल्लोकः कीदृशः कुधीः । मूत्रं स्वभार्याजास्य, पिबत्यादस्तोऽघृणः ॥ १८ ॥
 निष्कापितस्त्वया यश्च, छागलः स्वापणात्सहि । पूर्वजन्मपिता तेऽस्ति, विद्धि सर्वानृतं वचः ॥ १९ ॥
 तद्दृष्ट्वा सहजं हासं, कृतवानहमञ्जसा । पितरं शरणाऽयातं, बलान्निःसारयत्यसौ ! ॥ २० ॥
 तच्छ्रुत्वाऽनागदचोऽसौ, सहसोत्थाय विस्मितः । वधिकस्य गृहं गत्वा, ततश्छागमयाचत ॥ २२ ॥

जगद वधिकः श्रेष्ठिन् ! छागोऽसौ पच्यते गृहे । चुष्टिकायामधिश्चित्य, जीवनास्त्यधुना तु सः ॥ २२ ॥
संसारसारतां बुध्वा, निर्वेदं प्राप्तवान् ततः । खिद्यैश्च हृदये भूयो, मुनीन्द्रशरणं ययौ ॥ २३ ॥
चारित्रं च ततः सद्यो, गृहीत्वा श्रेष्ठिपुङ्गवः आत्मकल्याणसिन्ध्ये स, यत्नवानभवत्भृशम् ॥ २४ ॥
यावन्न मुनिवाक्येन, प्रत्यक्षेण विबोध्यते । उपदेशात्मकेनाथ, तावन्मोहस्य नो क्षयः ॥ २५ ॥
संसारमीदृशं ज्ञात्वा, तत्रैव निरता भृशम् । यतन्ते नात्मने लोका, हन्त मोहो दुरत्ययः ॥ २६ ॥
तन्वाशार्थं सदा लोकेः, श्रोतव्यस्तु सदागमः । येनान्तर्लोचनस्याशु, भवेदुद्घाटनं शुभम् ॥ २७ ॥

७५ निमित्तकथकमुनिकथा

अपृच्छन्मुनिमासाद्य, काचित्प्रोपितभर्तृका । कदामत्यतिरागन्ता, परदेशाद्द्रुतं वद ॥ १ ॥
ज्योतिर्ज्ञानेन मुनिराड्वाच तर्ष्णीप्रति । पञ्चभिर्दिवसैर्भर्ता, तवाऽगन्ता वियोगिनि ! ॥ २ ॥
साऽतिदृष्टमना नारी, पत्युरागतिवासरे । कृत्वाऽथ निजशृङ्गारं, पाकं च सरसं तथा ॥ ३ ॥
पत्युः स्वागतसामग्रीं, नीत्वा तस्थौ निजाङ्गणे । मार्गं मुहुर्मुहुस्तास्य, प्रेक्षमाणा च तद्दिने ॥ ४ ॥
यथोक्तावसरे गेहे, पतिं दृष्ट्वा समागतम् । सत्कारं परया भक्त्या, चकार शुभमानसा ॥ ५ ॥
दशां दृष्ट्वा पतिस्तस्याः, कुलटालमशङ्कत । लोकानां हि मतिः पूर्वं, दुर्मर्गमनुधावति ॥ ६ ॥
किन्तु तस्याः परीक्षार्थं, तूष्णीं तस्थौ स दुर्मतिः । स्त्री प्रहृष्टा मुनेर्मर्गं, पश्यन्ती बहिरागमत् ॥ ७ ॥

आगते च मुनौ भक्त्या, सा सुभोज्यं ददौ सती । तद्दृष्ट्वा तत्पतिः क्रोधात्, तदोषे कृतनिश्चयः ॥ ८ ॥
 कोशात् खड्गं समाकृष्य, जगाद तरुणीभ्रमति । कुलटे ! वद सत्यं मे, सम्बन्धः कोऽस्त्यनेन ते ॥ ९ ॥
 तदा सा विस्मिता नारी, भविष्यत्कथनस्य तत् । वार्त्तां सर्वां मुनेस्तस्मै, कथयामास विस्तरात् ॥ १० ॥
 किन्तु तस्य कुबुद्धेर्नो, विश्वासोऽभून्मनागपि । कर्षन्नेवासिमाचल्यो, मुनिं न्यतकारयन् क्रुधा ॥ ११ ॥
 मुने ! वदाशु सत्यं मे वडवा प्रसविष्यते । किमियं तद्वचः श्रुत्वा, किशोरीं मुनिरुक्तवान् ॥ १२ ॥
 निर्णयार्थं ततो दुष्टः; खड्गेनाश्वां व्यदारयत् । किशोरी च तदश्वा च, सीदन्त्यौ मृतिमापतुः ॥ १३ ॥
 मुनिश्च स्वकृतैर्नैतदनर्थं सकलं विदन् । प्रायश्चित्तार्थमाश्वेवानशनं कृतवान् शुचा ॥ १४ ॥
 पूर्वं पश्चाच्च संवीक्ष्य, फलाफलमथो वदेत् । ज्ञानी मुनिः प्रियं सत्य, —मन्ययाऽनर्थं उद्भवेत् ॥ १५ ॥

७६ श्री मानपिण्डकथा

सर्वलब्धियुतोऽसि त्व-मित्येवमन्यसाधुभिः । स्तुतो गर्वेण लोकेभ्यो, मानपिण्डोऽभियाचनात् ॥ १ ॥
 शुल्लको मुनिरेकोऽभूत्, सैकदा हासतापितः । संलापे मुनिभिर्गर्वा, —दुवाच चाचारमस्मन् ॥ २ ॥
 गुडमिश्रां घृतेनावतां, कल्ये सेवतिकामहम् । आनेष्यामि प्रभृतां चा, —वश्यं जानन्तु योगिनः ॥ ३ ॥
 एवं कृतप्रतिज्ञोऽसौ, प्रातर्गत्वेभ्यसद्मनि । सेवतिकां ययाचेऽसौ, घृतावतां गुडमिश्रिताम् ॥ ४ ॥
 तस्यां सत्यामपि यावत्, कृपणा न ददाति सा । तदा गर्वाज्जगौ योगी, नेष्याम्यहमिमां ध्रुवम् ॥ ५ ॥

साऽपि मोहाज्जगौ नारी, यद्येवं स्यात्तदा मया । वर्षणीया तदानासा, तच्छ्रुत्वोचेजितो भुनिः ॥ ६ ॥
 देवदत्ताभिधं तस्याः, पतिं प्राप्य जगाद सः । पद्भ्यो यदीतरोऽसि त्वं, सप्तमश्चेत्द्रुये वचः ॥ ७ ॥
 के ते पडिति पृष्टोऽसौ, भुनिरूचे यथाक्रमम् । पष्णां स्वरूपं वाक्येन, विशदेन विबोधयन् ॥ ८ ॥
 याचिते भोजने पत्न्या, समादिष्टो दिवानिशम् । चुष्टिभस्मापनीयाग्निः,—ज्वालनादि क्रियां कुरु ॥ ९ ॥
 तेन श्वेताङ्गुलिः स्निग्धः, स श्वेताङ्गुलिरादिमः । लोकेषु कथितो मूर्खः, सदा स्त्रीपरिचारकः ॥ १० ॥
 तडागात्रत्यहं वारि त्वयाऽऽजेयमिति स्त्रियाः । आह्वयाऽद्धि द्विया नैव, रात्रौ किन्तु प्रयाति यः ॥ ११ ॥
 उड्डयन्ते बकास्तेन, तडागे लोकविश्रुतः । द्वितीयोऽसौ बक्रोड्वायी, योऽपिदर्शनं स ध्रुवम् ॥ १२ ॥
 स्नानाय सलिलं देही,—त्येवं याचितया स्त्रिया । आदाय स्नानसामग्रीं, गच्छ स्नाहि सरोजले ॥ १३ ॥
 ततश्च शीघ्रमागच्छे,—त्यादिष्टस्तत्र मञ्जनात् । तीर्थस्नानात् स्मृतो लोके, भार्याज्ञाया वशंवदः ॥ १४ ॥
 किं करोमीति पृष्टया, भार्याया वचसोऽनिशम् । प्रेषणादिक्रियां कुर्वन्, किंकरोऽसौ स्त्रिया मतः ॥ १५ ॥
 यो हि भार्यासमादेशः,—दपत्यानामहर्दिवम् । वल्लभश्चालनक्रीडा,—मूत्रोत्सर्गादि कारकः ॥ १६ ॥
 तेन दुर्गन्धवशादि,—युतोऽसौ हृदनः स्मृतः । स्त्रीत्वेऽवशिष्यते यस्य, केवलं गर्भधारणम् ॥ १७ ॥
 भोजनायोपविष्टो यो, व्यञ्जनादीनि याचते । गृहाणेति स्त्रियाऽऽहूतो, सिद्धिं याति तदन्तिकम् ॥ १८ ॥
 गृध्ररिद्धी जने ख्यातः, स भार्याभयविह्वलः । भार्याधीनाः पडेते ते, तेषु त्वमसि वा नहि ॥ १९ ॥
 जगाद तद्वयस्कोऽन्य,—स्तत्रस्थो हास्यपूर्वकम् । पष्णां कार्यं करोत्येक—भेवासौ विद्धि निश्चितम् ॥ २० ॥

देवदत्तो जगादेत्थं, हास्यमेष करोति मे । निजाभीष्टं मुने ! ब्रूहि, यथाशक्ति करोमि तत् ॥ २१ ॥
 गुडमिश्रां घृतेनाकां, देहि सेवतिकां तदा । याचितो मुनिनेत्थं स, स्वीकृत्योत्थाय चाञ्चलत् ॥ २२ ॥
 अवस्थाप्य मुनि द्वारे, भार्यां कार्यान्तरच्छलात् । प्रेषयित्वाऽन्यतः सर्वं, मुनये याचितं ददौ ॥ २३ ॥
 प्रसन्नः शुल्लकः पश्चात्, स्वनासार्षणेन ताम् । नासिकार्षणाय स्त्रीं, संज्ञयाऽब्रुचयद्रुतम् ॥ २४ ॥
 परावृत्य ततो हृष्टो, गुणं लब्धिं निजां भृशम् । मुनीनामग्रतो भूयो, भूयो गर्वादवर्णयत् ॥ २५ ॥
 एकदाऽऽलोचनाकाले, पृष्टोऽसौ गुरुणा पुनः । मूलोत्तरगुणाः क्वापि, लब्धिताः किं त्वया वद ॥ २६ ॥
 मया सेवतिकाहेतो,—महानाडम्बरः कृतः । शुल्लकः प्रत्युवाचेत्थं गुरोः सत्यं वचस्तदा ॥ २७ ॥
 श्रुत्वा ग्राह गुरुः शिष्य !, मानपिण्डः सुसाधुभिः । वर्जनीयः सदा सर्वै,—विषयाननुरागिभिः ॥ २८ ॥
 आलोचनां ततो लात्वा मानपिण्डेऽसुकोऽमुनिः । सुश्रामण्यैः सदा सक्तः चिरं विद्वतवान् भुवि ॥ २९ ॥

७७ लोभपिण्डे सुव्रतमुनिकथा

चम्पापुरे मुनिः कश्चि,—दासीच्छ्रीसुव्रताभिधः । ययौ प्रथमयोरुष्यां, गौचरीं नेतुमाश्रमात् ॥ १ ॥
 अमन् ददर्श पुर्यन्तः, जायमानां प्रभावनाम् । स्वजनादौ तदा सिंह—केसरमोदकस्य सः ॥ २ ॥
 दृष्ट्वा हृदि व्यचारयत्, सिंहकेसरमोदकाः । ग्राह्या मयेति निश्चित्य, भिक्षार्थं तत्र जग्मिवान् ॥ ३ ॥
 ग्राप्तो न मोदकस्तस्मा,—विर्विण्णस्याटतो मुनेः । मध्याह्नसमयो जातः, केसरानेव ध्यायतः ॥ ४ ॥

मोदकासक्तचित्तोऽसौ, नष्टसंज्ञो गृहे गृहे । धर्मलाभपदस्थाने, जगद सिंहकेसराः ॥ ५ ॥
 एवं सर्वं दिनं भ्रान्त्या, रात्रौ च भ्रमन्ति स्म सः । आचारं स्वं निसस्मार, मोदकानेव चिन्तयन् ॥ ६ ॥
 भ्रमतोऽस्य व्यतीयाय, रजनीप्रहरद्वयम् । ततः श्राद्धगृहं गत्वा, प्रोवाच सिंहकेशराः ॥ ७ ॥
 अभ्युत्थानादिकं कृत्वा, श्रावको हृद्यचिन्तयत् । अतर्कितमकाले च, मुनेरागमनं कथम् ॥ ८ ॥
 क्षपकोऽधैव दृष्टोऽसा,—वभ्रमत्तो मया पुरा । घनादिपूरितं गेहं, त्यक्त्वा प्रव्रजितोऽवृषः ॥ ९ ॥
 गीतार्थश्राव्यं साधु,—स्तदा रात्राविहागतौ । को हेतुस्तन्न जानामि, सहसेत्यमभूत्कृतः ॥ १० ॥
 दोषानस्य सतो वच्मि, श्राद्धत्वं स्याच्छ्रुतं तदा । किञ्चागम्यं चरित्रं मे, महतां योगिनां सदा ॥ ११ ॥
 परीक्षा किन्तु कार्यं मे, किमस्ति हृदये मुनेः । विचिन्त्यैवं पुनर्दधौ, श्रावको धर्ममानसः ॥ १२ ॥
 विषयाभिमुखी नास्य, चेष्टा नेहा धनेवपि । वस्त्रेणाच्छादितास्योऽसौ, भायते क्राम्यति क्रमात् ॥ १३ ॥
 अतो मूलशुणस्यायं, घातको नैव दृश्यते । किन्त्वाहाराभिकाङ्क्षाऽस्ति, ज्ञायते चेष्टितैः । स्फुटम् ॥ १४ ॥
 एवं विचार्य सुस्वादु, मिष्टान्नं विविधं पुरः । मुनेर्दौकिनवान् भवत्या, श्रावको मतिमान् द्रुतम् ॥ १५ ॥
 नेदं मर्माहमित्येवं, निषिद्धे मुनिना पुनः । श्राद्धो दध्यावयं साधु,—नीरिति भार्गच्युतो मनाक् ॥ १६ ॥
 किन्त्वास्याभिग्रहः कोऽस्ति, ज्ञायतां तत्कथं मया । प्रवेशसमयेऽनेन, गदितं सिंहकेसराः ॥ १७ ॥
 प्रायोऽलाभेन तस्यास्या नष्टं चित्तमभूद्द्रुतम् । इत्थं विचार्य चित्तेऽसौ, श्रावको मुनये द्रुतम् ॥ १८ ॥
 भाजनं मोदकैः पूर्ण,—मुषढौक्यावदत्ततः । गृहोत्वाऽनुग्रहं साधो !, कुरु त्वं सिंहकेसरान् ॥ १९ ॥

जग्राह तन्मुनिः स्वेच्छं, स्वस्थीभूतश्च तन्मनः । श्रावको हृदये दध्या,—चाहारेऽस्य भवेत्क्षतिः ॥ २० ॥
अनेकदोषदुष्टं हि, कथितं रात्रिभोजनम् । अतस्तथा प्रकुर्वेऽहं, येनास्य स्याच्छुभा मतिः ॥ २१ ॥
ततोऽसौ श्रावको युक्त्या, जगद मुनिपुङ्गवम् । स्वामिन्नद्य महद्भाग्यं, ऽभमास्ति सकले जने ॥ २२ ॥
जङ्गमाः कल्प—तरवो, यतो यूयं समागताः । चरित्रं हि सुधातुल्यं, सन्तोषश्चापि ते तथा ॥ २३ ॥
भवदीयगुणश्रामं, नाहमेकसुरवो मनाक् । समर्थो वदितुं वर्त्ते, विषयासक्तमानसः ॥ २४ ॥
प्रश्नस्यैकस्य मे किन्तु, देहि ध्यात्वोत्तरं मुने । गीतार्थोऽस्ति भवान् यस्मा—त्थाऽऽचारस्य पालकः ॥ २५ ॥
प्रत्यूषे प्रत्यहं द्वित्र, —तारके गमने सति । प्रत्याख्यानं प्रकुर्वेऽहं, नमस्कारादिकस्य हि ॥ २६ ॥
प्रत्याख्यातं मया चाद्य—पूर्णं पुरिमार्थं नवा । तच्छ्रुत्वा सावधानोऽसौ, चिन्तयामासिवान् हृदि ॥ २७ ॥
श्रुतदचोपयोगेन, दृष्टवानुद्गुमण्डलम् । ज्ञाता यामद्वयातीता, मध्या रात्रिश्च सम्प्रति ॥ २८ ॥
जातं ततोऽस्य संज्ञानं ततोऽसौ स्वमनिन्दयत् । हा मूढेन मया सर्वं, विरूपं चरितं भ्रमात् ॥ २९ ॥
धिङ् मे लोभामिभूतस्य, जीवितं पापसङ्कुलम् । इत्थं निर्वेदमापन्नो, जगद श्रावकम्प्रति ॥ ३० ॥
जैनशासनतन्वज्ञो, धन्योऽसि श्रावकोत्तम ! । यतोऽनेन प्रच्छन्नेन, पातकाद्द्रक्षितोऽस्म्यहम् ॥ ३१ ॥
मार्गाग्रष्टस्य मे सद्यो, गुरुस्त्वं मार्गदर्शनात् । चातुर्यं च तथा धैर्यं, वचसोजोचरं तव ॥ ३२ ॥
इत्येवमात्मनिन्दां स, स्तुतिं तस्य विधाय च । निशायां गमने मे स्या,—दनाचार इति स्मन् ॥ ३३ ॥
अन्विष्य विजनं वेत्स, तस्यौ ध्यानपरो मुनिः । प्रभाते च तदाहार,—परित्यक्तुं गतस्तथा ॥ ३४ ॥

शुद्धस्यण्डिलभूमौ स, विधिना चूर्णयन् भृशम् । मोदकान् भावनां दध्यौ, स ढण्णश्रुनिर्यथा ॥ ३५ ॥
 शुक्लध्यानानलेनाशु, कर्मदारु दहनश्रुनिः । क्षगमात्रेण सम्प्राप्तः, केवलं ज्ञानशुब्जजलम् ॥ ३६ ॥
 देवैः स्वर्णाम्बुजं तत्र, विहितं सहसा श्रुनिः । देशनां प्रददौ स्थित्वा, तद्दृष्ट्वा विस्मिता जनाः ॥ ३७ ॥

७८ श्री नमिराजार्पिकथा

अस्तीह भ[भा]रते वर्षेऽवन्तीजनपदेऽद्भुतम् । पुरं सुदर्शनाभिल्यं, निर्जितस्वःपुरं श्रिया ॥ १ ॥
 राजा मणिरथस्तत्र, युवराज्ञ युगवाहुकः । प्रिया मदनरेखाऽस्य, रूप-लावण्यदीर्घिका ॥ २ ॥
 तस्याश्चन्द्रयशाः स्रुतुरनूनगुणसेवधिः । राजा मदनरेखायां, रागादिदमचिन्तयत् ॥ ३ ॥
 चेद् रेमे नैतया सार्धं, तदा मे निष्फलं जनुः । ततस्तदर्थमेतस्यै, प्रैपीत् पुष्प-फलादिकम् ॥ ४ ॥
 ज्येष्ठप्रसाद इति सा, निर्विकारा तदाददे । अन्येद्युर्मदनरेखां, रहो मणिस्थोऽवदत् ॥ ५ ॥
 भद्रे ! मां पुरुषत्वेन, प्रपन्न स्वामिनी भव । मद्राज्यस्येति साऽवोचत्, प्रुंस्त्वमस्त्येव पार्थिव ! ॥ ६ ॥
 स्वकर्मणैव पण्ड-क्षीभावशून्यस्य ते पुनः । स्वामित्वं युवराट्पत्याः, कः क्षमो हर्जुमत्र मे ? ॥ ७ ॥ युग्मम्
 अन्यच्च मृत्युमिच्छन्ति, सन्तोऽकृत्यं न कुर्वते । तत् त्यज त्वं महाराजाकार्यं भजस्व सत्पथम् ॥ ८ ॥
 तत् श्रुत्वा चिन्तितं तेन, पाप्मना मामियं भ्रुवम् । नेच्छति भ्रातरि सति, हन्मि तं स्यात् ततो मत्तम् ॥ ९ ॥
 अन्येद्युर्मदनरेखा, स्वमे दृष्ट्वा निशाकरम् । भर्तुराख्यच सोऽप्याह, प्रिये ! भाव्यद्भुतः सुतः ॥ १० ॥

तदैवाऽऽविरभूद् गर्भस्तृतीये मासि चाभवत् । जिनार्चा-मुनिदानादौ, दोहदोऽस्याः सुकर्मजः ॥ ११ ॥
 सम्पूर्णदोहदा गर्भे, दधाना सा सती सुखम् । अनैषीत् समयं पत्युः, प्रेमानुस्यूतमानसा ॥ १२ ॥
 वसन्तेऽन्येद्युरुद्धाने, जगाम युगबाहुराद् । व्यग्रत्वाद् भक्त्यानाद्यैस्तस्यास्तमगमद् रविः ॥ १३ ॥
 काष्ठसु प्रसृतं ध्वान्तं, युगबाहू रति(त)श्रमात् । सुप्तौ रम्भागृहे सार्द्धं, त्रियामदनरेखया ॥ १४ ॥
 अथो मणिरथो दुष्टश्चिन्तयामास चेतसि । अद्याऽऽस्ते शोभनोपायो, युगबाहुविनाशने ॥ १५ ॥
 एकं स बहिरुद्धाने, स्थितोऽन्यत् चाल्पसेवकः । तृतीयं रजनी(निर्)घ्वान्तं, चतुर्थं हन्मि तेन तम् ॥ १६ ॥
 चिन्तयित्वेत्युपादाय, मण्डलाग्रं स उग्रधीः । उद्धानेऽगमदेकाकी, दृष्टः प्रष्टोऽङ्गरक्षकैः ॥ १७ ॥
 विश्वस्तं घातयत्येनं, माऽनुजं मेऽपरः परः । इत्यागतः पुरान्तस्तं, लाल्वा यास्यामि साम्प्रतम् ॥ १८ ॥
 दग्भाद् रम्भागृहं सोऽगाद्, युगबाहुः ससम्भ्रमम् । उत्थाय प्रणमन्नुक्तस्तेन यावः पुरान्तरे ॥ १९ ॥
 जनापवादभ्रुत्सृज्याविचार्यनार्यकार्यताम् । स पुरान्तर्गमव्यग्रस्तेन स्कन्धे हतोऽसिना ॥ २० ॥
 तद्व्यथार्त्तः पपातोवर्षी, सोऽथो मदनरेखया । पूष्वेऽभ्येयुराकृष्टखड्गास्तस्याङ्गरक्षकाः ॥ २१ ॥
 प्रमादात् मत्कराद् भद्रे !, पपातासिर्भिया सुतम् । ज्ञात्वा तच्चेष्टितं भृत्यैर्नीति मणिरथः पुरे ॥ २२ ॥
 तैश्चन्द्रयशसः श्रोक्तं, क्रन्दन्नुचैः स आगमत् । वैधानादाय तैश्चक्रे, व्रणकर्मार्त्तितः परम् ॥ २३ ॥
 नेत्रे निमीलिते रुद्धा, वाग् निश्चेष्टमभूद् वपुः । रुधिरोद्धारतः श्वेता, युगबाहोरभूत् तनुः ॥ २४ ॥
 अन्त्यावस्थोचितं ज्ञात्वा कामरेखा ततः पतिम् । स्थित्वा तत्कर्णयोर्भ्रूलुघुवाचैवं मृदुस्वस्म् ॥ २५ ॥

राजन् ! कस्योपरि द्वेषं, मा कुर्याः-प्रीतिमङ्गिषु । भजस्य चतुःशरणं, निर्वृतिं चेतसो भज ॥ २६ ॥
 रवकृतं दुकृतं निन्द, सह व्यसनमागतम् । निमित्तमात्रमत्र स्यात्, परः स्व(स्व) कर्म शुज्यते ॥ २७ ॥
 पार्थेयं परलोकस्य, स्मरार्हन्ते गुरुं धृषम् । दुष्टान्यष्टादश स्पष्टं, पापस्थानानि वर्जय ॥ २८ ॥
 पितृ-मातृ-भ्रातृ-पुत्रादिकं सङ्गव्रजं त्यज । स्मर पञ्चनशासने ॥ २९ ॥
 तत् कृताञ्जलिना सर्वं, प्रपन्नं युगबाहुना । ममार च नमस्कार-जापसारः समाधिना ॥ ३० ॥
 पूकृतं चन्द्रयशसा, कामरेखेत्यचिन्तयत् । मद्रूपं धिक् कृते यस्यानर्थोऽभूदीदृशो महान् ॥ ३१ ॥
 व्यापादयिष्यति क्रूरो, मत्पुत्रमपि मत्कृते । शीलरत्नं तदात्मीयं, गत्वा रक्षामि कुत्रचित् ॥ ३२ ॥
 चिन्तयित्वेति पुत्रादि-वर्गं शोकात्मतां गतम् । सम्बोध्यार्द्धनिशि दिशं, प्रतीचीं प्र(प्रति प्राचीं)चचाल सा ॥ ३३ ॥
 क्रूरारव्यामटन्त्याप, मध्याह्नेऽब्जसरः पुरः । प्राणवृत्तिं फलैश्चक्रे, बलीयो दैवचेष्टितम् ॥ ३४ ॥
 साकारानशनं कृत्वा, सा सुप्ता कदलीगृहे । आगता रजनिस्तत्र, पूकुर्वन्ति मृगारयः ॥ ३५ ॥
 घूर्णन्ति वराहौघाः, फेत्कारान् विदधुः शिवाः । नमस्कारपरवर्त्तपरायत्ता मनस्विनी ॥ ३६ ॥
 अर्द्धरात्रे बभूवास्या, महत्युदरवेदना । सर्वलक्षणसम्पूर्णा, प्रकृता सा ततः सुतम् ॥ ३७ ॥
 सं(सा)वेष्थ कम्बलेनैनं, मुद्रां न्यस्यामुचत् पितुः । स्वयं गता सरः प्रातः, क्षालितं वस्त्रमात्मनः ॥ ३८ ॥
 स्नानार्थं यावदुत्तीर्णा, तावदागात् पगःकरी । तेनैषा शुण्डयोत्पाद्य, लीलयोच्छालिताऽम्बरे ॥ ३९ ॥
 दैवादात्ता सुरूपेति, खेचरेण पतन्त्यसौ । रुदन्ती(ती) सुदती नीता, तेन वैताढ्यभूधरम् ॥ ४० ॥

रुदन्त्या(ल्या)ऽसौ तथा प्रोक्तो, सो(ऽहो!) महापुराऽऽत्मजम् । अद्य रात्रौ प्रहृताऽहं, तं सुक्त्वा कदलीगृहे ॥४१॥
 स्नानार्थं यावदुत्तीर्णा, क्षिप्त्वा तावद् गजेन खे । त्वया यावदिहाऽऽनीता, त्वदधीनाऽस्मि साम्प्रतम् ॥४२॥ (युग्मम्)
 व्यापादयिष्यते वन्यैर्निस्तन्यो वा मरिष्यति । मत्स्रुस्तस्य दानेनानुग्रहं कुरु सत्तम ! ॥ ४३ ॥
 तमानयात्र वा तत्र, मां नयेत्युदिते तथा । युवाऽऽहाऽऽज्ञाकरस्ते स्यां, यदीच्छसि पतिं तु माम् ॥ ४४ ॥
 अन्यच्च शृणु गा(ग)न्धारदेशे रत्नावहे पुरे । मणीचूडो नृपस्तस्य, पत्न्यभूत् कमलावती ॥ ४५ ॥
 मणीप्रभोऽस्य पुत्रोऽहं द्वयोः श्रेण्योः पिता मम । सुक्त्वा साम्राज्यं प्रात्राजीत्, चारणश्रमणान्तिके ॥ ४६ ॥
 विहरन् स्वमिहाऽऽयातः, सोऽगात् नन्दीश्वरेऽधुना । गच्छता वन्दनायास्य, दृष्ट्वा नीता मया ह्यसि ॥ ४७ ॥
 त्वत्स्रुर्मिथिलेशेन, तत्राऽऽनीतेन वाजिना । गृहीतश्चापितो देव्यै, वर्द्धमानोऽस्ति पुत्रवत् ॥ ४८ ॥
 प्रज्ञप्त्या विद्यया ज्ञात्वा, मयोक्तं नान्यथा ह्यदः । भद्रे ! सुक्त्वा तदुद्वेगं, भुङ्क्त्व भोगान्मया समम् ॥ ४९ ॥
 श्रुत्वेति सा सती दध्यावहो ! मे कर्मचेष्टितम् । भवाम्यन्यान्यदुःखानां, भाजनं भाग्यवर्जिता ॥ ५० ॥
 न प्राणी मदनग्रस्तः, कार्याकार्यं विचारयेत् । नापावादाद् विभेत्युच्चैः, शङ्कते नान्यलोक्तः ॥ ५१ ॥
 तत् शीलरत्नं यत्नेन, रक्षणीयं मयाऽधुना । चिन्तयित्वेति मदनरेखोचेऽदो मणिप्रभम् ॥ ५२ ॥
 नय नन्दीश्वरं तावत्, कस्मिन्ने त्वद्वचो ध्रुवम् । तत् श्रुत्वा मुदितो दिव्यं, यानं व्यरचयत् खगः ॥ ५३ ॥
 तदरोप्य सतीं स्वान्तर्वेगं वेगादगात् खगः । नन्दीश्वरं द्विपञ्चाशन्नित्यंचत्यविभूषितम् ॥ ५४ ॥
 चवन्दे तत्र कृत्वाऽर्ची, तथा सार्द्धं मणिप्रभः । ऋषभ-वर्द्धमानाद्याः, प्रतिमाः शाश्वतार्हताम् ॥ ५५ ॥

वन्दितो मणिचूडोऽपि, शुनिस्ताभ्यां ससम्भ्रमम् । चतुर्ज्ञानधरः सोऽप्यज्ञासीद् व्यतिकरं तयोः ॥ ५६ ॥
 शिथितो(शमितो) मणिचूडेन, धर्मदेशनया खगः । लज्जितस्तां सतीमूचे, भगिनीतः प्रभृत्यपि[सि] ॥ ५७ ॥
 ब्रूहि सम्प्रति किं कुर्वे ?, साऽबनीत् मेऽखिलं कृतम् । अत्र कारयता यात्रां, तीर्थे मत्तुल्यदुर्लभे ॥ ५८ ॥
 उत्पत्तिं वद मत्स्वनीः, साऽपृच्छदिति तं शुनिम् (ः) । सोऽप्याह प्राग्निदेहेऽभूद्, विजयः पुष्कलावती ॥ ५९ ॥
 तत्र गणितोरणाख्ये, पुरेऽमितयथा नृपः । तस्य पुष्पवती पत्नी, रूपरेखाकपोपला ॥ ६० ॥
 पुष्पसिंह-स्तनसिंहौ, बुभुजाते तदात्मजौ । साम्राज्यं चतुरशीति-पूर्वलक्षा निरगलम् ॥ ६१ ॥
 प्रवन्नजतुरभ्यर्णं, चारणर्षीर्विरागतः । षोडशपूर्वलक्षास्तौ, पालयामासतुव्रतम् ॥ ६२ ॥
 ततो मृत्त्राऽच्युते कल्पेऽभूतां सामानिकौ सुरो । द्वाविंशत्यर्णवायुष्कौ, निस्सीमसुखशालिनौ ॥ ६३ ॥
 च्युत्वेतो धातकीखण्डभरतार्द्धेऽर्द्धचक्रिणः । पत्युः समुद्रदचाया, हरिषेणाभिधस्य तौ ॥ ६४ ॥
 तनयौ सागराद् देव-दत्तौ नाम्ना वभूवतुः । क्रमात् क्रमागतं राज्यं, पालयामासतुश्चिरम् ॥ ६६ ॥ युग्मम्
 ततस्तौ द्वादशस्यान्ते, श्रीदृढसुग्रतार्हतः । व्रतं जगृहतुर्जन्मसाफल्यार्थमुभावपि ॥ ६६ ॥
 मृत्त्वोत्पन्नौ महाशुक्रे, विद्युत्पातेन तद्दिने । सप्तदशार्णवायुष्कौ, तौ सुरौ परमर्द्धिकौ ॥ ६७ ॥
 द्वाविंशत्यार्हतौ जातकेवलस्यान्यदा सुदा । गतौ तौ महिमां कर्तुं, पृच्छतः स्म निजाऽऽयतिम् ॥ ६८ ॥
 स्वाम्याह भारतेऽत्रैव, च्युत्वेतो मिथिलापुरि । भूभुजो जयसेनस्य, त्वमेको भविता सुतः ॥ ६९ ॥
 सुदर्शन(ने)पुरे चान्यो युगवाहोर्महीपतेः । पत्न्या मदनरेखाया, भावी पुत्रस्ततश्च्युतः ॥ ७० ॥

इति श्रुत्वा प्रभुं नत्वा, जगत्सुतौ त्रिविष्टपम् । शुक्त्वा देवभवायुष्कं, पूर्वमेकस्ततश्च्युतः ॥ ७१ ॥
 उपेदे मिथिलापुर्यां, जयसेनमहीपतेः । प्रियायां वनमालायां, पुत्रः पद्मथाह्वयः ॥ ७२ ॥
 यौवने जनको राज्यं, दत्त्वाऽस्मै व्रतमग्रहीत् । पुष्पमालाप्रियायाऽमा, स भोगान् बुभुजेऽधिकम् ॥ ७३ ॥
 द्वितीयोऽपि ततश्च्युत्वा, पुत्रो धार्मिक ! तेऽभवत् । हतः पद्मथोऽन्येद्युर्वर्गशिक्षितवाजिना ॥ ७४ ॥
 तत्राटव्यामटत्रागादध प्रातस्तवाऽऽत्मजम् । दृष्ट्वा पूर्वभवस्नेहात्, मुदितान्मा तमाददे, ॥ ७५ ॥
 पदानुसारतस्तस्यात्रान्तरे सैन्यमागतम् । सतन्त्रो गजमारुह्य, राजाऽगाद् राजमन्दिरम् ॥ ७६ ॥
 प्रियायै पुष्पमालायै पालनायार्पितः सुतः । सवद्भर्पिनकं वद्धमानोऽस्ति तद्गृहे सुखम् ॥ ७७ ॥
 यावत् मुनिरिदं वक्ति, तावदेकं नभस्तलात् । विमानबभ्रुचीर्णं, द्युतिद्योतितदिकृतम् ॥ ७८ ॥
 किङ्किणीक्काणमुखरं, स्वःस्त्रीघुष्टजयस्वरम् । स्वच्छस्फटिकनिर्युहं, मुक्ताजालकरम्बितम् ॥ ७९ ॥ [युग्मम्]
 तदन्तर्निर्ययौ देवः, कुण्डलालङ्कृतश्रुतिः । किरीटसुभगाकारस्तारहारमनोहरः ॥ ८० ॥
 स त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य, कामरेखां नमोऽकरोत् । पश्चात् मुनिं नमस्कृत्योपविष्टः पुरतो मुनेः ॥ ८१ ॥
 वैपरीत्यं तदालोक्य, खेचरः सुरमब्रवीत् । अहो ! प्ररूपिता राजनीतयश्चामरैर्नृपैः ॥ ८२ ॥
 लुम्पन्ति तास्त एवात्र, कस्याप्रे कथ्यते ततः ? । इति श्रुत्वा सुरोऽबोचत्, सत्यमेतत् परं शृणु ॥ ८३ ॥
 सुदर्शनपुरे पूर्वमासीत् मणिरथो नृपः । तद्भ्राता युगनाहाह्वः, स तूद्याने गतोऽन्यदा ॥ ८४ ॥
 केनचित् पूर्ववैरेण, कन्धरायां हतोऽसिना । आत्रा(ता)मणिरथेनाथ, धर्मदेशनयाऽनया ॥ ८५ ॥

बोधितः स्प(स्त्र)ष्टसभ्यक्त्वो, मृत्वा कल्पे स पञ्चमे । इन्द्रसामानिको जज्ञे, दशब्ध्यायुर्महद्भिकः ॥८६॥ [युगम्]

सोऽहं तदेवा मे धर्माचार्यत्वेनोपकारिणी । यद् भवेद् दुष्प्रतीकारो, बोधिबीजार्षको जनः ॥ ८७ ॥

अतो नतोऽहमेतस्याः, पूर्वमेव पदद्वयम् । तद् श्रुत्वा खेचरो दध्यावहो ! धर्मस्य जृम्भितम् ॥ ८८ ॥

कामरेखां सुरोऽवोचत्, करवाणि तव त्रियम् । किं साधर्मिकि ! श्रुत्वेति, साऽवगेवं सुरं प्रति ॥ ८९ ॥

देवेन्द्रः परमार्थेन, न प्रियं कर्तुमीश्वरः । तथापि नय मां तत्र, यत्राऽऽस्ते मत्सुतो लघुः ॥ ९० ॥

पलोकहितं ह्ये, यथाऽहं वीक्ष्य तन्मुखम् । नीता क्षणात् सुरेणाथ, ततोऽसौ मिथिलापुरि ॥ ९१ ॥

जन्म-दीक्षा-ज्ञानभूमिर्मिर्मल्लि-नम्यहंतोऽसु सा । अतोऽवतारिता पूर्व, तीर्थभक्त्याऽर्हदालये ॥ ९२ ॥

तथा नतानि चैत्यानि, साख्यश्चोपाश्रये नताः । पुरस्तात् कथितो धर्मस्तस्यास्ताभिर्जिनोदितः ॥ ९३ ॥

उक्ता धर्मकथाग्रान्ते तेन देवेन सा सती-भद्रे ! यामो नृपावासे, पुत्रं पश्येति साऽवदत् ॥ ९४ ॥

संसारवर्द्धनेनालं !, भ्रंशाऽऽदास्ये व्रतं हितम् । स्वाभीष्टं कुरु देवोऽपीत्युक्त्वा नत्वाऽगमद् दिवम् ॥ ९५ ॥

तासामन्ते तथाऽप्यात्तं, वैराग्यादाहृतं व्रतम् । तपस्यन्ती विजहूँसौ सुव्रतार्याऽऽख्यया क्षितौ ॥ ९६ ॥

अथो पञ्चथावासे, तिष्ठत्येष सतीसुतः । प्रतिपक्षा नतास्तस्य, स्वयमेवोपदादिभिः ॥ ९७ ॥

ततोऽस्य गुणनिष्पन्नं, चक्रे नाम नर्मिर्नृपः । धात्रीभिः पञ्चभिराल्यमानोऽवर्द्धिष्ट सत्सुखम् ॥ ९८ ॥

सर्वशास्त्रार्थसार्थं स, प्राप्तवानष्टवार्षिकः । क्षणाद् दर्शनमात्रेण, प्राच्यपुण्यानुभावतः ॥ ९९ ॥

अष्टोत्तरसहस्राणां, कनीनां ग्राहितः करम् । इक्ष्वाकुवंशजातानां, भृशुजां यौवने नमिः ॥ १०० ॥

सुरेन्द्र इव शुभानो, भोगांस्ताभिः संमं नमिः । अनपीत् सुखं कालमथो पद्मथोऽपि हि ॥ १०१ ॥
विदेहदेशे राज्येऽभिषिच्य युगबाहुजम् । संसारासार्तां ज्ञात्वा, प्रव्रज्याऽऽप्य शिवश्रियम् ॥ १०२ ॥
अथो मणिरथो रात्रौ, तस्यां दृष्टो महाहिना । चतुर्थीं नरकपृच्छ्यां, मृत्योत्पेदेऽत्तिपाप्ततः ॥ १०३ ॥
संस्कारितावुभौ मन्त्रि-सामन्ताद्यैः सहोदरौ । न्यस्तथन्द्रयशा राज्ये, कथञ्चित् प्रतिबोधितः-ध्व तैः ॥ १०४ ॥
इतश्चालान्धुमूल्य, श्वेतोभो नमिशुभुजः । अभि विन्ध्याटवीं गच्छन्, सुदर्शनपुरान्तिके ॥ १०५ ॥
दृष्टो गतैश्च बाह्याल्यां, चन्द्रयशोऽनुजीविभिः । उक्तोऽस्मै सोऽपि तं गत्वा, निनाय स्वपुरं स्यात् ॥ १०६ ॥ युगम्
चरैश्चात्वा नमेरुत्कं, स चन्द्रयशसे जनम् । प्राहिणोत् महजं देहि, तस्मै सोऽपीदमब्रवीत् ॥ १०७ ॥
रत्नानि शासने न स्युः, कस्यापि लिखितानि भोः ! । यो बलेनाधिकस्तानि, तस्यैवेत्यत्र निर्णयः ॥ १०८ ॥
गत्वा दूतेन तत् श्रेत्कं, नमिराजस्ततोऽन्मिः । क्रुद्धः सर्वबलेनालमचालीदग्रजोपरि ॥ १०९ ॥
अथ चन्द्रयशा ज्ञात्वाऽऽगच्छन्तं कटकं नमैः । निर्गच्छन् स्वबलेनापशकुनेन निवारितः ॥ ११० ॥
पिपाय नगरद्वारं, तिष्ठेत्युक्तः स मन्त्रिभिः । कालोचितं करिष्यामः, पुनर्नवसरोऽधुना ॥ १११ ॥
तस्थौ नमिश्रतुर्दिक्षु, पुरमावेष्टय सेनया । अश्रौषीत् सुव्रतार्याऽपि, जनश्रुत्याऽसुखं तयोः ॥ ११२ ॥
मा मनुष्यक्षयं कृत्वा, यातामेतावधोगातिम् । इतिप्रवर्त्तिनीं पृष्ट्वा, साऽगात् तद्बोधहेतवे ॥ ११३ ॥
पूर्वं प्राप्ता बहिः सैन्ये, ततोऽस्या दत्तमासनम् । नत्वोपविष्टो भूपीठे, नमिराजः कृताञ्जलिः ॥ ११४ ॥
साऽऽह राजनसारेयं, राज्यश्रीर्विषया विषम् । तत्कृते नरके दुःखसहनं युज्यते कथम् ? ॥ ११५ ॥

अग्यच्च युज्यते युद्धं, ज्येष्ठभ्रात्रा समं कथम् ? । कथं भ्रातेति तेनोक्ते, तं सप्रत्ययमाह सा ११६ ॥
 तथापि सन्मुखं तस्य, न मानाद् यान्यसावथ[सौ ततः] । साऽऽर्या खडकि[कि]काद्वारा, प्रविष्टाऽन्तःपुरं द्रुतम् ॥
 प्रविशन्ती नृपावासे, स्वजनैः सोपलक्षिता । नत्वा दन्वाऽऽसनं चन्द्रयशाः पुर उपाविशत् ॥ ११८ ॥
 ननामान्तः- पुरीलोकौ, गलद्बुवाष्पाविलः पदौ । एतां नृपोऽपृच्छदार्थे !, दुष्करं किं श्रितं व्रतम् ? ॥ ११९ ॥
 कुत्रेदानीं मम भ्राता ?; रुद्धो येनेति साऽवदत् । निर्गतौ नगरात् चन्द्र-यशा हर्षप्रकर्षतः ॥ १२० ॥
 आयान्तं[तं] नमिर्वीक्ष्य, द्रागुत्थायापतत् पदोः । परमभ्रमनिर्ममौ, प्रविष्टौ भ्रातरौ पुरम् ॥ १२१ ॥
 अवन्तीदेशस्वामित्वे, न्यस्य चन्द्रयशा नमिम्-प्रब्रज्य सुगुरुपान्ते, विजहार यथासुखम् ॥ १२२ ॥
 युञ्जानोऽभवदुग्राहो, नमिर्देशद्वयश्रियम् । जज्ञे पाण्मासिको दाघज्वरोऽस्याङ्गान्यदोत्कटः ॥ १२३ ॥
 विशैरयौषधविधेः, प्रत्याख्यातश्चिकित्सकैः । घर्षन्ति चन्दनं देह्य आलेपाय महीशुजः ॥ १२४ ॥
 तद्बहस्तकङ्कणज्ञानध्वनिभिरास्पदम् । पूर्यते ग्राह राजैभिः, कर्णाघातो भवेत् मम ॥ १२५ ॥
 ततो देवीभिरैकैकं, शुञ्चन्तीभिः स्वकङ्कणम् । सर्वाण्युचारितान्येकं, माङ्गलिवयाय रक्षितम् ॥ १२६ ॥
 शब्दायन्ते न किं तानि, राज्ञा पृष्टवदन् स्त्रियः । उत्तारितानि तान्येकं, देव शब्दायते नहि ॥ १२७ ॥
 तद्दुःखाभ्याहतौ दध्यौ, परलोकसुखोन्मुखः । अयं दोषो बहूनां ते, कलहायन्ते न चैककः ॥ १२८ ॥
 उक्तं च—“यथा यथा महत्तन्त्रं, परिकरथ यथा यथा । तथा तथा महादुःखं[-हृद्दुःखं], सुखं च न तथा तथा [१]” ॥
 एतेभ्यो यदि रोगेभ्यो, मोक्षो मे प्रव्रजामि तत् । चिन्तयित्वेत्यसौ सुप्तो, राकाऽभूत् कार्तिकी तदा ॥ १३० ॥

प्रभातायां निशीथिन्यां, श्वेतेभं मन्दरोपरि । तस्मिन्नारुढमात्मानं, स्वप्ने, पश्यति(ऽपश्यत् स) पार्थिवः ॥ १३१ ॥

प्रबुद्धस्तर्यशब्देन, नीरोगस्तत्क्षणादभूत् । दध्यौ लब्धोऽधुना स्वप्नः, प्रधानसधिकं मया ॥ १३२ ॥

दृष्टः क्वापीदृशश्चाभूत् पर्वतः सुभाकृतिः । इत्युहापोहवशतो, जातिस्पृतिमवाप सः ॥ १३३ ॥

विमाने पुष्पोचरे प्राच्य(ग्)भवेऽभूवं सुरैः समम् । जिनजन्महे तत्र, गतोऽहं मन्दराचले ॥ १३४ ॥

दृष्टतत्रायमित्येष, प्रबुद्धश्चिन्तयन् भुशम् । प्रत्येकबुद्धो भगवान्, प्रावाजीत् स्वयमेव सः ॥ १३५ ॥

इति श्रीभुद्रित-ऋषिण्डलवृत्तित उद्धृता श्री नमिराजर्षिकथा संपूर्णा.

७९ श्री अतिमुक्तकमुनिकथा

अरतीह भरतक्षेत्रे, पोलासं नाम पत्तनम् । कमलालङ्कृतं सारं, कासार इव यत् सदा ॥ १ ॥

तत्र शत्रुधरित्रीशकुञ्जत्रासकेसरी । सदाजयो जयो राजा, राजेवाऽऽनन्दकृत् सताम् ॥ २ ॥

श्रीदेवीव हरेस्तस्य, श्रीदेवी देव्यभूत् प्रिया । या जिगाय जगद्योपित्सौभाग्यं रूपरेखया ॥ ३ ॥

साऽन्यदा दुममद्राक्षीद्, रात्रौ स्वप्नेऽतिमुक्तकम् । तदैव दैवतो गर्भं, मञ्जरीव फलं दधौ ॥ ४ ॥

सम्पूर्णलक्षणं सम्पूर्णं दिनेऽद्यत् सा सुतम् । स्वप्नेऽतिमुक्तको दृष्टोऽभूत् नाम्ना सोऽतिमुक्तकः ॥ ५ ॥

मरालबालवत् पद्मं, पद्मादङ्कसथाङ्कतः । सश्वत् सौजन्वद्विष्ट, सार्द्धंमातोपित्रोर्भनोरथैः ॥ ६ ॥

हसंश्वपुटिकादानाद्, जल्पन् मन्मनभाषया । पितुः कूर्वकचान् कर्षत्, सोऽभवद् द्वित्रिचार्षिकः ॥ ७ ॥

इतश्च चरमतीर्थकरो वीरजिनेश्वरः । विहसन् समवासापींदित्योद्यानेऽन्यदा पुरः ॥ ८ ॥
 जयं वद्धीपयामासागमेनाऽऽरामिकोऽहंतः । नृपो ननर्त्त तत् श्रुत्वा, केकीव जलदध्वनिम् ॥ ९ ॥
 ततोऽस्मायनृणीकारं, दानं दत्त्वा मुदा नृपः । चचाल श्राक् मनोऽभीष्टं, ह्यौत्सुक्यं जन आगते ॥ १० ॥
 स त्रिः प्रदक्षिणीकृत्य, नृपो वीरं नमोऽकरोत् । यथास्थानं निपण्णश्च, पयौ तद्देशनामृतम् ॥ ११ ॥
 कैश्चिद् यतित्वं श्राद्धत्वं, सम्यक्त्वं कैश्चिदाश्रितम् । निशम्य देशनां पात्रे, न्यस्ता हि न मुधा सुधा ॥ १२ ॥
 अहो रूपं स्फुरद्गुरुमहो ! वाग्वैभवोद्भवम् । त्रैनात् जनो गुणान् गृह्णन्नित्यादीन् स्वाऽऽस्पदं ययौ ॥ १३ ॥
 इतश्च षष्ठतपसः, पारणार्थी जगद्गुरुम् । आपृच्छय गौतमोऽविक्षत्, पुरान्तः श्रेयसां निधिः ॥ १४ ॥
 अतिमुक्तकुमारोऽपि, कुमारैः स्ववयःसमैः । सुवर्णकन्दुकक्रीडां, तदा चक्रे नृपाध्वनि ॥ १५ ॥
 धावं धावं विशश्राम, श्रान्तच्छायासु सन्ननः । प्रविष्टं गोचरेऽद्राक्षीत्, कुमारो गौतमं मुनिम् ॥ १६ ॥
 स्वभावाद् विनयो राजपुत्रे स्यादित्यसौ शिशुः । द्रागुत्थाय नमश्चक्रे, गौतमांग्री उवाच च ॥ १७ ॥
 के यूयं ? कुत्र वसथ ? , भ्राम्यथेत्यं कथं पुरे ? । स्वाम्याख्यत् साधवः साधो !, वसामोऽन्यार्हंतोऽन्तिके ॥ १८ ॥
 पर्यटामश्च भिक्षार्थमुच्च-नीचकुलेऽन्वहम् । तत् श्रुत्वाऽह् कुमारोऽसौ, प्राश्चद्गोमांश्चकञ्चुकः ॥ १९ ॥
 तर्ह्यायात मगाऽऽवासे, यद् भिक्षां दापयामि वः । इत्युवत्वाऽऽकृष्य हस्ताभ्यां, वेश्मनेऽचालयत् स तम् ॥ २० ॥
 दूराद् गुरुकरच्छन्नशीर्षिमायान्तमात्मजम् । वीक्ष्याभूद् विकसद्ग्रात्रा, प्रब्रुवः प्रह्लनवद् भृशम् ॥ २१ ॥
 ततः श्रीदेवी देवीव, गुर्वालिकेऽनिमेषदृक् । भक्त्या मुनिं नमस्कृत्य, मोदकैः प्रत्यलाभयत् ॥ २२ ॥

राजसुहः पुनरपृच्छत्, क्व यूयं यास्यथाधुना ? । गुरुराह गुरुरूपान्ते, तत्राऽऽयाग्यस्मि सोऽय्यवक् ॥ २३ ॥
 प्रासः प्रभुः प्रभूपान्ते, तमादायार्भकं ततः । धर्माख्यानाम्भसाऽऽरेमेऽरजसं कर्तुमीश्वरः ॥ २४ ॥
 अस्मिन्नसारे संसारे, सारं किञ्चिन्न वीक्ष्यते । यौवनं जीवितं देहो, धनं सर्वमशाश्वतम् ॥ २५ ॥
 भोगा रोगावहा योगा, योगिनां न सुखावहाः । कुशाग्रलयपानीयबिन्दुवत् चाऽऽयुरस्थिरम् ॥ २६ ॥
 धर्म एवार्हतोऽशेषदुःखत्वानिक्षयक्षमः । तत्रापि सारं चास्त्रिमचिरात् मोक्षसौख्यदम् ॥ २७ ॥
 एवमर्हद्वचोदीपदृष्टस्पष्टार्थनिश्चयः । ऊचे च गृहमेत्यादः, पितरावतिष्ठुक्तकः ॥ २८ ॥
 शुश्रुवेऽद्य मया वाणी, पितरौ ! चरमार्हतः । मोहनिद्रातमःछेद, सहस्रकरसोदरा ॥ २९ ॥
 तयोन्मीलितनेत्रोऽहमादास्येऽथाऽऽर्हतं व्रतम् । तावृचतुर्वत्स ! वेत्सि, कथं धर्मं त्वमर्भकः ? ३० ॥
 सोऽवगू यदेव जानामि, तदेवापि न वेद्म्यहम् । यद् जाने न तदेवाहं, वेद्मीति परमार्थतः ॥ ३१ ॥
 ऊचतुः पितरौ वत्स !, कथं ब्रूषेऽसमञ्जसम् ? । सोऽवादीत् पितरौ ! जाने, जातस्य मरणं ध्रुवम् ॥ ३२ ॥
 कदा कस्य ? कथं वेति ?, सम्यगेतन्न वेत्ति तु । न वेत्ति यान्ति कैः श्वत्रे ?, कर्मभिर्यान्ति वेद्म्यपि ॥ ३३ ॥
 अथो नृपोऽवदत् पुत्र !, कर्कशक्लेशकारिणीम् । दीक्षां कक्षीकरोपि त्वं, कदलीकोमलः कथम् ? ॥ ३४ ॥
 पञ्चोत्पाद्या यमाश्वाङ्गैः, गुरवः पञ्च मेरवः । तथा शीलभरोऽश्रान्तं, कचलोचोऽतिदुष्करः ॥ ३५ ॥
 सोढव्या दुस्सहा बाढि, द्वाविंशतिः परीपहाः । रूथं भैक्ष्यं भवेद् भक्ष्यं, समत्वं मित्र-शत्रुषु ॥ ३६ ॥
 शोभतेऽवसरे सर्वं, शुकभोगश्वरेऽर्जतम् । तत् पुत्रान्नाऽऽग्रहं मुञ्च, ह्यत्र भग्ना महास्थाः ॥ ३७ ॥

अतिमुक्तोऽवदत् तात !, सर्वं स्याद् दुष्करं हृदः । कातराणां न शूराणां, साहसैकावलम्बिनाम् ॥ ३८ ॥
 उद्धरन्ति गिरिं चोर्वीं, लङ्घन्तेऽब्धिं तरन्ति च । तद् जगत्यस्ति नोऽसाध्यं, यत् शूराः साधयन्ति न ॥ ३९ ॥
 नृपोऽवददनायासात्, कार्यं स्थैर्यवतां भवेत् । सुन्दरश्रेष्ठिवत् कोऽयं, तातेति पृष्टवात् पुनः [सुतः] ॥ ४० ॥
 सोऽवत् गुणस्थले ग्रामे, श्रेष्ठयभूत् सुन्दराह्वयः । सुन्दरी दयिता तस्य. पुत्रो नाम्ना पुरन्दरः ॥ ४१ ॥
 प्रावृडम्भःप्लुतं तस्यं, गेहद्वारमपातयत् । सदाऽऽख्यातिं पतिं पत्नी, द्वारं वीक्ष्य निरर्गलम् ॥ ४२ ॥
 कार्यमार्यं ! गृहद्वारं, मा मुपित्वा व्रजेद् गृहम् । कश्चिद् रात्रौ दिवा रक्षां, करोम्येकाकिनी कथम् ॥ ४३ ॥
 सोऽवक् करिष्यते लग्नं, कोचालाऽस्ति ? स्थिरा भव । व्याघ्रीव कुर्कुरी द्वारे, भण्यस्त क एष्यति ? ॥ ४४ ॥
 कश्चित् मुमुषिषुर्गेहं, भण्तीमवधीत् शुनीम् । श्रेष्ठिनं सा पुनः प्राह, गेहचिन्ता हि यत् स्त्रियः (याम्) ॥ ४५ ॥
 दौवारिका मृता साऽपि, कस्ते रक्षां करिष्यति ? । श्रेष्ठयाचष्ट वधूटयस्ति, तव रक्षाविधा(सहा)यिनी ॥ ४६ ॥
 वधूटयपि मृताऽन्येद्युः, सद्यो रोगाद् विधेर्वशात् । दयिता(तं) पुनराहेदं, कस्ते रक्षाकरः परः ? ॥ ४७ ॥
 कथ्यं कुरु कुरु द्वारमुद्वाहय निजात्मजम् । उन्मदिष्णुः श्रियमसौ, किं न निर्नाशयिष्यति ? ॥ ४८ ॥
 सुन्दरोऽथावदत् सुप्तु !, शनैः सर्वं करिष्यते । स्यात् तुन्दपरिमृजानां, स्यात् शुभं स्थैर्यशालिनाम् ॥ ४९ ॥
 नीरन्ध्रध्वान्तपूर्णयां, मध्येग्रामं परेद्यवि । रात्रौ सार्थो महानागाद्, वेसरोद्वादिदानवान् ॥ ५० ॥
 तत्रैकाऽश्वतरी सार्थत्रया पृष्टस्थवासना । ग्रविष्टा श्रेष्ठिनो गेहमाकृष्टा तच्छुभैरिव ॥ ५१ ॥
 रौडैः स्वल्ङ्गतेस्तस्याः, पृष्टाद् दीनारवासना । पपात तद्वृणत्काराद्, जजागाराऽऽस्पदाधिपः ॥ ५२ ॥

दीपमाधाय चैक्षिष्ट, वासनानां स विंशतिम् । क्षणं प्रतीक्ष्य चोत्थाय, पत्नीमिदमुवाच च ॥ ५३ ॥
कार्यं स्थैर्यं प्रिये ! कार्ये, सर्वस्मिन्निति मन्मतेः । फलं पश्य ह्यनायासाह्लाभोऽभूदावयोरियाच्च ॥ ५४ ॥
आयान्तीं वेसरीं द्वारे, भवन्ती वारयेत् शुनी । पितृवर्गे वधूर्गत्वाऽकथयिष्यदिदं धनम् ॥ ५५ ॥
तदनेन धनेनोच्चैः, सदनं कारयिष्यते । विवाहश्चोच्चकुल्याभिः, स्त्रीभिः सह सुतस्य तु ॥ ५६ ॥
तत् पुत्र ! स्थिरता श्रेष्ठा, सर्वत्र कुरु तां ततः । उत्तालानां भवेत् पश्चात्तापोऽपि पृष्टगेहिवत् ॥ ५७ ॥
पृष्टाल्योऽभूत् कुटुम्ब्येकः, पुरा ग्रामे कुशस्थले । यक्षः सप्तोपवन्त्रे[वासे]ण, तेनाऽऽराद्धो धनेच्छया ॥ ५८ ॥
सोऽवग् भद्र ! त्वया ग्राह्यं, पिच्छमेकं प्रगे प्रगे । सुवर्णवर्हिणीभूय, नृत्यतः पतितं मम ॥ ५९ ॥
सदैवं स कुर्वाणो, धनवानचिरादभूत् । दिव्यप्रसादः स्वल्पोऽपि, निकामं कामदो नृणाम् ॥ ६० ॥
अन्येषुश्चिन्तितं तेन, दूरे यक्षालयेऽन्वहम् । प्रातः प्रातश्च को गन्ताः, तद् गृह्णाम्येनमक्षतम् ॥ ६१ ॥
ध्यात्वेति वाहितस्तेन, हस्तस्तद्ग्रहणेच्छया । तत्सुष्यवदगात् क्वापि, काकीभूय स केवयपि ॥ ६२ ॥
ग्रामं ग्रामं प्रगे पृष्टः, कुटुम्बी यक्षसन्ननि । स्वभावजमपि पिच्छं, कर्हिचिन्नाप वर्हिणः ॥ ६३ ॥
नमस्याभिस्तपस्याभिर्वसिस्वस्याभिरन्वहम् । तेनाऽऽराद्धोऽधिकं यक्षो, नैव दर्शनमयदात् ॥ ६४ ॥
सन्तापभाजनं पश्चात्तापादेप ह्यजायत । दैवं हि दुर्मूर्त दत्ते, चपेटां न कपोलयोः ॥ ६५ ॥
तेनाऽतिमुक्तकोचालो, भवन् भूर्माऽनुतापवान् । तत् श्रुत्वाऽर्भोऽभ्यधात् तात् !, धर्मं स्थैर्यं न युज्यते ॥ ६६ ॥
चञ्चलं पिप्पलदलमिवाऽऽर्युर्मनुजन्मनाम् । तदाश्चर्यमिवाभाति, यत् सुत्वोत्थीयते प्रगे ॥ ६७ ॥

उदयास्तमनाक्रान्तिरयवस्थात्रयं रवेः । दिनान्तर्थात्र संसारे, तत्रान्येषां तु का कथा ? ॥ ६८ ॥
 एवं प्रौढोचितं श्रुत्वा, बहुधाऽस्य शिशोर्वचः । श्रीर्माता मुदिताऽवादीत्, चिरं जीव बलिः क्रिये ॥ ६९ ॥
 ततोऽतिकृच्छृतो मातापित्रनुज्ञामवाप्य सः । चकार सङ्घे सङ्घार्थी, चैत्येष्वष्टाहिकामहः ॥ ७० ॥
 स्नाताञ्जलिप्तसर्वाङ्गभरणैर्भूपितो भृशम् । दधानो दण्ड-पात्रादिसाधुवेषं निजान्तिके ॥ ७१ ॥
 आरुह्य श्रितिकां शूरः, सहस्रनरवाहिनीम् । दानं ददानो दीनानां, जयजयाराववादिनाम् ॥ ७२ ॥
 धृतच्छत्रः पितृ-मातृ-भ्रातृ-मित्रपरीवृतः । उद्यद्बहुविधाऽतोद्यमुखरीकृतदिङ्गुखः ॥ ७३ ॥
 मनो विस्मापयन्वजनानां रागिणामपि । अश्रूणि पातयन्नागादतिमुक्तोऽन्तिकेऽर्हतः ॥ ७४ ॥ चतुर्भिः कलापकम्
 प्रभुं नत्वा जयो राजा, श्रीर्माताऽप्याहतुस्ततः । भगवन्नावयोः स्वनोर्देहि दीक्षा-कर्णीं निजाम् ॥ ७५ ॥
 एवं पितृभ्यां विश्रसः, पद्भ्योऽपि प्रभुः । दीक्षयामास तं योग्यं, जानन् ज्ञानेन भास्वता ॥ ७६ ॥
 पितृन्नाथावद् वीरो, धन्या यूयं ययोः सुतः । शिवंगमी भवेऽत्रैव, बालोऽय्यमवालधीः ॥ ७७ ॥
 वैशुख्यं विपये धर्मे, सर्वस्थामोघमो भवे । अनास्थाऽऽसन्नभव्यस्य चिह्नमेतद् यदुच्यते ॥ ७८ ॥
 परीत्तसंसृती धन्यो, युवां याभ्यामपीदृशः । व्रताय पुत्रोऽनुज्ञातो. जीवात्मा दर्शनप्रियः ॥ ७९ ॥
 कदाऽऽस्यावो व्रतमिति, चिन्तयन्तौ च दम्पती । जग्मतुर्गृहमेघोऽपि, विजहारार्हता समम् ॥ ८० ॥
 बहिर्भुवं गतोऽन्येद्युर्वर्षाकालेऽतिसुककः । बालकान् क्रीडतोऽद्राक्षीत्, निम्नभूमिस्थवारिषु ॥ ८१ ॥
 शैशवे दुर्निर्वार्या स्यात्, क्रीडति श्रीसुतो मुनिः । मृदा वहत्ययो बद्ध्वा, जलाश्रयमकल्पयत् ॥ ८२ ॥

क्षिप्त्वा पतद्ग्रहं तत्र, दण्डेन ग्रणुन् द्रुवन् । ममेयं नौरहं कर्णधारश्चिक्रीड सोऽम्भसि ॥ ८३ ॥
 स्थविरैर्भयुरैर्विक्यैर्निषिद्धः क्षुल्ल ! किं त्वया । मुग्ध ! दुग्धस्रुवारब्धमकल्पयमिति वादिभिः ॥ ८४ ॥
 तत् श्रुत्वा सोऽधिकं हीणो, जीवाजीवानभिज्ञधीः । विलक्ष्यास्यो निवृत्तोऽस्मात्, वृणां लज्जैव भूषणम् ॥ ८५ ॥
 पप्रच्छुः स्थविरा वीरं, भवैः कतिपर्यैर्गमी । शिवं शिशुरसौ स्वामिन् !, जलक्रीडादिलोलुपः ? ॥ ८६ ॥
 प्रसुराह भवेऽत्रैव, सेत्स्यत्येप महाशयः । न कार्याऽऽर्यैस्तो गर्हा, गर्हार्हस्यापि चाऽऽर्हतेः ॥ ८७ ॥
 वैयावृत्यं व्यधुः सम्यक्, ततोऽर्हद्वचसाऽस्य ते । पात्रं प्रीणाति हि स्वान्तं, तादृशं वचसा किमु ? ॥ ८८ ॥
 पपाठैकादशाङ्गानि, सोऽचिरात् स्थविरान्तिके । स्वर्णपात्रे न(ण) को मिक्षां, क्षिपेत् क्षेमाभिलायुकः ? ॥ ८९ ॥
 ज्ञात्वाऽऽश्रुश्चात्मनः स्वल्पं, स तेपे दुस्तर्प तपः । चतुर्थपष्टाष्टमादि द्रवीयः कर्मकर्त्तव्यम् ॥ ९० ॥
 गुणरत्नसंवत्सराभिधं चाऽऽरब्धवांस्तपः । गीतार्थसार्थमुख्योऽर्थसाधनार्थैर्तुष्करम् ॥ ९१ ॥
 अस्थि—चर्माविशेषाङ्गः, स उग्रतपसाऽभवत् । यथा यथा तथा भङ्गानकं मोहपुरेऽपतत् ॥ ९२ ॥
 आग्रतात् सप्तवर्षन्ते, सोऽवधीत् मुनिकेसरी । चतुष्कपायकलमसुलभं मोहदन्तिनम् ॥ ९३ ॥
 तज्जयात् साधुवादादियादिनी केवलाऽबला । वरमालां गलेऽक्षैप्सीत्, श्रीनन्दनमुनेर्मुदा ॥ ९४ ॥
 जैनाद्(नं) जैनं निशम्यामलवचनमलं श्रीसुतं श्रीसुतोऽहो !, बुद्ध्वा बध्वादिसङ्गानभिस्रुवद्दयो योऽवधीदात्मशत्रुम् ।
 षष्ठेऽब्दे प्राप्य दीक्षां श्रुतमपठदथाब्दद्वयं सप्तवर्षीं तामाराध्याऽतिमुक्तस्त्रिदशसप्तमार्युगतः सिद्धिसौघम् ॥ ९५ ॥
 इति श्री मुद्रित ऋषिमण्डलप्रकरणवृत्तितः उद्धृता श्री अतिमुक्तकमुनिकथा संपूर्णा

८० सुकोशलमुनिकथा

अथ कीर्तिधरो राजाशुक्त वैपयिकं सुखम् । सहदेव्या समं पत्न्या पौलोम्येव पुरंदरः ॥ १ ॥
प्रविब्रजिषुरन्येद्युः स मंत्रिभिरभण्यत । तवानुत्पन्नपुत्रस्य न व्रतादानमर्हति ॥ २ ॥
त्वय्यपुत्रे व्रतमाजि निर्नाथेयं वसुंधरा । तत्प्रतीक्षस्व यावत्ते स्वामिन्नुत्पद्यते सुतः ॥ ३ ॥
ततः कीर्तिधरस्यापि तथैव गृहवासिनः । काले गच्छत्यभूत्पुत्रः सहदेव्यां सुकोशलः ॥ ४ ॥
ज्ञात्वा जातमिमं बालं पतिर्मे प्रव्रजिष्यति । सहदेवीति बुद्ध्या तं जातमात्रमगोपयत् ॥ ५ ॥
विवेद मेदिनीनाथस्तं गुप्तमपि बालकम् । प्राप्तोदयं हि तरणिं तिरोधातुं क ईश्वरः ॥ ६ ॥
राजाथ स्वार्थकुशलो राज्ये न्यस्य सुकोशलम् । सूरैर्विजयसेनस्य पादान्ते व्रतमादे ॥ ७ ॥
तथ्यमानस्तपस्तीव्रं सहमानः परीपहान् । स्वगुर्वनुज्ञयैकाकिविहारेणान्यतो ययौ ॥ ८ ॥
साकेतमन्यदा मासोपवासी पारणेच्छया । स आजगाम भिक्षार्थं मध्याह्ने तत्र चाभ्रमत् ॥ ९ ॥
सौघाग्रस्था सहदेवी तं च दृष्ट्व्यचितयत् । पत्यौ प्रव्रजितेऽशुम्भिन् पतिहीना पुराभवम् ॥ १० ॥
वत्सः सुकोशलोऽप्यद्य दृष्ट्वैनं प्रव्रजेद्यदि । तदा पुत्रोऽपि मे न स्याच्चिर्वीरा स्यां ततः परम् ॥ ११ ॥
तस्मान्निरपराधोऽपि भर्तापि व्रतथार्यपि । निर्वास्यो नगरात्सन्नो राज्यस्थेमचिकीर्षया ॥ १२ ॥
इत्यन्यालिङ्गिभिः सार्धं तं राज्ञी निरवासयत् । लोभाभिभूतमनसां विवेकः स्यात्कियच्चिवम् ॥ १३ ॥

सा तु व्याघ्री विद्युदिव पपातादौ सुकोशले । दूरापातप्रहारेण पृथ्व्यां च तमपातयत् ॥ २९ ॥
 चटच्चटिति तच्चर्म दारं दारं नलाकुशोः । पाषा सापाददत्ताश्रं वारीव मरुपांथिका ॥ ३० ॥
 त्रोटयित्वा त्रोटयित्वा त्रटत्रटिति सा रदैः । जग्रसे मांसमपि हि वालुंकमिव रंकिका ॥ ३१ ॥
 दंतयंत्रात्तिथीचक्रे कर्कशा कीकसान्यपि । कटकटिति कुर्वन्ती सेक्षूनिव मंतंगजी ॥ ३२ ॥
 कर्मक्षयसहायेयमिति मग्लौ मुनिर्न सः । विशेषतस्त्वभूदुच्चावचरोमांचकंचुकः ॥ ३३ ॥
 व्याघ्रयैवं स्वाद्यमानोऽपि शुक्लध्यानमुपेयिवान् । तत्कालोत्केवलो मोक्षं सुकोशलमुनिर्ययौ ॥ ३४ ॥
 मुनिः कीर्तिधरः सोऽपि समुत्पादितकेत्रलः । क्रमादासादयामास सुखाद्भैतास्पदं पदम् ॥ ३५ ॥

इति श्रीसुद्वित त्रिपष्टि शलाका पुरुषचरित्र-सप्तमपर्वादुद्धृता श्री सुकोशलसुनिकथा संपूर्णा.

८१ श्री सुदर्शनश्रेष्ठिकथा

अस्त्यङ्गविषये चम्पापुर्यौ श्रीदधिवाहनः । पार्थिवस्तत्त्रियया रूपपात्रमन्नाऽऽभयाह्वया ॥ १ ॥
 तत्राजनिष्ट धर्मिष्ठः श्रेष्ठी श्रेष्ठजनेष्टकृत् । श्रीमानुपभंदासाख्योऽहंद्वासी तत्प्रिया प्रिया ॥ २ ॥
 तयोरेकोऽस्ति महिषीपालकः सुभगाह्वयः । स चास्यति भद्रात्मा, महिषीः शाडूवलावनौ ॥ ३ ॥
 हिमर्त्तौ सोऽन्यदा सायमागच्छन् सदनं प्रति । कायोत्सर्गस्थमद्राक्षीत्, मुनिं मार्गे निरम्बस्म् ॥ ४ ॥
 स्फीते शीते पतत्येप, हा ! निरावणः कथम् ? । मुनिर्भावीति चिन्ताऽऽत्तैः, कथञ्चिदनयत् निशाम् ? ॥ ५ ॥

एकान्तेऽपृच्छदन्येद्युः, कपिलं कपिला प्रिया । प्रियाद्यकल्पे क्व यासि, त्यक्त्वा कार्याणि केकमनः ? ॥ २१ ॥
 सोऽन्यक् सुहृद्दोष्ठीनिष्ठो, नान्यत् कार्यं स्मराम्ययि ! । साऽपृच्छत् को वयस्यस्ते ? स्मिन्त्वा स्माह पुरोहितः ॥ २२ ॥
 पुण्य-नैषुण्य-लावण्य-सौजन्यादिगुणोत्क(-णाक)रः । किमद्यापि न मन्मित्रम्, श्रुतः श्रुत्या सुदर्शनः ॥ २३ ॥
 विशदैस्तद्गुणेश्चित्रं, कपिला रक्ततामगात् । तदास्त्युपायं ध्यायन्ती, मन्मथोन्मथिता स्थिता ॥ २४ ॥
 गूढकार्येऽन्यदा राज्ञा, प्रेषितः कपिलः क्वचित् । कपिलाऽवसरं ज्ञात्वा, श्रेष्ठयोकोऽगादुवाच च ॥ २५ ॥
 निर्दिग्धं वाधया स्निग्धं, श्रेष्ठिन् ! स्वदृष्टिद्वष्टितः । शीघ्रमाश्वासयाभ्येत्य, दग्धं द्रुममिवागुदः ॥ २६ ॥
 सद्यस्तदास्पदं गत्वा, श्रेष्ठथाचष्ट स मे सुहृत् । क्वयस्तीति ? कपिलाऽवोचत्, निर्वर्तिसि(च)सुहृत् तव ॥ २७ ॥
 इत्युक्त्वाऽसौ प्रमादीव, निगोदे सदनान्तरे । नीतस्तयाऽथ झटिति, जटितः (दत्तः) कपाटसगुटः ॥ २८ ॥
 नीवीवन्धन्लथा मुक्तकञ्चुका सा सुदर्शनम् । काष्ठुका काशयामास, निकामं कामविह्वला ॥ २९ ॥
 प्रत्युत्पन्नमतिः श्रेष्ठी, स्माह यूनां मनोमतम् । इदमेव परं मुग्धे !, क्लैब्ये(क्लीवो) नाऽस्मि विडम्बितः [-म्वनम्] ॥
 विलक्षा गच्छ गच्छति वादिनी कपिला द्रुतम् । द्वास्तुद्घाटयामास, निराशास्याऽऽशया सह ॥ ३० ॥
 भिन्नान्त्रिचिव जीवो, निर्गत्याऽऽस्पदतस्ततः । न गन्तव्यं मयाऽन्येषां, जग्राहाभिग्रहं गृहे ॥ ३१ ॥
 ययौ क्रीडितुमन्येधुरुद्याने दधिवाहनः । सुदर्शन-पुरोधोभ्यां, समं सामन्त-मन्त्रिभिः ॥ ३३ ॥
 यानारूढाऽभया राक्षी, दधिवाहनमन्वगात् । इन्द्राणीव सुरेन्द्रं द्राक्, सख्या कपिलया समम् ॥ ३४ ॥
 पद्मसैरिव पद्पुत्रयुता याता मनोरमा । तां वीक्ष्य कपिलाऽपृच्छद्, राक्षीं केयं पुराऽङ्गना ? ॥ ३५ ॥

राश्याह सखि ! किं वेत्सि, नेमां सुदर्शनप्रियाम् ? । साऽऽहेक्षोः फलवत् तर्हि, कुतोऽस्याः सुतसम्भवः ॥३६॥
 राश्यवोचदसम्बद्धं, जल्पाके ! जल्पसीह किम् ? । तुल्यं हि राज्ञां(ज)रङ्गणां, लक्षणं पुत्रलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 राश्यवोचदसम्बद्धं, जल्पाके ! जल्पसीह किम् ? । तुल्यं हि राज्ञां(ज)रङ्गणां, लक्षणं पुत्रलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 राश्यवोचदसम्बद्धं, जल्पाके ! जल्पसीह किम् ? । तुल्यं हि राज्ञां(ज)रङ्गणां, लक्षणं पुत्रलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 साऽऽह्यायं देवि ! कण्ठोऽस्ति, स्मित्वा स्माह नृपप्रिया । धूर्त्त ! धृष्टाऽसि किं क्वाप्यार्हितेन श्रेष्ठिनाऽयुना ? ॥३८॥
 उवाच वञ्चनां प्राच्यां, स्वस्य राश्यै द्विजाङ्गना । राश्यैचेऽयं परस्त्रीपु पण्डो न त्वात्मनः स्त्रियाम् ॥ ३९ ॥
 ॐ मुग्धे ! वञ्चिताऽसीति, हसन्त्याह नृपप्रिया । ततो मन्दाक्षवैलक्ष्यादाख्यदेवं द्विजाङ्गना ॥ ४० ॥
 वञ्चिता सत्यमस्म्यस्मि, मुधा तेऽपि विदग्धता । साम्प्रतं ज्ञास्यते लग्नं, चेत् समं रमसेऽयुना ॥ ४१ ॥
 सर्गवमभयाऽवादीत्, मुधा[ग्धे]! वार्त्ता ह्यह्युय का ? । भूयोऽपि श्रूलतोत्क्षेपमात्रेण भ्राम्यते मया ॥४२॥
 स्त्रीणां कटाक्षविक्षेपात्, पुष्यन्त्येकेन्द्रिया अपि । पञ्चाक्षस्य मनुष्यस्याऽप्युष्य क्षोभे कियान् श्रमः ॥ ४३ ॥
 हले ! सहेलं यथेनं, न रमेश्चौ विषामि तत् । इत्युक्त्वा ते वनं गत्वा, सायं स्वगृहमीयतुः ॥ ४४ ॥
 प्रतिज्ञां पण्डिताख्याया, धात्र्यास्तामभयाऽवदत् । धात्र्याह पुत्रि ! तत्सङ्गसङ्गः सुकरो न ते ॥ ४५ ॥
 सामान्योऽप्यास्तिकः स्त्रीभिरक्षोभ्योऽर्हन्मतानुगः । धर्मध्यानैकतानस्य, सुदर्शनस्य का कथा ? ॥ ४६ ॥
 शेषार्थैः शिरोरत्नमुद्धरेत् सिंहकेसरान् । ध्रुवचक्रं चालयेत् [-क्रचालने] शक्तः, स तु तच्छीलचालने ॥ ४७ ॥
 कथमायात्यसवत्रायतोऽपि रमते कथम् । त्वया परस्त्रिया साद्धं ?, साधु तन्न कृतं सुते ! ॥ ४८ ॥
 साऽऽहेदं तु कृतं किन्तु दर्शयोपायमम्ब ! मे । धात्र्याह निश्चयस्ते चेदुपायोऽस्त्येक एव हि ॥ ४९ ॥
 शून्यागारे स पर्वहि, कायोत्सर्गेण तिष्ठति । मूर्त्तौ योग इवानेयोऽत्रापरोऽवसरोऽपि न ॥ ५० ॥

इत्थं कौमुदीपर्वदिने राजाज्ञया प्रजाः । क्रीडार्थं जगद्गुरुधाने, पटहोद्घोषवोधिताः ॥ ५१ ॥
 श्रीमान् सुदर्शनः श्रेष्ठी, च(वा)तुर्मास(सि)कपर्षणि । तस्थौ विज्ञाप्य राजानं, तदा धर्मचिकीर्षुहे ॥ ५२ ॥
 अभयां पण्डिताऽवोचदद्य स्थेयं त्वया गृहे । प्रतिज्ञापूर्णाकृते, कृत्वा किञ्चित् मृपोत्तरम् ॥ ५३ ॥
 मृशं शिरोऽतिरस्तीति, दस्मेनाऽऽवृच्छद्य सा नृपम् । तस्थान्तः-पुरान्तःस्था, कपटोत्कटपाट्या ॥ ५४ ॥
 स्नात्रार्चादिविधीनद्धि, विधाय विधिनार्हताम् । प्रगृह्य पौषं श्रेष्ठी, तस्थौ प्रतिमया निशि ॥ ५५ ॥
 पण्डिता यानमारोप्याऽभयायै तं तथास्थितम् । यक्षाकृतिरिति द्वाःस्थैरनिकृद्वाऽर्पयत् शुदा ॥ ५६ ॥
 भ्रूलोत्क्षेपकोदण्डा कटाक्षोन्मुक्तसायका । श्रेष्ठिनं सा व्यधाद् वेध्यं, शृङ्गैरैकतरङ्गिणी ॥ ५७ ॥
 हुं तपो दुस्तपं तप्तं, मुग्धाद्य फलितं तव । भजस्व मुञ्च पाखण्डं, मां रूपेणाप्सरःसमाम् ॥ ५८ ॥
 स्तनोपपीडमान्श्लेषो, हावभावादिकाः क्रियाः । ग्रहारा इव वज्राद्रौ, सर्वास्तास्मिन् मुधाऽभवत् ॥ ५९ ॥
 स विशेषाद् दधौ ध्यानं, जग्राहेदं त्वभिग्रहम् । पारयामि तदोत्सर्गं, मुञ्चे चेत् सङ्कटादतः ॥ ६० ॥
 नर्मभिः कर्मभिर्यार्नवर्मभृद् बहुधाऽप्यसौ । तयोपसर्गितो वात्यया मेरुरिव नाक्षुभत् ॥ ६१ ॥
 विलक्षीभूय दक्षास्या, श्रेष्ठिनं सा ततोऽब्रवीत् । स्त्रियो मुग्ध ! मुधास्तुष्टा, रुष्टा हि विषमं विषम् ॥ ६२ ॥
 क्षुभ्येत् त यावदातङ्कोक्तिभिर्नो भक्तिभ(यु)क्तिभिः । तावत् नखैर्विदार्यं स्वं, पूञ्चकाराऽभया ग्रगे ॥ ६३ ॥
 रे रे प्राहरिकास्तूर्णमेत्य पश्यन्तु मद्गुः । शीललोपमनिच्छन्त्याः, पापना कीदृशं कृतम् ? ॥ ६४ ॥
 दधाविरे प्राहरिका, धृतनानाविधायुधाः । ददृशुः श्रेष्ठिनं, शान्तं, कायोत्सर्गस्थितं पुरः ॥ ६५ ॥

नैव सम्भवति ह्यस्मिन्निन्दावधेरिवोद्गमः । इति सञ्चिन्त्य तैर्भूषो, विज्ञप्तः स्वयमागमत् ॥ ६६ ॥
 राज्ञो व्यजिज्ञपद् राज्ञी, सन्नायं गद्गदस्वरम् ! देवाहं भवदादेशादावासे यात्रदागता ॥ ६७ ॥
 तावदकाण्डकूष्माण्डोद्भेदभेदमिवाग्रतः । अदर्शमेनं गोवक्त्रं, व्याघ्रं कपटधार्मिकम् ॥ ६८ ॥
 कुर्वन् मच्छीललोपार्थं, लल्लि निलोठितः स तु । पापो विदारयामास, मां स्या नखरैः खरैः ॥ ६९ ॥
 असम्भाव्यमिदं ह्यस्मिन्, दुग्धे घूतरका इव । विचिन्त्येति नृपोऽपृच्छत्, श्रेष्ठिन् ! ब्रूहि यथास्थितम् ॥ ७० ॥
 प्रतिमास्थो न चोवाच, सत्यं श्रेष्ठ्यभयाभयात् । राज्ञा ज्ञातं ततो जार-चो[चौ]राणां लक्षणं ह्यदः ॥ ७१ ॥
 क्रुधाऽऽदिदेश देवोऽथाऽऽरक्षकांस्तद्व्यक्रमे । ततस्ते श्रेष्ठिनो भद्रं, कारयाञ्चक्रिरे शिरः ॥ ७२ ॥
 मपीलिसमुल्लं बद्धकरवीरस्रजं गले । ह्यर्षच्छत्रं खरारूढं, पुरोवादितडिण्डिमम् ॥ ७३ ॥
 उद्दिगन्तो मुखे जारदोषं तस्य न चेथितुः । निन्युरारक्षकास्तस्य, सन्नाभ्यर्णं सुदर्शनम् ॥ ७४ ॥
 सतीमतल्लिका वीक्ष्यासम्बद्धं तत् मनोरमा । दध्यौ कदाचिदम्भोधिः, सीमां सुञ्चेत् न मत्पतिः ॥ ७५ ॥
 जिनेन्द्रं मनसि कृत्वोद्दिश्य शासनदेवताम् । तस्यौ प्रतिमया गर्भगारमेत्य मनोरमा ॥ ७६ ॥
 उत्पातशान्तिर्मे पत्युर्भविष्यति यदा तदा । उत्सर्गं पारयिष्यामि, नान्यथेत्यस्त्वभिग्रहः ॥ ७७ ॥
 अत्रान्तरेऽभवद् व्योम्नि, दिव्या चाणी मनोरमे ! । सान्निध्यं ते विधास्यामः, पत्युस्त्वं माऽधृतिं कृथाः ॥ ७८ ॥
 इतश्चारक्षका निन्युर्बहिर्धूमौ सुदर्शनम् । श्ल्लिकायां न्यधुशोभा, हाहारवपरे जने ॥ ७९ ॥
 जज्ञे दिव्यानुभावेन, श्ल्लिका सिंहाविष्टम् । खड्गप्रहारा हाराश्च, बभूवुः श्रेष्ठिनो गले ॥ ८० ॥

केयूराण्यभवन् बाह्वोः, पादयोन्पुरान् पुनः । ग्रीवायां ग्रीवाभरणं, शस्त्रघाताश्च तत्तनौ ॥ ८१ ॥
 ततस्तदद्भुतं रात्रे, विज्ञप्तमधिकारिभिः । सतन्त्रो विस्मयस्मेस्तत्रागात् पार्थिवः स्वयम् ॥ ८२ ॥
 दिव्यसिंहासनासीनं, नानालङ्कृत्यलङ्कृतम् । कल्पवृक्षमिवैक्षिष्ट, साक्षाद् भूपः सुदर्शनम् ॥ ८३ ॥
 ततः सर्वाङ्गमालिङ्गय, सानुतापं वहन् मनः । ऊचे पुण्यात्मनैकेन, मत्पुरं शोभतेऽधिकम् ॥ ८४ ॥
 हा ! धिग् विचारशून्यस्याज्ञस्याञ्ज्ञानं ममेदृशम् । स्त्रीणां वचसि विश्वासो यः कुर्यात् स करोतु हा ! ॥ ८५ ॥
 दिष्टया स्वदृष्टया दृष्टोऽसि, श्रेष्ठिन् ! जीवनं स्वकर्मभिः । इत्याद्युक्त्वाऽवदद् भूपः, क्षमस्वाऽऽजो महाशय ! ॥ ८६ ॥
 पट्टेभस्करन्धमारोप्य, ततो राजा सुदर्शनम् । उद्यत्तयज्यारावमानयद् राजमन्दिरम् ॥ ८७ ॥
 जनस्तां वर्द्धयामास, हर्षोत्कर्षात् मनोरमाम् । धार्मिके ! पारयोत्सर्गं, क्षेमेणाऽऽगात् पतिस्तव ॥ ८८ ॥
 निर्वन्धेन नृपपट्टः, श्रेष्ठी तथ्यमचीकथत् । सोऽवगचीकरः सर्वं, तर्ह्येवमनुवंस्तदा ॥ ८९ ॥
 अभयानिग्रहे कुट्टं, श्रेष्ठी विज्ञप्य पार्थिवम् । अभयं दापयामास, पीडितोऽपीक्षुरु (स)द्रसः ॥ ९० ॥
 सत्कृत्य दिव्यवस्त्रार्धैर्बहुमानपुरस्सरम् । ग्राह्णिणोद् गजमारोप्य, पार्थिवः श्रेष्ठिनं गृहे ॥ ९१ ॥
 जिनधर्मानुभावं तद्, वीक्ष्य साक्षात् क्षमापतिः । पिपासुरिव पीयूषेऽर्द्धधर्मे प्रेम्सानभूत् ॥ ९२ ॥
 स्वभयादभया राशी, स्वमुद्बन्ध्व्य व्यपद्यत । परस्मिन्श्चिन्तितं पापं, प्रायः पतति चाऽऽत्मनि ॥ ९३ ॥
 कारागारादिवासारात्, संसारात् श्रीसुदर्शनः । विरक्तात्मा परित्रय्यामुपादत्तैकचित्ततः ॥ ९४ ॥
 पण्डिता पाटलीपुत्रे, देवदत्तान्तिके गता । तत्पुरो वर्णयत्यस्य, शीलदारुणं मुनेर्भूतम् ॥ ९५ ॥

सामर्पं गणिकाऽप्याख्यत्, किं वर्णयसि तं भृशम् ? । अङ्गुल्या नर्तयाम्यग्रे, यदि पश्यामि तं क्वचित् ॥ ९६ ॥

अमन् गोचरचर्यायां, दैवात् तत्रागतो मुनिः । कपटश्रावकीभूय, नीतः पण्डितया गृहे ॥ ९७ ॥

बहुधा द्वारस्रग्भुञ्जाम्यर्थितो देवदत्तया । मुनिर्न शीलमर्यादां, वात्ययाऽब्धिरिवासुचत् ॥ ९८ ॥

ततो जातातिनिर्वेदो, मुनिर्निर्गत्य तद्गृहात् । स्मशाने प्रतिमया तस्यौ, कर्मनिर्मूलनैकधीः ॥ ९९

व्यन्तरीभूतया तत्राऽभययाऽत्युपसर्गितः । सुदर्शनमुनिर्ध्यानान्तरेकात् प्राप केवलम् ॥ १०० ॥

सुरैर्निर्मितमध्यास्य, सुवर्णकमलं मुनिः । मोहनिद्रापहां चक्रे, सुधादेश्यां स देशनाम् ॥ १०१ ॥

केचित् यतित्वं केचिच्च, श्रावकत्वं, प्रपेदिरे । प्रबुद्धा चाभया देवदत्ता धान्यपि पण्डिता ॥ १०२

भव्यारविन्दवदनानि विकास्य तेजोराशिः सुदर्शनमुनिः स्वपदप्रचारैः ।

कर्मास्तभूधरमपास्य निरस्तशेकलोकाग्रमस्तकमणिश्रियमाससाद ॥ १०३ ॥

इति श्री मुद्रित-ऋषिमण्डलप्रकरणवृत्तित उद्धृता श्री सुदर्शनश्रेष्ठीकथा संपूर्णा.

जैनकथार्णवः समाप्तः

